

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SØNDERJYSK ALMANAK

2000

SØNDERJYDSK SKOLEFORENING

••• Aktiv i grænselandet •••

Folkeafstemningen i 1920 delte Sønderjylland ved Skelbækken. To nationale mindretal opstod, og anerkendelse af disse er en vigtig forudsætning for et godt samarbejde på tværs af landegrænsen. Der hersker gode forhold mellem mindretals- og flertalsbefolkning, - men stadig er der forskel på dansk og tysk. Ca. 50.000 sydslesvigere ønsker at leve som danske i det tyske samfund. En af forudsætningerne for et aktivt dansk kulturelt og folkeligt liv i Sydslesvig er støtten fra Danmark. Den giver midler til drift af danske børnehaver og skoler - ungdoms- og kirkeligt arbejde - biblioteker og meget mere.

Den danske stat og Grænseforeningen yder støtte og formidler denne støtte. En stor medlemsskare i Grænseforeningen er det folkelige grundlag for, at dette fortsat kan ske.

Bliv medlem af GRÆNSEFORENINGEN

»Det er Grænseforeningens formål at virke til støtte for danskheden i grænselandet - særligt syd for grænsen, samt at styrke og udbrede kendskabet til grænselandets forhold«

Protector
Hans Kongelige Højhed Prins Joachim

Årskontingentet varierer i lokalforeningerne omkring 100,- kr. For dette beløb får du seks gange om året bladet »GRÆNSEN«, - Grænseforeningens smukke årbog samt indflydelse på det lokale arbejde i din egen kreds.

Ring eller skriv efter Grænseforeningens brochure: Postboks 1530, Peder Skramsgade 5, 1020 Kbh. K. Tlf. 33 11 30 63 eller hos den lokale formand.

Tønder Amt

Svend Kristiansen
Østerbyvej 32
6280 Højer
tlf. 74 78 32 15

Haderslev Vesteramt

Sigrid Andersen
Rangstrupvej 20
6534 Agerskov
tlf. 74 83 31 56

Haderslev Østeramt

Lisbet Skau
Hasselvej 4,
Hammelev
6500 Vojens
tlf. 74 50 79 22

Sønderborg Amt

Marie Hess
Frydenlundvej 5
6430 Nordborg
tlf. 74 45 62 65

Aabenraa Amt

Ove Nissen
Dalsmark 3
6300 Gråsten
tlf. 74 65 07 45

SØNDERJYSK ALMANAK 2000

7. ÅRGANG

Udgivet af Sønderjysk Skoleforening

Sønderjysk Almanak

7. årgang

Udgivet af Sønderjysk Skoleforening^o

**Redaktion: Henrik Skov Kristensen, Uffe Bjerre, Hanne Clausen,
Hans Schmidt, Tage Madsen, Johann Mikkelsen, Lisbet Skau,
Kern Haurum Pedersen og Hans-Ole Mørk (ansvarshavende)**

**Ekspedition: Hans-Ole Mørk, Farverhus 21, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 80 62, fax 74 62 80 49**

Forside: Jaruplund Højskole (foto: Helge Krempin)

**Sats og tryk: Aabenraa Bogtrykkeri
Bogbinder Møller, Haderslev**

ISBN-nr. 87-984347-8-0

Indholdsfortegnelse

Forord

Forord	5
--------------	---

Almanak

Kalenderen	8
Solens opgang og nedgang	32
Højvandet ved vestkysten	33
Stjernesked	34
Formørkelser i året 2000	35

Artikler og digte

Inger Rahbek Andersen: Prolog 2000	38
Arne G. Larsen: For 50 år siden... ..	40
Chr. Kelm-Hansen:	
En barndom omkring Hørup kirke	53
Dieter Paul Küssner:	
Højskolen i det flerkulturelle grænseland	59
Nis Branderup:	
Do glemme nok det mæ æ tæhgrye - Julius	63
Thyge Svendsen: Erindringer fra Rødding ..	66
Bertel Haarder: Julen hjemme på højskolen	71
Hans Christian Fogtmann Lauridsen:	
Sig nærmer tiden	76
Annemarie Morris: Dannelse til demokrati .	78
Ingolf Haase: Flygtningelejren på	
Eksercergården i Tønder 1945-47	84
Andreas Lorenzen:	
Region Schleswig/Sønderjylland	
- set med det danske mindretals øjne	94
Jens Kongsted Lampe: Der er noget i luften	98
Sprogforeningen:	
Uddrag af årsberetning 1998	100
Sønderjyds Skoleforenings	
årsberetning 1999	103

Mindeord

Christian Larsen-Bjerre, Frøslev	108
Erik Larsen, Rødekro	109
Jens Friis Styrk, Visby	110
Detlef Keller Hansen, Sønderborg	111
Oskar Børge Borgå, Aabenraa	112
Peter Ejnar Lauritzen Seeberg, Viborg	113
Jane Bossen, Nibe	115
Bent Petersen, Skærbæk	116
Ingrid Schmidt Danielsen, Højer	117
Peter Gørsen, Alnor	118
Preben J.W. Bjerregaard, Flensborg	119
Nis Villesen Christensen, Havnbjerg	120
Otto Olesen, Aabenraa	121
Kirstine Hinrichsen, Rinkenæs	122

Håndbog og vejviser

Det danske kongehus	126
Regeringen Nyrop Rasmussen IV	127
Valg til EU-Parlamentet den 10. juni 1999 ..	128
Valg i Sydslesvig	129
5-mandsudvalget	130
Sønderjyllands Statsamt	131
Sønderjyllands Amt	132
Udvalgenes sammensætning i	
Sønderjyllands Amt	133
Regionalrådet for Sønderjylland/Schleswig	134
Amtsprogramrådet	135
Kommuner i Sønderjyllands Amt	136
Foreninger, organisationer, institutioner m.v.	138
Kirkelige foreninger og organisationer	141
Fonde	142
Danske og frisiske foreninger og	
institutioner i Sydslesvig	143
Musik, teater og kunst	149
Lokalhistoriske foreninger, arkiver	
og samlinger	151
Biblioteker	157
Frie skoler	160
Kirkemusikskoler	162
Erhvervsskoler	162
Gymnasier og voksenuddannelsescentre	163
Videregående uddannelser	164
Turistforeninger	164
Vandrerhjem	165
Museer m.v.	166
Museer m.v. i Sydslesvig	169
Forbrugerorganisationer	173
Husholdningsforeninger	174
Landboforeninger	175
Familielandbrug	176
Land- og skovbrug	177
Haveselskaber	178
Husdyrbrugsorganisationer	178
Slagterier	179
Handel	179
Erhvervsråd og håndværker-	
og industriforeninger	180
Finansiering	182
Jagt- og vildtforvaltning	183
Vildtforvaltningsområder og	
vildtkonsulenter i Sønderjylland	183
Uddrag af Lov om jagt- og vildtforvaltning	184
Jagtider og fredningsbestemmelser	185
Den obligatoriske jagtprøve og riffelprøve ..	188
Ferieplan for skolerne i Sydslesvig m.v.	189
Flagregler	189
Officielle civile flagdage	190
Notater	191

Forord

Sønderjysk Almanak udkommer nu med 7. årgang - som landsdelens Almanak og opslagsbog med nyttige oplysninger til foreninger, organisationer og andre, som ønsker information om sønderjyske forhold.

Almanakkens forside er i år reserveret de store fødselsdage!

Forsidemotivet er Jaruplund Højskole i Sydslesvig, der fylder 50 år. Og som det fremgår af selve forsiden fylder vores fælles kalender 2000 år. Ikke uvæsentlige begivenheder at bringe for en ærlig almanak, så vi kipper med flaget i anledning af såvel højskolejubilæet som årtusindskiftet!

Som hidtil indeholder Almanakken en række artikler og indlæg med relation til Sønderjylland og sønderjyske forhold. Der er både artikler med personlig og historisk erindring og artikler med mere aktuelle emner, bl.a.: For 50 år siden. Højskolen i det flerkulturelle grænseland. En barndom omkring Hørup kirke. Erindringer fra Rødding. Julen hjemme på højskolen. En Nis Branderup historie. Flygtningelejren på Eksercergården i Tønder 1945-47. Dannelse til demokrati. Region Schleswig/Sønderjylland. Et digt af Hans Christian Fogtmann Lauridsen.

Almanakkens håndbog og vejviser med adresser og telefonnumre på foreninger, organisationer, skoler m.fl. i Sønderjylland og Sydslesvig forbedres og udbygges løbende. I år medtages resultatet fra valget til Europaparlamentet den 10. juni 1999. Desuden er afsnittet med oplysninger om museer m.v. nord og syd for grænsen udvidet betydeligt.

Endelig rummer Almanakken som hidtil sine fyldige kalenderoplysninger med sol- og højvandskalender m.m., samt mindeord over kendte, afdøde personer fra landsdelen eller med tilknytning til landsdelen.

Sønderjydsk Skoleforening vil også gerne her rette en varm tak til de mange, som støtter Almanakken. Det gælder annoncører, det gælder de mange, der beredvilligt har bidraget med indlæg og ideer, og det gælder foreningens tillidsmænd og medlemmer, der med praktisk indsats og opbakning har støttet arbejdet.

Sønderjydsk Skoleforening og redaktionen ønsker med Almanakken en god jul og et godt nytår 2000.

Sydslesvigsk Forening

DEN STORE KULTURELLE FORENING I SYDSLESVIG SIDEN 1920

INCLAND SIDE 4
Farlig soppe-tur
Så smag Marie søde bærre på Søstald i
en Kasse i Båse. Det blev der 'og' af!

KULTUR SIDE 12
Adams i hopla
18.000 kroner i geul og Pafus. Et
værdi for prisen af byen Adams.

SPORT SIDE 15-17
Et sidste møde
Kjærlig huse kulturel vil en sidste
rehabiliterede med den danske person.

JYDSKE VESTKYSTEN

LORD
Bilist... må frate

JYDSKE VESTKYSTEN

- ellers mangler du noget!

ALMANAK

JANUAR 2000

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 7 timer 3 min. og tiltager i månedens løb 1 time 31 min.				SOL		MÅNE		
				OP	NED	OP	NED	
Lø.	1	Nytårsdag <i>Fadervor. Matt. 6,5-13</i>	Solens radius 16' 16"	UGE 52	08.41	15.45	02.58	13.10
Sø.	2	Hellig 3 kongers s. <i>De vise mænd. Matt. 2,1-12 el. Johs. 8,12-20</i>	Abel. Vega kulm. midn. m.n.		08.41	15.46	04.07	13.30
Ma.	3	Enoch	Jorden nærmest solen	UGE 1	08.41	15.47	05.14	13.55
Ti.	4	Methusalem	(fjernest jorden Sirius kulm. midn.		08.41	15.48	06.19	14.25
On.	5	Simeon	Tusmørket varer 48 min.		08.40	15.50	07.19	15.02
To.	6	Hellig 3 konger	● N.M. 19.14		08.40	15.51	08.12	15.49
Fr.	7	Knud, hertug			08.39	15.53	08.58	16.43
Lø.	8	Erhardt			08.38	15.54	09.35	17.45
Sø.	9	1.s.e.h. 3 k. <i>Jesus velsigner de små børn. Mark. 10,13-16</i>	Julianus		08.38	15.56	10.05	18.53
Ma.	10	Paul eremit		UGE 2	08.37	15.57	10.30	20.04
Ti.	11	Hyginus			08.36	15.59	10.51	21.17
On.	12	Reinhold	Tusmørket varer 47 min.		08.35	16.01	11.10	22.32
To.	13	Hilarius			08.34	16.02	11.28	23.49
Fr.	14	Felix	● F. kv. 14.34		08.33	16.04	11.47	-
Lø.	15	Maurus			08.32	16.06	12.07	01.08
Sø.	16	2.s.e.h. 3 k. <i>Den samaritanske kvinde. Johs. 4,5-26</i>	Marcellus		08.31	16.08	12.31	02.29
Ma.	17	Antonius	Castor kulm. midn.	UGE 3	08.30	16.10	13.00	03.52
Ti.	18	Prisca	Procyon kulm. midn.		08.29	16.12	13.39	05.15
On.	19	Pontianus	Tusmørket varer 46 min.		08.27	16.13	14.30	06.31
To.	20	Fabian og Sebastian	Pollux kulm. midn. (nærmest jorden		08.26	16.15	15.36	07.37
Fr.	21	Agnes	Måneformørkelse ○ F.M. 05.40		08.25	16.17	16.52	08.29
Lø.	22	Vincentius			08.23	16.19	18.15	09.08
Sø.	23	3.s.e.h. 3 k. <i>Giv os en større tro. Luk. 17,5-10</i>	Emerentius		08.22	16.21	19.38	09.38
Ma.	24	Timotheus		UGE 4	08.20	16.23	20.59	10.02
Ti.	25	Pauli omv.			08.19	16.26	22.16	10.22
On.	26	Polycarpus	Tusmørket varer 44 min.		08.17	16.28	23.31	10.40
To.	27	Chrysostomus			08.15	16.30	-	10.57
Fr.	28	Fred. 6.s. føds.	Carolus Magnus. ● S. kv. 08.57		08.14	16.32	00.44	11.15
Lø.	29	Chr. 7.s. føds.	Valerius		08.12	16.34	01.54	11.35
Sø.	30	4.s.e.h. 3 k. <i>Jesus vandrer på søen. Matt. 14,22-33</i>	Adelgunde		08.10	16.36	03.03	11.58
Ma.	31	Vigilius		UGE 5	08.09	16.38	04.09	12.26

JANUAR 2000

			Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)		
Lø.	1	Nytårsdag	52	10.31	23.15
Sø.	2			11.35	–
Ma.	3		1	00.13	12.32
Ti.	4			01.02	13.22
On.	5			01.46	14.08
To.	6	Hellig 3 konger		02.27	14.49
Fr.	7			03.07	15.30
Lø.	8			03.44	16.09
Sø.	9			04.20	16.44
Ma.	10		2	04.56	17.16
Ti.	11			05.25	17.46
On.	12			05.58	18.15
To.	13			06.30	18.52
Fr.	14			07.13	19.38
Lø.	15			08.06	20.37
Sø.	16			09.12	21.50
Ma.	17		3	10.29	23.10
Ti.	18			11.50	–
On.	19			00.26	13.04
To.	20			01.33	14.09
Fr.	21			02.33	15.08
Lø.	22			03.26	15.59
Sø.	23			04.14	16.43
Ma.	24		4	04.54	17.24
Ti.	25			05.33	18.00
On.	26			06.13	18.39
To.	27			06.55	19.23
Fr.	28			07.42	20.14
Lø.	29			08.37	21.11
Sø.	30			09.40	22.16
Ma.	31		5	10.46	23.20

FEBRUAR 2000

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 8 timer 34 min. og tiltager i månedens løb 2 timer 7 min.				SOL		MÅNE	
				OP	NED	OP	NED
Ti.	1	Brigida	(fjernes jorden Solens radius 16' 14"	08.07	16.40	05.10	13.01
On.	2	Kyndelmisse	Tusmørket varer 43 min.	08.05	16.43	06.06	13.44
To.	3	Blasius	Deneb kulm. midn. m.n.	08.03	16.45	06.55	14.35
Fr.	4	Veronica		08.01	16.47	07.35	15.36
Lø.	5	Agathe	● N.M. 14.03	07.59	16.49	08.08	16.42
Sø.	6	5.s.e.h. 3 k. <i>Ukrudtet i hveden. Mark. 13,24-30 el. Matt. 13,44-52</i>	Dorothea	07.57	16.51	08.35	17.53
Ma.	7	Richard	UGE 6	07.55	16.53	08.57	19.07
Ti.	8	Corintha		07.53	16.56	09.17	20.22
On.	9	Apollonia	Tusmørket varer 41 min.	07.51	16.58	09.35	21.38
To.	10	Scholastica		07.49	17.00	09.53	22.56
Fr.	11	Euphrosyne		07.47	17.02	10.13	–
Lø.	12	Eulalia		07.44	17.04	10.34	00.15
Sø.	13	Sidste s.e.h. 3 k. <i>Hvedekornet. Johs. 12,23-33</i>	Benignus ● F.kv. 00.21	07.42	17.06	11.01	01.36
Ma.	14	Valentinus	UGE 7	07.40	17.09	11.34	02.56
Ti.	15	Faustinus	Merkur st. østl. elong	07.38	17.11	12.18	04.12
On.	16	Juliane	Tusmørket varer 40 min.	07.35	17.13	13.15	05.21
To.	17	Findanus	(nærmest jorden	07.33	17.15	14.24	06.17
Fr.	18	Concordia		07.31	17.17	15.43	07.01
Lø.	19	Ammon	○ F.M. 17.27	07.29	17.19	17.06	07.35
Sø.	20	Septuagesima <i>De betroede talenter. Matt. 25,14-30</i>	Eucharias	07.26	17.22	18.29	08.02
Ma.	21	Samuel	UGE 8	07.24	17.24	19.50	08.24
Ti.	22	Peters stol		07.21	17.26	21.08	08.43
On.	23	Papias	Tusmørket varer 39 min.	07.19	17.28	22.24	09.01
To.	24	Skuddag		07.17	17.30	23.37	09.19
Fr.	25	Matthias	Regulus kulm. midn.	07.14	17.32	–	09.38
Lø.	26	Victorinus		07.12	17.35	00.48	10.00
Sø.	27	Seksagesima <i>Sædens vækst. Matt. 4,26-32</i>	Inger ● S. kv. 04.53	07.09	17.37	01.56	10.26
Ma.	28	Leander	(fjernes jorden	07.07	17.39	03.00	10.58
Ti.	29	Øllegaard	UGE 9	07.04	17.41	03.58	11.37

FEBRUAR 2000

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
Ti.	1	11.51	–
On.	2	00.19	12.48
To.	3	01.11	13.39
Fr.	4	01.58	14.26
Lø.	5	02.42	15.11
Sø.	6	03.25	15.52
Ma.	7	6 04.05	16.29
Ti.	8	04.41	17.03
On.	9	05.14	17.30
To.	10	05.43	17.59
Fr.	11	06.14	18.28
Lø.	12	06.52	19.09
Sø.	13	07.40	20.03
Ma.	14	7 08.41	21.13
Ti.	15	10.01	22.40
On.	16	11.33	–
To.	17	00.07	12.55
Fr.	18	01.20	14.02
Lø.	19	02.21	14.59
Sø.	20	03.13	15.46
Ma.	21	8 03.57	16.27
Ti.	22	04.35	17.01
On.	23	05.11	17.32
To.	24	Skuddag	05.45 18.07
Fr.	25	06.24	18.43
Lø.	26	07.06	19.26
Sø.	27	07.53	20.16
Ma.	28	9 08.48	21.14
Ti.	29	09.54	22.21

MARTS 200

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 10 timer 41 min. og tiltager i månedens løb 2 timer 23 min.				SOL		MÅNE	
				OP	NED	OP	NED
On.	1	Albinus	Tusmørket varer 39 min. Solens radius 16' 8''	07.02	17.43	04.50	12.26
To.	2	Simplicius		06.59	17.45	05.33	13.23
Fr.	3	Kunigunde		06.57	17.47	06.08	14.27
Lø.	4	Adrianus		06.54	17.49	06.37	15.37
Sø.	5	Fastelavn	Quinquagesima. Esto mihi. Theophilus <i>Op til Jerusalem. Luk. 18,31-43</i>	06.52	17.51	07.01	16.51
Ma.	6	Gotfred	● N.M. 06.17 UGE 10	06.49	17.53	07.22	18.07
Ti.	7	Hvide tirsdag	Perputua	06.47	17.56	07.41	19.25
On.	8	Aske onsdag	Tusmørket varer 39 min. Beata	06.44	17.58	07.59	20.44
To.	9	40 riddere		06.42	18.00	08.18	22.04
Fr.	10	Ædel		06.39	18.02	08.39	23.25
Lø.	11	Fred. 9.s. føds.	Thala	06.37	18.04	09.04	-
Sø.	12	1. s. i fasten	Quadragesima. Invocavit. Gregorius <i>Hvem er den største? Luk. 22,24-32</i>	06.34	18.06	09.34	00.46
Ma.	13	Macedonius	● F. kv. 07.59 UGE 11	06.31	18.08	10.14	02.03
Ti.	14	Eutychius		06.29	18.10	11.05	03.13
On.	15	Tamperdag	Tusmørket varer 39 min. Zacharius. ☾ nærmest jorden	06.26	18.12	12.08	04.12
To.	16	Gudmund		06.24	18.14	13.22	04.59
Fr.	17	Gertrud		06.21	18.16	14.42	05.35
Lø.	18	Fred. 3. s. føds.	Alexander	06.18	18.18	16.03	06.03
Sø.	19	2. s. i fasten	Reminiscere. Joseph <i>Drengen med den urene ånd. Mark. 9,14-29</i>	06.16	18.20	17.24	06.26
Ma.	20	Gordius	Jævndøgn 08.35 UGE 12 ○ F.M. 05.44	06.13	18.22	18.44	06.46
Ti.	21	Benedictus		06.11	18.24	20.01	07.04
On.	22	Paulus	Tusmørket varer 39 min.	06.08	18.26	21.16	07.21
To.	23	Fidelis		06.05	18.28	22.30	07.40
Fr.	24	Ulrica		06.03	18.30	23.40	08.01
Lø.	25	Mariæ bebud.		06.00	18.32	-	08.25
Sø.	26	3. s. i fasten	Oculi. Gabriel Sommertid begynder <i>Løgnens fader. Johs. 8,42-51</i>	06.58	19.34	01.47	09.54
Ma.	27	Kastor	☾ fjernest jorden UGE 13	06.55	19.36	02.49	10.31
Ti.	28	Dr. Ingrid	Eustachius. ● S. kv. 02.21	06.52	19.38	03.44	11.15
On.	29	Jonas	Merkur st. vestl. elong Tusmørket varer 39 min.	06.50	19.40	04.30	12.09
To.	30	Quirinus		06.47	19.42	05.08	13.10
Fr.	31	Fred. 5.s. føds.	Balbina	06.45	19.44	05.39	14.18

MARTS 2000

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
On.	1	11.06	23.29
To.	2	–	12.12
Fr.	3	00.30	13.09
Lø.	4	01.24	14.00
Sø.	5 Fastelavn	02.14	14.45
Ma.	6 10	03.01	15.29
Ti.	7	03.43	16.09
On.	8	04.22	16.43
To.	9	04.58	17.14
Fr.	10	05.28	17.40
Lø.	11	05.59	18.09
Sø.	12	06.34	18.48
Ma.	13 11	07.20	19.39
Ti.	14	08.23	20.48
On.	15	09.48	22.21
To.	16	11.28	23.56
Fr.	17	–	12.50
Lø.	18	01.08	13.53
Sø.	19	02.07	14.45
Ma.	20 12	02.55	15.29
Ti.	21	03.37	16.04
On.	22	04.13	16.34
To.	23	04.44	17.03
Fr.	24	05.18	17.33
Lø.	25	05.52	18.07
Sø.	26 Sommertid begynder	07.30	19.44
Ma.	27 13	08.13	20.27
Ti.	28 Dronning Ingrid	09.03	21.19
On.	29	10.04	22.23
To.	30	11.16	23.36
Fr.	31	–	12.28

APRIL 2000

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 13 timer 4 min. og tiltager i månedens løb 2 timer 14 min.			SOL		MÅNE		
			OP	NED	OP	NED	
Lø.	1	Hugo	Solens radius 16' 0"	06.42	19.46	06.04	15.30
Sø.	2	Midfaste	Lætare. Theodosius	06.39	19.48	06.26	16.46
			<i>Jesus, livets brød. Johs. 6,24-35(37)</i>				
Ma.	3	Nicætas		06.37	19.50	06.45	18.04
Ti.	4	Ambrosius	● N.M. 20.12	06.34	19.52	07.04	19.24
On.	5	Irene	Tusmørket varer 40 min.	06.32	19.54	07.22	20.46
To.	6	Sixtus		06.29	19.56	07.42	22.09
Fr.	7	Egesippus		06.27	19.58	08.06	23.33
Lø.	8	Chr. 9.s. føds.	Janus. (nærmest jorden	06.24	20.00	08.34	–
Sø.	9	Mariæ bebud. dag	Judica. Procopius	06.21	20.02	09.11	00.54
			<i>Marias lovsang. Luk. 1,46-55</i>				
Ma.	10	Ezechiel		06.19	20.04	09.59	02.08
Ti.	11	Leo	● F. kv. 15.30	06.16	20.06	10.59	03.10
On.	12	Chr. 4.s. føds.	Tusmørket varer 41 min. Julius	06.14	20.08	12.09	04.00
To.	13	Justinus		06.11	20.10	13.26	04.38
Fr.	14	Tiburtius		06.09	20.12	14.46	05.08
Lø.	15	Chr. 5.s. føds.	Olympia. Spica kulm. midn.	06.06	20.14	16.06	05.31
Sø.	16	Palmesøndag	Margrethe 2.s. fødsel Mariane	06.04	20.16	17.25	05.51
			<i>Jesus salves i Betania. Mark. 14,3-9 el. Johs. 12,1-16</i>				
Ma.	17	Anicetus		06.01	20.18	18.42	06.09
Ti.	18	Eleutherius	○ F.M. 19.41	05.59	20.20	19.57	06.26
On.	19	Daniel	Tusmørket varer 43 min.	05.57	20.22	21.12	06.44
To.	20	Skærtorsdag	Sulpicius	05.54	20.24	22.24	07.03
Fr.	21	Langfredag	Florentius	05.52	20.26	23.34	07.25
Lø.	22	Cajus		05.49	20.28	–	07.52
Sø.	23	Påskedag	Georgius	05.47	20.30	00.39	08.25
			<i>Jesu Kristi opstandelse. Matt. 28,1-8</i>				
Ma.	24	2. påskedag	Albertus (fjernes jorden	05.45	20.32	01.37	09.06
Ti.	25	Mark. evang.		05.42	20.34	02.27	09.56
On.	26	Cletus	Tusmørket varer 45 min. ● S. kv. 21.30	05.40	20.36	03.08	10.54
To.	27	Charl. Amalie	Ananias	05.38	20.38	03.41	11.59
Fr.	28	Vitalis	Arcturus kulm. midn.	05.35	20.40	04.08	13.09
Lø.	29	Peter marty		05.33	20.42	04.30	14.22
Sø.	30	1.s.e. påske	Quasimodo. Severus	05.31	20.44	04.50	15.38
			<i>Vogt mine får. Johs. 21,15-19</i>				

APRIL 2000

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
Lø.	1	00.46	13.31
Sø.	2	01.47	14.26
Ma.	3	14	02.40 15.15
Ti.	4	03.30	16.01
On.	5	04.16	16.42
To.	6	05.00	17.20
Fr.	7	05.37	17.55
Lø.	8	06.12	18.23
Sø.	9	06.45	18.56
Ma.	10	15	07.22 19.34
Ti.	11	08.10	20.26
On.	12	09.16	21.37
To.	13	10.46	23.10
Fr.	14	–	12.23
Lø.	15	00.40	13.38
Sø.	16	Palmesøndag - Dronning Margrethe	01.50 14.36
Ma.	17	16	02.45 15.25
Ti.	18	03.32	16.05
On.	19	04.13	16.38
To.	20	Skærtorsdag	04.46 17.07
Fr.	21	Langfredag	05.20 17.34
Lø.	22	05.50	18.04
Sø.	23	Påskedag	06.24 18.34
Ma.	24	2. påskedag	17 07.00 19.10
Ti.	25	07.37	19.49
On.	26	08.22	20.34
To.	27	09.17	21.32
Fr.	28	10.24	22.42
Lø.	29	11.38	23.57
Sø.	30	–	12.48

MAJ 2000

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 15 timer 18 min. og tiltager i månedens løb 1 time 46 min.				SOL		MÅNE		
				OP	NED	OP	NED	
Ma.	1	Voldermisse	Philip og Jacob	UGE 18	05.29	20.46	05.08	16.57
			Solens radius 15' 52"					
Ti.	2	Athanasius			05.26	20.48	05.26	18.18
On.	3	Korsmisse	Tusmørket varer 47 min.		05.24	20.50	05.45	19.43
To.	4	Florian	● N.M. 06.12		05.22	20.52	06.06	21.09
Fr.	5	Danmarks befrielse	Gothard. De lyse nætter begynder		05.20	20.54	06.33	22.34
Lø.	6	Johannes ante portam	(nærmest jorden		05.18	20.56	07.07	23.55
Sø.	7	2.s.e. påske	Misericordia Domini. Flavia		05.16	20.58	07.51	-
			<i>Mine får hører min røst. Johs. 10,22-30</i>					
Ma	8	Stanislaus		UGE 19	05.14	21.00	08.48	01.04
Ti.	9	Caspar			05.12	21.02	09.57	02.00
On.	10	Gordianus	Tusmørket varer 50 min. ● F. kv. 22.00		05.10	21.04	11.14	02.43
To.	11	Mamertus			05.08	21.05	12.34	03.14
Fr.	12	Pancratius			05.06	21.07	13.54	03.39
Lø.	13	Ingenuus			05.04	21.09	15.12	03.59
Sø.	14	3.s.e. påske	Jubilate. Kristian		05.02	21.11	16.28	04.17
			<i>Vejen, sandheden og livet. Johs. 14,1-11</i>					
Ma.	15	Sophie		UGE 20	05.00	21.13	17.43	04.33
Ti.	16	Sara			04.59	21.15	18.57	04.50
On.	17	Bruno	Tusmørket varer 53 min.		04.57	21.16	20.10	05.08
To.	18	Erik	○ F.M. 09.34		04.55	21.18	21.21	05.28
Fr.	19	Bededag	Potentiana		04.53	21.20	22.28	05.53
Lø.	20	Angelica			04.52	21.22	23.30	06.23
Sø.	21	4.s.e. påske	Cantate. Helene		04.50	21.23	-	07.01
			<i>Sandheden gør fri. Johs. 8,28-36</i>					
Ma.	22	Castus	(fjernest jorden	UGE 21	04.49	21.25	00.23	07.47
Ti.	23	Desiderius			04.47	21.27	01.08	08.42
On.	24	Esther	Tusmørket varer 56 min.		04.46	21.28	01.44	09.44
To.	25	Urbanus			04.44	21.30	02.12	10.51
Fr.	26	Kronprins Frederik	Beda. ● S. kv. 13.55		04.43	21.31	02.36	12.02
Lø.	27	Lucian			04.42	21.33	02.56	13.16
Sø.	28	5.s.e. påske	Rogate. Vilhelm		04.41	21.34	03.13	14.32
			<i>Jesu bøn for disciplene. Johs. 17,1-11</i>					
Ma.	29	Maximinus		UGE 22	04.39	21.36	03.30	15.50
Ti.	30	Vigand			04.38	21.37	03.48	17.12
On.	31	Petronella	Tusmørket varer 59 min.		04.37	21.39	04.08	18.37

MAJ 2000

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
Ma. 1	18	01.04	13.47
Ti. 2		02.03	14.39
On. 3		02.57	15.28
To. 4		03.47	16.14
Fr. 5	Danmarks Befrielse	04.33	16.57
Lø. 6		05.17	17.34
Sø. 7		05.58	18.10
Ma. 8	19	06.35	18.46
Ti. 9		07.17	19.28
On. 10		08.08	20.22
To. 11		09.14	21.31
Fr. 12		10.38	22.54
Lø. 13		–	12.05
Sø. 14		00.16	13.14
Ma. 15	20	01.23	14.10
Ti. 16		02.19	14.57
On. 17		03.06	15.36
To. 18		03.45	16.11
Fr. 19	Bededag	04.23	16.40
Lø. 20		04.56	17.11
Sø. 21		05.28	17.40
Ma. 22	21	06.02	18.12
Ti. 23		06.35	18.44
On. 24		07.11	19.19
To. 25		07.51	20.02
Fr. 26	Kronprins Frederik	08.36	20.53
Lø. 27		09.34	21.54
Sø. 28		10.44	23.04
Ma. 29	22	11.56	–
Ti. 30		00.15	13.03
On. 31		01.21	14.02

JUNI 2000

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 17 timer 4 min. og tiltager derefter indtil den 21., hvor den er 17 timer 27 min. Herefter og til månedens ende aftager dagen 6 min.				SOL		MÅNE	
				OP	NED	OP	NED
To.	1	Kr. himmelfart	Nikomedes. Solens radius 15' 46'' Antares kulm. midn.	04.36	21.40	04.31	20.04
Fr.	2	Marcellinus	● N.M. 14.14	04.35	21.41	05.00	21.29
Lø.	3	Fred. 8.s. føds.	Erasmus. ☾ nærmest jorden	04.34	21.42	05.40	22.47
Sø.	4	6.s.e. påske	Exaudi. Optatus <i>At de alle må være ét.</i> Johs. 17,20-26	04.33	21.44	06.32	23.52
Ma.	5	Grundlovsdag	Kong Hans' føds. UGE 23 Bonifacius	04.32	21.45	07.39	–
Ti.	6	Norbertus		04.32	21.46	08.56	00.41
On.	7	Jeremias	Tusmørket varer 62 min.	04.31	21.47	10.17	01.18
To.	8	Medardus		04.30	21.48	11.40	01.46
Fr.	9	Primus	● F. kv. 05.29 Merkur st. østl. elong.	04.30	21.49	13.00	02.07
Lø.	10	Onuphrius		04.29	21.50	14.17	02.26
Sø.	11	Pinsedag	Prins Henrik Barnabas apostel <i>Helligåndens komme.</i> Johs. 14,15-21	04.29	21.50	15.33	02.42
Ma.	12	2. pinsedag	Basilius UGE 24	04.28	21.51	16.46	02.58
Ti.	13	Cyrillus	Capella kulm. midn. m.n.	04.28	21.52	17.59	03.15
On.	14	Tamperdag	Tusmørket varer 63 min. Rufinus	04.28	21.52	19.10	03.34
To.	15	Valdemarsdag	Vitus	04.28	21.53	20.18	03.57
Fr.	16	Tycho		04.27	21.54	21.22	04.24
Lø.	17	Botolphus	○ F.M. 00.27	04.27	21.54	22.19	04.59
Sø.	18	Trinitatis	Leontius. ☾ fjernest jorden <i>Dåb i den treenige Guds navn.</i> Matt. 28,16-20	04.27	21.54	23.07	05.42
Ma.	19	Gervasius	UGE 25	04.27	21.55	23.46	06.34
Ti.	20	Sylverius		04.28	21.55	–	07.34
On.	21	Albanus	Tusmørket varer 64 min. Solhverv 03.48. Længste dag	04.28	21.55	00.17	08.39
To.	22	10000 martyrer		04.28	21.55	00.42	09.49
Fr.	23	Paulinus		04.28	21.55	01.02	11.00
Lø.	24	St. Hansdag		04.29	21.55	01.20	12.13
Sø.	25	1.s.e. trin.	Prosper. ● S. kv. 03.00 <i>Den rige bonde.</i> Luk. 12,13-21	04.29	21.55	01.37	13.29
Ma.	26	Pelagius	UGE 26	04.30	21.55	01.53	14.47
Ti.	27	Syvsoverdag		04.30	21.55	02.11	16.07
On.	28	Carol. Amalie	Tusmørket varer 63 min. Eleonora	04.31	21.55	02.31	17.32
To.	29	Petrus Paulus		04.31	21.54	02.57	18.57
Fr.	30	Lucina		04.32	21.54	03.30	20.20

JUNI 2000

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
To.	1 Kr. himmelfartsdag	02.21	14.56
Fr.	2	03.17	15.46
Lø.	3	04.10	16.33
Sø.	4	05.00	17.18
Ma.	5 Grundlovsdag 23	05.46	18.00
Ti.	6	06.29	18.40
On.	7 Prins Joachim	07.14	19.24
To.	8	08.03	20.15
Fr.	9	09.02	21.17
Lø.	10	10.13	22.28
Sø.	11 Pinsedag - Prins Henrik	11.29	23.42
Ma.	12 2. pinsedag 24	–	12.37
Ti.	13	00.49	13.35
On.	14	01.46	14.24
To.	15 Valdemarsdag	02.36	15.06
Fr.	16	03.20	15.42
Lø.	17	04.00	16.18
Sø.	18	04.36	16.50
Ma.	19 25	05.13	17.23
Ti.	20	05.46	17.56
On.	21	06.19	18.27
To.	22	06.53	19.01
Fr.	23	07.24	19.36
Lø.	24 Skt. Hansdag	08.04	20.19
Sø.	25	08.52	21.13
Ma.	26 26	09.51	22.16
Ti.	27	11.00	23.28
On.	28	–	12.13
To.	29	00.41	13.21
Fr.	30 Prinsesse Alexandra	01.50	14.24

JULI 2000

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 17 timer 21 min. og aftager i månedens løb 1 time 26 min.				SOL		MÅNE	
				OP	NED	OP	NED
Lø.	1	Chr. 2.s. føds.	Fred. 2.s. føds. Theobaldus ● N.M. 21.20. (☾ nærmest jorden Solens radius 15' 44"")	04.33	21.54	04.15	21.33
Sø.	2	2.s.e. trin. <i>Kristi efterfølgelse. Luk. 14,25-35</i>	Mariæ besøg.	04.34	21.53	05.15	22.31
Ma.	3	Cornelius	Vega kulm. midn. UGE 27	04.35	21.53	06.29	23.15
Ti.	4	Ulricus	Jorden fjernest solen	04.36	21.52	07.52	23.47
On.	5	Anshelmus	Tusmørket varer 61 min.	04.37	21.51	09.17	-
To.	6	Dion		04.38	21.51	10.41	00.12
Fr.	7	Villebaldus		04.39	21.50	12.02	00.32
Lø.	8	Kjeld	☉ F. kv. 14.53	04.40	21.49	13.20	00.50
Sø.	9	3.s.e. trin. <i>Den fortabte søn. Luk. 15,11-32</i>	Sostrata	04.41	21.48	14.35	01.06
Ma.	10	Knud, konge	UGE 28	04.42	21.47	15.49	01.23
Ti.	11	Josva		04.44	21.46	17.00	01.41
On.	12	Henrik	Tusmørket varer 58 min.	04.45	21.45	18.09	02.02
To.	13	Margarethe		04.46	21.44	19.15	02.28
Fr.	14	Bonaventura		04.48	21.42	20.14	03.00
Lø.	15	Apostl. deling	(☾ fjernest jorden	04.49	21.41	21.05	03.40
Sø.	16	4.s.e. trin. <i>Elsk jeres fjender. Matt. 5,43-48</i>	Susanne. ☉ F.M. 15.55	04.51	21.40	21.47	04.29
Ma.	17	Alexius	UGE 29	04.52	21.38	22.20	05.26
Ti.	18	Arnolphus		04.54	21.37	22.47	06.30
On.	19	Justa	Tusmørket varer 55 min.	04.55	21.36	23.09	07.39
To.	20	Elias		04.57	21.34	23.27	08.49
Fr.	21	Evenus		04.58	21.33	23.44	10.02
Lø.	22	Maria Magd.	Hundredagene beg. Altair kulm. midn.	05.00	21.31	-	11.15
Sø.	23	5.s.e. trin. <i>Peters bekendelse. Matt. 16,13-26</i>	Apollinaris	05.02	21.29	00.00	12.30
Ma.	24	Christina	☉ S. kv. 13.02 UGE 30	05.03	21.28	00.17	13.48
Ti.	25	Jacobus		05.05	21.26	00.35	15.08
On.	26	Anna	Tusmørket varer 52 min.	05.07	21.24	00.57	16.30
To.	27	Martha	Merkur st. vestl. elong. Neptun i opp. til solen	05.09	21.22	01.25	17.52
Fr.	28	Aurelius		05.10	21.21	02.03	19.09
Lø.	29	Oluf		05.12	21.19	02.54	20.14
Sø.	30	6.s.e. trin <i>Den rige yngling. Matt. 19,16-26</i>	Abdon. (☾ nærmest jorden	05.14	21.17	04.00	21.05
Ma.	31	Germanus	● N.M. 04.25	05.16	21.15	05.20	21.44

JULI 2000

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
Lø.	1	02.54	15.22
Sø.	2	03.52	16.16
Ma.	3	27	04.46 17.06
Ti.	4	05.36	17.50
On.	5	06.22	18.31
To.	6	07.04	19.14
Fr.	7	07.47	19.59
Lø.	8	08.37	20.51
Sø.	9	09.34	21.51
Ma.	10	28	10.39 22.59
Ti.	11	11.48	–
On.	12	00.08	12.51
To.	13	01.11	13.45
Fr.	14	02.06	14.33
Lø.	15	02.54	15.16
Sø.	16	03.38	15.54
Ma.	17	29	04.20 16.32
Ti.	18	04.57	17.09
On.	19	05.32	17.42
To.	20	06.06	18.14
Fr.	21	06.34	18.45
Lø.	22	07.04	19.15
Sø.	23	07.34	19.53
Ma.	24	30	08.14 20.38
Ti.	25	09.06	21.35
On.	26	10.10	22.45
To.	27	11.26	–
Fr.	28	00.05	12.47
Lø.	29	01.24	14.01
Sø.	30	02.36	15.05
Ma.	31	31	03.39 16.02

AUGUST 2000

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 15 timer 55 min. og aftager i månedens løb 2 timer 11 min.				SOL		MÅNE	
				OP	NED	OP	NED
Ti.	1	Peters fængsel	Solens radius 15' 45"	05.18	21.13	06.46	22.12
On.	2	Hannibal	Tusmørket varer 49 min.	05.19	21.11	08.13	22.35
To.	3	Nikodemus	Deneb kulm. midn.	05.21	21.09	09.38	22.54
Fr.	4	Dominicus		05.23	21.07	11.00	23.12
Lø.	5	Osvaldus		05.25	21.05	12.19	23.29
Sø.	6	7.s.e. trin.	Kristi forkl. <i>Bekendelse uden frygt. Matt. 10,24-31</i>	05.27	21.03	13.35	23.47
Ma.	7	Donatus	☉ F. kv. 03.02 UGE 32 De lyse nætter ender	05.29	21.01	14.48	-
Ti.	8	Ruth		05.31	20.59	15.59	00.07
On.	9	Romanus	Tusmørket varer 47 min.	05.33	20.56	17.06	00.31
To.	10	Laurentius		05.34	20.54	18.07	01.01
Fr.	11	Herman	Uranus i opp. til solen (fjernest jorden	05.36	20.52	19.01	01.38
Lø.	12	Chr. 3.s. føds	Clara	05.38	20.50	19.46	02.23
Sø.	13	8.s.e. trin.	Hippolytus <i>At høre og gøre derefter. Matt. 7,22-29</i>	05.40	20.47	20.22	03.18
Ma.	14	Eusebius	UGE 33	05.42	20.45	20.51	04.21
Ti.	15	Mariæ himmelf.	○ F.M. 07.13	05.44	20.43	21.14	05.29
On.	16	Rochus	Tusmørket varer 44 min.	05.46	20.41	21.34	06.39
To.	17	Anastatius		05.48	20.38	21.51	07.52
Fr.	18	Agapetus		05.50	20.36	22.07	09.05
Lø.	19	Sebaldus		05.52	20.33	22.23	10.20
Sø.	20	9.s.e. trin.	Bernhard <i>At vente på Herren. Luk. 12,32-48 el. Luk. 18,1-8</i>	05.54	20.31	22.41	11.36
Ma.	21	Salomon	UGE 34	05.56	20.29	23.01	12.55
Ti.	22	Symphorian	☉ S. kv. 20.51. Hundredagene ender	05.57	20.26	23.26	14.14
On.	23	Zakæus	Tusmørket varer 43 min.	05.59	20.24	23.58	15.34
To.	24	Bartholomæus		06.01	20.21	-	16.51
Fr.	25	Ludvig		06.03	20.19	00.42	17.59
Lø.	26	Irenæus		06.05	20.16	01.39	18.55
Sø.	27	10.s.e. trin.	Gebhardus (nærmest jorden <i>Dom over denne slægt. Matt. 11,16-24</i>	06.07	20.14	02.51	19.38
Ma.	28	Lovise	Augustinus UGE 35	06.09	20.11	04.14	20.10
Ti.	29	Joh. halsh.	● N.M. 12.19	06.11	20.09	05.41	20.36
On.	30	Benjamin	Tusmørket varer 41 min.	06.13	20.06	07.08	20.56
To.	31	Bertha		06.15	20.04	08.33	21.15

AUGUST 2000

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
Ti.	1	04.36	16.52
On.	2	05.26	17.36
To.	3	06.08	18.17
Fr.	4	06.44	18.55
Lø.	5	07.22	19.35
Sø.	6	08.03	20.21
Ma.	7	32	08.49 21.13
Ti.	8	09.45	22.14
On.	9	10.50	23.22
To.	10	11.59	–
Fr.	11	00.31	13.03
Lø.	12	01.33	13.58
Sø.	13	02.27	14.45
Ma.	14	33	03.16 15.30
Ti.	15	03.58	16.12
On.	16	04.38	16.50
To.	17	05.16	17.26
Fr.	18	05.49	18.00
Lø.	19	06.17	18.28
Sø.	20	06.43	18.58
Ma.	21	34	07.10 19.28
Ti.	22	07.44	20.09
On.	23	08.30	21.03
To.	24	09.31	22.12
Fr.	25	10.48	23.41
Lø.	26	–	12.20
Sø.	27	01.12	13.44
Ma.	28	35	02.28 14.51
Ti.	29	03.30	15.47
On.	30	04.24	16.36
To.	31	05.09	17.18

SEPTEMBER 2000

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 13 timer 44 min. og aftager i månedens løb 2 timer 16 min.				SOL		MÅNE	
				OP	NED	OP	NED
Fr.	1	Ægidius	Solens radius 15' 51"	06.17	20.01	09.55	21.32
Lø.	2	Elisa		09.19	19.59	11.14	21.50
Sø.	3	11.s.e. trin.	Seraphia <i>Jesus og synderinden. Luk. 7,36-50</i>	06.21	19.56	12.31	22.09
Ma.	4	Juliane Marie	Theodosia UGE 36	06.22	19.53	13.45	22.32
Ti.	5	Regina	☉ F. kv. 18.27	06.24	19.51	14.55	23.00
On.	6	Magnus	Tusmørket varer 40 min.	06.26	19.48	15.59	23.34
To.	7	Louise	Robert Formalhaut kulm. midn.	06.28	19.46	16.56	-
Fr.	8	Mariæ føds.	(fjernest jorden	06.30	19.43	17.44	00.17
Lø.	9	Gorgonius		06.32	19.40	18.23	01.09
Sø.	10	12.s.e. trin.	Burchhardt <i>Bespottelse imod ånden. Matt. 12,31-42</i>	06.34	19.38	18.54	02.09
Ma.	11	Hillebert	UGE 37	06.36	19.35	19.19	03.15
Ti.	12	Guido		03.38	19.33	19.40	04.26
On.	13	Cyprianus	Tusmørket varer 39 min. ○ F.M. 21.37	06.40	19.30	19.58	05.39
To.	14	† ophøjelse		06.42	19.27	20.14	06.53
Fr.	15	Eskild		06.44	19.25	20.30	08.09
Lø.	16	Euphemia		06.45	19.22	20.47	09.26
Sø.	17	13.s.e. trin.	Lambertus <i>Zebedæussønnerne. Matt. 20,20-28</i>	06.47	19.19	21.06	10.44
Ma.	18	Titus	Chr. 8.s. føds. UGE 38	06.49	19.17	21.29	12.04
Ti.	19	Constantia		06.51	19.14	21.58	13.24
On.	20	Tamperdag	Tusmørket varer 39 min. Tobias	06.53	19.12	22.37	14.41
To.	21	Matthæus	☉ S. kv. 03.28	06.55	19.09	23.28	15.51
Fr.	22	Mauritius	Jævndøgn 19.37	06.57	19.06	-	16.50
Lø.	23	Linus		06.59	19.04	00.33	17.36
Sø.	24	14.s.e. trin.	Tecla (nærmest jorden <i>Den syge ved Betesda dam. Johs. 5,1-15</i>	07.01	19.01	01.50	18.10
Ma.	25	Cleophas	UGE 39	07.03	18.58	03.13	18.37
Ti.	26	Chr. 10.s. føds.	Adolph	07.05	18.56	04.39	18.59
On.	27	Cosmus	Tusmørket varer 38 min. ● N.M. 21.53	07.07	18.53	06.04	19.18
To.	28	Venceslaus		07.09	18.51	07.28	19.35
Fr.	29	St. Michael		07.11	18.48	08.49	19.52
Lø.	30	Hieronymus		07.13	18.45	10.08	20.11

SEPTEMBER 2000

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
Fr.	1	05.45	17.55
Lø.	2	06.19	18.30
Sø.	3	06.50	19.07
Ma.	4	36	07.27 19.46
Ti.	5	08.08	20.33
On.	6	08.56	21.28
To.	7	09.53	22.33
Fr.	8	11.02	23.47
Lø.	9	–	12.13
Sø.	10	00.57	13.17
Ma.	11	37	01.55 14.11
Ti.	12	02.45	15.00
On.	13	03.31	15.43
To.	14	04.13	16.26
Fr.	15	04.51	17.05
Lø.	16	05.26	17.39
Sø.	17	05.58	18.11
Ma.	18	38	06.23 18.39
Ti.	19	06.50	19.10
On.	20	07.21	19.49
To.	21	08.05	20.41
Fr.	22	09.05	21.53
Lø.	23	10.27	23.32
Sø.	24	–	12.06
Ma.	25	39	01.08 13.30
Ti.	26	02.20	14.36
On.	27	03.18	15.30
To.	28	04.06	16.16
Fr.	29	04.45	16.55
Lø.	30	05.20	17.30

OKTOBER 2000

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 11 timer 28 min. og aftager i månedens løb 2 timer 18 min.				SOL		MÅNE	
				OP	NED	OP	NED
Sø.	1	15.s.e. trin.	Remigius Solens radius 15' 59" <i>Ét er fornødent. Luk. 10,38-42</i>	07.15	18.43	11.25	20.32
Ma.	2	Ditlev	UGE 40	07.16	18.40	12.39	20.57
Ti.	3	Mette		07.18	18.38	13.47	21.29
On.	4	Franciscus	Tusmørket varer 38 min.	07.20	18.35	14.48	22.09
To.	5	Placidus	☉ F. kv. 12.59	07.22	18.32	15.40	22.57
Fr.	6	Fred. 7.s. føds.	Broderus. ☾ fjernest jorden Merkur st. østl. elong.	07.24	18.30	16.23	23.55
Lø.	7	Fred. 1.s. føds.	Amalie	07.26	18.27	16.56	–
Sø.	8	16.s.e. trin.	Ingeborg <i>Lazarus' opvækkelse. Johs. 11,19-45</i>	07.28	18.25	17.23	00.59
Ma.	9	Dionysius	UGE 41	07.30	18.22	17.45	02.08
Ti.	10	Gereon		07.32	18.20	18.03	03.20
On.	11	Fred. 4.s. føds.	Tusmørket varer 39 min.	07.34	18.17	18.20	04.35
To.	12	Maximilian		07.36	18.15	18.36	05.51
Fr.	13	Angelus	○ F.M. 10.53	07.39	18.12	18.52	07.08
Lø.	14	Calixtus		07.41	18.10	19.10	08.28
Sø.	15	17.s.e. trin.	Hedevig <i>Jesus som gæst hos toldereren Levi. Mark. 2,14-22</i>	07.43	18.07	19.32	09.50
Ma.	16	Gallus	UGE 42	07.45	18.05	19.59	11.12
Ti.	17	Florentinus		07.47	18.02	20.34	12.33
On.	18	Lukas evang.	Tusmørket varer 39 min.	07.49	18.00	21.22	13.46
To.	19	Balthasar	☾ nærmest jorden	07.51	17.57	22.22	14.49
Fr.	20	Felicianus	☉ S. kv. 09.59	07.53	17.55	23.35	15.37
Lø.	21	11000 jomfr.		07.55	17.53	–	16.14
Sø.	22	18.s.e. trin.	Cordula <i>Det sande vintræ. Johs. 15,1-11</i>	07.57	17.50	00.55	16.42
Ma.	23	Søren	UGE 43	07.59	17.48	02.19	17.04
Ti.	24	FN dag	Proclus	08.01	17.46	03.42	17.23
On.	25	Crispinus	Tusmørket varer 40 min.	08.03	17.43	05.05	17.40
To.	26	Amandus		08.05	17.41	06.26	17.56
Fr.	27	Sem	● N.M. 09.58	08.07	17.39	07.46	18.14
Lø.	28	Marie Sophie	Frederikke Simon og Judas	08.10	17.36	09.04	18.33
Sø.	29	19.s.e. trin.	Narcissus Sommertid slutter <i>De første disciple. Johs. 1,35-51</i>	07.12	16.34	09.20	17.56
Ma.	30	Absalon	UGE 44	07.14	16.32	10.32	18.25
Ti.	31	Reform. beg.	Louise	07.16	16.30	11.38	19.01

OKTOBER 2000

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
Sø.	1	05.48	18.03
Ma.	4	40	06.20 18.37
Ti.	3	06.52	19.15
On.	4	07.29	19.57
To.	5	08.13	20.45
Fr.	6	09.05	21.45
Lø.	7	10.07	22.57
Sø.	8	11.19	–
Ma.	9	41	00.12 12.29
Ti.	10	01.16	13.30
On.	11	02.09	14.23
To.	12	02.57	15.11
Fr.	13	03.40	15.57
Lø.	14	04.22	16.38
Sø.	15	05.02	17.18
Ma.	16	42	05.35 17.54
Ti.	17	06.06	18.24
On.	18	06.34	18.59
To.	19	07.08	19.38
Fr.	20	07.53	20.33
Lø.	21	08.55	21.49
Sø.	22	10.18	23.30
Ma.	23	43	11.55 –
Ti.	24	FN-dag	00.59 13.14
On.	25	02.04	14.16
To.	26	02.57	15.08
Fr.	27	03.42	15.52
Lø.	28	04.21	16.31
Sø.	29	Sommertid slutter	03.51 16.05
Ma.	30	44	04.22 16.37
Ti.	31	04.51	17.12

NOVEMBER 2000

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 9 timer 10 min. og aftager i månedens løb 1 time 47 min.				SOL		MÅNE	
				OP	NED	OP	NED
On.	1	Alle helgen	Tusmørket varer 41 min. Solens radius 16' 7"	07.18	16.28	12.35	19.46
To.	2	Alle sjæle		07.20	16.26	13.21	20.40
Fr.	3	Hubertus	(fjernest jorden	07.22	16.23	13.58	21.42
Lø.	4	Otto	● F. kv. 08.27	07.24	16.21	14.27	22.49
Sø.	5	Alle helgens s. <i>Jordens salt og verdens lys. Matt. 5,13-16 el. Matt. 5,1-12</i>	Malachias	07.26	16.19	14.50	24.00
Ma.	6	Leonhardus	UGE 45	07.29	16.17	15.09	-
Ti.	7	Engelbrecht		07.31	16.15	15.26	01.12
On.	8	Claudius	Tusmørket varer 43 min.	07.33	16.13	15.41	02.27
To.	9	Theodor		07.35	16.11	15.57	03.44
Fr.	10	Luther		07.37	16.10	16.14	05.03
Lø.	11	Morten bisp	○ F.M. 22.15	07.39	16.08	16.34	06.26
Sø.	12	21.s.e. trin. <i>De dræbte galilæere. Luk. 13,1-9</i>	Torkild	07.41	16.06	16.58	07.50
Ma.	13	Arcadius	UGE 46	07.43	16.04	17.31	09.15
Ti.	14	Frederik		07.45	16.02	18.14	10.34
On.	15	Leopold	Tusmørket varer 44 min. Merkur st. vestl. elong. (nærmest jorden	07.47	16.01	19.12	11.44
To.	16	Othenius		07.49	15.59	20.23	12.38
Fr.	17	Anianus		07.51	15.57	21.42	13.19
Lø.	18	Hesychius	● S. kv. 16.24	07.53	15.56	23.05	13.49
Sø.	19	22.s.e. trin. <i>Den største i Himmeriget. Matt. 18,1-14</i>	Elisabeth Saturn i opp. til solen	07.55	15.54	-	14.13
Ma.	20	Volkmarus	UGE 47	07.57	15.53	00.28	14.31
Ti.	21	Mariæ ofring		07.59	15.51	01.50	14.48
On.	22	Cecilia	Tusmørket varer 45 min.	08.01	15.50	03.10	15.04
To.	23	Clemens		08.03	15.49	04.28	15.20
Fr.	24	Chrysogonus		08.05	15.47	05.46	15.38
Lø.	25	Catharina		08.07	15.46	07.02	15.58
Sø.	26	Sidste s. i kirkeåret <i>Kom til mig. Matt. 11,25-30</i>	Conradus ● N.M. 00.11	08.09	15.45	08.16	16.24
Ma.	27	Facundus	UGE 48	08.10	15.44	09.25	16.57
Ti.	28	Sophie Magd.	Jupiter i opp. til solen	08.12	15.43	10.26	17.38
On.	29	Saturninus	Tusmørket varer 47 min.	08.14	15.42	11.18	18.28
To.	30	Chr. 6.s. føds.	Andreas	08.16	15.41	11.59	19.27

NOVEMBER 2000

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
On. 1		05.23	17.46
To. 2		05.59	18.25
Fr. 3		06.38	19.10
Lø. 4		07.24	20.03
Sø. 5		08.20	21.06
Ma. 6	45	09.25	22.17
Ti. 7		10.36	23.25
On. 8		11.43	–
To. 9		00.24	12.41
Fr. 10		01.17	13.34
Lø. 11	Morten Bisp	02.06	14.24
Sø. 12		02.52	15.12
Ma. 13	46	03.34	15.57
Ti. 14		04.15	16.37
On. 15		04.52	17.16
To. 16		05.26	17.55
Fr. 17		06.05	18.38
Lø. 18		06.52	19.34
Sø. 19		07.53	20.47
Ma. 20	47	09.10	22.16
Ti. 21		10.35	23.35
On. 22		11.50	–
To. 23		00.38	12.51
Fr. 24		01.31	13.42
Lø. 25		02.16	14.28
Sø. 26		02.53	15.08
Ma. 27	48	03.28	15.43
Ti. 28		03.58	16.18
On. 29		04.29	16.50
To. 30		05.02	17.25

DECEMBER 2000

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 7 timer 23 min. og aftager derefter indtil den 21., hvor den er 6 timer 56 min. Herefter og til månedens ende tiltager dagen 8 min.				SOL		MÅNE	
				OP	NED	OP	NED
Fr.	1	Arnold	Solens radius 16' 13'' (fjernest jorden	08.17	15.40	12.30	20.32
Lø.	2	Bibiana	Aldebaran kulm. midn.	08.19	15.39	12.55	21.41
Sø.	3	1.s. i advent	Svend <i>Jesu indtog i Jerusalem. Matt. 21,1-9</i>	08.20	15.38	13.15	22.52
Ma.	4	Barbara	Charlotte Frederikke UGE 49 ● F. kv. 04.55	08.22	15.38	13.32	-
Ti.	5	Sabina		08.24	15.37	13.48	00.05
On.	6	Nikolaus	Tusmørket varer 48 min.	08.25	15.36	14.02	01.19
To.	7	Agathon		08.26	15.36	14.18	02.36
Fr.	8	Mariæ undf.		08.28	15.35	14.36	03.55
Lø.	9	Rudolph		08.29	15.35	14.57	05.18
Sø.	10	2.s. i advent	Judith <i>Når Menneskesønnen kommer. Luk. 21,25-36</i>	08.30	15.35	15.25	06.44
Ma.	11	Damasus	○ F.M. 10.03 UGE 50	08.31	15.35	16.03	08.08
Ti.	12	Epimachus	Capella kulm. midn. Rigel kulm. midn. (nærmest jorden	08.33	15.34	16.55	09.26
On.	13	Lucia	Tusmørket varer 49 min.	08.34	15.34	18.03	10.30
To.	14	Chrispus		08.35	15.34	19.23	11.18
Fr.	15	Nikatius		08.36	15.34	20.48	11.53
Lø.	16	Lazarus		08.36	15.34	22.14	12.19
Sø.	17	3.s. i advent	Albina <i>Johannes Døber i fængsel. Matt. 11,2-10</i>	08.37	15.35	23.37	12.40
Ma.	18	Lovise	● S. kv. 01.41 UGE 51	08.38	15.35	-	12.57
Ti.	19	Nemesius		08.39	15.35	00.58	13.13
On.	20	Tamperdag	Tusmørket varer 49 min. Abraham	08.39	15.36	02.16	13.28
To.	21	Thomas	Solhverv 14.37. Korteste dag	08.40	15.36	03.34	13.45
Fr.	22	Japetus	Betelgeuse kulm. midn.	08.40	15.37	04.49	14.04
Lø.	23	Torlacus		08.41	15.37	06.03	14.27
Sø.	24	4.s. i advent	Juleaften Alexandrine. Adam <i>Johannes Døbers vidnesbyrd. Johs. 1,19-28</i>	08.41	15.38	07.13	14.56
Ma.	25	Juledag	● N.M. 18.22 UGE 52	08.41	15.39	08.18	15.34
Ti.	26	2. juledag	St. Stephan	08.42	15.39	09.13	16.21
On.	27	Joh. evang.	Tusmørket varer 49 min.	08.42	15.40	09.58	17.17
To.	28	Bømedag	(fjernest jorden	08.42	15.41	10.33	18.20
Fr.	29	Noah		08.42	15.42	11.00	19.28
Lø.	30	David		08.42	15.43	11.21	20.38
Sø.	31	Julesøndag	Sylvester <i>Simeon og Anna. Luk. 2,25-40</i>	08.42	15.44	11.39	21.49

DECEMBER 2000

		Højvande ved Vidåslusen (se s. 33)	
Fr.	1	05.35	18.02
Lø.	2	06.12	18.40
Sø.	3	06.54	19.24
Ma.	4	49	07.40 20.17
Ti.	5	08.37	21.19
On.	6	09.42	22.27
To.	7	10.51	23.32
Fr.	8	11.57	–
Lø.	9	00.32	12.57
Sø.	10	01.28	13.53
Ma.	11	50	02.20 14.46
Ti.	12	03.11	15.37
On.	13	03.58	16.25
To.	14	04.40	17.10
Fr.	15	05.21	17.53
Lø.	16	06.04	18.37
Sø.	17	06.50	19.29
Ma.	18	51	07.45 20.32
Ti.	19	08.50	21.44
On.	20	10.05	22.59
To.	21	11.17	–
Fr.	22	00.04	12.21
Lø.	23	00.59	13.16
Sø.	24	Juleaften	01.46 14.05
Ma.	25	Juledag	52 02.28 14.47
Ti.	26	2. juledag	03.05 15.26
On.	27	03.39	16.02
To.	28	04.13	16.36
Fr.	29	04.45	17.10
Lø.	30	05.18	17.42
Sø.	31	05.53	18.15

Alle oplysninger i denne kalender er meddelt af Københavns Universitet, bortset fra højvandtiderne (se side 33). De i kalenderen angivne tidspunkter for solens og månens opgang og nedgang er beregnet for disse himmellegemers centre og gælder for København. Alle klokkeslæt i denne kalender er i perioden fra 26. marts til 29. oktober angivet i sommertid, som er en time mere end mellemeuropæisk tid, der er normaltid i Danmark.

Solens opgang og nedgang

Korrektioner for Sønderjylland

De i kalenderen angivne klokkeslæt for Solens opgang og nedgang gælder for Københavns horisont. Ved hjælp af de i nedenstående tabel anførte korrektioner er det muligt at udregne tidspunkterne for henholdsvis Aabenraa og Slesvig.

Tabellen anvendes på følgende måde: I tabellens første kolonne opsøges tidspunktet på året, idet de efter månederne anførte romertal I og II betegner henholdsvis første og sidste halvdel af den pågældende måned. De ud for

månedhalvdelen anførte tal i de følgende kolonner er det antal minutter, der skal lægges til kalenderens klokkeslæt for henholdsvis solopgang og solnedgang for at få klokkeslættet for vedkommende lokalitet.

I landsdelens vestlige egne indtræder de omhandlede begivenheder yderligere op til 3 minutter senere, ved østkysten 1-2 minutter tidligere.

Eksempel: Solopgang i Højer den 7. juli. Kalenderen angiver 04.39. Hertil lægges ifølge tabellen for juli I for Aabenraa 17 minutter, hvorved man får 04.56. Da Højer ligger ved vestkysten lægges yderligere 3 minutter til. Resultat: 04.59.

Det bemærkes, at tabellen ikke kan anvendes til korrektion af tidspunkterne for månens op- og nedgang.

MÅNED	AABENRAA		SLESVIG	
	Solopgang	Solnedgang	Solopgang	Solnedgang
December II	+ 8	+ 17	+ 4	+ 20
Januar I – December I	+ 9	+ 17	+ 5	+ 19
Januar II – November II	+ 9	+ 16	+ 6	+ 18
Februar I – November I	+ 10	+ 15	+ 8	+ 16
Februar II – Oktober II	+ 11	+ 14	+ 9	+ 15
Marts I – Oktober I	+ 12	+ 13	+ 11	+ 13
Marts II – September II	+ 13	+ 13	+ 12	+ 12
April I – September I	+ 14	+ 12	+ 13	+ 11
April II – August II	+ 15	+ 11	+ 15	+ 9
Maj I – August I	+ 16	+ 10	+ 17	+ 7
Maj II – Juli II	+ 16	+ 9	+ 18	+ 6
Juni I – Juli I	+ 17	+ 8	+ 20	+ 4
Juni II	+ 17	+ 8	+ 20	+ 4

Højvandet ved vestkysten

Højvandet er i kalenderen beregnet for Vidåslusen. Udgangspunktet er højvandet ved Havneby som angivet i Farvandsvæsenets tidevandstabel.

Tidsangivelserne er mellemeuropæisk tid med hensynstagen til dansk sommertid. Vil man kende vandtiderne ved andre punkter på vestkysten end ved Vidåslusen, må man ved:

Nordslesvig

Havneby, Rømø	trække 23 min. fra
Lakolk	trække 1 t. og 3 min. fra
Koldby	trække 3 min. fra
Ballum sluse	trække 18 min fra

Rejsby sluse	trække 3 min. fra
Vester Vedsted.....	trække 13 min. fra

Fanø

Nordby	lægge 2 min. til
Sønderho	trække 43 min. fra

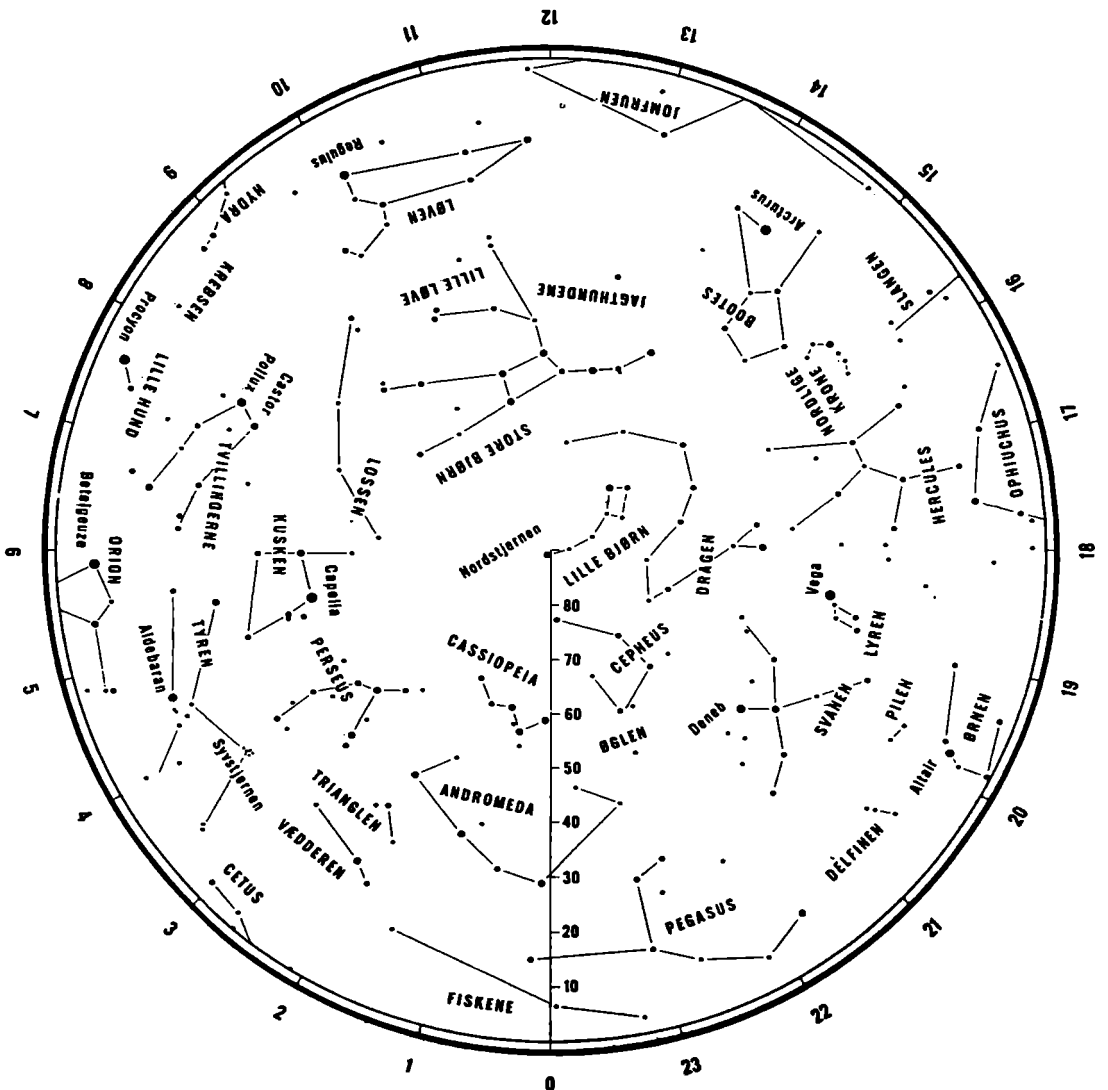
Sydslesvig

Dagebøl	
(forb. til Før)	trække 28 min. fra
Schlüttsiel (forb.	
til Halligerne).....	trække 48 min. fra
Husum (forb. til	
Pellworm m.v.)	trække 48 min fra
Frederiksstad	lægge 56 min. til
Tønning	lægge 2 min. til
Wyk	trække 38 min. fra
St. Peter	trække 1 t. og 31 min. fra
Westerland	trække 1 t. og 45 min. fra

Stjernesked

Stjernesked viser sig hver nat, men på enkelte tider af året ses flere end sædvanligt, således hvert år omkring 3. – 4. januar (Kvadrant-

tiderne), 22. april (Lyriderne), 12. august (Perseiderne), 21. oktober (Orionderne) og 13. december (Geminiderne), medens der med års mellemrum kan forekomme mange stjernesked omkring 9. oktober (Oktober-Draconiderne) og 17. november (Leoniderne).

Formørkelser i året 2000

1) 21. januar, total måneformørkelse.

Synlig i Danmark i hele sin udstrækning.
Formørkelsen begynder kl. 04.01 og slutter
kl. 07.25. Totaliteten begynder kl. 05.05 og
ender kl. 06.22.

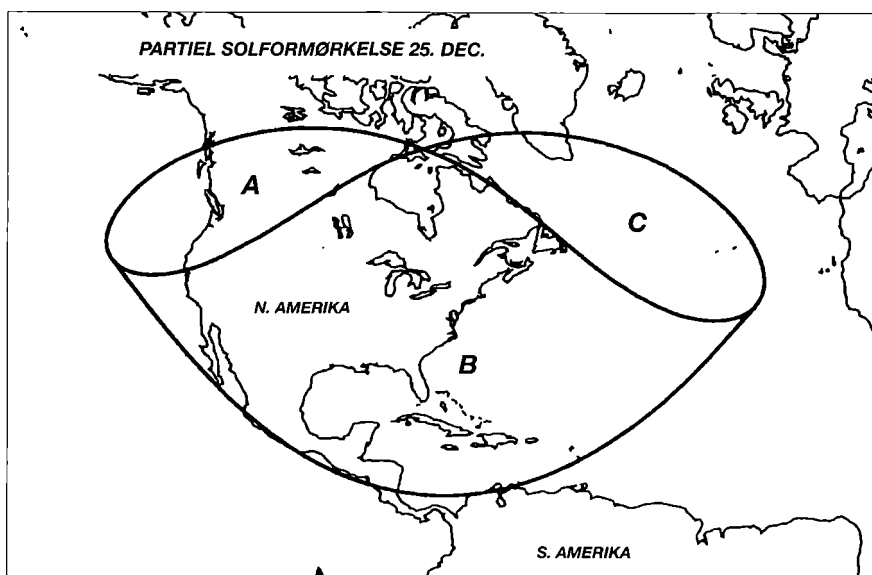
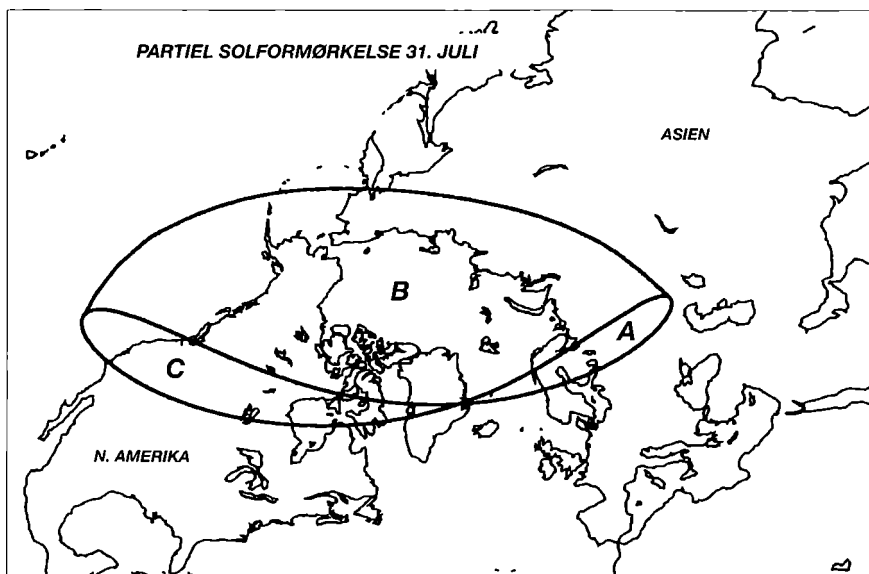
2) 5. februar, partiel solformørkelse,
ikke synlig i Danmark.

3) 1. juli, partiel solformørkelse,
ikke synlig i Danmark.

4) 16. juli, total måneformørkelse,
ikke synlig i Danmark.

5) 31. juli, partiel solformørkelse,
ikke synlig i Danmark.

6) 25. december, partiel solformørkelse,
ikke synlig i Danmark.

Et år 2000-sikkert
valg

 ERNST & YOUNG

Ernst & Young Statsautoriseret Revisionsaktieselskab
Ellegårdvej 25, 6400 Sønderborg. Tlf. 7442 3536. Fax 7442 3813
Spikergade 19, 6270 Tønder. Tlf. 7472 5566. Fax 7472 0310
- samt i mere end 650 byer i resten af verden. Internet www.ey.dk

Deres bank

*for
forretninger
i Tyskland*

 UNION-BANK
Aktieselskab

D-24937 Flensburg
Große Str. 2
Tlf. 04 61 - 84 14-0
Fax 04 61 - 84 14-290
Telex 2 28 55

Filialer i
D-24941 Flensburg Tlf. 04 61 / 9 02 10 - 0
Schleswiger Str. 85 Fax 04 61 / 9 02 10 - 10
og
D-24955 Harrislee Tlf. 04 61 / 7 00 32 - 0
Süderstr. 89 Fax 04 61 / 7 00 32 - 32

ARTIKLER OG DIGTE

Prolog 2000

Sol gåe op og sol gåe ne'e
det er en hel sæføllehe'e.
Den gø'et, da der vå dinosauer te
og de er væk - men den blive ve.
Den gø'et og da Kristus blev føj
og og den dau Jerusalem blev øj
og da æ Nydambåe vå ny
og da Venedig blev grundløj som by.

Vikinge så'en gå op og ne'e,
da Englands kyste blev rase'e.
Måske har'en lyst æ lidt ekstra klar
i de å'e, da Nordens apostel Ansgar
bygt kirke i Hedeby og i Riif,
hva Odin og Thor slet it ku begrif.

Æ sol blev ve - op og ne'e
I Jelling fik Harald en sten place'e,
han kristnet æ Danere - ja, det sku' der stå -
den Harald, der haj en tand, der vå blå.

Hva æ sol da it ålt har se!
Svantevits hoei - ål tre måske?
- ind te Absalons folk de rykke
ind i Arkona og slå'e dem i stykke.
I Estland vå Valdemar Sejr i nø
da plusle en duch, der vå hvi'e og rø
fåld ne'e fra æ himmel og gav ham kraft
te og vind en kamp, han elles haj taft.

Æ jy'er fik så Jydske Lov,
(der må ha væt et vist behov)
der ske' et mord i Finderup la'j
og det vå jo skidt - men ål blev gla'j,
da Niels Ebbesen ordnet den kullet grev Gert,
sjel om det ent'le vå lisse forkert.

Og nu vå æ danskere så kommen så landt
at de tørt, at det måske ku væ'e glant
lichfrem og ha en dame i æ spids
og det fik de så - det er sand og vis.
Margrethe den Føst kom å æ tron'
og æ danskere kom i æ Kalmarunion.

En boch å tryk - det ku nu fås
 ved hjælp af Gutenbergs kunst - forstås.
 Columbus sejlet glaj afstej
 og troj' at Indien lå den vej -
 (han haj it høe om Amerika før)
 og Luther slau tese op å æ dør
 og alle så snar vå han blevn færre:
 æ reformation i sejs og trerre.

Rundetårn og evig kamp
 Christian den Fjerde for fulde damp.
 Svenskekrig og enevælde
 Holberg og Händel dø'e af ælde.
 Det føst seminar blev grundloj i Tynde
 æ stavnsbånd blev hævet for fæstebynde
 æ guldhorn fra Gallehus de blev stjål
 æ stat gik bankerot og Tranquebar blev sold
 og oven å en hel masse sejpineri
 så fik vi æ grundlov - og demokrati.

Æ danskere har slåset manne gang'
 mæ æ tyskere - men det kort af det lang'
 det er, at i fire og tres - da vund de,
 men i fjorten til atten - ja da vund vi!
 Æ genforening - der vå den hach,
 at kun det hal af det taft kom tebach.
 Og hvem der vund i femogfyrre?
 ja - det er vel it nøvenne og spørre.

Margrethe den Anden er å æ tron'
 æ danskere er mæ i en ny union.
 Årtusind skivt - gå'e verden i stå?
 Ja - det ska jo vis' sæ, hvordan det vil gå.

Men uanset hva der ske'e og it ske'e:
 - æ sol vil gå op og æ sol vil gå ne'e.

Inger Rahbek Andersen

For 50 år siden...

Af Arne G. Larsen

Aret 1950 blev i den store sammenhæng især præget af Koreakrigen, der brød ud sidst i juni. Indenlands var man bl.a. optaget af amts- og kommunevalg i marts, folketingsvalg den 5. september og et historisk regeringsskifte sidst i oktober, hvor en sønderjysk folketingsmands nej-stemme var afgørende. Herom senere! Som i de foregående tre år er den samlede årgang af dagbladet „Hejmdal“ nogle dage blevet gennemgået på Landsbiblioteket i Aabenraa. I kronologisk orden er herefter udvalgt følgende emner m.v.

100-årig fik ministerkaffe

2. januar: Forsiden: Statsminister Hans Hedtoft advarede mod for højt lønniveau. Normal før-krigseksporert til Tyskland i 1950 forudses. Haderslev bys ældste, Ellen Pedersen, Storegade 5, fylder 100 år. Hun fik et halvt pund kaffe fra handelsministeren! Landegrænsen passeredes i 1949 af 1,3 million mennesker. Ca. 250.000 flere end året før.

3. januar: Et ekstra koksmærke til folk på landet. Gælder til 5 hl udenlandske koks eller 3 hl kul eller 350 kg briketter. Over 1 mill. mennesker kørte i 1949 med Sønderborg Rutebiler, der har 13 ruter, 30 vogne og 50 chauffører.

4. januar: Lederartikel om det tyske mindretal. Bund Deutscher Nordschleswiger har 5.400 medlemmer i 31 lokalforeninger. I 1949 blev 5 privatskoler og 7 vandskoler benyttet. I 1950 tages yderligere 11 tyske skoler i brug. Den tyske landboforening har 1.700 medlemmer og 2 konsulenter.

5. januar: Sønderjyllands Højspændingsværk opfører Danmarks største murede skorsten, der skal være 80 meter høj. Voldsomt snefald skaber trafikvanskeligheder.

6. januar: „Musvangård“ i Toftlund solgt til Andelskartoffelmelsfabrik.

Arne G. Larsen
Privat foto

7. januar: Ny centralskole i Kegsnæs. Indrettes i den tidligere tyske privatskole.

9. januar: Stor artikel om Tønder Museum, der er berømt for sin flisesamling. Bagermester Brodersen i Hjørpsted påbegyndte i 1926 opkøb af fliser for 15 øre stykket. Han kørte rundt på cykel med rygsæk på nakken! Museets flisesamling består af 6.000 numre. Haderslev Mælkecentral eksporterede i 1949 i alt 1.500.466 liter sødmælk til den amerikanske hær i Tyskland. Hoptrup Højskole vil markere sit 30 års jubilæum.

10. januar: Tønder amts sognerådsforeningsformand, Jørgen Tingleff, Lund, oplyser, at der forestår skolebyggeri i 17 af amtets kommuner.

11. januar: Jordlovsudvalgets hidtil største udstykning i Sønderjylland: 50 nye husmandsbrug oprettes til foråret. Siden Genforeningen i 1920 er der i Sønderjylland oprettet 2.000 nye brug, oplyste Jordlovsudvalgets formand, Nielsen-Mann, på et møde i Toftlund, og han tilføjede: Men vi er endnu ikke halvvejs! Forsiden: Voldsomt snefald skaber atter kaos.

14. januar: Biskop Noack i Haderslev mener, at der burde være 60 danske præster i Sydslesvig - og ikke som nu blot 8.

16. januar: Forsiden: Tre grænseoverløbere anholdt i weekenden.

17. januar: Det amerikanske mælketransportkontor flytter fra Strandhotellet i Kollund til det

nedlagte mejeri i Frøslev. Kontoret varetager de danske mælkeleverancer til de amerikanske tropper i Tyskland.

50 år siden Toftlund så lyset

17. januar: Fødselsdagshyldest til 75-årige soldaterhjemsleder Chr. Christensen, Lillegade 2 i Tønder. Siden 1922 har Christensen og hans hustru på eget initiativ og uden støtte af nogen art drevet et privat soldaterhjem i Tønder.

19. januar: Den vesttyske forbundspræsident Heuss giver under besøg i Flensborg løfte om økonomisk hjælp til Slesvig-Holsten.

23. januar: Forsiden: Gdr. Jep Callesens trelængede gård i Hjolderup nedbrændt.

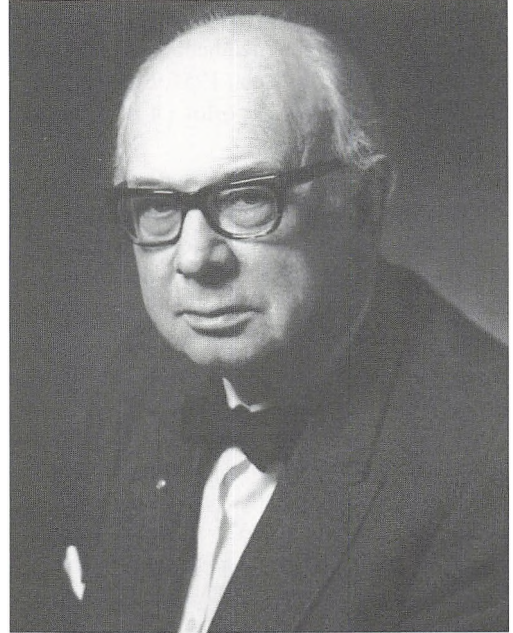
24. januar: Alle over 60 år får fuld kafferation! Gruppen mellem 12 og 60 år skal nedskæres i kafferation. 103 nye lejligheder færdige i Sønderborg i 1949. Toftlund ELSelskab fejrer sit 50 års jubilæum. På kejserens fødselsdag den 27. januar 1900 tændtes det hvide lys i Toftlund for første gang!

30. januar: Ensted Andelsmejeri nedlægges. De 88 andelshavere skal i stedet levere mælk til Aabenraa Andelsmejeri. Dr. Reuter, Gråsten, død, 77 år gammel. Reuter havde været i tysk arbejde i Frankrig, men var ikke nazist. Efter maj 1945 var han i første række i det tyske mindretal, der opstillede den ansete mand som kandidat ved folketingsvalget den 28. maj 1947.

1. februar: Vældig offensiv i kampen mod tuberkulosen i Sønderjylland. Stort interview med overlæge Staggemeier, Aabenraa, der er leder af kampagnen. Aftægtsmand Jørgen Lassen, Nybøl, 100 år. Har aldrig været syg. I omtalen hævdes, at det er en kendsgerning, at mennesker, der opnår et trecifret antal leveår, aldrig har været vegetarer eller afholdsfolk. Det samme gælder for Jørgen Lassen, tilføjes det!

3. februar: Konsulent Nic. Bonde oplyser, at en kvægbesætning i Aabenraa amt har jysk bundrekord i smørydelse, nemlig 59 kg smør i 1949 i gennemsnit af 6,4 årskøer.

6. februar: Stor gårdbrand i Møgeltønder by. Andreas Petersens trelængede gård nedbrændt. Fire følhopper, to kalve og tres grise indbrændte. 11 soldater kvæstet, da bus var på vej fra Fyn til Padborglejren med orlovssoldater.

*Georg Buchreitz (1905-85).
Rektor for Aabenraa Statsskole 1941-75,
borgmester i Aabenraa 1946-50
Foto: Institut for Sønderjysk Lokalhistorie*

Nationalmuseet vil bruge 100.000 kr. på Rømmøgård. Thade Petersens gamle gård indrettes måske som hjemstavnsmuseum.

10. februar: Lederartikel om de 30 år siden afstemningen i 1920 slutter således: Inden 5 årsdagen for befrielsen bør der være udstedt en generel amnesti for alle besættelsestidens mindre forseelser.

13. februar: Folketingsmedlem Elin Appel i Rødding: Den 30. afstemningsfest bør være den sidste. Det egentlige mål må være fælles danske og tyske afstemningsfester, sagde Elin Appel, der ikke ville tale om Sydslesvig, da hun mente, vi har nok i at passe vore egne sager!

15. februar: Borgmester Buchreitz kun nummer 3 på den socialdemokratiske byrådsliste.

18. februar: Forsiden: 500 danske sydslesvigere ønsker skoleophold i Danmark. Flot forsidebillede af trillingkalve hos P.L. Jørgensen i Varnæs. Alle tre er kviekalve! Krigsministeriet sagsøges for erstatning på 90.000 kr. på grund af, at ekspropriation forhindrede tørveproduktion ved Søgård. Den tidligere tyske

privatskole i Sommersted kan overtages af Indre Mission for 40.000 kr. med henblik på oprettelse af ungdomsskole fra 1. maj 1951. Sognepræst Harboe Pedersen bevilges orlov i 4 måneder for at forestå en indsamling.

En god søn og tapper stridsmand

20. februar: 435 unge sydslesvigere bevilget ophold på danske skoler. Sønderjyds Skoleforening har bevilget 450.000 kr. bl.a. til 260 elever på efterskoler og 59 elever på højskoler.

21. februar: Borgerlig fællesliste i Aabenraa med direktør Gjelstrup som nr. 1.

22. februar: Automobilselskabet i Aabenraa ejer nu 27 rutebiler. Ny højspændingsledning mellem Aabenraa og Padborg. Svømmehal i Haderslev til 2 mill. kr. 262 vælgere i Tønder mister valgetten på grund af skatterestancer.

24. februar: 956 vælgere i Aabenraa Kommune slettes af samme grund!

25. februar: N.P. Nielsen lykønsker H. Jepsen Christensen med 70 års dagen: De har været Sønderjylland og Danmark en god søn og tapper stridsmand, der altid kæmpede og stred for mere end Dem selv. Gud velsigne Dem for det liv, De har levet og den gerning, De har øvet, slutter fødselsdagshilsnen. Det tyske mindretal deltager i amtsrådsvalget i Aabenraa og Tønder amter samt i kommunevalgene i Aabenraa, Haderslev, Sønderborg, Tønder, Højer, Løgumkloster, Sæd-Ubjerg, Højst, Ravsted, Tinglev, Løjt, Rinkenæs, Nr. Løgum og Bov. Sønderborg Andels-svineslagteri har bestået i 25 år.

27. februar: Forsiden: Med de sønderjyske soldater i „vinterkrig“ på Fyn. Manøvren indledet med stærkt snefald, som militærlædelsen var begejstret for!

28. februar: Brøns Mergelselskab besveget for stort beløb. Udløber af sagen vedr. besvigelser af afdød filialbestyrer i Skærbæk Bank overfor Tønder Landmandsbank.

1. marts: Jepsen Christensen fejret af 180 indbudte på Nørby's hotel i Skærbæk. Niels Kjems, Harreslev, overrakte en liste med navne på 64 sydslesvigere, der tegnede livsvarigt medlemskab af Sønderjyds Skoleforening.

2. marts: Mindeord over afdøde chefredaktør N.J. Nielsen, „Dannevirke“ i Haderslev. Døde

H. Jepsen Christensen (1880-1956). Landstingsmand 1920-47. Centralt placeret i det national-kulturelle arbejde i Sønderjylland. Formand for Sønderjyds Skoleforening 1910-56

Foto: Institut for Sønderjysk Lokalhistorie

som 60-årig efter at have været avisens redaktør siden 1923.

6. marts: Jordlovsudvalget afhænder stamparceller. Overtog i alt 3.000 ha fra Vogelgesang. Bl.a. afhændes „Nygård“ i Ø. Lindet på 112 ha, „Adelvad“ i Øster Højst på 38 ha, „Rønshovedgård“ i Hokkerup på 50 ha. „Rønhave“ på Als overtages af Statens Planteavludvalg og „Grøngrøft“ på 96 ha overtages af Socialministeriet. Fire kilo syltesukker til hver person i sommer! Luthersk Missionsforening opretter ny efterskole i Løgumkloster.

7. marts: Kommunevalget i Hjerting afløst. Der indkom kun en liste!

9. marts: Jens Møller og fhv. lærer Kortsch benådet. Løslades på kongens fødselsdag den 11. marts. Var dømt til hhv. 12 og 9 års fængsel.

13. marts: Fire personer fra Haderslev-egnen druknet under storm i farvandet ved Årsund.

Dansk flertal i Sæd-Ubjerg

15. marts: „Hejmdal“ udkom som morgenavis med valgresultater fra hele Sønderjylland. Forsiden: Knusende nederlag for borgmester

Buchreitz, hvis kommentar lød: Det skal blive morsomt at komme i opposition. Tre-spaltet: Dansk flertal i Sæd-Ubjerg for første gang siden 1920. Valgdeltagelsen i sognet var 96,8%. Valgurnens tekst: „Wahlurne der Gemeinde Uberg und Seth“!

17. marts: Nu bygges Den danske Ungdomsskole i Højer. N.P. Nielsen har arbejdet i syv år for sagen. Carla Schibler godkendt som forstander.

26 soldater fra Alsace-Lorraine, der døde 1940-45 som tyske soldater i Danmark, overføres til en fællesgrav på Damager kirkegård i Haderslev.

25. marts: TB-hospitalet i Aabenraa moderniseres for 200.000 kr. Stor interesse for mælkekondenseringsfabrik i Toftlund. Hansigne Lorenzen, Ballum, 80 år. Hyldes for såvel sit forfatterskab som sin indsats for at redde den vestslesvigske kniplingsindustri fra forfald og glemsel.

27. marts: Skovkro ved Fynshav nedbrændt i morges.

31. marts: Opførelse af missionshuset „Ansgar“ i Haderslev koster 300.000 kr.

1. april: Direktør Gjelstrup ny borgmester i Aabenraa efter tre afstemninger. I Haderslev valgtes Orla Christensen ligeledes efter tre afstemninger. Det samme gjaldt Anders Andersen i Sønderborg. I Tønder genvalgtes bankdirektør J. Paulsen med 13 stemmer. Et medlem fraværende og 1 stemmeseddel blank.

3. april: Efterlyst landbrugsmedhjælper fra Nr. Ønlev dukket op igen. Havde skjult sig for at undgå at blive gift!

11. april: Konservativ storvask i Haderslev for åbent tæppe efter borgmestervalget. Nu 5.197 skoleelever i Tønder amt, heraf 125 i tyske skoler i Tønder og Sæd. I 1935 var der 1.308 tyske skoleelever. Licitation vedr. Ungdomsskolen i Højer. Ca. 400.000 kr. Den 84-årige sognefoged Chr. Nissen, Varnæs, holder op efter 30 år som „sherif“. Den fremlagte skatteliste viser, at ca. 100 personer i Tønder skal betale over 2.000 kr. i skat. Anton M. Tygesen topper listen med 10.040 kr.

12. april: Ingeborg Refslund Thomsen peger på behov for en sidste amnesti i retsopgøret,

Hansigne Lorenzen (1870-1952). Forfatter. Udgav indtil 1919 sine bøger under pseudonymet Sven Tange.

Foto: Instituttet for Sønderjysk Lokalhistorie

men har også denne „snert“ til den løsladte Jens Møller: En mand, der har ført så megen blomstrende tysk ungdom i ulykke og bragt sorg i så mange tyske hjem, hvordan må han være til mode, selv om han er fri! 12.000 folkedansere til landsstævne i Haderslev.

13. april: Forsiden: Det nye „byrådsfirma“ - i alt 7 gange hjalp de tyske stemmer Socialdemokratiet ved konstitueringen af udvalgspladser m.v. Hedeselskabet har planer om grundforbedringsarbejder i Tønder amt til 200.000 kr.

14. april: På Grænseforeningens årsmøde i Sønderborg retter rektor Bøgh Andersen et skarpt angreb på oktober-noten og Kiel-overenskomstens virkninger. Forårsarbejdet i marsken forsinket i tre uger. Der står blankt vand flere steder i marsken.

15. april: Automatcentral opføres i Højer.

18. april: Ingeborg Refslund Thomsen og flere andre rigsdagsmedlemmer kvæstet, da Landsudvalget for Børneforsorg i rutebil kørte i grøft ved Nibe. Nyt kloaksystem i Haderslev til 4,4 mill. kr. over en ti-årig periode. Mælkekondenseringsfabrik i Toftlund budgetteret til

2,5 mill. kr. Forsiden: Sydslesvigsk Udvalg overrakte i formiddag statsministeren og de to tingformænd lister med 793.233 underskrifter fra personer over 23 år, der ønsker sikring af de hjemmehørende danske sydslesvigeres nationale selvbestemmelsesret.

Mindesten for Martin Hammerich

19. april: Hidtil højeste priser på eksportmarkedet i Tønder. 2,05 kr. pr. kilo for en gammel ko.

20. april: Lederartikel om mindesten for afdøde direktør Martin Hammerich, der hyldes som en lysende skikkelse i grænselandet. Centralbiblioteket i Tønder får store lokaler i Richtsensgade. 5.958 elever i Haderslev amts danske skoler. 45 i tyske privatskoler.

22. april: Ung sønderjysk pige fik 303 tilbud efter annonce om husassistent i København.

24. april: Smuk mindefest på Tønderhus for Martin Hammerich. Sønderborger søgte at kvæle 64-årig servitrice.

25. april: Sct. Nikolaj kirke i Aabenraa skal restaureres for 650.000 kr.

28. april: Assens-Årøsund færge fik overfartsrekord i 1949. Fra 14. maj sejles fire dobbelt-ruter de første fem dage i ugen og fem på lørdag-søndage. Tønders hidtil største turistsæson. Turister lagde i 1949 over 1 mill. kr. i Tønder.

29. april: Ni såkaldte gendarmhuse taget i brug. Yderligere seks bebos inden 3 uger. Alle 15 huse ligger i Bov kommune. Der er planlagt yderligere 16 huse. Vagtmester L.D. Hansen, Padborg, har tegnet alle husene.

1. maj: Red. C.J. Bechs mindeartikel om Viggo Lausten, som 2. maj 1940 begik selvmord efter at være fængslet for spionage. C.J. Bech og Lausten var mellem 10 sønderjyder, der arresteredes efter angiveri. Bevægende artikel fra en mand, der på nærmeste hold fulgte Lausten, som han så sidste gang 1. maj 1940 om aftenen. Nyt projekt til Teknisk Skole i Aabenraa.

2. maj: Gunner Nielsen, Hokkerup, afløser landbrugslærer Mathe Nissen som formand for Vis Herreds Landboforening. Gribende mindehøjtidelighed på Tønder kirkegård for Viggo Lausten, hvis broder, Knud Hoffmann Lausten, faldt to dage før befrielsen i 1945.

Martin Hammerich (1883-1940). Direktør for Sønderjysk Hypoteklånepand. Tog i 1933 initiativ til oprettelse af grænseområdets danske samfund.

Foto: Institut for Sønderjysk Lokalhistorie

3. maj: Korthornskøer til 1.600 kr. pr. stk. Atter stigende priser på eksportmarkedet i Tønder. Mange lokale omtaler af 5 års dagen for befrielsen.

9. maj: Der er nu 13.212 elever i danske skoler i Sydslesvig.

11. maj: Møller og Co. opretter en fabriktionsafdeling i Kruså. Dyrlæge Jens Møller retter på mindretallets årsmøde i Tinglev voldsomt angreb på ledelsen, der beskyldes for at have svigtet de tyske frontfrivillige. Formanden, Mathias Hansen, afviser skarpt.

13. maj: Statens smørbedømmelse for 1949 viser, at Sønderborg amt er i spidsen i Sønderjylland med 10,96 i gennemsnit. Jegerup mejeri har 12,03, Kegnæs 12,00.

16. maj: Den 53-årige banevogter afløser Peter Cichers, Over Lerte, dræbt af toget mellem Sommersted og Farris, da han kørte på sin skinnecykel.

17. maj: Redaktør Niels Hansen, „Hejmdal“, har 50 års journalistjubilæum.

19. maj: Første tyske frimenighedspræst siden

1945, pastor Fr. Jessen, indsat i Tinglev kirke af biskop Wester, Slesvig. 350 deltagere.

22. maj: Forsiden: Den nordslesvigske Kvindeforening 40 år. Indledte sit virke i 1907, men først i 1910 gav den prøjsiske foreningslov kvinder tilladelse til at danne foreninger!

Tønderkniplinger til USA

23. maj: Den tyske Skole- og Sprogforenings årsmøde: Antal tyske skoler vokset fra 5 til 18. Elevtallet fra 300 til ca. 600. Dobbeltjubilæum i Aabenraa: Kong Chr. X indviede for 25 år siden Aabenraa Havn og Højspændingsværket. Samtlige navne på dommere og stedfortrædere til Fællesskuet i Tønder nævnt. Ca. 100 navne og adresser!

24. maj: Sprogforeningen har 16.656 medlemmer.

25. maj: Haderslev og omegn har besøg af 47 hollandske modstandfolk. 500 deltagere i Den sønderjyske Menighedsrådsforenings årsmøde i Tønder. Formanden, provst Schülein, Løgum-

kloster: Loven om præstegårdsjorden er bedre end sit rygte!

26. maj: Sognepræst, dr.theol. Jens Holdt, Bredebro, ser i stor artikel tilbage over 25 års præstegerning i et vestslesvigsk sogn. Tønderkniplinger for 100.000 dollars bestilt til USA via firmaet Skandinavisk Kunsthåndværk i Gentofte. Tidligere sognepræst i Abild og Sønderborg, Halfdan Høgsbro, forstander for Pastorseminariet i København.

27. maj: Biskop Wester, Slesvig, angriber det danske kirkearbejde i Sydslesvig. De danske præster går en vej, der dirigeres af en politisk vilje, siger han.

30. maj: Forsiden: 102-årige Hans P. Sandholdt, Ø. Løgum, død.

1. juni: Trins Knud som protektor for Sydslesvigsk Studie- og Hjælpefond på besøg i Sønderjylland. Grundstensnedlæggelse ved Luthersk Missionsforenings Efterskole i Løgumkloster.

3. juni: Pastor Holdt imødegår biskop Westers

Johanne Hansen (1890-1981). I næsten 50 år forstander for Als Husholdningsskole. Aktiv i modstandskampen. På billedet modtager Johanne Hansen i 1974 Hjemmeværnets Fortjenstmedalje

Foto: Institut for Sønderjysk Lokalhistorie

C.W. Noack (1885-1960). Biskop i Haderslev. Måtte skrive på latin for at få vejvæsenet til at reagere

Foto: Institut for Sønderjysk Lokalhistorie

angreb. Holdt slutter en stor artikel således: Frihed i åndelige spørgsmål tjener nu en gang alle parter bedst, men det synes de tyske kirkemyndigheder endnu ikke at have nemmet. 1,7 mill. kr. fundet i afdød skibskaptajns chatol i Møgeltønder.

8. juni: „Jeg fik livet igen“, udtaler Johanne Hansen. Als Husholdningsskole, på sin 60 års dag. Hun overlevede rædslerne i Ravensbrücklejren. Der indføres skoletandpleje i Løgumkloster.

9. juni: Sidste egentlige krigsforbryderproces i Danmark: Den 48-årige tyske kriminalrat Heinrich Weller mishandlede mange kendte mænd. Dræbte Egon Nørgaard, Aabenraa, med pistolskud.

10. juni: Kongefamilien atter i landsdelen.

12. juni: Samuel Münchow og Herman Olsen genopstillet til landdagsvalget 8. juli.

15. juni: Tværs over forsiden: Kongen nedlagde i formiddag grundstenen til Idræts-højskolen i Sønderborg. Asmus Clausen, Gl.Præstegård, Gråsten, stor artikel: „Spredte billeder fra det sønderjyske landbrug“ i anledning af Genforeningens 30 års dag. Fhv. amtsskolekonsulent Nic. Svendsen, Tønder:

„Glimt fra den sønderjyske folkeskole gennem 30 år“. Johs. Buchholtz' berømte digt om „den slørede juninat på Tønders l. perron“ gengivet. Kriminalrat Weller idømt 14 års fængsel.

16. juni: Afsløring af genforeningssten i Højer. Lindetræerne i Møgeltønder fredes.

20. juni: Skandinavisk felttog mod coloradobiller startet i dag fra St.Jyndeved.

Latinen hjælp

22. juni: Biskop Noack, Haderslev, skriver på latin til Haderslev og Aabenraa amters vejvæsen om, at han længe har ærgret sig over bump, når han kører i bil på hovedvej 10, hvor amtsgrænsen passerer. To tidligere henvendelser på dansk gav ikke resultat, men latinen hjalp! De to amters vejvæsen går i gang med at afbøde ujævnhederne.

24. juni: Oversigtsbillede: De nye kvarterer giver Haderslev et nyt ansigt. Omtale af Damprojekt med omkørselsvej (som dog først blev taget i brug aug. 1958).

26. juni: Forsiden domineres af to store omtaler af hhv. tysk møde på Knivsbjerg og Skole- og Sprogforeningens årsmøde i Løgumkloster. En række udvidelser forestår på Danfoss. Firmaets udenlandske forretningsforbindelser på besøg. Beså bl.a. en nyopført hal på 1.000 kvm.

30. juni: Stort referat af amtmand Refslund Thomsens tale ved festlighederne i anledning af 200-året for, at Ærø kom under den danske krone. Der er dybe rødder mellem Ærø og Sønderjylland, fastslog Refslund Thomsen med henvisning til, at først i 1864 indlemmedes Ærø i Danmark.

1. juli: Søstvej i Aabenraa hedder stadig Søstvej, selv om en meget stor del af beboerne ønsker Forstalle. Spørgsmålet afgøres i byrådets augustmøde.

5. juli: Fællesskue i Tønder for første gang.

7. juli: Flækkerne ønsker et større vejfunds-tilskud. 55 repræsentanter for de sønderjyske flækker Augustenborg, Christiansfeld, Højer, Løgumkloster og Nordborg til årsmøde på Hotel Union i Nordborg.

10. juli: Flygtningepartiet bliver med 15 mandater tungen på vægtskålen efter landdags-

valget i Slesvig-Holsten. SSW fik 4 mandater mod før 6. Der er ca. 1,1 millioner flygtninge i Slesvig-Holsten.

11. juli: Grundstenen til Den danske Ungdomsskole i Højer nedlagt. Hoptrup Højskole samlede 1.000 tidligere elever til sit 30 års jubilæum. Rødding Højskoles elevforening har 3.818 medlemmer mod før 3.681. Søren Rahbek, Mejerholm, afløser Ejner Rytz som formand. Frede Hansen, Tønder, næstformand.

12. juli: Forsiden: Coloradobiller går i offensiven. Kartoffelmark hos gdr. Marius Buhrkall i Øster-Lindet angrebet.

13. juli: Kristkirken i Tønder oplever sin hidtil største turiststrøm.

14. juli: Tyr skaber panik i Rødding. Tyrestationens store korthornstyr „Sejr“ rev sig løs og skabte vild panik ved sit løb gennem gaderne. Blev dog indfanget i en garage på Frøsvej!

15. juli: Stor omtale af „det blodigste slag i Norden“ ved Isted 25. juli 1850. 50 ansøgere til stillingen som vært på Vedsted Landbohjem.

17. juli: Pastor Urban Schrøder indsættes som sognepræst i Varnæs.

19. juli: Fin nekrolog over afdøde bogtrykker Th. Laursen, Tønder.

21. juli: Garnisonen i Haderslev forbereder stort arrangement på Isteddagen.

22. juli: Voldsomste uvejr i mands minde over Vesteregnet. Regnede og lynede i fem timer. To dræbte ved lynnedslag.

24. juli: DSK har nu 91 foreninger med 7.084 medlemmer. 81 DSK-faner var med i optog ved årsmødet i Gråsten.

Isteddagen markeret

25. juli: Istedslaget mindet på begge sider af grænsen. Jeppe Madsens gård i Roost nedbrændt i morges. Landvindingsprojekt til 80.000 kr. ved Lakolk. Her kan oprettes seks nye brug.

26. juli: I Haderslev fejrede 5-6.000 mennesker sammen med garnisonen Isteddagen.

27. juli: Mads Thuesen, Anslet, og P. Chr. Hanssen, Nygård, mellem 15 danske landbrugsledere til USA på studierejse i to måneder.

28. juli: Sønderjyden på Københavns bispestol, H. Fuglsang-Damgaard, fylder 60 år. Var som krigsfange i Aurillac tolt for sine kamme-

rater. Jutta Skrumsagers testamente indeholder en bestemmelse om, at en kostbar og meget smuk mosaikude fra et vindue i hendes lejlighed i København skænkes til Rødding Frimenighed.

31. juli: Bernhard Olsen, Brøstrup, har leveret årets første 150 tdr. byg, 113 pund holl. vægt, til kornhandler Skov i Brændstrup.

1. august: Rejsegilde på ny børnehave i Tønder.

2. august: Licitation over Ullerup skole med lærerboliger.

7. august: Uge sogns nye forsamlingshus indviet. Ny brandstation i Bylderup-Bov.

9. august: Tværs over forsiden: Folketingsvalg den 5. september.

10. august: Gråsten sogneråd vedtager diæter til medlemmerne for møder mellem kl. 7 og kl. 18. 10 kr. for møder under 4 timer, 20 kr. for møder over 4 timer.

11. august: Ca. 2.000 amnesterede tyske vælgere kan ikke stemme 5. september, da de ikke er opført på de forlængst udfærdigede valglister. Provst Westergaard-Jacobsen, Rødding, ny førstepræst ved Helligåndskirken i Flensborg. Jes A. Jessens 150 tdl. land store gård „Visgård“ ved Tønder nedbrændt. Karakteristisk smuk gammel slægtsgård.

12. august: Imponerende sognegård i Vojens til 200.000 kr. Brdr. Gram skænker 100.000 kr. til opførelse af sognegård i anledning af firmaets 100 år den 5. maj 1951.

14. august: Overskrift: Landsdelens smukkeste og bedste bibliotek indviet i Tønder.

15. august: Modstand i Tønder amtsråd mod diæter. Lang debat, men uden afstemning vedtoges 20 kr. pr. mødedag samt befordringsgodtgørelse.

17. august: Gdr. Hans Schmidt, Gåsblok, mindretallets folketingskandidat. Indenrigsministeriet afslår protest imod, at 2.000 amnesterede tyske vælgere ikke får valgret.

19. august: Domkirken i Haderslev får landets tredjestørste orgel. Rejsegilde på Smede- og Beslagskolen i Sønderborg. Mange referater fra fir- eller femkantede vælgermøder.

22. august: Helsehjemmet i Vilstrup overgår til helårsdrift. Har i sidste sæson haft 427 børn fra Sydslesvig.

23. august: I 1949 var der 54 nye tilfælde af tuberkulose på Sønderborg-egnen. Politiet og Grænsegendarmeriet nedlægger på ny forbud mod, at turister færdes langs grænsen ved Rudbøl, da det er forbudt med samtaler over grænsen! Lederen af den tyske grænsestation i Rudbøl udtaler: Mærkeligt forbud, når det er tilladt at skrive og telefonere over grænsen!

24. august: Voldsomt uvejr over landsdelen. Hans Jakobsens gård i Grønnebæk lynantændt. Hele den indhøstede avl brændte.

26. august: Der er ca. 13.000 elever i 79 danske skoler i Sydslesvig. Mere end 10.000 udlændinge har besøgt Aabenraa i sommer.

29. august: Nybøl indviet efter restaurering.

31. august: Stor omtale af sognefoged Hans Skau, Lillehave, der fylder 70 år. Han holder fri den 5. september. Ikke blot på grund af fødselsdagen, men fordi det er valgdag, og denne dag er altid søndag i hans hjem!

Jaruplund Højskole indviet

6. september: „Hejmdal“ som morgenavis. Tværs over forsiden: Hedtoft fik ikke flertal for sin politik. Valgoversigter fra alle sogne i Sønderjylland. Erik Appel, Ellehus, ikke genvalgt. Også hans datter, Elin Appel, faldt ved valget.

9. september: Jaruplund Højskole indviet i går. Hans Lund, Rødding Højskole, holdt indvielsestalen på de danske højskoleers vegne. Samtidig nedlagdes grundsten til tre danske skoler i Sydslesvig.

11. september: Asmus Clausen anmelder Rødding Andelsslægteris festskrift, hvor han hylder ledelsen samt festskriftets forfatter, Mads K. Gram, Københoved.

13. september: Frimenighederne i Bovlund og Haderslev kan fejre 50 års dagen for at måtte tage deres kirker i brug. Begge kirker opførtes flere år tidligere, men prøjserne nedlagde forbud. Den 11. maj 1900 fik frimenighederne medhold ved overforvaltningsretten i Kiel, og 16. september kunne man for første gang holde gudstjeneste i de to kirker. I Bovlund havde man forsøgt før, men da pastor Poulsen ville fremsige trosbekendelsen, fik han kun sagt: „Vi forsager æ døvl“ - før gendarmen nedlagde forbud!

Bovlund Frimenighedskirke. Stod færdig i 1896, men kunne først tages i brug i 1900, efter at overforvaltningsretten i Kiel havde givet frimenigheden medhold i en klage over den prøjsiske øvrigheds forbud mod ibrugtagning

Foto: Institut for Sønderjysk Lokalhistorie

14. september: Smuk nekrolog af Martin N. Hansen over gdr. Chr. Hansen, Brandsbøl.

16. september: Det tyske mindretal har 20 skoler, 32 lærere og 669 elever. Tønder byråd siger nej til diæter.

18. september: Samvirkende Idrætsforeninger i Sønderborg har 25 års jubilæum. Ejsbøl mose i Haderslev tørlægges. Der kan indvindes 41 ha agerjord.

19. september: „30 års rigt præstevirke afsluttet“, hedder det i overskrift vedr. omtale af pastor N. Blichfeldts afsked med menigheden i Nordborg.

20. september: Søstvej hedder atter Forstalle efter lang debat i Aabenraa byråd! „Svejtserhalle“ i Tønder købt for 170.000 kr. af det tyske mindretal.

21. september: Lausten-Thomsen anmelder „Københoved Bysamfund“ - 430 sider skrevet af Mads K. Gram.

22. september: Ca. 10.000 kg fedt drevet i land på Rømø. Politimester Bøving, Tønder, advarer i annonce om, at det er ulovligt at tilegne sig strandingsgods!

23. september: Ny rutebilstation planlagt ved Tønder Øst.

25. september: Pastor Lænkholm, København, afløser lærer P. Marcussen som formand for Dansk Nordisk Ungdomsforbund, tidligere Det Unge Grænseværn.

27. september: Den første af tre store artikler af Marten Refslund Poulsen om Bovlund Frimenighed 1900-1950. Hans far, L.B. Poulsen, var frimenighedens første præst. Et par charmerende linier: Det er med rette sagt, at frimenigheden i Bovlund er et barn af frimenigheden i Rødding, men da de har været så forskellige, må det nok være et plejebarn, skriver Refslund Poulsen! Jorder til en værdi af 900.000 kr. skifter ejer i Kastrup-Tiset Enge. 572 ha skiftet mellem områdets 101 lodsejere. Danfoss opretter en arbejdslederskole med 23 deltagere.

28. september: Jydsk Andels Foderstofforretnings millionbyggeri i Aabenraa indviet i går. Nyt radiostudie indvies på Aabenraa Posthus.

Kritik af konfirmationsgilder

29. september: Lausten-Thomsen skriver om Skærbæk Sparekasse 1860-1950.

2. oktober: Udførligt referat fra sparekassens 90 års jubilæumsfest.

4. oktober: Forstander Godtfred Hansen, Rens, udtaler ved Rens Efterskoles efterårsmøde stærk kritik af de overdådige konfirmationsgilder med jagt på kogekoner og fjollede, halvdrukne taler med „velkommen i de voksnes rækker“!

5. oktober: Forsiden: Smuk afsløring i Haderslev for de faldne franske soldater. Gasværksbanen i Sønderborg nedlægges efter vedtagelse i byrådet. Ombygning på Teaterhotellet i Sønderborg har kostet 520.000 kr. En budgetoverskridelse på 167.000 kr.!

6. oktober: Haderslevs nye bystation pæn og tiltalende.

7. oktober: Vojens Andels-Svineslagteri 25 år i dag.

9. oktober: 16 sønderjyske malere udstiller på

Aabenraa Museum. Et fint indtryk af udviklingen hos landsdelens malere i 30 år. Den danske tyske rutebiltrafik over grænsen åbnet - efter 10 års afbrydelse.

10. oktober: Store nedbørsmængder skader kartoffelavlten. I St. Jyndeved er målt 145 mm over normalen de sidste tre måneder.

11. oktober: Stine med æ bivel fylder 95 år. En smuk omtale af den legendariske enkefru Kjestine Andersen, Løgumkloster. Utrættelig bibeluddeler.

13. oktober: Den nye tuberkulosestation i Sønderborg indviet.

14. oktober: Haderslev Bank gennem 75 år. Fin omtale over mange spalter. N.A. Ravn, Sct. Severinskolen, ny stadsskoleinspektør i Haderslev.

16. oktober: Oksevejens grænseovergang genåbnet i går. 300 benyttede muligheden. 4.900 gæster på Sønderborg Vandrerhjem. Rekord.

18. oktober: Afdeling af En Verden oprettet i Aabenraa.

19. oktober: Ny stor udvidelse på Danfoss. Bebygger ca. 3.000 kvm. 549 arbejdere og 125 funktionærer. For første gang 125 kvindelige arbejdere.

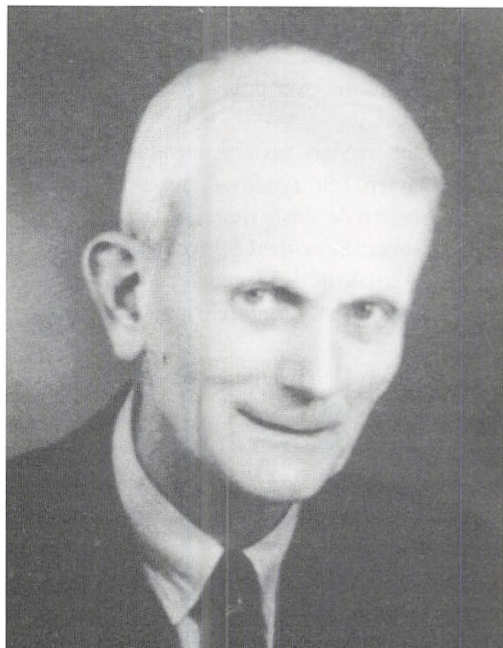
20. oktober: Asfalt på Rømø-dæmningen skal beskytte mod bølgeangreb.

24. oktober: Knud Kristensen fylder 70 år. Fødselsdagen tilbringes i Sydslesvig.

25. oktober: 11 kreaturbåde på et døgn fra Aabenraa til Tyskland.

Fr. Heicks historiske nej-stemme

26. oktober: Tværs over forsiden: Regeringen Hedtoft indgiver sin afskedsberøring. 1-sp. på forsiden med foto: Fr. Heick væltede Hedtoft! Fr. Heick deltog i amtsrådsmedlem Mathiesen Højrup's begravelse i Bedsted, men havde forudset politisk spænding vedr. krav om smørrationeringens ophævelse. Ret tidligt forlod Heick mindesamværet i Bedsted missionshus, blev kørt til Rødebro, hvor bommene var nede. Lyntoget holdt på perronen, men Heick kravlede under bommene og sprang på toget! Omkr. midnat var han på Christiansborg, hvor der var afstemning ved navneopråb på grund af stemmelighed. I sidste øjeblik stemte Fr. Heick, og

Erik Appel (1880-1964). Forstander for Rødding Højskole 1920-26, medlem af Folketinget for Venstre 1937-50

Foto: Institut for Sønderjysk Lokalhistorie

så stod det 69-68, hvor hans nej-stemme førte til regeringens fald!

28. oktober: Sønderjysk Smørekspportforening betaler 8 øre pr. kg i overskud.

30. oktober: Den nye VK-regering bydes velkommen i dagens lederartikel. Sognerådsformand Nic. Schmidt, Brandsbøl, forlanger i amtsskolerådet, at det besynderlige og urimelige tillæg for embedsmænd i Sønderjylland ophører. Kongeågrænsen bør også her slettes. For skolevæsenet i landsdelen betyder det 100.000 kr., siger Schmidt, men loven kan kun ændres af Rigsdagen.

31. oktober: Hans Ries' Korn- og Foderstof-forretning har i morgen bestået i 100 år.

1. november: Erik Appel 70 år. Mindes, at han i 1939 valgtes til folketinget med blot 10 stemmer flere end Niels Skrumsager. Appel fortæller også, at da han i 1919 i Rødding skulle forhandle om stillingen som forstander, måtte han snige sig over grænsen, hvor han bar sin hustru på ryggen over Kongeåen!

2. november: „Rio Parma“ fra Argentina hidtil største skib i Aabenraa. Last på 14.000 tons

solsikkestrå. Fik leveret 300 tons drikkevand til den videre færd!

3. november: N.A. Jensen en fin boganmeldelse vedr. Rødding Frimenighed og dens præstefolk 1889-1922.

4. november: Sønderborg kirkes 350 års jubilæum markeres Allehelgensdag.

7. november: Smørrationeringen ophævet. Nu kun sukker og kaffe rationeret.

8. november: Billede af Arne Fog Pedersen, Statsradiofoniens nye foredragschef. Haderslev Creditbank 75 år.

9. november: Store udstykningsplaner i Gerup mellem Gallehus og Visby. Rejsby mejeri får nyt osteri.

10. november: Radioen afslår Sydslesvig-Ligaens ønske om foredrag i forbindelse med forestående landsindsamling. Nu 79 danske skoler i Sydslesvig med 13.063 elever. Der er 500 tyske skoler med 100.339 elever.

11. november: Nyt sognerådskontor i Bedsted i tidligere tysk ejendom. Konfiskeret ejendom fra enkefru Suhr købt for 18.000 kr.

13. november: Dansk alderdomshjem i Flensborg indviet. Skænket af danske kvinder til Sydslesvigsk Forening. Plads til 18 beboere.

Charmerende ambassadørbesøg

14. november: De næste dage omtaler af USA's charmerende dansk-fødte ambassadør, mrs. Eugenie Andersson, der er på besøg i Sønderjylland. Ved en frokost på Brundlund slot hylder Refslund Thomsen ambassadøren og USA. Der er reception på rådhuset og offentligt møde på Folkehjem med efterfølgende samvær på Grand Hotel. Gdr. Laust Eriksen, Sdr. Sejerslev, har 30 års jubilæum som sognefoged.

15. november: Folkehjems store sal fyldt ved mødet med Eugenie Andersson, der talte på dansk.

16. november: Mrs. Andersson med følge på besøg i Tønder, marsken og Løgumkloster samt til frokost hos gdr. Stauning Jensen og frue i Rejsby foruden besøg i Sønderborg.

17. november: Kvindelig viceskoleinspektør i Padborg, hvor skoledirektionen gik imod skolekommissionen. Lærerinde frk. Cathrine Rasmussen fra 1. december viceskoleinspektør

ved Frøslev-Padborg skole. Nyt mejeri i Sønderborg i brug umiddelbart efter nytår. Red. A. Svensson, Haderslev, 70 år.

18. november: Eugenie Andersson på Danfoss. Mads Clausen og frue er i USA, men ambassadøren indtaler på stålband en tak til Mads Clausen for gæstfri modtagelse. Mads Clausen kvitterer med telegram fra Los Angeles! Mange smukke billeder af den statelige ambassadør, der blev uhyre populær overalt, hvor hun kom frem i Sønderjylland.

20. november: 500 landmænd til Landbodag i Tønder. Ny brandstation i Sønderborg indviet.

22. november: Overskrift: Kendt affenrårer fylder 75 år. Foto og omtale vedr. gdr. Jakob Michelsen, Kolstrup. Padborg Skakklub 25 års jubilæum. Sammenslutning af tre mejerier i Bov sogn en god forretning.

24. november: Influenzaen hærger det østlige Sønderjylland. Skrave mejeri moderniseres for ca. 40.000 kr.

25. november: Ingen diæter til byrådet i

Aabenraa. Forslag herom faldt ved skriftlig afstemning, da der var stemmelighed. 8 mod 8! 1 undlod at stemme!

27. november: Fin omtale af Hansigne og Hans Lorenzen, Ballum, der har diamantbryllup. Toftlund Andelsmejeri 1900-1950. Fra 150 til 1679 køer. Stort besøg på den sønderjyske fjerkræudstilling på Folkehjem. 345 numre udstillet.

28. november: Sønderjyllands første selvbetjeningsbutik åbnet i Aabenraa brugsforening.

29. november: Forsiden: „Vesteranflod“ nedbrændte i morges. Var i 400 år i familien Carstensen's eje indtil 1904, hvor Cornelius Petersen købte den og i 1914 opførte den særprægede gård på toterne af en gammel gård.

30. november: Typograf Claus Boldt har været ansat på „Hejmdal“ i 50 år. Rigsdagens præsidium vedtager at ophænge et portræt af H.P. Hanssen i Rigsdagens samtaleværelse.

2. december: Projekt til en mælke-

Gården Vesteranflod ved Møgeltønder. Var i 400 år i familien Carstensen's eje. Købtes 1904 af bondeføreren Cornelius Petersen (1882-1935), der i 1914 opførte den særprægede gård på toterne af en gammel gård

kondenseringsfabrik udarbejdes nu. Oprindeligt tænkt i Toftlund, men opføres i tilslutning til Sønderjyllands Højspændingsværk.

6. december: Dronningen uddelte i dag tøj på Folkehjem. Ved den første afstemning om den fremtidige grænse mellem Gråsten og Rinkenæs kommuner gik 100 procent af de afgivne stemmer i Alnor ind for forbliven i Gråsten Kommune. Gdr. Søren Linding, Frøslev, fratræder som formand for Kollund-Frøslev kontrolforening efter 22 år på posten.

8. december: Bilruten Tønder-Padborg åbnes i dag.

Nyt landbohjem i Vedsted

9. december: I dag indvies det nye Vedsted Landbohjem. Det gamle blev sprængt i luften af tyskerne i 1944. Rekordår for Sønderjysk kvægavl. Stigning fra 166 til 182 kg smør pr. årsko. Der er nu 83 kontrolforeninger med 3.431 medlemmer og ca. 43.000 køer. Forstander Hans Lund, Rødding Højskole, fylder 60 år. Dronningen har fået influenza. Kom ikke til tøjuddeling i Lysabild og Varnæs.

12. december: N.P. Nielsens tale ved indvielsen af Vedsted Landbohjem gengivet. Marten Refslund Poulsen og hustru har guldbrillup. Haderslev har 5 millionærer, Aabenraa og Sønderborg hver en. „Herrestedgård“ i Toftlund hærgnet af brand forårsaget af en kat og fire duer!

13. december: Røddings afsked med provst Westergaard-Jacobsen.

18. december: Provst Westergaard-Jacobsen indsat i Helligåndskirken i Flensborg.

20. december: Hele forsiden: Sindssyg alsisk gartnermedhjælper myrder hustruen og tre småbørn i Asserballe.

22. december: Politimester E. Brix, Aabenraa, leder af Politiets Efterretningstjeneste.

27. december: Farlig ildebrand i Ravsted juleaftensdags morgen. Arbejdsmand Chr. Jensen og hustru og deres tre børn reddet ud kun iført det blotte linned.

28. december: I alt 25 tyske privatskoler fra nytår, hvor nye skoler åbnes i Burkal og Øster Højst. Landstingsmand M. Schaumann, Haderslev, fylder 75 år. Blev i 1905 kompagnon i faderens klædefabrik i Haderslev.

29. december: Ved den anden afstemning om den fremtidige grænse mellem Gråsten og Rinkenæs kommuner stemte 65 procent af de fremmødte vælgere på Alnor Kro for indlemmelse i Gråsten Kommune. Livlig lokal debat om kommunalstruktur.

30. december: Forsiden: Tre smukke billeder af de tre prinsesser. Billederne var dronning Ingrid's julegave til kong Frederik. „Tidsskifte“ - vægtige nytårstanker ved sognepræst, dr.theol. Jens Holdt, Bredebro. Kirkeligt, folkeligt og politisk vurderende artikel såvel nationalt som internationalt.

Arne G. Larsen, f. 1926. Arbejdsmandssøn fra Vestfyn. Bl.a. kontrolassistent i Ravsted 1950-53, lokalredaktør for „Dannevirke“ i Rødding 1961-65, redaktør af „Dansk Ungdom og Idræt“ 1965-76, leder af Kristeligt Pressebureau 1977-93. Bosat i Øster-Lindet siden 1969.

En barndom omkring Hørup Kirke

Af Chr. Kelm-Hansen

Chr. Kelm-Hansen fortæller om sin opvækst i et sønderjysk arbejderhjem, der var præget af de politiske og nationale spændinger, som i 1930'erne satte deres præg på grænselandet.

Kirkehørup ved årtusindskiftet er ikke noget at råbe hurra for sammenlignet med min barndom i 1930'erne. Dengang var der - om ikke liv og glade dage - så dog masser af aktivitet, som i mellemtiden er kvalt af industrialiseringen og stordrift-samfundet. Vi havde jernbanestation med postekspedition og kro - kroen lever heldigvis endnu, men de andre livgivende funktioner er forsvundet sammen med brugsen, købmanden, to skomagere og de to snedkerværksteder. Også andelsmejeriet, hvor det tidligt på dagen myldrede med hestekøretøjer og deres skramlede mejerispande, er væk, og det samme er bageren, sadelmageren, banken, smeden, skrædderen og ikke at forglemme skrædderens søn, Peter, der var en uforlignelig radioteknikker, træskærer og tusindkunstner. Karetmagerværkstedet ligger der dog endnu, hvor Bernhard - søn af den gamle „Kloj Jolmann“ - går og pusler lidt med træarbejdet trods sin høje alder.

Og så er der naturligvis kirken, stadig tronende højt på bakken som landsbyens vartegn og et helt afgørende centrum i min barndom, fordi min far, Christian Hansen, var landsbygraver, og min mor, Mimi, hans meget flittige og sirlige medhjælp.

Den gamle skole er også forsvundet til fordel for en stor og uoverskuelig centralskole andetsteds i landsbyen, men i erindringen sidder endnu billedet af førstelærer J. Lassen, den noget strikse degn med stiv knækflip og jaketsvalehaler. Han lagde stor vægt på religionsundervisningen, så der blev gjort meget ud af katekismus, salmevers og salmesang -

Chr. Kelm-Hansen

omend hans violinspil var jammerligt og han heller ikke var nogen stor sanger. Men vi lærte noget! E. Hinnerfeldt, den anden lærer, var en lidt problematisk københavner, som havde problemer med nerverne og ofte vandrede frem og tilbage bagerst i klasseværelset voldsomt gestikulerende og snakkende med sig selv. Respekten kneb det med, selv om vi jævnligt blev sendt op i hasselhegnet omkring skolens lille sportsplads for at hente et langt, smidigt årsskud, som vi så blev diventeret med.

Men jeg var glad for skolen, og det hang vel sammen med, at mine forældre gjorde meget ud af, at jeg skulle opføre mig ordentligt, for det var vigtigt at få lært så meget som muligt. Det sidste dog inden for de „normale“ rammer. Da degnen på et tidspunkt troppede op og foreslog, at jeg skulle på statskolen i Sønderborg, blev der slået bak. Det var ikke noget for os. Derinde gik jo „de fine“, og dem hørte vi ikke med til. Vi var småfolk.

Ja, det var vi, og det lå dybt i mine forældres sind sammen med deres stærke bevidsthed om, at vi var danske. Det sidste affødt af, at vi levede i grænselandet, endog i de urolige 1930'ere. Min mor havde ellers tilhørt et tysk mindretal, som under den første verdenskrig var blevet fordrevet fra Volynien i Ukraine. Som 15-årig

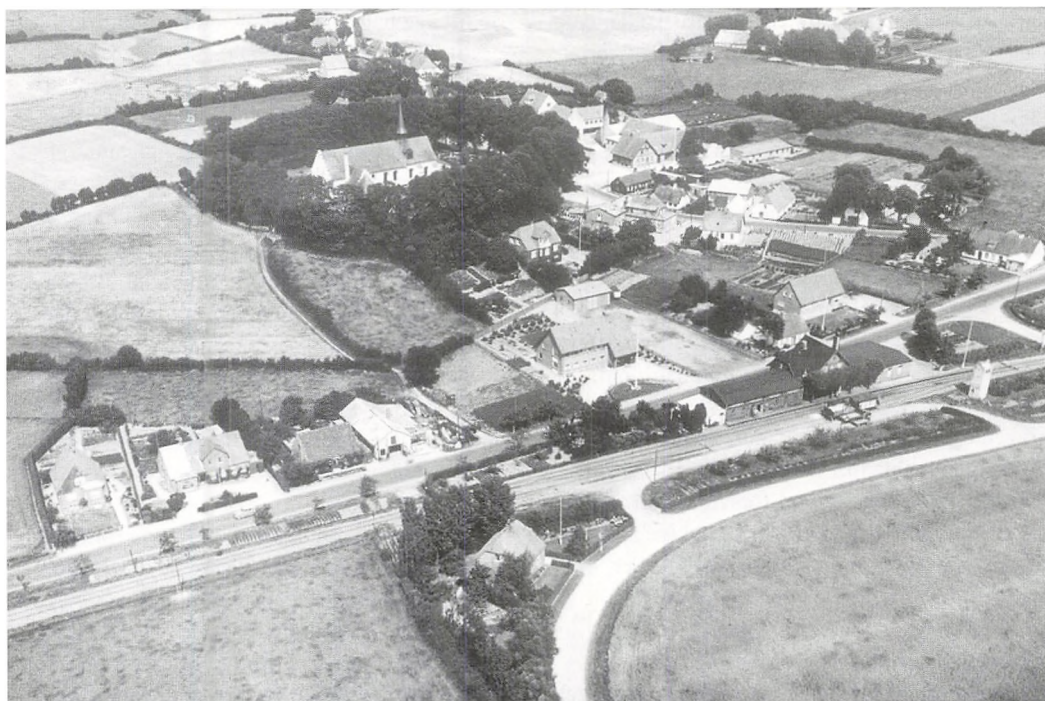
landede hun på den lille herregård Hjortholm på Kegnæs sammen med sin flygtningefamilie. Det var i 1918 kort før Genforeningen, og hendes oplevelser som den nederste i herregårdskøkkenets hakkeorden hos et tysk herskab og medarbejderskab gjorde hende hurtigt klart, at tysk ville hun i hvert fald ikke være. Min far havde deltaget i den første verdenskrig som en af de dansksindede sønderjyske krigsdeltagere. Så mit hjem var så dansk, som noget.

Måske er det netop derfor, at to begivenheder fra mine barneår har sat sig særlig fast i erindringerne. Den ene fandt sted den 3. september 1935 på min 10 års fødselsdag. Vi var året i forvejen flyttet ind i et meget spartansk, men nyt hus, som mine forældre havde fået mulighed for at bygge under en særlig statslånsordning for landarbejderboliger. „Det sønderjyske danske Samfund“ forærede os et Dannebrogflag, og det blev overdraget mig at hejse flaget for første gang.

Den stolthed og ærbødighed overfor flaget, som jeg oplevede ved den lejlighed, lever stadig i mig. Den samme følelse brændte igennem, da

jeg sammen med de øvrige medlemmer af FDF (Frivilligt Drengeforbund) marcherede gennem Augustenborg med vore Dannebrogfaner forud for folketingsvalget i marts 1943 under den tyske besættelse. Marchen var en del af kampagnen for at få alle vælgere til at deltage i valget - og at stemme dansk. Derfor også min store forargelse, da jeg sammen med en kammerat, der var lærling på Hørup mejeri, fik lejlighed til at besøge hans hjem i Ringe på Fyn og oplevede, at man derovre brugte Dannebrog til at reklamere for iskiosker. Det var helligbrøde! Så jeg er heller ikke nogen ynder af den måde danske fodboldfans i dag behandler det nationale klenodie på!

Danskheden var kædet sammen med den politiske interesse, der hentede sin næring fra daglig læsning af Sønderborg Socialdemokrat, hvor artikler underskrevet I.P. Nielsen, Hytten, Dynt Strand, var særlig værdsat. Den i Sønderjylland højt estimerede folketingsmand havde en høj stjerne hos mine forældre. Forøvrigt sammen med redaktør Nic. Blædel, hvis månedlige udenrigspolitiske radioforedrag, der

Mit barndoms Kirkehørup var en livlig landsby med mange små virksomheder, endog egen jernbanestation

jo i sagens natur fortrinsvis handlede om udviklingen i Tyskland, altid var sikker på at blive aflyttet.

Alt dette var naturligvis med til at præge det lille enebarn - to brødre var døde som spæde - sammen med den sangglæde, som især min mor var i besiddelse af. Den første sangbog, jeg husker, var håndskreven. Mor og hendes sangglade søstre havde nedskrevet de folkelige sange og viser, som de holdt særligt af i en blå notesbog, der blev flittigt brugt, når de kom på besøg. Det var mest i den romantiske genre som „Hjalmar og Hulda“, eller den bedrøvelige historie om den brystsyge lille pige „I en seng på hospitalet“, og mange flere af samme slags.

Den røde „Arbejdersangbog“ dukkede også op. Stærkest i erindringen står en af min mors yndlingsange, som senere sangbogsredaktører forlængst har kasseret. Det var „Småfolks sang“ skrevet i 1876 af Anders Madsen. Jeg tror, at den klassebevidsthed eller nærmere klassestolthed, der gennemsyrrer sangen, har haft stor betydning for mine forældre og dermed også for mig. Som tidligere nævnt, var vi ikke i tvivl om, at der var stor forskel på folk, og at vi hørte til gruppen „småfolk“. Men derfor gav det mulighed for at rette ryggen og knejse med nakken, når vi sang om den betydning, som netop vi havde for samfundet. „Vi er småfolk, javel, men alt stort som er til, blev begyndt i det små af de små“!

Vi delte også Anders Madsens tro på, at der lå store muligheder foran os, hvis vi stod sammen i arbejderbevægelsen. Trods modstand og spot ville vi nå de forjættede mål: „Thi vor vilje er hærdet som stål“.

Men der var også plads til humor og godmodigt drilleri. Vor genbo, karetmageren - som bestemt ikke hørte til blandt socialdemokraterne - var et meget påholdende sognerådsmedlem, der stod for de sociale ydelser. Det var før, der var tænkt på rådhus og socialkontorer. Folk, som var kommet i klemme, mødte op i værkstedet, hvor det ofte udviklede sig til højroset skænderi. Så da jeg engang til jul fik foræret en lille trækharmonika, var det mine forældre meget om at gøre, at jeg skulle lære at spille „Internationale“, så jeg kunne sidde ude på

trappen og spille den til ærgelse for „Kloj Jolmann“.

Det var nok den holdning, der engang fik mig til at bryde det normale mønster ved den årlige „eksamen“ i skolen. Præst, sognerådsformand og enkelte forældre - fortrinsvis de større bønder - mødte frem i klasselokalet. Vi fremviste så stile- og regnehæfter, blev hørt i bibelhistorie, katekismus og hovedregning, og et af de faste indslag var, at vi efter tur skulle fremsige en salme eller en fædrelandssang. Især fædrelandssange var populære på grund af den særlige situation i grænselandet.

Jeg havde imidlertid valgt digtet „En tak til den danske arbejder“ fra Arbejdersangbogen. Digtet indledes med strofen „Den jævne simple arbejdsmand må hårdt for brødet slide“, og fortæller om, hvordan alt, hvad vi ser i samfundet, er „et værk af arbejdsmandens hænder“. Den manende slutning lyder:

*„Og derfor bør vor arbejdsmand
ej lide nød og kummer,
thi ej vi ham betale kan
med nogle usle krummer.
Nej, giv ham, hvad han har fortjent,
da først vi ret erkender
den gave, himlen har os sendt
i arbejdsmandens hænder.“*

Dette stilbrud vakte berettiget opsigt, og endnu mange år efter blev jeg mindet om hændelsen af en gammel aftægtsbonde, der havde været til stede i sin egenskab af sognerådsmedlem.

Når det var arbejdsmanden, jeg trak frem, skyldtes det, at far stadig arbejdede som arbejdsmand samtidig med at kirkegården skulle passes. Landsbygraverne havde endnu ikke tilkæmpet sig ordentlige løn- og arbejdsvilkår, så det kunne en familie ikke leve af. En stor del af året var far murerarbejdsmand og supplerede ellers indtægten ved at grave brønde og ved at slå sten om vinteren. Så kirkegårdsarbejdet foregik i fritiden, bl.a. når der skulle graves til en begravelse. Det var ofte hårdt arbejde, især i de strenge vintre, hvor jorden var frosset langt ned. Her kom det ham til gode, at han også sprængte de store sten, som bønderne fandt på markerne, så han kunne bruge dynamit til at

Mor, far og enebarnet

løсне den frosthårde jord.

En væsentlig del af den daglige vedligeholdelse af grave og kirkegård tog min mor sig så af, og jeg fik tidligt lært at være med. Det kedeligste var at luge brostensbelægninger, noget morsommere at trække den store „harve“, der blev brugt til at rive kirkegårdens brede gange. Belønningen var 4 ti-ører pr. uge, der pligtskyldigt blev lagt i en særlig gennemsigtig sparebøsse, hvor ti-ørerne „voksende“ som temperaturen i et termometer, og hvor den lokkende påskrift lød „Mange bække små, gør en stor å“!

Det var naturligvis træls at være med, når man kunne høre, at kammeraterne spillede fodbold ovre på skolens lille sportsplads. Men andre opgaver var jeg rævestolt af, f.eks. når jeg ved de store højtider fik lov til at træde blæsebælgen til orglet, men især når jeg under den sidste salme gik ud gennem den fyldte kirke og op i det fritliggende klokketårn, så jeg kunne begynde at ringe med den store kirkeklokke, i samme øjeblik kirkedøren åbnedes, og den første kirkegænger var på vej ud. Så følte jeg, at

jeg indtog en særlig position i forhold til mine kammerater.

Denne procedure var led i mine forældres ordenssans. Tingene skulle fungere, og der måtte ikke kunne sættes en finger på deres arbejde. Hørup Kirkegård blev da også dengang betegnet som den bedst vedligeholdte på Als.

Da jeg nåede 11-12 års alderen, meldte der sig andre opgaver. Vi boede lige op og ned ad stationen og den ensprede jernbane Sønderborg-Mommark. Stationsterrænet var en attraktiv legeplads, der også førte andet med sig. Hver aften skul der tændes en petroleumslampe i de to „signalposter“, som viste om jernbanesporet var indstillet på vigesporet eller der kunne køres lige frem. Det blev mit ansvar. Næste morgen skulle lamperne slukkes igen, og med mellemrum krævedes der petroleumspåfyldning og pudsning af lampeglassene. Betalingen faldt noget uregelmæssig, og når det havde været for længe, vandrede jeg frem og tilbage på perronen, indtil den dame, der passede billetkontor og postekspedition, blev klar over, at nu var det igen tid at punge ud. Enkelte gange kunne jeg være heldig, at en venlig togfører samlede mig op i førerhuset, så jeg fik lov til at tage turen med til Mommark og retur.

Mit bedste job havde jeg, da jeg i et par år var stik-i-rend-dreng i brugsforeningen. Supermarkeder med selvbetjening og færdigpakkede mærkevarer var endnu ikke opfundet, så jeg hjalp med ved afvejning af mel, sukker, gryn og hvad der ellers skulle ligge parat i poser for at lette den personlige ekspedition. Jeg stod også for den almindelig oprydning i butik og lager og naturligvis sortering af tomme flasker.

Brugsen var et livligt sted, og elever og kommis fik kost og logi hos uddeleren. I sammenligning med mit spartanske hjem var brugsen lidt af en forunderlig verden. Når der var lang åbningstid, blev jeg inviteret til at spise med i privaten. Her spistes der med kniv og gaffel, hvad der ikke var sædvane hjemme hos os - så efter den første gang gik jeg i skarp træning derhjemme med et spejl placeret foran mig, så jeg derefter kunne spise på samme måde som de andre uden at falde igennem.

Målt med nutidens alen var mit hjem fattigt,

men jeg erindrer ikke, at det på nogen måde føltes sådan, selv om også kniv-og-gaffel-episoden viste, der var forskel på folk. Og vi hørte som nævnt ikke til „de fine“. Vort hus var ganske vist nybygget, men de første år helt uden komfort, for pengene havde været små. Der var f.eks. ikke indlagt elektrisk lys, men dog de nødvendige rør, så det senere kunne ske. Der havde heller ikke været råd til tapet, så alle vægge havde blot fået lidt limfarve. Vi var dog privilegerede i forhold til andre arbejdsmands-familier, idet graverstillingen gav en lille ekstrairndtægt, som helt klart kom mig til gode. Jeg fik f.eks. lov til at abonnere på børnebladet „Fritiden“, der blev udgivet af Chr. Erichsens forlag, og som udover det månedlige blad omfattede 6-8 fortræffelige børnebøger i løbet af året, så jeg hurtigt fik opbygget en lille bogsamling, som jeg benyttede flittigt.

Jeg blev medlem af FDF i Augustenborg, hvor jeg fik mange spændende og udviklende oplevelser, selv om jeg - og det var så af økonomiske grunde - til min sorg ikke kom med på den store landslejr, Marselisborg-lejren. Men der var mange andre - og billigere - ture, ikke mindst weekendturene til Alsborg-lejren ved Fynshav med rige muligheder for at afprøve og styrke de iboende egenskaber, som et enebarn måske ellers ikke får anvendt.

Dengang var der ikke noget som hed, at forældrene transportererede børn til fritids-aktiviteterne. Hvis man ville deltage, måtte man selv klare det pr. cykel. Jeg var mørkeræd, og efter aftenmøderne i Augustenborg, var det drønuhyggeligt at cykle hjem til Kirkehørup ad sognevejen med de høje levende hegn til begge sider. Især turen forbi Galgebakken ved Krumom Kro. Det gik, når vi var et par stykker, men det var barsk, de aftener man var alene!

Så var der ellers det „normale“ daglige fritidsliv med kammeraterne i en tid, hvor der endnu ikke var tænkt på fritidshjem og anden pædagogorganiseret aktivitet. Vi klarede os selv med de årstidsbestemte lege. En stor del af sommeren tilbragtes på stranden ved „Æ Trill“ i Høruphav eller ved savværkets anløbsbro. De gamle kirkestalde nedenfor kirken var gode til at springe rundt i, når vejret svigtede. Fodbolden er

nævnt. I de fugtige efterår spillede vi „stok“ med noget, der lignede tilspidsede tøjrepæle, hvor det gjaldt om at hugge sin egen stok i jorden, så modstanderens blev slået omkuld mens ens egen blev stående.

I høsttiden var der chancen for lidt ekstra arbejde, når høsten skulle køres hjem, og man måske kunne få mulighed for at hjælpe en af bønderne. Kartoffelferien var altid sikker, for da blev vi lejet af en bonde til at samle kartofler. Vi kravlede på knæene i dagevis op og ned ad rækkerne, mens vi konkurrerede om, hvem der samlede flest spandefulde.

Dette var „den gode hverdag“, som så blev sat i perspektiv af årets særlige begivenheder, som f.eks. skoleudflugten. Altid med tog til en af de sønderjydske seværdigheder - i bedste fald helt til Fanø. Udstyret med den obligatoriske skotøjsæske med sit indhold af citronvand samt de våde, bløde „madder“, fordi mor havde pyntet med tomat. Men en herlig dag under alle omstændigheder. Der var de tre pinsedage som tilbragtes på festpladsen med Lars Kochs Tivoli ved Hotel Baltic i Høruphav, og hvor de medbragte småpenge skulle strække til alle dage og klare både is, karusselture og mislykkede forsøg på at vinde store penge i spilleautomat-teltet.

Endnu bedre var den årlige Ringriderfest i Sønderborg, især hvis familien også kunne få råd til at besøge Cirkus Mieke, der gerne stillede op. Spændende var det med dødsdrom og andre aktiviteter, hvor jeg altid var dybt betaget af udråberne, som jeg i de følgende dage gjorde kunsten efter, når jeg fik lov til at stå i karetmagerværkstedet hos Bernhard og agere udråber ud af den lem, der brugtes, når der skulle saves lange planker på båndsavnen. Det blev måske forøvelsen til de politiske taler, der fulgte senere i livet!

I det hele taget var timerne i værkstedet hos Bernhard eller i Peter Skrædders lille rum, hvor han reparerede og eksperimenterede med gamle radioapparater, helt uvurderlige set i bakspejlet, fordi de havde tid og lyst til at snakke og diskutere med den lille fyr. Peter var naturligvis også radioamatør, og jeg kan endnu se ham for mig, når han sad og drejede på kontakterne og i

en uendelighed gentog: „OZ5J kalder her, OZ5J kalder her“.

Også Bernhard var med på eksperimenter, så en vinter fik vi i fællesskab produceret egnens første par ski. Fornøjelsen blev dog størst under konstruktionsarbejdet, hvor de skulle have det rette svaj ved hjælp af opspænding og kogende vand. Premieren blev mindre vellykket, da Bernhard som den første tog turen ned ad Kirkebakken og ville forsøge sig med et lille skihop ved en grøft i terrænet. Resultatet blev en brækket ski og en voldsom hudafskrabning på næsen forårsaget af hans kasket med blank skygge.

Barndommen sluttede den 1. april 1940 få dage efter min konfirmation. Jeg havde fået plads som gartnererelev på gartneriet „Lavbrinke“ i Sønderborg. Det var en læreplads med kost og logi, sådan som det var sædvane dengang. Udstyret med et gammelt klædeskab blev jeg sendt afsted pr. lastbil og med min mors formaninger i øret: „Du skal altid børste dit pæne tøj, inden du hænger det i skabet, når du

går i seng om aftenen. Og når du har vasket dig, husk så at skubbe neglerødderne op“.

Alt taget i betragtning var jeg blevet godt udrustet til at tage fat på en voksentilværelse, selv om jeg kun var 14 år.

Chr. Kelm-Hansen, f. på Kegnæs 1925. Udlært som gartner. Lærereksamen. Lærer i Over Jerstal 1953-55. Generalsekretær Dansk Ungdoms Fællesråd 1955-60. Vicegeneralsekretær Dansk Røde Kors 1960-65. Generalsekretær Mellemfolkeligt Samvirke 1965-70. Forstander for Esbjerg Arbejderhøjskole 1970-79. Medlem af Folketinget 1979-90. Formand for DANIDA 1975-89. Præsident for Dansk Røde Kors 1993-97.

Hørup Kirke

Højskolen i det flerkulturelle grænseland

Af Dieter Paul Küssner

Højskolen har altid spillet en særlig rolle i forbindelse med dansk identitet. Med udgangspunkt i erfaringen fra Jaruplund Højskole ved Flensborg belyser artiklen, hvordan „det nationale dannelsesprojekt“ konkret kan gribes an. Artiklen har tidligere været bragt i Undervisningsministeriets tidsskrift „Uddannelse“ nr. 5/1999.

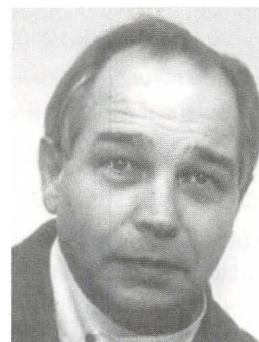
Danmarks lykke og ulykke er den landfaste forbindelse til Tyskland og Europa. Grænselandet har i årtusinder været front og bro mellem europæisk kulturel indflydelse samt samarbejde og afgrænsning med den tyske nabo. Grænsen mod syd har således de sidste 200 år skiftevis sat skel ved Elben og Altona, derefter ved Kongeåen og Kolding og fra 1920 ved Skelbækken og Flensborg.

Den omskiftelige grænse har trods krige og national undertrykkelse udviklet sig til en fredens grænse, hvor godt naboskab mellem danske og tyske går hånd i hånd med viljen til at acceptere og fremme grænselandets nationale mindretal: tyske nordslesvigere i Danmark og danske sydslesvigere og frisere i Sydslesvig.

Den dansk-tyske Helstat

Det er historien om en langvarig symbiose mellem dansk og tysk i det danske dobbeltmonarki frem mod Napoleonskrigenes katastrofale hærgen i Europa. Den danske helstat (Danmark - Norge - de atlantiske bilande - Slesvig og Holsten samt kolonierne) blev inddraget i denne krig med Napoleon og mod England.

Katastrofen udeblev ikke, og 1814 blev det danske imperium reduceret til en europæisk småstat. Afståelsen af Norge til Sverige og det lille Lauenborg som erstatning, gav det tyske præg i statsdannelsen øget styrke. Efter 1814

Dieter Paul Küssner

talte 2/5 af landets borgere tysk, og med tiden fremførte kun den ældre generation en helstatspatriotisme, som når flensborgeren Henrik Harries, præst i Siversted, deklamerede:

*„O Dania, was glüht bey deinem Namen
mir Wang' und Busen durch?
Ha! Es ist Dänenstolz! Es ist die Liebe
zu Dir, mein Vaterland“*

Grænselandets unge, og her især slesvigholstenerne, var derimod brændende optaget af den nye nationalisme, der fra 1830'erne og frem til Tysklands enhed bevægede dem bort fra den dansk-tyske symbiose og hen mod oprør, borgerkrig og endelig adskillelse i 1864. Den nye ideologi: national afgrænsning og forkærlighed for ens eget gav dødsstødet til det dansk-tyske parløb i Helstaten.

Som andre steder i Europa brød en gammel og gennemprøvet statskonstruktion sammen. Her i dette grænseland førte det til, at Tyskland rykkede sin grænse nordover - også længere end tysk nationalfølelse og sindelag kunne bære.

Resultatet blev en stedsevarende konflikt mellem dansk og tysk, der først blev løst gennem en folkeafstemning 1920 i kølvandet på afslutningen af første verdenskrig. Folkeafstem-

ningen delte regionen Slesvig efter sindelag, men delingen gav ingen ren grænse. Både nord og syd for den nye grænse var der herefter nationale mindretal.

Det nationale dannelsesprojekt

Det var i dette brændpunkt mellem dansk og tysk i midten af forrige århundrede, hvor både nationalfølelse og nationalisme sørgede for afgrænsning over for to tidligere samarbejdende kulturer, at toneangivende kredse i Danmark og grænselandet anbefalede et pædagogisk dannelsesprojekt for de brede befolkningslag, der skulle binde dem til fædrelandet i kraft af kærlighed til sproget, historien og poesien. Skolen for borgerdyd og borgerskab blev tilbudt de danske sønderjyder af N.F.S. Grundtvig ved et folkemøde på Skamlingsbanken i 1844.

Skolen for livet skulle formidle kærligheden til fædrelandet og styrke brugen af det danske sprog, en opgave som verdens første folkehøj-

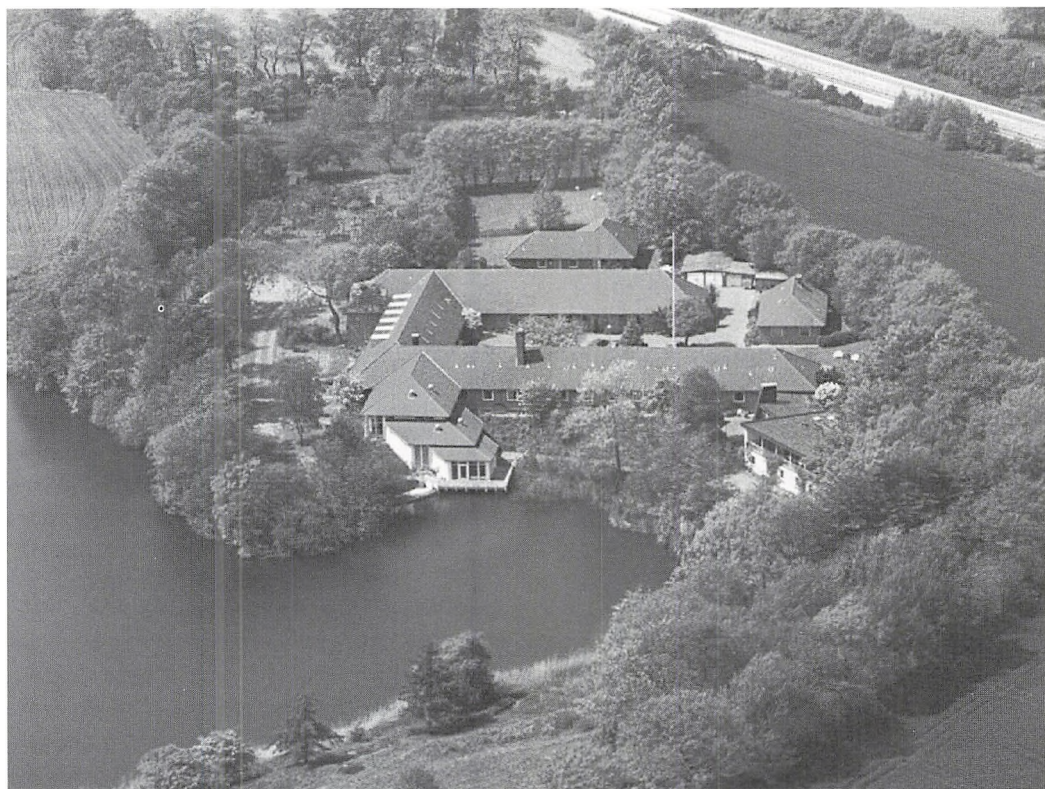
skole i Rødding få måneder efter folkemødet påbegyndte.

Den statsborgerlige dannelse og opøvelse af kærlighed til fædrelandet hørte sammen med den landbrugsfaglige uddannelse til hovedhjørnestenene i det nye voksenpædagogiske projekt.

Aagaards folkelige danske vækkelse

Det var da også en lærer Viinsted ved Rødding Højskole, der hurtigt erkendte skoleformens mulighed for vækkelse til danskhed og folkelig solidaritet. Cand. pharm. Viinsted, der både var ide- og kundskabsrig, etablerede 1863 en højskole for landboere ved Oversø i Sydslesvig. Herfra skulle en folkelig dansk vækkelse udgå.

Aagaard Højskole, som skolen ved Oversø kom til at hedde, fortsatte sit virke også efter den tyske annektering af Sønderjylland. Først i 1889 så Viinsteds efterfølger, forstander Mikkelsen Tofte, sig nødsaget til at lukke

Jaruplund Højskole

skolen, idet de tyske myndigheder på det tidspunkt havde forbudt al undervisning på dansk i grænselandet.

Hans enkle skoleprogram kunne ikke formidles på tysk, idet han havde fortsat linjen fra højskolens første år, der „ville vække og styrke kærligheden for fædrelandet“.

At vælge sin nationale identitet

Efter Aagaards lukning blev højskolerne i Danmark det naturlige valg, når unge sydslesvigere søgte folkehøjskolen, men efter anden verdenskrig blev der igen brug for en dansk højskole i Sydslesvig.

Nazismen og krigen havde fyldt mange af grænselandets unge med lede og afsky over for et demoraliseret Tyskland. En del af dem ønskede at skifte deres nationale tilhørsforhold: de ville bort fra Tyskland og opterede for et dansk sindelag. For at sikre disse „nye“ danskere en solid dansk dannelse, valgte man at genoprette en dansk folkehøjskole i Sydslesvig.

Det blev Jaruplund Højskole ved Flensborg, der siden 1950 og en del år frem valgte at formidle forgængerens primære anliggende: at formidle det danske sprog, dansk historie og dansk poesi. Efterkrigsgenerationen mødtes på bar bund i en selvvalgt integrationsproces, hvor højskolen skulle formidle dem en dansk identitet. Et utroligt projekt, der lykkedes for de fleste.

Mødested

Normaliseringen af grænselandet førte i 1955 til en dansk-tysk fællesakt, der sikrede sindelagsfriheden nord og syd for den dansk-tyske grænse. Med Bonn-København erklæringerne fik regionens to flertalsfolk og de tre mindretal spilleregler for et værdigt samliv, der som årene gik genoptog den frugtbare symbiose, der havde båret det dansk-tyske samliv før nationalismens gennembrud i midten af forrige århundrede.

Det var i denne mellemfolkelige forståelse, hvor man kunne fastholde den naturlige kærlighed til eget ståsted uden at forfalde til had og afsky overfor det fremmede, at Jaruplund Højskole udviklede sig til et mødested for danske nord og syd for grænsen med skyldig

hensyntagen til både det friske mindretal og den tyske nabo.

Sindelagsnationen

På vej ind i et nyt årtusinde har højskolen i grænselandet genvurderet sin rolle som dannelsesfaktor i formidlingen af en dansk identitet uden brug af modsætninger og fjendebilleder. Værdisætningen af et nationalt fællesskab, hvor valget af folkefællesskab, sprog og historie er frit, og hvor det overskuelige nationale fællesskab udgør en sindelagsnation, hvor respekten for et demokratisk samliv er stærkere end blod og jord principperne.

Det er et valg, der mildner grænser og øger forståelsen for det nødvendige samarbejde mellem naboer og nationaliteter: som pædagogisk princip realiseret ved at ville de andre uden at opgive sig selv.

Det mellemfolkelige

Jaruplund Højskole er derfor ved udgangen af det 20. århundrede stadig historisk bundet til både Rødning og Aagaard højskoler. Den danske dimension i undervisningen præges i høj grad af samfundsanliggender, men også historie og poesi foruden etik, filosofi og kunst sætter dagsorden.

Alligevel er der ikke noget snævert nationalt over højskolens fagtilbud. Europa og verden inddrages naturligt i den faglige diskurs - og som en givtig øjenåbner for tolerance og respekt for andre kulturer og nationale valg, inddrages regionens nationale mindretal i højskoleforløbet.

Højskoleprogrammet former sig mere som en „grand tour“ for eleven - en dannelsesrejse gennem dansk og europæisk kultur, der gerne rundes af med en studierejse til den tredje verden. De fjerne studiemål vælges bevidst. Dels giver de eleven indsigt i andre livskår og samtidig åbner mødet med fremmede kulturer for en bedre forståelse af ens eget samfund.

Respekten for minoriteter

Fem måneders dannelsesrejse på Jaruplund Højskole skulle gerne give dybere indsigt i danske traditioner - politiske, sociale som kulturelle. Den større synlighed af danske

særstandpunkter sikres i grænselandet ved de tyske løsningers umiddelbare nærhed. Mødet med det tyske skolesystem, socialvæsen og den politiske flertalskultur giver mulighed for sammenligninger og kan også inspirere til nysyn og reformønsker af danske løsninger.

Desuden må dannelsesrejsen gerne cementere forståelsen for mindretalsrettigheder. Højskolens elever konfronteres både med de tyske nordslesvigeres, friseres og de danske sydslesvigeres børnehave- og skolesystem.

I den sammenhæng oplever de grænselandets særlige livsvilkår: retten til det frie nationale valg og retten til forskellighed. Det er som regel en stærk oplevelse, at man på få kvadratkilometer kan møde fem forskellige dannelsesmuligheder: dansk og tysk med deres respektive mindretal foruden friserne.

Her oplever man det nationale ikke ophævet,

men kultiveret i samarbejde og mere og mere i berigende inspiration.

Føj dertil oplevelsen af interaktion med den tyske kultur i Kiel, Lübeck, Hamburg og Berlin - og den førnævnte studierejse til den tredje verden, så er der kun at håbe, at højskolen har givet eleverne en almen indsigt og viden om livsvilkår og livsmuligheder dels i det hjemlige, hos naboerne og i verden.

En indsigt, der gerne må udmøntes i mellemfolkelig forståelse og en vilje til at ville de andre uden at opgive sig selv.

En sådan forståelse sikrer også samfundsstabiliteten indadtil i en tid, hvor nationalstaten er under forandring, og hvor minoriteter i højere grad sætter dagsorden også i Danmark.

Dieter Paul Küssner, født 1941. Uddannet som lærer på Tønder Statsseminarium. Forstander på Jaruplund Højskole.

Do glemme nok det mæ æ tæhgrue - Julius

Af Nis Branderup

Julius Jensen haj en ejendom i Lunderup lidt Jvæsten for Rø'kro. Han haj en no kun i forpagtning, men en må sej, te han passet en godt, for da han ette manne år soj sin forpagtning op, så støj det skreven i æ servitutte, „te æ skuld aflevee æ gård i den sahm testaend, som da æ evertov den“. „Å det kund æ no it, soj æ te æ afekåt, for da æ kom vå den fuld a Rotte, å da æ drov a vå di væk oldsammel“.

Jo, Julius vå en lun fætte, kan I nok forstå, en kund bare it regte se et o ham, for han kund godt se æ ledt tvære ue. Men hven en kegh righte ette, kund en godt se, „te han haj en ræv æbagh æ øe“. Ja, somm soj endda, te han haj jen æbagh både det højre å det venstre.

Det vå i de dum kriseår i æ trerrer, da æ bynder mått „bind en tikroneserl i æ hael o hvert svin, som di levee te æ slaveri“, da Julius for føest gang dukket op i min fars kjømandsbutik i æ Syndegah i Rø'kro. Såvidt æ hovs, så kom han kørend i en jumpe, hvo det jen hjul vå æ ledt skjæv, te æ køetøj fek såhn en mærkle „gangart“. Å æ tænt ve mæ sjel „hva pokke æ han for en kanut“. Men Julius vå no slet it så tombe endda. Han skuld ejsen køe forbi to ande høkere å en Brugs for å kom om te vos, å så haj vi ham som „fast kund“ i manne år.

Det vå gjern hve freda, te han dukket op mæ en korre æg, som skuld byttes om te sukke, mel, gryn, kaffe å andt godt. Somtie haj han å sin kuen mæ i æ jumbe, for hun haj å godt a å kom te bys a å te.

Di haj no jen fejl - di to minneske. Di kom oltins forsild te old sammenkomste, hvaenten det så vå i æ kjærk, elle te di nationale fester. Å dengang fejret vi jo æ kongs fødselsdav å æ afstemningsdav å møje andt, å en må sej, te di to minneske vå oltins flink te å mød op, men haj no den fejl, te di oltins vå di siist. Dengang begyndt den slavs møder oltins æ klok 8, for æ

bynder o æ lænd skuld jo væh færre mæ å røjt å så gjern ha sæ godt vasket å i det køen tøj, te di it lovtet for møje a stold.

Nå - det mæ å begynd æ fest æ klok 8 vå no så som så. Æ klok skrej æ for det mest hen te en fjerng ever, inden vi kom igang. Æ kan endno se vo sovnefove for mæ, hvo kan teje sit uer op a æ vestefik å kighe o et, slæ mæ sin teske o æ kaffakop å spør: „Æ Julius Jensens kommen?“ For vå di det, så vå vi så temle sikke o, te så kom dæh it flee. Æ sovnefove vå dengang Laue Bill fra Rishjarup. Å så soj Laue gjern: „Ska vi så begynd mæ å syng „Langt højere Bjerger“ - det æ numme 85 i Den Blå“.

Te ande tie vå det å mejeribestyrelse Thøge Henningsen, som ledet æ møder. Såvidt æ ka hovs, så vå han formand for æ ungdomsforening. Somtie vild han gjern snak rigsdansk, å det kan en godt kom galt astej mæ. En avden, da vi skuld te å „tak a“, banket han o sin kop mæ æ teske å soj: „Jeg synes, at vi har haft en dejlig aften i jawten, å ska vi så slutte med at syng „Aldid frejdig vinne do gæh“. - Det griin vi godt a o æ vej hjem. -

Nå - men vi ska tebagh te Julius.

En sommedav skuld han ha æ tagh o æ læj tæret å haj fåt sæ anstilt et ildstøj ue o æ gårdsplads, da post Mathiesen jaun kom forbi o sin postrute. - „Det træ fæh do alde te å brænd, min gode Julius, det æ oldt for vådt“, soj Mathiesen oldt elav han drejet jen a di pind, som gjern skuld bliv te eld, emæld æ finge. Forresten - hvafor sætte do it den tæhgrye ind o æ komfue i æ køghen?“. „Æ troe do æ tombe“, soj Julius, „det troe æ it te Marie vild bry sæ om, å forresten har vi ligh fåt æ køghen malet for en ughes ti sint“. „Det troe æ no it, te det kan ske nove ve, min gode Julius, do snuppe bare æ grye væk fra æ komfue, li så snart det æ bløe nok. Forresten gæ hele din formærrer jo hen, inden do

fæh eld i det hæ voe træ, men det må do da sjel om“, ment æ post å hoppet op o sin cykel å køe ue a æ vej.

Julius kløe sæ æbægh sit højre øe, som han haj for vahn, å så ledt tvære ue - som han å haj for vahn, oldt elav han spekkelee. Det mæ - som æ post han soj, te æ hele fåmære gik hen, hauet ham it, han haj jo å møje andt å lav. Måske vå den ide mæ å sedt æ tæhgrye ind o æ komfue slet it så tombe endda. Marie vå cyklet te Mjøl's for it så læng sint å kom i hvert fald it tebægh såhn ligh mæ æ sahm. Å vo galt kund det vel gå. Han kund jo bare hold sin snut mæ sit forehævende ever for Marie. Det vå da et forsøgh værd.

Kort å godt - han greef i æ hank å æ tæhgrye å rænd ind i æ køghen å sådt æ grye o æ komfue ette føst å ha fjernet et pa ring, såhn te den stoe grye kund kom tæt te æ eld. I en torrekorre støj det sprøk, å klevet træ vå det nok a, både små å stoe stykke. Å da dæh å loj et pa brikette å gløjet fra æ dave, vå det en smal sagh for Julius å få godt mæ eld unde æ grye. Julius smield lumsk

ve sæ sjel, tørret sin skjern finge a i æ bovs, å kegh ue a æ vinne. Hva vå no det. Æ post kom cyklen tebægh, såt sin cykel op a væg å vinket mæ Hejmdal å et pa brev. Julius gik ue te ham å ladt æ køghendør stå ofen, såhnt te han kund hold øj mæ sin tæhgrye. „Hva æ det mæ dæ post, æ do ve å blyv glemsom“, spu Julius. „Ja, minsæl“, soj æ post, „vi støj jo å snakket, å så troj æ minsæl, te æ haj giin dæ din post, for vi kom jo i snak. Det jen brev æ en regning fra Duus, å det andt æ et kort fra din svigherind, hun komme o besøgh o synda“. - Julius gryntet som om ingen a æ deel passet ham.

Men hva dæh så sket herette, kan æ li så godt fortæel i korthed. For di to kom jo i snak egjen, å æ minutte gik. Plusle øjt post Mathiesen: „Julius det rygher ue a din køghendør!“ „Dævlen tejt“, øjt Julius å fes ind i æ køghen, som haj han en raket i æ hæl. Dæh vå gon eld i æ tæh, å en grim sort kvalm bredt sæ hen unde æ lovt.

Se, hvodan te Julius fek æ grye ue i det fri urn

Tegning: Hans Nissen

å brænd sin finge, det vee æ it. Men det vå vist nove mæ, at han greef en våe fahklue, som loj o æ boe. Men ue kom den, å det i galop. Å hva Marie soj te sin mand, da hun kom hjem, det må vi helle la væh mæ å snak om. Men det vå sikkert it nove køent nove. - Men æ hele køghen mått vaskes a å ha en gang ny maling. Det vå en værre historie.

Men æ ti den gik jo, som den har for vahn, å det jen år avløstet det andt. Å da di to minneske vå passee di tres, blev di træet a æ bynderi å lejet en lejehee i æ Syndegah i Rø' kro skråt ever for vor kjømandsforretning. Det vå i det rø hus ever for æ gårdner op o føest sal. Hæhfra haj di it landt te hverken baghe, gårdner, slaude elle kjømand, hva det passet dem godt ette så manne år o et jenle stej. Di vild gjern hold snak, å i di manne butikke vå dæh oltins nove å snak mæ.

En dav skuld di ha sild te onnen, å vå det nove som Julius gjern gist lidt, så vå det stejte sild mæ ny katøfle å pesillesovs. Så det glejet han sæ te. - For å få æ ti te å gå smot han ever te æ kjømand å køjt ti Golf cerutte. Det vå hans hofmærk. Å så kund han å få æ ledt snak mæ folk. Oldt elav støj Marie så å stejte sild i sit køghen. Plusle kom hun så i tanke om, te hun haj ingen pesille, så hun smot ever æ gah ever te æ gårdner å køjt sæ en dusk. Hæh støj „Byens Avis“, som vå ve å fotæld om, hvem dæh haj fueld hvem hjem fra bal ette det siist bal o æ hotel, å hvem dæh kjærstet mæ hvem, å det vå Marie nøj te å ha mæ. Æ det nove å sej te det?

Å så gek det hind næsten, som det gek Julius, da han foldt i snak mæ æ post. Æ ti den gek.

O jen gang kom hun i tanke om sin sild å fes ever æ gah i fuld galop å glemt å betal æ pesille. - Oldt elav vå Julius kommen hjem føst. Da han stegh op a æ trap, fek han en mærkle svejn lovt i sin nejs, som godt kund mind om svejn fisk. En skrækle tanke greef ham, så han tov di siist trin mæ en viss appel å åfnet æ køghendør.

Æ hele køghen vå fuld a røgh, å æ sild o æ pand vå sort som kol, så det kan nok væh, te han fik æ pand fløt i en fart. Næsten i det sahm dukket Marie op mæ en dusk pesille i æ hand. I æ dør støj Julius - olm som en bol - å skregh: „Hva lighne det å rend i æ nabolav å slarre å glem din sild.“

Ja, længe kom han it, for Marie vidst ligh pr. instinkt, hva hun skuld sej te sit forsvar. Hun soj kort å godt: „DO GLEMME NOK DET MÆ Æ TÆHGRYE - JULIUS“.

Æ ledt ette kom Julius sjokken ever i vo butik. Han skuld køef et puend rismel å et brev kanel. Så vi gjættet o, te di nok fek rismelsgrøe mæ kanel å sukke o te onnen den dav. Måske mæ en klat smø i æ midt. Å det vå no helle it så ring endda.

Men erstat sild mæ ny katøfle å pesillesovs, kan det no it.

Nis Branderup, f. 1919 i Rise sogn. Tidligere købmand i Rødebro. Har gennem årene skrevet mange små historier på sønderjysk. Udgav for nogle år siden „Hans Lassen haj en bu'ndgård“, en samling fortællinger på rim.

Erindringer fra Rødding

Af Thyge Svendsen

Med tilladelse fra forfatteren og forlaget Hrymfaxe bringes her et uddrag af Thyge Svendsens erindringsbog „Var det virkelig mig?“, der blev udgivet i 1997.

Rødding

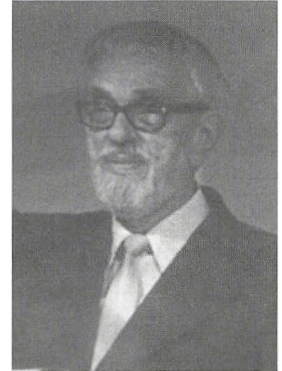
Det var Sønderjylland, vi flyttede til. Far var blevet præst for Rødding Frimenighed og opnåede derved, hvad han inderst inde altid havde stilet imod: at blive præst.

Det tidligere præstepar, Kathrine og Nis Lycke, boede i deres eget hus, så der var ikke nogen bolig til den nye præstefamilie, men der var planer om at bygge nyt. Foreløbig flyttede vi ind i sygeplejerske Cecilie Andresens hus „Zarepta“ på Møgelmosevej. Hende kendte Mor fra et højskoleophold.

Der var ikke overvældende med plads. På loftet var der kun et enkelt værelse. Her fik Far og Mor deres sovekammer. Og til os børn blev der soveplads på loftet under det skrå teglstens-tag. Det var som en hule at krybe ind i. Dag fik den ene, Runa og jeg den anden. Det kunne jo sagtens gå om sommeren, og det viste sig også muligt hele vinteren igennem. En slags inden-dørs bivouak kunne man vel kalde det.

Foruden sovepladsen er der to ting, jeg mindes fra Zarepta. Det ene var julen og dens gaver. Eller et par af dem. Hvad jeg selv fik, husker jeg faktisk ikke. Men inde i stuens hjørne var der stillet noget op under et tæppe. Jeg var sikker på, det var en kalv, men måtte ikke se efter. Da vi nåede frem til gaverne, åbenbarede det, at der fornedet stod en trækvogn til Dag, og ovenpå var anbragt en dukkevogn til Runa. Det var måske også samtidig, hun fik dukken Annelise. Trækvognen var af den gængse, men nu særdeles gammeldags type med skrå sidefjæl og jernbånd om hjulene. Også den var kærkommen og blev vel modtaget.

Det andet, jeg mindes fra Zarepta, var uheldet

Thyge Svendsen

med det kogende varme vand. Vi havde gæster, vistnok fra Himmerland. Runa og jeg løb rundt om spisebordet. Mor kom ind med en gryde kogende vand og satte den på pladen foran kakkelovnen. Vi fik strenge ordrer om at holde os derfra. Men hvem kunne blive ved med at huske det? Ikke jeg i hvert fald. Det endte med, at jeg faldt netop der og skoldede den ene arm. Om lægen, doktor Budzbach, kom til os, eller vi kom til ham, husker jeg ikke, men jeg mindes i hvert fald ganske klart, at han siden skulle se til armen, og at der da var en kæmpeblære, der skulle klippes af, at se til som et halvt æg.

Når jeg specielt husker det, har det nok sin særlige grund. Jeg havde som lille et godt sovehjerte og faldt let i søvn om aftenen. Det gjorde Runa ikke. Hun ville gerne snakke, og der var jo kun mig at snakke med. Så måtte hun være snild og snakke om noget, der kunne holde mig vågen. Hvad var da mere naturligt end at spørge om, hvordan der havde været hos doktoren. På den måde fik jeg jo det hele repeteret mange gange, men jeg snød hende alligevel flere gange ved at falde i søvn midt i en sætning.

I mit gemme har jeg et brev fra Dag, dateret den 18. januar 1923 og sendt til Far, der nok har været til vintermøde på Liselund. Han fortæller, at vi den dag alle tre har været i skole hos Mor.

For mit vedkommende er det nok ikke blevet til meget. Og dagen før, fortæller Dag, „kom vi ikke i skole, for Thyge og Mor var hos doktoren om formiddagen. Jeg måtte hente sygeseddelen“. Sygesedlen skulle hentes på sygekassekontoret og medbringes ved lægebesøget. Den kostede et par kroner.

I slutningen af sit brev skrev Dag: „Vognen er hel og holden endnu“. Det kunne tyde på, at der heller ikke den jul havde været ret meget snevejr, så vi havde været nødt til at lege med vogn i stedet for med kælk. Men vognen holdt altså til det.

Og et lille erindringsglimt mere fra tiden i Zarepta:

Jeg stod engang udenfor Zarepta sammen med Far.

*Vi havde ikke boet der længe,
jeg var tre år.*

En mand cyklede forbi.

„Godaw!“ sagde han.

Far kiggede efter ham,

havde ikke nået at sige noget,

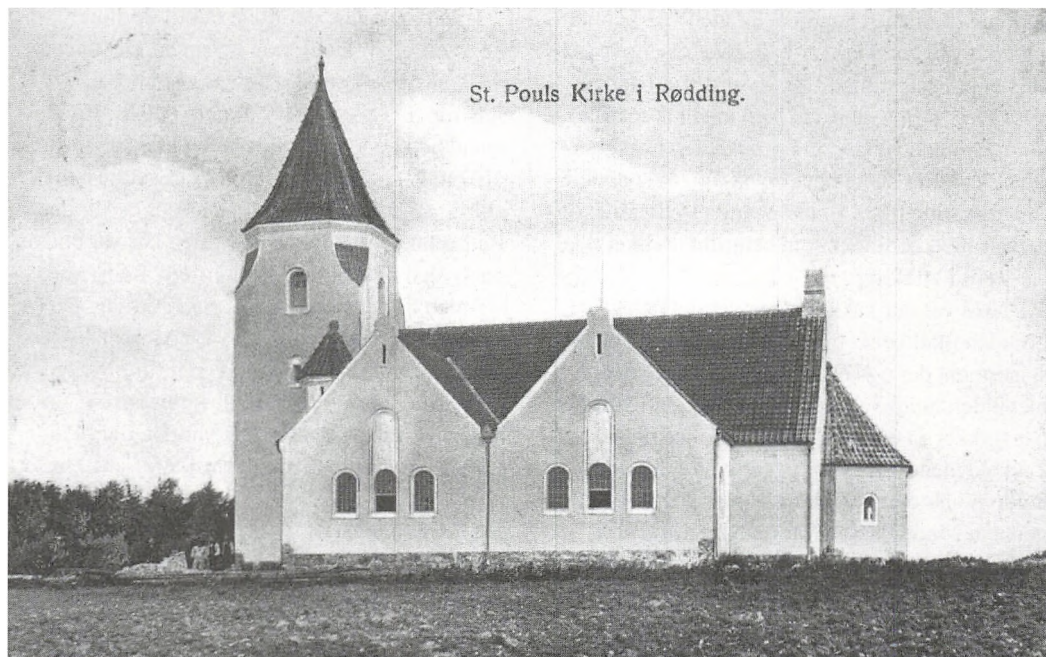
*undrede på hvem manden var.
„Jeg kendte ham ikke“, sagde han.*

*Og det var, som verden
blev meget stor og underlig.
At fremmede, som man ikke kendte,
kunne cykle forbi og sige „Godaw!“
Måske var de i virkeligheden
slet ikke fremmede.
Det vidste Far bare ikke,
men jeg vidste det,
syntes jeg.*

*Jeg håbede, Far ville sige „Godaw“
næste gang.*

Den nye bolig

Bopælen i Zarepta var jo kun ment som en overgangsløsning. Hvad med den nye bolig? Vi børn tog det roligt. For os var alt bare spændende. Mor skrev i Vandrebogen i slutningen af september 22, at vi boede „lige overfor en arkitekt Aakjær“. Han havde vist dem et udkast til en tegning af den nye præstebolig. „ - Det

St. Pouls Kirke i Rødning.

Frimenighedskirken i Rødning

Foto: Institut for Sønderjysk Lokalhistorie

gjorde os i hjertet så godt, selv om huset blot står på papiret; om det bliver virkeliggjort nogensinde, vil tiden vise. Tiden opmuntret jo til at spare, og mange ser den meget sort i møde“.

Der er toner her, som har en tendens til at dukke op igen og igen. Vi kender dem jo også fra nutiden. Men når vi tænker på Fars og Mors situation dengang, må en speciel ting nævnes. Far havde forladt en fast stilling i skolen og sagt ja til at blive præst i en sønderjysk frimenighed, hvis medlemmer kendte til de økonomiske problemer i forbindelse med den tyske marks dybe fald. Intet fast var lovet præstefolkene. Men de følte, at her skulle de være, og så kom der nok en løsning også på boligspørgsmålet.

Og det gjorde der. Arkitekt Aakjærs skitse blev til en færdig tegning, og huset blev bygget i sommeren 23. Vi flyttede ind, inden det var færdigt. Jeg mindes, at trappen op til loftet manglede, men en stige kunne jo sagtens bruges.

Nu var det forbi med at sove under de skrå teglsten. Her var der værelser nok. Et af dem kaldtes børneværelset, hvor Runa og jeg fik lov at holde til, mens Dag igen var alene og befandt sig godt ved det. Der var i alt 5 værelser ovenpå plus et pulterkammer. Og så var der et badeværelse med varmt vand - hvis man vel at mærke først varmede vandet op i gruekedlen i bryggeret og derefter slæbte det op på loftet i spande. Centralvarme fik vi først engang i trediveerne, og det var med komfuret som centrum, hvilket ikke var særlig effektivt.

I 1923 var der kakkelovne over det hele. Foruden i køkkenet blev der fyret i Fars stue og i spisestuen, der også var dagligstue. I komfuret blev ilden holdt ved lige med briketter, hvoraf et par stykker så om morgenen fordeltes til kakkelovnene. Det var hyggeligt at høre ildens buldren, når den brændte igennem, og se lyset gennem Marieglasset. Var det vinter udenfor, begyndte dagen ofte med isblomster på ruderne. Så måtte man have fat i et par mønter, varme dem på kakkelovnen og lave kighuller.

Mange af vore møbler var købt på auktion i København før indflytningen. Der var ellerods-bordet og de gulbrune plysmøbler med klunker i

havestuen. Hertil hørte også det underlige møbel, der blev anbragt i gangen. Det var tre stole bygget sammen i en trekant og med en opsats i midten. Vi kaldte den ottomanen. Vi vidste ikke, hvordan en ottoman så ud, så det måtte jo nok være sådan en.

Spisestuemøblet var det for mig mest spændende. Ikke mindst buffeten med den høje, flotte overdel og for nedden blandt andet et udskåret løvehoved, hvor små fingre tit blev stukket ind mellem tænderne. Til spisestue-udstyret hørte også det musselmaledede københavnske porcelæn at bruge ved festlige lejligheder.

I Fars stue stod det store to-personers skrivebord, som han selv havde lavet skitsen til. En tid var der også et spisebordsarrangement. Senere kom „kanapéen“ derind. Den var fra Fars ungarletid, lavet af en lokal snedker omkring 1910, også efter Fars anvisning. Det var et egetræsmøbel, en sofa kombineret med et skab. Den var temmelig hård at sidde eller ligge på. Men den var i mange år det foretrukne sted for Far at sove til middag på. Benene havde godt af at komme lidt i vejret.

Hvordan kunne der blive råd til de store investeringer i møbler og inventar? Det havde med en arv at gøre. Det var Bedstemor i Jelstrup, der var død i sommeren 1924. Hendes mand hed Peder Sigvardsen, og han var i virkeligheden Mors farbror. Hun kaldte ham aldrig andet end farbror Peder. For os var det Bedstefar i Jelstrup. Mors rigtige far var død en gang i halvfemserne, og så giftede Bedstemor sig med hans bror, og det var en god sag. De fik sammen tre piger, som altså var Mors halv-søstre. Men hun blev altid regnet for at være deres store søster. Og det blev hun også i arvemæssig henseende. Det var det, der bl.a. gjorde det muligt med alle anskaffelser til huset.

En familie på seks

I 1924 blev vi en mere. Vi fik en lillebror. Det var dengang ikke noget, man snakkede om inden tiden. Jeg var 5 år og vidste i hvert fald ikke, hvad der forestod. Det blev ordnet sådan, at vi tre børn skulle spise middagsmad på Højskolen. Det var i og for sig spændende nok,

men det gode gik af det, da det viste sig, at vi skulle have grønkålssuppe, der aldeles ikke hørte til mine livretter. Jeg havde besvær med at klare portionen. „Spis dine gulerødder, Thyge“, sagde fru Appel, og jeg måtte jo til det, også om det så ud til, at der var orm i dem.

Ud på eftermiddagen sad vi i køkkenet derhjemme. Dag havde besøg af Kristian Aakjær, og der må have været visse usædvanlige ting, som havde undgået min opmærksomhed. Om Dag havde været ovenpå, ved jeg ikke, men han kom i hvert fald med de forløsende ord: „Nu ved jeg, hvad der er sket. Vi har fået en lillebror.“ Og det havde vi. Det blev til en Jens eller Jens Arne, som der kom til at stå på fødselsattesten.

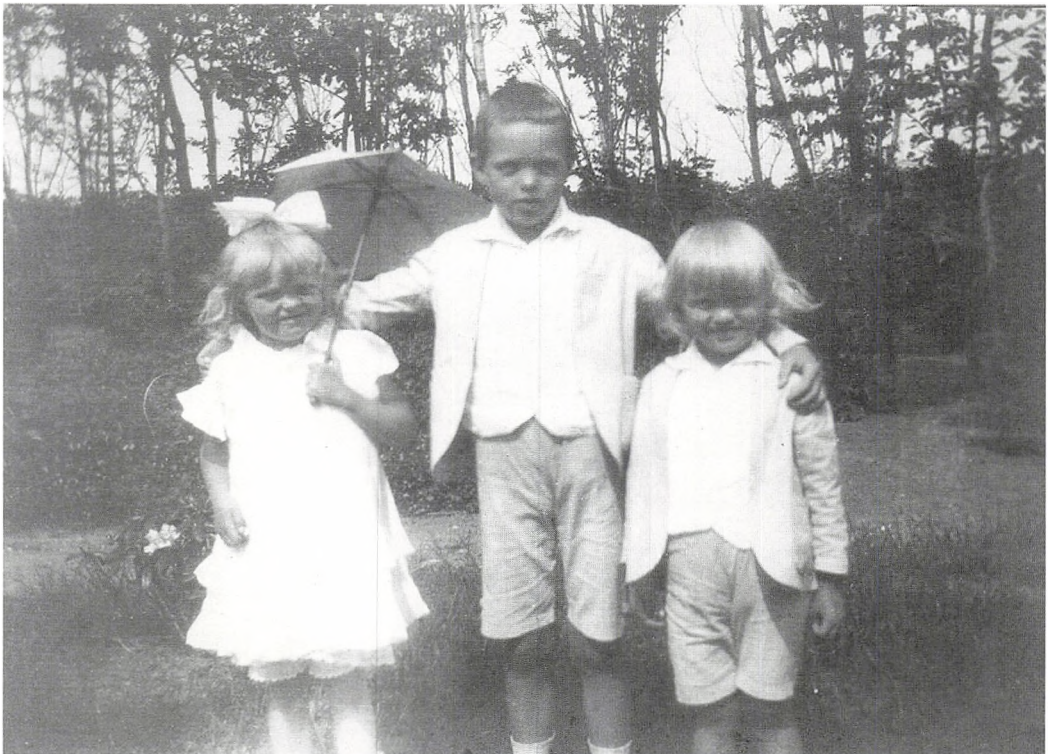
Han var for lille at lege med. Det fik vente. Heldigvis havde jeg Tut og savnede ikke legekammerat. Dag var så stor og havde sine egne kammerater.

Men en familie var vi. Far og Mor og 4 børn.

Far havde naturligvis sin egen stue, hvor man

skulle banke på døren, hvis man skulle snakke med ham. Jeg havde altid stor respekt for ham og for alt det, han beskæftigede sig med, når han „arbejdede med sit hoved“. Og det gjorde han egentlig hele tiden. Når han kom hjem fra kirke om søndagen, og vi havde spist, lagde han sig på kanapéen, og før det blev til middagssøvn, skulle han altid læse teksten igennem til næste søndag. Og så blev den ved med at rumstere i sindet, til det var søndag igen. Før gudstjenesten sad han ved skrivebordet og broderede stadig på ordene, ofte lige til den tredje klokkeringning nærmede sig.

Min respekt for ham belyses måske allerbedst af et lille træk fra en nytårsaften eller rettere en nytårsaftensdag. Vi gjorde ikke meget ud af skyderiet. En enkelt hundepistol blev skudt af, men jeg holdt mig nu mest til en lille pillebøsse eller måske til en hundredskudspistol. Det var der ikke meget knald i. Og så alligevel. Jeg havde sneget mig ind i Fars stue, da han ikke var der, og gemt mig under sofaen. Han kom derind

Thyge Svendsen (til højre) sammen med sine søskende Runa og Dag. 1924

og satte sig som vanligt ved skrivebordet. Pillebøssen var ladt, men hvad ville han sige, hvis den pludselig gik af? Jeg fik mig ikke dristet til det, men jeg trængte til at pudse næse og var nødt til at snuse indad.

Det hørte Far jo, og han for op af sin stol, fik fat i en pegepind, som han stak ind under sofaen, mens han råbte: „Kan du komme ud, Kat!“

Runa var ikke tilfreds med, at jeg ikke havde gjort brug af pillebøssen, men jeg trøstede mig med, at jeg dog ikke havde gjort noget galt.

Var Far for mig den let utilnærmelige, i hvert fald når han var på hjemmebane, så var det helt anderledes med Mor. Hun var der jo altid. Kom der nogen for at snakke med Far, var det næsten så sikkert som amen i kirken, at det ikke varede længe, inden han kom ud og sagde: „Har du lige en kop kaffe, Kirstine?“ Og det er også lige så sikkert, at det havde hun. Ellers ville det ikke vare længe, inden hun havde. Var hun helt på bunden med kaffebrød eller småkager, så kunne

det ikke vare længe at bage en galopkringle.

Det kunne jo hælde, at Far og Mor begge skulle af sted. Så havde vi en pige, eller der var en til at passe os, da vi var for små til at være alene. Jeg mindes Sine Duus og søsteren Kristine, der kunne holde munden hen til ens øre og med tænderne frembringe en lyd som storkens knebren. Der var jo storke dengang.

Men der manglede nu noget, når Mor ikke var hjemme. Hun var centrum for det hele, altid travlt optaget, i hus og i have, og også god til at sætte os i gang med noget, hvis vi ikke selv kunne finde ud af det. Det skete vist kun en enkelt gang, hvor jeg var ked af det eller kedede mig, at jeg mildt bebrejdede sagde: „Kan I da ikke gøre sådan en bitte dreng glad?“

Thyge Svendsen (1919-1999). Sognepræst i Idom-Råsted ved Holstebro, senere valgmenighedspræst i Skanderup ved Kolding. Derefter sognepræst i Givskud ved Vejle, til sidst i Hodde-Tistrup ved Varde. Har udgivet digtsamlinger, skuespil m.m.

Julen hjemme på højskolen

Erindringer fra min barndoms jul

Af Bertel Haarder

Bertel Haarder fortæller træk fra sin barndoms jul på Rønshoved Højskole. Artiklen har tidligere været bragt i „Ved Julelampens Skær“, 1995.

Min barndoms jul var i bogstaveligste forstand præget af sang, leg og spil.

Jeg er født og opvokset som det femte af seks forstander-børn på Rønshoved Højskole ved Flensborg Fjord. Højskolen var en del af hjemmet. Der blev sunget ved morgenandagten, ved aftenkaffen, ved de fleste undervisningstimers begyndelse, ved de mange festlige lejligheder, lørdag aften, og når der var bal i gymnastiksalen.

Især i julemåneden blev der sunget - og ved juletræet Helligtrekongersaften, hvormed eleverne blev modtaget efter juleferien.

Når eleverne var taget på juleferie, begyndte legen!

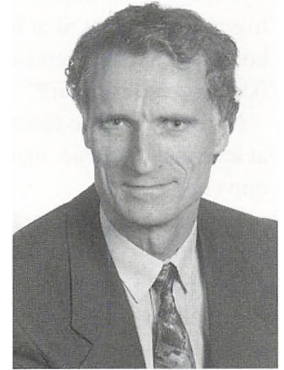
Min far var lige til sin død meget legesyg. Han var storforbruger af alle slags spil og kunne køre både sine børn og lærerne trætte. Han selv slappede af ved det.

Når vejret var til det, blev der skudt til måls og spillet pind, rundbold, kroket, boccia, bordtennis, pilespil, alskens brætspil, loppe, halma og måske 20 forskellige slags kortspil, ofte med indlagte ritualer.

Et af kortspillene havde særlig tilknytning til julen og blev dyrket næsten kultisk. Nu bagefter kan jeg godt se, at dets kvalitet især var, at alle kunne være med, inklusive de mindre søskende og de udenlandske elever, vi ofte fejrede jul sammen med.

Spillet hed „halvtolv“, og var en slags kasino med variationer.

Først fik alle et kort, og så kunne de efter tur købe ekstra kort mod at sætte nogle tændstikker

Bertel Haarder

som indsats, så de kom så nær 11 1/2 som muligt. Et es (11) og et billedkort (1/2) var „halvtolv“. Til slut skulle også bankøren forsøge sig. De, der var tættere på „halvtolv“ end bankøren, skulle have deres indsats dobbelt tilbage, mens de, der havde dårligere kort end bankøren, måtte give ham deres. Spillet blev gentaget, hvorefter den rene hasard begyndte. Først: „sort eller rød?“, „10 på rød“, kunne man svare, og blev det øverste kort hos bankøren rødt, fik man 10 - ellers måtte man aflevere 10. Derefter: „ens eller forskellig?“ på ganske samme måde, idet bankøren nu vendte to kort ad gangen. Til sidst den store kabale, hvor hver fik et antal kort som et slags spillebræt i banko.

Spillet var måske trivielt, men yderst underholdende og nemt for både små børn og store eksperter at være med til. Og når checkudskrivningen og gældsstiftelsen startede, kunne det ende i rent ragnarok og kaos. Så fik min ældste bror brug for sin bankuddannelse.

Anderledes, når der blev spillet whist, dvs. „Grundtvigsk whist“ med både nolo, dobbelt-nolo, grand, dobbeltgrand og tre forskellige solonoloer, der alt sammen kunne meldes fra

lavere melding til højere. Så skulle der spilles om penge. Det forlangte mine forældre, for „ellers spillede vi ikke ordentligt“. Det havde de ret i.

Alligevel har jeg ofte tænkt på det mærkelige i, at vi havde forældre, som tvang os til at spille om penge!

Far var som nævnt utroligt legesyg. Det blev helt anstrengende, da mine ældre søskende flyttede hjemmefra. Så var der på almindelige hverdage kun mig til at lege med ham. Min mor kom tit op på mit værelse og spurgte: „Kan du ikke lege lidt med far?“

Normalt er det jo faderen, der bliver bedt om at lege med børnene, men hos os var det omvendt!

I julen var vi i mange år samlede alle otte samt alle de svigerbørn og børnebørn, der efterhånden kom til.

En juleferie kom også min moster og onkel, der var dommer, med deres børn. Den nytårsaften blev højdepunktet af alt, hvad jeg kan huske fra min barndoms juleferier.

Bertel hjælper til med at smøre „klemmer“ til højskoleeleverne - 7 år

Bertel, 8 år, med en af hundene

Det skal først (for dommerens skyld) bemærkes, at alt livsfarligt nytårsskyderi var tilladt indtil for et par årtier siden. Vi havde den tradition, at de største kanonslag blev smidt ud ad vinduet fra soveværelserne på første sal til jubel for dem, der stod ved stuevinduerne. Men mangt og meget blev også afprøvet inden døre. Bl.a. blev hele den ene ende af en bæk skudt af ved en lejlighed! Jeg husker den herlige duft af krudtrøg, som holdt sig i huset i flere dage.

Det var ikke ufarligt. Engang var en af mine brødre blevet borte, og jeg fandt ham i badeværelset med den halve hånd i munden, medens han bandede: „Satan, Helvede, Satan, Helvede osv.“ Hånden så heller ikke pæn ud. En stor kineser var sprunget i hånden på ham.

Godt det fyrværkeri nu er forbudt!

Men tilbage til julen og nytåret med dommerfamilien på besøg. Min ældste bror var lige blevet hjemsendt fra forsvaret som korporal. Han fik lyst til at vise os, hvordan man går i dækning og maver sig frem i fuld mundering. - Min far syntes åbenbart, der skulle lyd på, så han satte en lille kineser i en af de små medalje-

kager på kaffebordet og tændte den. Stor effekt!

Nu skulle stuen jo nymales under alle omstændigheder, så ingen nænnede at spise de resterende medaljer. De blev „skudt af“ hver og en under høje brag og hyl. Og til sidst satte min far og dommeren en betydeligt større kineser i den store lagkage, mens alle - med min ældste bror, soldaten, i spidsen - gik i dækning. Hvilken lyd! Ubeskrivelig. En sådan lyd er vi ikke mange, der har hørt, og vi, der har, glemmer det aldrig!

Julegaverne bestilte min mor gennem Daells Varehus' katalog, så hun slap for at køre den lange tur til Gråsten eller Sønderborg på indkøb. Derfor havde jeg også altid en vis fornemmelse af, hvad jeg ville få i julegave, men jeg søgte at holde det hemmeligt for mig selv. Min lillebror kunne selvfølgelig ikke lade være med at fortælle mig, hvad jeg skulle have, så der var ikke megen spænding. Men dejligt var det at glæde sig til jul.

Mandelgaven vandt jeg aldrig, men vi fik heller ikke risengrød juleaften. - Det fik vi i stedet til frokost juleaftensdag - med hvidtøl og smørklat og en enkelt mandel til de 10-15 personer, der var om bordet. Der var ikke noget med, at mandlen blev puttet i børnenes tallerken. Ikke før min lillebror kom med ved bordet. Ham var det jo synd for, hvis han ikke fik mandlen ...

Kaninburet er lavet af en „polak-seng“. Nu 9 år.

Julemiddagen bestod af suppe, steg og is som ved enhver højtidelighed i min fars vestjyske hjem. Suppe, dvs. klar suppe med boller, der helst skulle være håndrullede og faste.

Min mor forsøgte et år, da økonomien var lidt bedre, at give os andesteg juleaften. Det skete kun den ene gang. Hun blev totalt nedstemt af både far og alle os børn. - Jeg elsker suppe, steg og is.

Nu har jeg så de sidste mange år fået andesteg (eller flæskesteg), for det fik man i min kones hjem, og så er der jo ikke noget at gøre ved det. Men mandler er der nok af. Til børnene!

Julesalmerne kunne jeg udenad, ligesom jeg kunne (og kan) en masse andre højskolesange udenad.

Højskolen var indrettet i en gammel gård. Vi boede i stuehuset, hvor kun et tyndt bræddeloft skilte stuerne fra soveværelserne ovenpå.

Der sivede i mere end en forstand varme op gennem brædderne. Det var trygt at høre på, når eleverne hver aften kom ind i vore stuer til aftenkaffe og aftensang.

Der blev sunget mindst 5 sange hver aften, og selv om jeg ofte sov, blev melodierne sunget ind i min bevidsthed, så jeg senere kom ud for, at jeg kunne synge med på sange, jeg aldrig havde sunget før.

Det samme skete for min søster, der engang i febevildelse på sygehuset lå og nynnede på en sang, som hverken sygeplejerskerne, lægerne eller rengøringspersonalet nogen sinde havde hørt før.

Mine forældre kunne naturligvis oplyse, at det bare var „Dei stod på Stiklestad“ af Per Sivle (fra Højskolesangbogen).

Ikke just nogen børnesang, men den var som alle de andre sange sivet op gennem gulvbrædderne i det gamle utætte stuehus!

Jeg sov i „polak-seng“. En stenhård seng, der hidrørte fra dengang, Røde Kors beslaglagde skolen til polske flygtninge ved krigens slutning. De lå i lag i disse „polak-senge“ i gymnastiksalen og overalt.

Polak-invasionen førte i øvrigt til, at familien måtte flytte med alle børn, elever og lærere til et vandrerhjem længere inde i fjorden ved Kollund (hvor nu spritbådene sejler lystigt). Alt blev

læsset på flyttevogne, og til sidst spurgte far, om vi nu havde glemte noget. „Hvor er Bertel?“ spurgte min mor. „Nå for søren, ham glemte jeg oppe i soveværelset!“ udbrød far. Jeg var et stille og medgørligt barn.

Kun da Flensborg blev bombet, kom jeg til at tisse i sengen.

„Polak-sengene“ var gode at lave kaninbure og hønsebure af - og senere Sankthansbål. Jeg havde masser af dyr: Undulater, dværghøns, belgiske kæmpekaniner, hunde, katte, guldansk og - og sidst, men ikke mindst: et stort hønsehold på næsten hundrede brune eller hvide italienere, Plymouth Rock'er m.fl., der gav friske æg til hele højskolen - og lomme penge til mig.

Min ældste bror, der blev højskolens forretningsfører, måtte forklare revisorerne, hvad det var for en udgiftspost, der skjulte sig under betegnelsen „hønsepenge“. Det var betaling til mig for æggene. Lav betaling, naturligvis.

Da min senere kone kom som hjælpelærer og hjælpesekretær, mens jeg gik i gymnasiet, blev hun den, der udbetalte og bogførte hønse-

pengene.

På den måde lærte vi hinanden at kende, og sådan har vort forhold været lige siden. Nu får jeg lidt flere hønsepenge, men jeg har også som minister måttet høre på meget kagleri i den politiske hønsegård!

Når jeg har mareridt, så drømmer jeg undertiden, at jeg lukker døren op til hønsehuset, efter at hønsene i et halvt døgn har været uden vand. Det er et grufuldt syn, som kun den, der har set det, kan beskrive i al sin rædsel. Når drømmen dukker op, er det nok fordi, jeg er bange for, jeg har forsømt noget. Intet oplærer børn til pligter som omsorgen for dyr.

Men hvem gider stå tidligt op i julen for at tænde lyset hos hønsene? (Det er nødvendigt for æglægningen). Jeg gjorde ikke! Derfor opfandt jeg en sindrig mekanisme med et vækkeur, der under ringningen strammede en snor, der var bundet til lyskontakten. Så blev hønsene vækket med både lys og larm (næsten som hanegal), mens jeg lå og snuede i min varme seng!

I julen passede jeg undertiden også højskolens

Rønshoved Højskole

fedegrise, der levede af skolens madaffald. Vi drev økologisk landbrug, før der var noget, der hed økologi.

Der var en særlig stemning i stalden og ved kaninburene i juletiden. Kaninerne fodrede jeg med roer, kålrabi, æbleskræller og de nederste blade fra rosenkåls- og grønkålsstokkene i skolens lille gartneri.

Der var mørkt og ensomt i den store have ned til fjorden, så jeg holdt mørkeangsten fra livet

ved at synge eller fløjte himmelhøjt. Det morede mine forældre sig meget over, har de senere fortalt.

Også på den måde var sangen selve indbegrebet af trykthed i min barndoms jul.

Bertel Haarder, f. 1944. Cand.scient.pol. Lærer på Askov Højskole 1968-73. Adjunkt ved Ålborg Seminarium 1973-75. Medlem af Folketinget siden 1975. Undervisningsminister 1982-93, tillige forskningsminister 1987-93. Medlem af Europa-Parlamentet siden 1994.

Sig nærmer tiden

Sig nærmer tiden
Han optager meget lidt plads i verden
Stilheden i hans hoved svupper som en yo-yo
Det virker som om han ikke forstår at være i live
Visse hændelser rummer straffen i sig selv
Hans beskedenhed kender ingen grænser

Sig nærmer tiden
Jeg lader gerne min fornuft fare vild
Tit keder den mig grusomt
Mig og min trækken på smilebåndet
ser rundt om tidens hjørner
og hvad ser vi
Stadig krig i Europa
Det regner med moralske bomber
I frit spil fra luften
De store fortæller hvem der bestemmer
Er tøjren faldet
selvom den er gået ud af produktion

Sig nærmer tiden
Folk padler sig stressede frem
De bjæffer i mobiltelefoner
i et forsøg på at overdøve ensomheden
i et forsøg på at fordrive tiden

Gudhjælpemig, hvilken ynke
Hjælp dem
Forbyd mobiltelefonerne

Sig nærmer tiden
Bag hendes tunge lurer beklagelsen
Hvad skal jeg sige
At du gimper med benene når du er bange
Den lille sorg kigger på mig
igennem hendes blanke øjne
Eller
Jeg nægter at hoppe over gærden
hvor det er lavest
Eller
Træerne sover uroligt langs grænser
Vifter deres værste drømme
der når mig sidst på natten

Sig nærmer tiden
Jeg ser syner
Jeg besøger nuet
Lad blot de andre knokle så det batter
Selvom man har feber kan man godt arbejde
Min hukommelse er trofast
Den fortæller mig hvad jeg skal huske
At trafikken er en ret så alvorlig affære
At tiden er inde til at slutte fred
At grænser ikke burde være et problem
At borte er rejst med blæsten

April 1999

*Hans Christian Fogtmann Lauridsen
Født 1941. Bor i Tønder*

Dannelse til demokrati

Viden, dannelse og fællesskab er nøgleordene

Af Annemarie Morris

Annemarie Morris giver i artiklen sit bud på de elementer, der er væsentlige for at bevare et velfærdssamfund baseret på folkelige fællesskaber og demokrati.

Let samfund som vores, hvor begrebet Uddannelse efterhånden menes at være svaret på alle problemer, kan der være god grund til at standse op en gang imellem og spørge, hvad vil og hvad kan vi med vores skolesystem? Hvilke mennesker er det vi ønsker at få ud af den anden ende, og hvorledes prøver vi på at sikre, at eleverne gives muligheden for at dannes til at blive aktive borgere i et folkeligt demokrati?

Det er imidlertid ikke disse væsentlige spørgsmål der præger skoledebatten eller samfundsdebatten. Diskussionen går mere på at sikre kvaliteten i uddannelsessystemet, og kvalitet defineres her vel at mærke snævert, som det der kan måles og vejes. I sommeren 1998 udgav Undervisningsministeriet en publikation med titlen „Kvalitet i uddannelsessystemet“. Rapporten er blevet til i et samarbejde mellem en hel række af ministerier, og den er interessant, idet den ud fra først og fremmest økonomiske kriterier belyser kvaliteten i hele uddannelsessystemet. Omkostninger, produktivitet samt effektivitet fylder meget i rapporten, mens traditionelle målsætninger, som for skolefolk er alfa og omega, som f.eks. udviklingen af elevernes lyst og evne til at lære, samarbejdsevne og kreativitet og livsmod overhovedet ikke indgår. Det er selvfølgelig også nemmere at lade som om, at det er det direkte målelige der udgør kvalitet i skolen. Problemet er bare, at gør vi det, så når vi frem til halve sandheder, som vi ikke kan bruge til ret meget.

Men eftersom vi anstændigvis ikke kan bilde os selv ind, at fordi det er vanskelige spørgsmål, så gør vi bedst i slet ikke at prøve på at besvare dem - ja så kommer her mit bud på hvad jeg ser som uhyre væsentligt, hvis vi fortsat ønsker at bevare et velfærdssamfund baseret på folkelige fællesskaber og demokrati.

Vi skal med andre ord passe på, at vi ikke falder for fristelsen til at acceptere og lade os tyrannisere af selvforherligende systemer, projekters og teknologiers egen kraft og vilje til at bestemme udviklingen, samtidig med at vi hver for sig nedtoner vores individuelle ansvar for en undertiden uoverskuelig verden.

Vi er i en situation, hvor institutioner som familie og arbejde ikke længere kan tages for givet. Ingen af delene er længere nogen selvfølge, og det er én blandt mange gode grunde til, at vi begynder at sætte spørgsmålstejn ved vore værdier.

Som baggrund for de spørgsmål vi skal stille hinanden om hele vores uddannelsessystems og samfunds værdisæt, er der forskellige kendsgerninger, vi skal have i bagehovedet. For det første skal vi huske på, at kendetegnende for 90-ernes familier er, at hver tredje ung mellem 15 og 24 år kommer fra et skilsmissehjem. Desuden har 90% af alle danske børn tilbragt 90% af deres vågne tid sammen med „tilfældige“ voksne i daginstitutioner og skoler, og de fleste af dem har haft en eller ingen søskende.

Man tør nok sige, at denne situation stiller nogle helt andre krav til skolen og til lærerne end vi har haft tradition for at stille. At der i denne forbindelse bliver stillet urimelige krav til skolen om dens evne til at socialisere børn og unge, kan der ikke herske tvivl om. Vi har som

samfund været blinde for hvilken pris vore børn har skullet betale, for den samfundsudvikling vi har ønsket. Der har også været en tilbøjelighed til at mene, at når tingene tydeligvis begynder at gå galt, ja så er det skolens skyld, for det er jo der, man har haft en forventning om at børnene passende kunne blive opdraget, når nu far og mor har haft travlt med at realisere sig selv og familiens drømme om større bolig, flere biler osv.

Et uddannelsessystem kan aldrig erstatte fraværet af voksne mennesker i børns tilværelse uden for skolen, og det kan slet ikke klare opgaven, når det som vores af forskellige grunde er blevet mere og mere fokuseret på uddannelse frem for dannelse. Resultaterne af et system, som er indrettet på denne måde, ses bedst i ekstremerne. På den ene side får vi såkaldt „stærke“ elever, som nok er uddannede men sjældent dannede. Målestokken for dem er uafledeligt selvcentreret og selvretfærdig. Systemet lægger op til individuelle præstationer, hvor verden opfattes som konkurrenter, og man skal som individ stille op som liberalistisk kamphane! Det kan jo være godt nok, men vragensiden er, at de ingen forståelse har for nødvendigheden af, at vi allesammen prøver på

at være ordentlige og hæderlige mennesker. Det tæller simpelthen ikke og betyder derfor ikke noget - for kun det der giver point eller „en på opleveren“ betyder noget.

Man kan sige, at disse elever helt uforskyldt, - fordi det er jo os der har svigtet dem i deres rendyrkethed - kommer til at fremstå som eksponenter for den vragenside af vores samfund, som bedst karakteriseres ved, at man siger, „Ansvar, det er noget man har for sig selv, og hensyn det er noget vi ikke har råd til“!

Problemet er, at skolen bl.a. har svigtet den side af dannelsesbegrebet som består i en erkendelse af, at man måske har mere til fælles med andre mennesker, også dem under andre himmelstrøg, end man umiddelbart tror, fordi så meget i samfundet fokuserer på det der adskiller os som mennesker. Allerede for 400 år siden kunne den engelske digter John Donne sige dette meget smukt og præcist, så der er ingen undskyldning for vore dages manglende vilje til denne erkendelse:

No man is an Iland, intire of it selfe; everyman is a piece of the Continent, a part of the maine, if a Clod bee washed away by the Sea, Europe is

the lesse, as well as if a Promontorie were, as well as if a Mannor of thy friends or of thine owne were; any mans death diminishes me, because I am involved in Mankind; and therefore never send to know for whom the bell tolls; it tolls for thee

(John Donne (1572-1631), Devotions)

På den anden side af spektret har vi gruppen af marginaliserede unge med deres talrige oplevelser af ikke at slå til i et system, som hele tiden måler og vejer det de er dårligst til, og som har svært ved at opstille ægte alternativer. De bliver tilbudt stribevis af rådgivning og vejledning for at føre dem ind på uddannelsesvejens mindst 12-årige forløb - en vej som de hverken kan eller vil gå. Deres svar på denne behandling er ofte en selvforagt, som undertiden bliver skjult under en rå fanden-i-voldsk facade, eller som gør, at de får svært ved almindelig omgang med andre mennesker, fordi selvrespekt og selvtilid er en by i Rusland.

De har uanset hvad vi stiller op af støtteforanstaltninger og solidaritetserklæringer en intuitiv fornemmelse af, at dette er noget vi siger og gør for at skjule deres utilstrækkelighed og vores egen uformåenhed som system. Som skolevæsen må man holde sig for øje, at der er en stærk kraft i at høre om det gode og i at have gode oplevelser. Det skaber en følelse af, at man har en rolle at spille, at man gør en forskel. Glemmer vi det - specielt når vi har med gruppen af svage elever at gøre, ja så lægger vi måske kimen til inaktivitet og ønsket om offentlig forsørgelse i disse forløb, alt sammen ud fra de bedste intentioner.

Vi har i flere år haft en evne til at bilde os selv ind, at bliver tilstrækkeligt mange i uddannelsessystemet, ja så vil vi på et eller andet tidspunkt få arbejde nok til alle. Det er blot et spørgsmål om pladser nok i uddannelsessystemet. Som samfund skal der mere end almindelig mangel på selverkendelse til for at tro på det. En del af sandheden er jo, at uddannelsessystemet er med til at skabe stadig større kløfter mellem de, der har arbejde, og de der ikke har. De der har uddannelse, og de der ikke har.

På trods af politiske intentioner om noget

andet, og på trods af mange gode viljer må vi konstatere, at uddannelsessystemet ikke har evnet af skabe en situation hvor restgruppen af unge er blevet mindre end den var for 30 år siden.

Det er med andre ord ikke lykkedes med det nuværende system og dets fokus på uddannelse frem for dannelse, at skabe et system, hvor der er „plads til alle“, som det hedder i den politiske målsætning for området, og hvor alle kommer ud med en fornemmelse af, at de udgør en „resurse“ og ikke et problem.

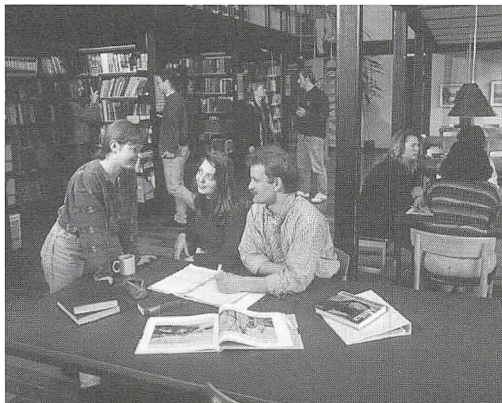
Hvor beskæmmende resultaterne af de sidste 30 års indsats er ses bl.a. i Erik Jørgen Hansens uddannelsesforløbsundersøgelse for Socialforskningsinstituttet. Her vises det klart, at det er gået den forkerte vej med den sociale mobilitet de sidste 30 år - den er faktisk blevet mindre end de forudgående 30 års mobilitet. Man ser hvordan ufaglærtes børn forbliver ufaglærte uanset evner!

I mit arbejde på Rødding Højskole, hvor jeg har med mange af de allerstærkeste unge at gøre, samtidig med at vi også har med en lille del af unge, som er blevet marginaliserede af det ordinære skolesystem at gøre, møder jeg gang på gang holdninger, som viser, at en del unge er blevet fremmede for virkeligheden.

Det kan f.eks. give sig udslag i, at de uafledeligt udskyder valget af uddannelse og endeligt arbejde. Mange af dem er selvfølgelig meget målrettede, men det er bekymrende, hvor mange unge der hele tiden fokuserer på det de så skal vælge fra, frem for det de positivt skal gå ind i.

De er et produkt af et uddannelsessystem, hvor kundskabstilægnelsen har fået overvægt, mens de traditionelle dannelsesopgaver i form af oplysning om tilværelsen og opdragelsen til at tage et medansvar for vores fællesskaber har fortonet sig mere og mere. Vi har med andre ord opdraget dem til at tro, at uddannelse er selve meningen med livet.

Hvis vi skal vende denne udvikling, bliver vi nødt til at begynde at diskutere med hinanden, hvad vores fælles værdigrundlag er, og hvordan vi i fremtiden forestiller os et godt samfund. Det er noget andet end at diskutere lejeværdien af egen bolig, eller hvor flygtninge må bo i vort

land, eller om skatteprocenten skal være 1% højere eller lavere eller om man har ret til at gå på efterløn.

Det er i dag mere nødvendigt end det har været på mange andre tidspunkter, at gøre sig klart, hvad det er vi har til fælles, og hvad det er vi ønsker at bevare og at videreudvikle. I dagens Danmark er det let at fokusere på forskelligheder og forskellige værdisæt fra gruppe til gruppe, og mange har øjensynligt en interesse i at fremme denne udvikling, hvor vore fælles værdier atomiseres. Gang på gang møder man i debatten udsagn, som betoner det individualiserede og selvcentrerede, og som påstår umuligheden i at fastholde eller udvikle et fælles værdisæt.

I denne form for argumentation henvises der uafslædt til at vi har fået en hver-for-sig kultur uden fælles ramme, og at industrikulturen har skabt opbrud i vore traditioner og nedarvede forestillinger om os selv, samtidig med at vi er indgået i en internationaliseringsproces af hidtil uset dimension.

At alle disse ting har fundet sted, kan der ikke herske tvivl om, og jeg mener derfor, at der er grund til eftertanke og besindelse omkring vores fælles kultur, - med det formål at nå frem til et værdisæt, som kan rumme mangfoldigheden uden at gøre vold på individets livsmuligheder. Man kunne også sige, at vi skal forsøge at sikre, at vi får skabt en demokratisk ramme, som fortsat kan rumme vedvarende uenighed.

Dette forudsætter, at vi alle har et vist mål af almindelse. Skolesystemet må med andre ord ikke svigte denne opgave, som Grundtvig

formulerede så flot i sin argumentation overfor Chr. 8. i forbindelse med hans ønske om at man skulle oprette en statshøjskole. Den forekommer mig uendelig nutidig, når han siger, at medlemmerne af stænderforsamlingerne gerne skulle være „kloge på andet end deres egen og øjeblikkelige fordel“. Formålet var for Grundtvig, som det må være for os i dag, forberedelse og uddannelse til at tage medansvar for det fælles og en bevidsthed om, at man kunne være en anden end den man er. Antropolog Anne Knudsen har sagt det meget præcist i et interview for nylig:

Ja, en af tidens store misforståelser er, at folk pisker rundt i årevis og leder efter sig selv, men jeg tror, det er en erkendelsesteoretisk fejltagelse at tro, man kan finde sig selv. Formodentlig forholder det sig på den måde, at man ikke kan finde sig selv. De andre kan finde én, og når man finder nogle andre, kan de fortælle én, hvem man er. Det er noget der finder sted mellem folk, og man er nødt til at være opmærksom på andre, så de muligvis kan give nogle bud på, hvem man selv er. Man kan sidde nok så længe med sig selv. Uden at finde ud af det.

Til denne problemstilling om den demokratiske ramme knytter sig imidlertid et dilemma, idet vi på den ene side ikke ønsker at indholdsbestemme demokratiet eller at have en bestemt demokratiopfattelse. På den anden side må vi indse, at vi som individer kun kan klare en dannelsesproces ud fra en konkret indholdsbestemt form. Så opgaven består i at prøve på at få tre elementer til at gå op i en højere enhed, og de tre elementer er de samfundsmæssige behov, den personlige udvikling og den filosofiske indfaldsvinkel.

Det er selvfølgelig noget af en mundfuld, men jeg mener ikke, at vi tjener hinanden bedst ved at krybe uden om, og i højskolen har vi alle muligheder for at gå i gang med opgaven. Vi må og skal derfor til at diskutere en hel række emner med hinanden. I det følgende kommer mit bud på, hvad disse emner kunne være, men det er naturligvis ikke fyldestgørende. Afgørende for mig er derimod, at diskussionen om, hvad

der hører til i det fælles gods kommer i gang.

Historisk bevidsthed er for mig at se et helt afgørende element. Uden historien bliver identitetsdannelsen en umulighed. Dette har man vel vidst altid, selvom historiebegrebet i de senere år også har været sat for skud. Vigtigt er det imidlertid for mig at understrege, at dette sker på en sådan måde, at man ikke forfalder til nationalromantik der i værste tilfælde kan føre til nationalisme, jf. europæisk historie senest eksemplificeret ved krigen på Balkan. Men jeg mener altså, at man ingen vegne kommer, hvis ikke man kender sig selv og det, man kommer af. Det betyder selvfølgelig ikke, at man ikke skal beskæftige sig med det globale, det europæiske og det verdenshistoriske, men det udspringer altså af, hvem vi er som folk, hvad vore forudsætninger er, og hvilket sprog vi gerne vil udtrykke os på.

Det næste emne kunne være hele vores **demokrati**. Hvordan vil vi f.eks. sikre, at nye grupper optages i vores samfund på en ordentlige måde, med respekt for deres traditioner såvel som vore egne? Det må og skal kunne gøres bedre end det vi har været vidne til og en del af i forbindelse med de bosniske flygtnings ankomst til Danmark! Hvordan vil vi fremover sikre, at vores demokrati har sit udspring i folket? Er det f.eks. gennem statsstøtte til partierne, som efterfølgende ikke er hævet over at fikle med disse midler, eller kunne vi måske finde bedre måder at gøre det på?

Hvordan har vores højt besungne **lighedsbegreb** det? Har vi lighed såvel for Loke som for Thor? Hvem skal f.eks. først i køen til en ny hofte, til brystoperationer og andre livsforlængende og lidelsesbegrænsende behandlinger i vores sygehusvæsen? Som det er nu, viger vi tilbage fra diskussionen, fordi vi stadig bilder os ind, at pengene vil være til stede, og at teknikken vil kunne fjerne den menneskelige lidelse. Vi bilder os selv ind, at det ikke er vores ansvar at være med til at træffe disse ubehagelige beslutninger, at det må politikerne gøre, men vi kan heldigvis ikke fralægge os et ansvar for hvordan vi vælger at forvalte disse beslutninger, som har så vidtrækkende etiske konsekvenser. Det er på tide, at vi

vågner op til denne erkendelse, - at vi flytter fokus fra det teknikken **kan** udrette til det vi vil den **skal** udrette.

Her midt i informationssamfundets velsignelser er det også overordentlig vigtigt at vi forholder os til hvad **viden** er. Hvordan formidles den og hvordan sikrer vi dens demokratiske anvendelse? Når jeg spørger højskoleeleverne om, hvad viden er, ser de som regel underligt på mig. Hvis jeg så spørger, hvor man kan få viden fra, så ved jeg med usvigelig sikkerhed, at der straks vil være elever som svarer „fjernsynet“! Hertil kan man svare med ligeså stor sikkerhed, at fra fjernsynet kan man ingen viden få, man kan få information, men det er noget ganske andet.

At der skulle være behov for at diskutere, hvordan vi sikrer dens demokratiske anvendelse turde være indlysende. Alligevel må vi konstatere, at selvom vi for længst har passeret USA i henseende til antallet af hjemmecomputere pr. indbygger, ja så kniber det gevaldigt med antallet af gode computere i folkeskolen. Går vi en tur ned ad hovedgaden i en lille dansk provinsby, ja så vil vi på kommunkontoret finde de sidste nye multimedie computere, der hvor de dybest set kun har brug for et regneark og tekstbehandling, mens vi på kommuneskolen med 400 elever, typisk vil finde 30 forkølede computere, hvoraf de 17 ved gudernes mellemkomst kan bringes til at virke! Spørger vi hvorfor, vil vi givetvis få at vide, at det er fordi man ikke har råd. Jamen ingensinde har vi været

rigere. Problemet er imidlertid, at hvis ikke vi sørger for at alle børn får adgang til informationsteknologi, og ikke kun de børn som kommer fra hjem som allerede har 2-3 computere, så kunne man frygte, at vi i fremtiden vil have tilstande, som minder om det som var karakteristisk for middelalderen, nemlig at man vogtede adgangen til viden mere en noget andet. Er det virkelig det vi vil?

I vores samfund er **kreativitet** blevet en mangelvare. Ved kreativitet forstår jeg det, at mennesker er åbne over for nyt og at de ingen **livsangst** besidder. Når jeg påstår, at det tilsyneladende er blevet en mangelvare, skyldes det politikeres og forvalteres tilbøjelighed til at anvende glosen „omstillingsparathed“ som en slags pisk over for mennesker, som skal i gang med det, som de ikke ved hvad er, og som de så derfor hellere afviser. Hvis ikke livsangsten var så udbredt blandt danskere i dag, så ville der ikke være dette behov for at anvende denne skrækkelige glose igen og igen. Men hvordan sikrer vi, at mennesker naturligvis er åbne over for nyt og ikke er livsangste? Hvordan får vi erkendelsen af, at vi alle skylder Gud et liv, fordi Han har givet os det, og at vi skal betale tilbage med livet? Det menneske som lever sit liv i angst for døden, kan ikke leve sit liv mens det er der, og vi får ikke et andet, som vi kan bruge vort livs erfaringer på. Vores livskvalitet er med andre ord dybt afhængig af det forhold vi har til døden. Søren Kierkegaard sagde, at vi må lære „retteligen at ængstes“, så vi ikke fortaber os i angsten eller i aldrig at have været angst.

Det sidste element jeg vil nævne er **ansvarlighed**. Hvordan sikrer vi, at vi som individer handler ansvarligt i forhold til vores medmenneske, i forhold til os selv, i forhold til vore betroede talenter og ikke mindst i forhold til samfundets økonomiske ressourcer? At der skulle være behov for en grundig diskussion af disse ting, mener jeg der er mange tegn på. Vi som i vores samfund har haft tradition for at tage vare på dem der ikke eller kun vanskeligt kan tage vare på sig selv, er nu parate til at være en del af et samfund, som f.eks. påstår, at der ikke er penge til at sikre ordentlige forhold for

psykisk syge mennesker og deres ulykkelige familier. Jamen, hvad er det for noget. Ingensinde har vi været rigere, men problemet er at ingensinde har vi haft så mange der gør krav på at få snabelen ned i kassen, hvad enten man har et reelt behov eller ej. Der findes vel næppe et land i verden, hvor spekulationen i tilskudsmuligheder er mere veludviklet end i dette land. I sorte stunder fristes jeg til at mene, at der ikke længere findes gode ideer i vort land. Nej, der findes tilskudsmuligheder, hvorefter man får en god idé.

Nu har jeg nævnt en del emner, som jeg mener hører med i diskussionen af et moderne dannelsesbegreb. Ser man ned over listen af emner, så vil man se, at den beskæftiger sig med det, som højskolen har beskæftiget sig med i alle de år den har været her. For mig er det derfor ikke et spørgsmål om at lave om på højskolens værdisæt, - men at få dette udbredt til en større kreds end tilfældet har været hidtil, og at højskolen tør holde fast i at det er det hele handler om.

Her i 150-året for Grundlovens tilblivelse er der med andre ord god grund til at finde arvesølvet frem, pudse det og glædes over det fremfor at formøble det. Gør vi ikke det, ja så er det tvivlsomt, om vi i fremtiden vil have grund til at glæde os over det demokratiske samfund vi har fået bygget op takket være generationers slid og omtanke.

På Rødding Højskole møder jeg dagligt unge mennesker, som er kommet her, fordi de vil fællesskabet, og sammen med dem kan vi bygge en fælles fremtid, som hviler på klare værdier, som også vore forfædre turde stå ved. Vi kunne måske sætte navn på disse som dannelsesprojekt og kalde det arbejdsglæde og livsduelighed? Under alle omstændigheder, så ser vi det her på stedet som vores opgave at sikre:

At erindringen sejrer over glemselen, og at ro erstatter rastløshed i tider hvor fornyelse ofte går forud for fordybelse.

Annemarie Morris, er forstander på Rødding Højskole. Hun har en lang karriere bag sig i gymnasietskolen og på VUC. Hun har bl.a. været rektor for Esbjerg Gymnasium i en årrække og sidder i repræsentantskabet for Syddansk Universitet.

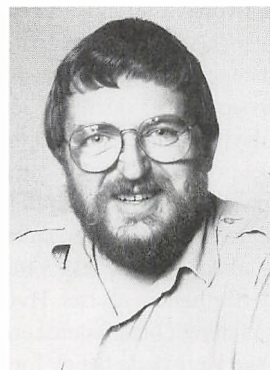
Flytningelejren på Eksercergården i Tønder 1945-47

Af Ingolf Haase

Det er ikke mange linier, der er skrevet om de tyske flygtninge, der kom til Tønder i de sidste måneder af krigen og om flytningelejren på Eksercergården. Også i samtiden var det sparsomt, hvad der kom til offentligt kendskab om lejren og livet her. I artiklen gør Ingolf Haase derfor ved hjælp af arkivets gemmer og nulevende vidner et forsøg på at løfte lidt af sløret omkring dette lidt dunkle kapitel i efterkrigstidens historie, der dog strakte sig over to år.

I slutningen af februar 1945 oversvømmedes landet af civile flygtninge fra Østprøjsen og sårede soldater fra fronterne. Danmark og landsdelen oplevede i disse måneder sin „anden besættelse“. Den tyske besættelsesmagt brugte det besatte Danmark som en slags pensionat eller kuranstalt for sin egen befolkning og for soldater.

Den 3. februar 1945 kom den første større flygtningesending til Tønder over landegrænsen med tog. Seminarieførstander Morten Bredsdorff skriver denne dag i sin dagbog: „I dag kom et langt tog med flygtninge over grænsen og standsede her på stationen. Kort efter var hovedgaden fyldt af store skarer af fremmedartede mennesker, de fleste lignede nærmest polske landarbejderfamilier. Kvinder med brogede hovedtørklæder, gamle mænd i lasede almueklæder, masser af børn. Flere børn forrettede deres nødtørft på gaden lige uden for mit vindue, en enkelt voksen også. Nogle af dem blev hentet i vogne af hjemmetyske bønder, men de fleste begav sig tilfods til omegnens skoler og forsamlingshuse, som den tyske værnemagt brutalt har rekvireret til dem. I butikkerne opræder en del af dem ret storsnudet og selvsikkert, de er åbenbart fyldt med helt

Ingolf Haase

falske forestillinger om forholdene i Danmark. Hovedindtrykket er dog, at det er østeuropæisk almue, der formodentlig med brændende landsbyer bag sig er på flugt foran de vigende tyske hære. Hvornår mon de kommer?“

Dette var ikke Tønders sidste bid af flytningekagen. I marts måned 1945 opholdt der sig 14.210 flygtninge i de sønderjyske landsdele, heraf alene 4.350 i Tønder Amt. Den 7. marts 1945 skriver Bredsdorff i sin dagbog: „Flytningestrømmen er voksende. I dag kom en hel folkevandring gennem hovedgaden, masser af kvinder med små børn, gamle mænd og koner med bulede kufferter, som de slæbte af sted og undertiden lod stå på gaden. Mange af dem ser hadefulde og forbitrede ud. Bliver dette ved, så drukner vi jo i denne enorme invasion af lusket elendighed fra Schlesien, Pommern og Østprøjsen. Nu høster Hitlers folk, hvad han har sået. Mange her i byen taler om faren for epidemier, og en mængde lader sig vaccinere“.

Godt en månedstid før krigen afslutning, den 3. april 1945, kom endnu en større flok østtyske flygtninge fra København, hvortil mange skibe med flygtninge indløb, til Tønder, hvorfra de et par dage senere sendtes til mindre lejre omkring

i amtet. Her indkvarteredes de på skoler, i forsamlingshuse, på større gårde og institutioner.

Indkvartering og forplejning skete på værnemagten's initiativ med hjælp fra mindretallets kontorer og under ret gode forhold. Lejrene var selvstyrende, ledet af en tillidsmand, udpeget af den lokale kommandant og i overensstemmelse med „førerprincippet“.

Flygtningene efter den 5. maj 1945

Antallet af tyske flygtninge var ved kapitulationen ukendt på grund af den kaotiske situation. Derfor var det en af modstandsbevægelsens første opgaver at få registreret og samlet de mange flygtninge i politikredsen i større og mindre lejre rundt om i kredsen.

En optælling foretaget af modstandsbevægelsen og afsluttet i midten af maj 1945, fortæller at der i Tønder politikreds på dette tidspunkt opholdt sig ca. 5.000 flygtninge, fordelt over hele kredsen men koncentreret i de nuværende Tønder, Højer og Løgumkloster kommuner. Det endelige tal har dog nok ligget noget højere.

Mange af flygtningene var indtil befrielsen indkvarteret hos private. Mindretallet tog fra februar til maj 1945 mod ca. 20.000 „landsmænd“ fra østområderne. Ca. halvdelen blev privat indkvarteret. Fra mindretallets hovedsæde og fra de tyske kontorer i Haderslev, Sønderborg, Aabenraa og Tønder organiseredes indkvarteringen. Flygtninge-kontoret i Tønder havde til huse i „Det Tyske Kontor“, Vestergade 72, hvor også mindretallets dagblad „Nordschleswigsche Zeitung“ havde redaktion.

Umiddelbart efter 5. maj var der ikke andre end modstandsbevægelsens folk og byens få betjente til at sørge for, at flygtningene ikke sivede ud i det danske samfund, og at de ikke led overlast fra repressaliehungrende danskere. Fra at være i kamp på liv og død med den forhadte besættelsesmagt, blev det dem, der måtte tage sig af de tyske flygtninge og beskytte dem mod overgreb. Ansvar for lejrene blev lagt i hænderne på Statens civile Luftværn, der var en af de få danske organisationer, der havde fungeret under besættelsen og som nu kunne glide direkte over i omsorgen for flygtningene.

Omflytning og opbygning af lejre

Tiden efter kapitulationen blev en kaotisk periode. Flygtningerne var spredt over hele byen og egnen. De, der var indkvarteret på forsamlingshuse og skoler, lod sig nemt internerer. Værre var det med de mange der var privat indkvarteret, hvorfor „indsamlingen“ i starten gik meget langsomt, og endnu i juni var der i området et stort antal uregistrerede flygtninge. Den 3. juni kørte en højtalervogn gennem Tønders gader med besked til alle flygtninge om at melde sig på banegården i Tønder (Tønder H). Herfra ville de samme dag blive sendt videre til Oksbøl. Hertil blev der i de følgende dage frem til 8. juni afsendt 2.700 tyske flygtninge, der hidtil havde været privat indkvarteret. Inden afrejsen blev de grundigt visiteret af politiet med hjælp fra D.K.B. (Danske Kvinders Beredskab). Hos enkelte, fortrinsvis halvvoxsne drenge, og hos en ung pige fandt man våben. Endvidere blev der beslaglagt godt 3.000 kr.

I løbet af maj-juni 1945, efter Statens civile Luftværns overtagelse af forsorgen for flygtningene, blev disse samlet i stadig færre og større enheder. Som et led i disse bestræbelser blev den såkaldte Eksercergård nord for byen omdannet til flygtningelejr. Lejren blev officielt åbnet den 21. juni 1945 og hurtigt udbygget, så den kunne rumme henved 1.400 flygtninge. Eksercergården havde da allerede i nogen tid fungeret som lokal opsamlingslejr. Allerede den 13. maj 1945 blev 500 flygtninge flyttet fra kasernen hertil. Ved den forudgående visitation blev der beslaglagt ikke mindre end 38.000 danske kr.

De øvrige opsamlingslejre i politikredsen, i bl.a. Højer (Hohenwarte), Nr. Løgum og Skærbæk, kørte videre i det meste af 1945, mens de mindre indkvarteringer i skoler, forsamlingshuse og lign. samledes på Eksercergården.

For at gøre plads til disse mange flygtninge, der var strøet ud over hele politikredsen, blev hovedparten af de på Eksercergården interne-rede flygtninge den 24. september 1945 overført til Oksbøl. Lejren var dog hurtigt igen fyldt til bristepunktet. De, der ikke blev plads til overførtes i de følgende måneder direkte til

andre opsamlingslejre rundt om i landet - dog hovedsagelig i Oksbøl.

Overgangen fra de små lejre og fra især den private indkvartering til internering i samlingslejren i Tønder var for de flestes vedkommende en barsk oplevelse.

Lejrledelsen

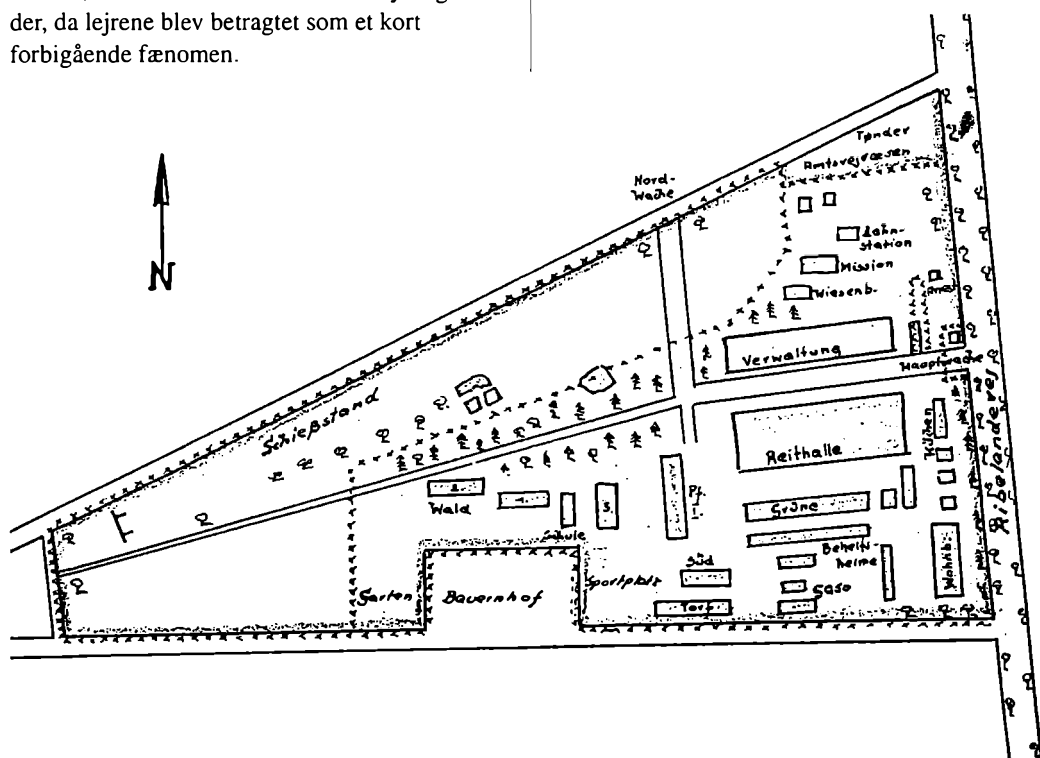
Flygtningelejren ved Eksercergården var en lukket verden, der rummede ca. 1.350 tyske flygtninge. I indbyggere svarede det til en stor dansk landkommune, endda en meget tæt-befolket kommune.

Efter Statens civile Luftværns overtagelse af lejrene den 9. maj 1945, fortsatte de stort set med, inden for de stramt afsatte rammer, at være selvstyrende. De af den tyske kommandant indsatte tillidsmænd blev erstattet af ikke-nazistiske, udpeget af den danske lejrledelse. I praksis betød dette i reglen, at de oprindelige tillidsmænd fortsatte som hidtil. Lejrenes interne struktur var i den første tid efter 5. maj uden større interesse for de danske myndigheder, da lejrene blev betragtet som et kort forbigående fænomen.

Da man efterhånden blev klar over, at flygtningenes tilbagevenden til Tyskland nemt kunne trække ud i både måneder og, som det senere skulle vise sig, år, steg de danske myndigheders interesse, mere eller mindre tvunget, også for lejrenes indre forhold og organisation. I Tønder synes der dog ikke at ske større indgreb i den interne styrelse af lejren.

I fortørelse herover og på baggrund af klager over den tyske lejrledelse havde modstandsbevægelsen sammen med bl.a. repræsentanter fra politiet henvendt sig til borgmester Johan Paulsen, der som chef for det civile luftværn var ansvarlig for flygtningene i området, med ønsket om at få indsat en dansk chef, som skulle søge at skabe ro og orden.

Under disse forhandlinger blev adjunkt Otto Høyer, der var et fremtrædende medlem af den lokale modstandsbevægelse, foreslået som lejrchef. Fra en enkelt side var der dog betænke-

Kort over flygtningelejren på Eksercergården med dens forskellige funktioner, tegnet af en flygtning i januar 1946

ligheder ved at fjerne Høyer fra det i de sidste krigsår noget forsømte skolearbejde, hvorfor løjtnant E. Marquardsen blev foreslået som nr. 2.

Om man i sidste ende har taget skolehensyn, eller man har foretrukket den mere moderate Marquardsen frem for Otto Høyer, kan ikke siges. Høyers kommunistiske sympatier har sikkert heller ikke gavnet ham hos den konservative borgmester, Johan Paulsen. Høyer blev vraget til modstandsbevægelsens fortrydelse.

Også efter Marquardsens indsættelse som lejrchef fortsatte lejrens delvise selvstyre. Den enkelte lejr havde en tysk „Vertrauensmann“ og et vidtgående tysk selvstyre, men således at den danske lejrchef var øverste instans. Desuden blev der fra centraladministrationen udsendt flygtningeinspektører, en mandlig og en kvindelig i hver af de 11 kredse. Disse kontrollerede de hygiejniske forhold og foreslog forbedringer, hvor dette tiltrængtes. Senere kom også undervisningsinspektørerne til, der som navnet siger sørgede for skolerne. Forholdene omkring lejren og Marquardsens ledelse blev stærkt kritiseret fra flere sider, bl.a. af modstandsbevægelsen, med den til posten som lejrchef forbigående adjunkt Otto Høyer som talsmand. Klagerne blev afvist af de forskellige myndigheder, men den 9. november 1945 afløstes løjtnant E. Marquardsen dog som lejrchef af sin far O. Marquardsen, der var kostforplejningschef på kasernen. Vagtskiftet mellem far og søn var ikke et dårligt bytte for lejren, for som kostforvaltningschef havde officiant Marquardsen en række erfaringer som han kunne trække på som lejrchef. Med vagtskiftet synes der også at blive ro om styringen af lejren.

Officiant Marquardsen synes at have nydt respekt hos både myndigheder og flygtninge. I arkivets mange flygtningebreve er der mange hjertelige hilsner til hr. Marquardsen. „Den danske leder, hr. Marquardsen“, fortæller en ung flygtning Charlotte Müller, „sørgede på eksemplarisk vis for at yde os en god forplejning. Han bestræbte sig på at „regere“ os på en menneskeværdig måde og deltog sammen med danske og tyske gæster i vore kulturelle arrangementer: teater, koncerter og andet“.

Den daglige drift overvågedes som nævnt af den danske lejrchef, men den i praksis dagligt udøvende myndighed var stadig lagt i hænderne på den tyske lejrledelse, med en „borgmester“, for at bruge et dansk ord, i spidsen. Denne borgmester var i 1945 Erich Radler, tidligere konditor og gæstgiver fra en af Stettins forstæder. Radler synes at have næret sine landsmænds tillid, da han genvælges ved samtlige valg i lejren og var således lejrens „borgmester“ i hele lejrens eksistens. Til hjælp havde han et kontorpersonele udtaget blandt lejrens beboere. På kontoret førtes et regelret folkeregister, der var grundlagt af lejrens egen styrelse. For hver barak var der endvidere en barakformand, der havde ansvaret for det daglige liv og den offentlige orden i de forskellige barakker.

Såvel „borgmesteren“ som barakformænd, skulle efter den første mere eller mindre tilfældige udpegning demokratisk vælges af lejrens beboere. I Tønder blev det første egentlige valg afholdt i oktober 1945. Der blev opstillet kandidatlistor til alle poster. Af de 1.350 beboere var de ca. 770 stemmeberettigede. Afstemningen var hemmelig. Resultatet af dette første valg blev, at alle lejrens øvrigheds-personer blev genvalgt, flere endda enstemmigt.

Alle i lejren havde arbejdspligt, der foregik under de valgte tyske tillidsmænds opsyn. Set fra det danske overopsyn foregik dette arbejde uden komplikationer. Uoverstemmelser omkring arbejdsopgaver kendes ikke herfra i nævneværdig grad.

Netop beskæftigelsen af lejrens mange internerede var den tyske lejrledelses største og vigtigste opgave. Ud over de mange mennesker, der skulle anvendes til det lille samfunds „offentlige“ servicefunktioner - administration, lærere, sanitetsfolk, brandmænd, ordenshåndhævere m.v. - var der nedsat et utal af arbejdshold, der hver især havde deres særlige funktion. Stort set alt arbejde inden for lejren blev udført af beboerne selv. Vedligeholdelsesarbejder på lejrens bygninger og inventar blev udført af egne snedkere, murere eller andre håndværkere i lejrens egne værksteder. Køkken-, have-, opryddnings-, brændsels- og rengøringsarbejde udførte flygtningene også selv.

Boligforholdene i lejren

Foruden de faste lokaler og haller var der i lejren opført en række barakker af forskellig type, alle fuldt belagt. Blandt det brogede barakbillede ses også en del, som var bygget af et Tønderfirma til brug for genhusning af udbombede tyskere i „das Reich“, der efter beslaglæggelse af de danske myndigheder nu fandt anvendelse i lejren. Størstedelen af barakkerne var dog tyske militærbarakker, der i slutningen af juli 1945 flyttedes til Tønder fra Rømø.

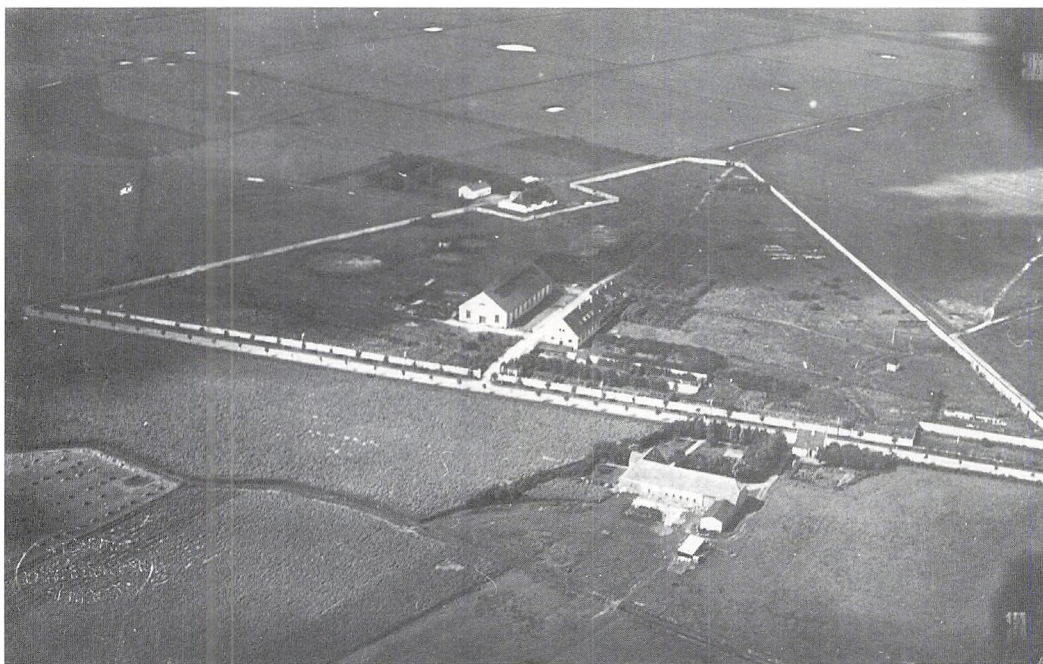
Barakkerne dannede baggrund for et broget liv. Alle slags folk var samlet her, og trods det ensartede styre i barakkerne udgjorde disse et meget forskelligt syn. Hver enkelt flygtning rådede kun over meget lidt plads, og mange steder så man, hvorledes beboerne med små og fattige midler søgte at skabe det, de manglede - et hjem. Af de forhåndenværende materialer er der syet gardiner, lavet borter omkring hylderne, søgt at gøre det rent og propert. Andre steder havde beboerne tilsyneladende opgivet det lille spinkle håb, der er grundlaget for enhver

menneskelig tilværelse, og ladet stå til, gjorde kun hvad der forlangtes med hensyn til renlighed og sjoskede ellers kun rundt og rundt.

Af de 1.350 flygtninge var ca. 250 mænd, ca. 630 kvinder og 470 børn under 15 år. Hovedparten stammede fra de østtyske egne, som var besat af russere; flygtninge fra de øvrige besatte zoner talte ca. 120 personer.

De dårligste beboelsesforhold fandtes i den store ridehal. Her var der ved primitive træskillerum indrettet beboelse til ca. 300 mennesker, men de måtte flyttes til andre steder i lejren, da det var umuligt at opvarme det store rum. „Trods de dårlige forhold synes beboerne dog at have bevaret en del af humøret“, skrev en journalist i 1945, efter at have studeret de forskellige indskrifter på skillerummene, men måske dette mere skal ses som et udslag af galgenhumor.

I september 1945 kritiserer skole- og modstandsmanden adjunkt Otto Høyer, i et avisindlæg lejrlødslen for forholdene i lejren: „...Det flyder med papir og skidt. Der koges

Luffoto af Eksercergården nord for Tønder, der oprindeligt var anlagt som gasstation for Zeppelinbasen under 1. verdenskrig. Efter krigen indgik området og bygningerne som en del af Tønder Kaserne. I 1945 blev der i forbindelse med flygtningelejrens oprettelse opført en række barakker til beboelse og andre funktioner

mad og tøj overalt, ligesom affald brændes af i små portioner, hvor det nu kan falde. Den slags er ikke alene forkasteligt, men direkte farligt“. „Indendørs“, skriver Høyer videre, „frembyder lejrene ikke noget tiltalende syn. Beboerne bor i barakker, som - det skal indrømmes - ikke alle er lige hyggelige. Der hersker i mange af dem et frygteligt rod. Man kan tydeligt se, at nogle af beboerne er interesseret i at holde orden, mens andre ikke er det. Her har lejrledelsen totalt svigtet“.

Selv om Høyers meget stramme linie ikke helt blev indført, bedredes forholdene i lejren langsomt, uden dog, på grund af mange fysiske begrænsninger, at nå de målsatte forhold. Pladsen var trang i Tønder, men i breve fra flygtninge, der blev overflyttet til andre lejre, lyder det næsten samstemmende, at der var mere plads i Tønder.

Da man efterhånden blev klar over, at der måske ville gå længere tid inden man kunne vende tilbage til Tyskland, blev der også, som et led i beskæftigelsen, nedsat arbejdshold, der skulle bringe lejrområdet i orden, gangene blev afstukket, og mange steder blev der lavet blomsterrabatter - nogle steder udvidet til et helt lille anlæg.

Sundhedstilstanden

Dødeligheden blandt flygtningene var på landsbasis høj. Mange bukkede under på grund af dårlig ernæring og epidemiske sygdomme som bl.a. malaria.

Tusindvis af tyske begravelser fandt nu sted over hele landet. Værst var spædbørnsdødeligheden. I perioden fra februar til 5. maj døde 4.132 tyske børn på landsplan, fra 6. maj til 30. juni døde yderligere 2.408, altså 6.540 dødsfald blandt børn på 4-5 måneder. I ikke så få tilfælde døde moderen samtidig, og en lang række børn blev moderløse, reelt hermed forældreløse. Dødsårsagen var i reglen en følge af krigens og flugtens strabadser, fejlnæring, manglende ernæring under flugten, infektionssygdomme og børnesygdomme, enkelte tilfælde af tyfus og paratyfus.

Efter slutningen af juni faldt dødeligheden markant. Da der især var mange ældre blandt

flygtningene, hører dødsfald med korte mellemrum til billedet af lejren. I Tønder registreredes 87 dødsfald blandt flygtningerne - hovedsageligt børn og ældre.

Af sundhedsmæssige hensyn søgte man at give hver af beboerne et egentligt bad. På trods af at pladsen var kneben, og at de måtte give afkald på meget af det, man ude i det danske samfund anså for nødvendigt, så var sundhedstilstanden alligevel forbavsende god. Der fandtes i lejren et infirmeri - „her lå kun en yngre kvinde samt en lille pige, der desværre havde lungebetændelse. Her lå også et lille barn, hvis udseende tydeligt fortalte, at det var født under uheldige forhold, som jo mærker børnene“, skrev en journalist efter et besøg i lejren i august 1945. Lægegerningen udførtes af en praktiserende tysk læge.

Efterhånden som de tyske lazaretter blev nedlagt i Tønder, modtog lejren en del inventar m.m. herfra, mere eller mindre legalt. En stor del af dette materiel blev senere igen beslaglagt af de engelske og danske myndigheder.

De fleste af flygtningerne kom fra gode kår. En af lejrens danske hjælpere skrev i 1945 om lejrens flygtninge: „Mange syntes at have været ret velsituerede, de var pæne i tøj og opførte sig pænt. Jeg tror, at mange af dem var fra Østprøjsen, men her og nu var de alle fattige og hjemløse“.

Det at de fleste kom fra gode kår, har sikkert været en medvirkende årsag til, at mange havde overlevet flugtens sult og sygdomme.

Tarvelig kost

„Maden i lejrene var kedelig. I sommeren 1945 fik vi for lidt at spise. Det blev bedre efterhånden. Vi sultede ikke. Forplejningen var god nok ellers, men ensformig“. Sådan omtrent lyder en sammenfatning af hvad flygtningene senere kunne fortælle om kosten i lejren.

I tiden indtil 5. maj 1945 var forplejningen mindst på højde med, hvad der stod på tønderingernes borde. Værnemagten sørgede for tilførslerne, og selv kunne flygtningene købe, hvad de ville i de danske butikker. Flygtningekontorerne udleverede rationeringskort og uddelte lommepenge.

Med værnemagten ude af billedet, efter den 5. maj, ændredes billedet totalt. Privatboende flygtninge samlede i lejrene, der fra den ene dag til den anden blev et lukket land bevogtet af modstandsbevægelsen. Flere steder gik der flere dage inden der blev sørget for forplejning. Med Statens civile Luftværns overtagelse af lejrene den 9. maj blev forsyningsforholdene dog hurtigt bragt i orden.

Maden blev tillavet i store køkkener efter et af regeringen udarbejdet kostskema, der sikrede hver flygtning det nødvendige antal kalorier. Det var selvfølgelig ikke festmad, end ikke dansk hverdagskost, men den var tilstrækkelig. En journalist spurgte ved et besøg på Eksercergården i oktober 1945 også til maden. Fra alle sider lød udtalelsen, at der ingen var der sultede, og alle var enige om, at det var bedre mad, der leveredes her, end den de kunne vente at få i Tyskland. En dengang nok ikke helt urigtig betragtning.

Hver flygtning havde et spisekort. Med det stillede vedkommende ved udleveringsstedet og fik sin middagsmad og sin tørkost. For hver portion, der udleveredes, gennemhullede kortet, så der ikke kunne hentes to portioner. Maden blev indtaget i de forskellige beboelsesbarakker. Børnene fik udleveret en ekstra portion mælk.

Hver flygtning fik 50 gram kød om ugen. Middagsmaden var altid det, som tyskerne kaldte „Eintopfessen“, og spisesedlen for en 10-dages periode kunne lyde således: ærtesuppe, mælkesuppe, oksesteg, grynsuppe, hvidkål, mælkesuppe, kålrabi, mælkesuppe og endelig gullasch. Tørkosten bestod af rugbrød og sigtebrød samt pr. dag 20 gram smør, 25 gram sukker og 25 gram kødpølse. Børn under 15 år fik en halv liter sødmælk og samme kvantum mælk fik gravide kvinder tre måneder før fødslen, så det måtte kostforplejningen også holde øje med.

Lejren bidrog også selv til husholdningen med grønsager, kartofler, gulerødder og andre køkkenurter. Køkkenhaven, hvortil der var knyttet et særligt arbejdshold, lå uden for det egentlige lejrområde, hvilket gjorde dette arbejde, på grund af afvekslingen, særligt attraktivt.

Bevogtningen

En af forvaltningens højt prioriterede opgaver var at undgå fraternisering mellem den danske befolkning og de tyske flygtninge. Tyskerne skulle holdes interneret under bevogtning ved bevæbnet mandskab. De tyske læger, sygeplejersker og præster skulle dog kunne færdes nogenlunde frit fra lejr til lejr og være i besiddelse af gældende passerseddel, men for andre skulle det være en undtagelse at komme uden for lejren.

Umiddelbart efter kapitulationen overtog den lokale modstandsbevægelse bevogtningen af lejrene i politikredsens, idet hverken politi eller militær rådede over mandskab hertil. Da modstandsbevægelsen omkring 1. august vendte tilbage til deres - i overvejende grad - civile tilværelse, blev der til bevogtningen indkaldt CB-ere. Luftværnschefen, borgmester Johan Paulsen, søgte i første omgang folk til frivillig CB-tjeneste gennem annoncer i dagbladene for derved at undgå tvangsindkaldelser i større stil.

Bevogtningen af lejren lod meget tilbage at ønske. Fraterniseringen mellem vagtmandskabet og flygtningene var mere eller mindre udbredt. Åbenlyse kærlighedsforhold mellem CB-erne og lejrens kvinder syntes ikke til at standse.

Den 18. september 1945 skriver lejrchefen E. Marquardsen, i et indlæg i Grænse Posten: „Bevogtningen af lejren har jo desværre ikke været særlig effektiv - bl.a. fordi en del af vagtmandskabet har misforstået opgaven. En kendelig bedring indtrådte med politiets overtagelse af vagten, men endnu træffer man jævnligt flygtninge på bytur uden gyldig udgangstilladelse, uden at det endda har kunnet fastslås, hvilken post der har været så venlig at vende ryggen til. At sådanne forhold tolereres, tjener ikke til at skabe den ønskelige ro i og om lejren; det siger sig selv“.

Når der især i starten af lejrens levetid var problemer med rømninger og fraternisering under udgange skyldtes det hovedsageligt, at mange flygtninge inden interneringen i lejre havde været privat indkvarteret i byen eller i omegnen og havde fået bekendte og kontakter uden for lejren. Disse rømninger tog, med den stadige bedring af vagten, stærkt af med tiden,

samtidig blev nogle af de vanskeligste elementer sendt bort til andre lejre.

Langsomt bedredes bevogtningen efterhånden som politiets opnormerede arbejdskraft blev frigjort fra bl.a. de mange sager i forbindelse med besættelsesårene, og endelig omkring årsskiftet 1945-46 overtog militæret vagterne ved Eksercergården.

Under overskriften „Soldater-Stemming ved Flygtninge-Lejren“, bragte Jydske Tidende den 10. maj 1946 følgende lille artikel: „Gennem længere tid har soldater fra garnisonen i Tønder varetaget vagttjenesten ved flygtningelejren i Tønder, fordi man fra ansvarlig side ønskede en effektiv bevogtning af lejren. Med sædvanlig militær punktlighed overtog soldaterne dette arbejde efter de til formålet udarbejdede instrukser.

Man skulle således tro, at det hele var i den skønneste orden, men udviklingen har vist noget ganske andet, og det er ikke soldaternes skyld. Efter hvad vagtmandskabet oplyser, har de nærmest følelsen af at gå til grin derude, som

det hedder på bredt dansk. Der udstedes i lejren udgangstilladelser i massevis og lydende på meget lang tid. Skal en flygtning således til tandlæge, lyder udgangstilladelsen på op til seks timer; i et sådant tidsrum kan der laves en del ved tænderne og endda blive tid til andre ærinder af den slags, som hele bevogtnings-systemet skulle forebygge; der gives langfristede udgangstilladelser til bogbytning, til skoindkøb og mange andre såre svævende forretninger“.

Skole, undervisning og underholdning

Skoleundervisningen blev hurtigt organiseret i Tønder-lejren. Lejrens skole nævnes allerede startet den 22. maj 1945. Til sammenligning kan nævnes, at endnu i foråret 1946 var en trediedel af børnene i den skolesøgende alder i Oksbøl uden skolegang. I Tønder havde børnene fra starten fået 3 skoletimer (de mindste 2 timer), kort efter kom også sport og gymnastik på programmet og fra efteråret også faget engelsk.

Skolen rummede 247 elever fordelt på 10

Den af flygtningene mindst elskede bygning i lejren - „Ridehallen“. Hallen, der bl.a. anvendtes til indkvartering, var lejrens største bygning og næsten umulig at opvarme i vintermånederne

klasser, men med kun 5 klasseværelser. For undervisningen stod 17 lærere.

En journalist fra Jyske Tidende kunne efter at have overværet en undervisningstime i lejren, i oktober 1945, fortælle: „Vi så en snes små piger, der under en lærerindes vejledning skrev pæne tal og bogstaver og på opfordring smukt sang en af de tyske folkesange. Det var små pæne piger, nogle med lange fletninger, men de fleste med krøller og alle med et stort smil trods det, at de så at sige er født under krigen og i hvert tilfælde opvokset under krigens gru og savn“.

Disse første undervisningstiltag var blevet til på internt initiativ, vel nok først og fremmest for at give børnene en meningsfuld beskæftigelse under lejrlivets specielle vilkår. Da flygtningesituationen hurtigt viste sig at blive af længere varighed, blev skolespørgsmålet en central del af den danske lejrorndning.

Skolens leder var den 55-årige dr.phil. Karl Sasz. I lejrens interne papirer får han et lidt blandet skudsmål. Et sted bedømmes han som „havende ingen forståelse for demokratisk tankegang“. Han angiver dog, at han aldrig har været medlem af nazistpartiet. Andetsteds nævnes han som „religiøs og demokratisk indstillet“, samtidig anføres han dog at have „passiv og politisk naiv tankegang“.

Inspektør for Vestsønderjylland og Vestjylland, og dermed lejren i Tønder, blev den lokale skolemand lektor Dr. F. Arndt (Statsskolen). Med Arndt, der var tysk uddannet pædagog, fik flygtningeundervisningen en mand, der med ildhu kastede sig over arbejdet.

Størst var problemet med at beskæftige de unge piger. Datidens kønsrollemønster levnedede ikke kvinderne meget plads i det mere „erhvervsbetonede“ arbejdsmønster. De kvinder, der havde børn, havde nok at gøre med børnepassning under de besværlige lejrforhold. De ældre kvinder benyttede en stor del af deres tid til at spinde. Lejren fik en hel del uld udefra, og størstedelen af garnet brugtes inden for lejren. „De unge ofte ubeskæftigede piger var ikke nemme at have med at gøre,“ lyder det næsten samstemmende i flere beretninger fra lejren, hvori der fortsættes „...det er også dem, der har

gjort mest til, at folk har fået en forkert opfattelse af lejren“.

Det lykkedes udvalget at indsamle et par symaskiner, der blev flittigt brugt til reparation og omsyninger. Som noget af det første blev der også indrettet et skomagerværksted, et snedkerværksted og en smedie, der delvis byggede og klargjorde kakkellovne til lejren.

Mange husflidsarbejder er lavet i lejrens værksteder, heraf mange af kunstnerisk tilsnit. I arkivets gemmer findes også en et meget fint lille bogbinderarbejde i form af en smukt indbundet erindringsbog, hvor for- og bagside er forsynet med en halmmosaik, og foræret til en af lejrens danske medhjælpere.

Lørdag aften var forbeholdt det muntre, bl.a. også såkaldte „Bunter Abend“, der foregik fra en scene i den store sal. Beboerne havde selv indrettet denne scene, der var forsynet med ekstra projektørlus.

Ikke kun skolegangen kunne fortsættes i lejren, også lærlingeuddannelsen kunne afsluttes eller påbegyndes. Mange unge har her fået en læreplads som elektrikere, smede, snedkere, mekanikere og meget andet. I den forbindelse oprettede lejren også selv sin tekniske skole.

Lejren opløses

Antallet af flygtninge i lejren holdt sig støt på ca. 1.300, først i november 1946 begyndte tallet langtsomt at reduceres ved de første hjemsendelser til Tyskland, der ikke straks betød nyttilførsel af flygtninge fra andre overfyldte eller nedlagte lejre. Tirsdag den 19. november om aftenen kunne 25 voksne og 10 børn forlade Eksercergården for, over en opsamlingslejr i Kolding, at vende tilbage til Tyskland, hvor de var sikret ophold hos familie i den engelske zone. 35 flygtninge ud af 1.300 var ikke mange, men for lejren var det den første indikation på en snarlig afvikling.

Lejrens endelige opløsning tog sin begyndelse i de første måneder af 1947. Kort efter den 9. januar 1947 blev 178 flygtninge fra lejren i Tønder overført til Barsmark-lejren på Løjt. I tiden derefter fulgte flere mindre transporter. En del af flygtningene med rod eller tilknytning til den franske zone kunne tage „hjem“, de øvrige

(flertallet) blev fordelt til andre danske lejre.

Tidligt den 6. februar 1947 kl. 04.30 om morgenen kunne det første større kontingent af flygtninge forlade Tønderlejren efter to år bag pigtråd. Ca. 600 kunne denne morgen glade og forventningsfulde og lidt beklemte sætte sig i toget på banegården, med Tyskland og den franske zone som rejsemål.

Den 18. februar kunne de sidste 624 tilbageværende flygtninge, på nær 30, der foreløbig skulle blive tilbage for at rydde op i lejren, vinke farvel til Tønder for at nyinterneres i Grove-Gedhuslejren ved Karup.

Hele rømningen af lejren var tilrettelagt af flygtningenes egne tillidsmænd med „Bürgermeister“ Radler i spidsen, og det store arbejde klappede med minutiøs nøjagtighed, alt var tilrettelagt således, at hvert eneste medlem i flygtningeskaren på forhånd vidste, hvilken vogn de skulle ind i, og hvilken plads i kupeen, der var beregnet til dem.

Det var med trykkede miner de sidste flygtninge forlod Eksercergården den 18. februar 1947. Helst ville de have været hjem til Tyskland, men når dette ikke kunne lade sig gøre, ville man meget gerne være blevet i Tønder - „vi

har her haft det så godt, som vi kan ønske os det under de forhold, vi er tvunget til at leve under“, blev der sagt ved afrejsen. At det ikke bare var „mundsvejr“ med tilfredsheden i Tønder-lejren, fremgik tydeligt af de mange hjertelige afskedshilsner, der blev lejrens leder, overofficiant Marquardsen til del. „Man fik ved synet heraf det indtryk“, skrev avisen, „at alle nærrede den mest ubegrænsede tillid til ham, og at han har villet alles vel“.

Selv udtalte Marquardsen ved afrejsen:

„- Det har været en stor opgave, men en ualmindelig taknemlig opgave at være leder af denne flygtningelejr. Alt er gået, som det skulle, og nag eller bitterhed råder der ikke blandt lejrens medlemmer“.

Ved de sidste flygtninges afrejse skrev Jydske Tidende dagen efter, den 19. februar 1947:

„Administrationen af Tønder-lejren kan også være bekendt at sende flygtningene herfra. Man husker de store skarer forjagede, dårligt påklædte mennesker,“.

Inggolf Haase, født 1950. Lokalhistoriker m.m. Forfatter til adskillige lokalhistoriske bøger og artikler.

Region Schleswig/Sønderjylland - set med det danske mindretals øjne

Af Andreas Lorenzen

Andreas Lorenzen, der repræsenterer SSV i Slesvig-Flensborg Amtsråd og er medlem af Regionalrådet for Region Schleswig/Sønderjylland, skriver om baggrunden for oprettelsen af Regionalrådet og om det danske mindretals mål med arbejdet i rådet.

Med afslutningen af anden verdenskrig opstod der en ny mulighed for at få et bedre samarbejde i gang hen over grænsen, men der gik alligevel en række år, før der i det hele taget begyndte et spædt samarbejde. Dette skyldtes nok især den mistro, der havde sit udgangspunkt i anden verdenskrig, mistro som var begrundet i Hitlers overfald på Danmark i 1940.

Den tyske side var meget tidligt ude med en tilnærmelse, som i Danmark i begyndelsen blev modtaget meget køligt. Der var selvfølgelig årsager til denne kølighed; tænk bare på hvordan det danske mindretal både i landdagen og overalt i Sydslesvig i begyndelsen af 50'erne blev behandlet af det tyske flertal. Først sidst i 1954 begyndte det at få karakter af samarbejde, da den daværende danske statsminister H.C. Hansen forhandlede med den daværende forbundskansler Konrad Adenauer om optagelsen af Forbundsrepublikken Tyskland i NATO.

Disse forhandlinger mandede så ud i Bonn-København erklæringerne i 1955, som gav betydelig bedre muligheder for det danske mindretal i Sydslesvig, heriblandt ophævelsen af 5% spærregården til landdagen. Med vedtagelsen af Bonn-København erklæringerne blev klimaet i grænselandet selvfølgelig ikke forbedret med det samme, men der blev alligevel taget ganske små skridt, som gav et stadig bedre samarbejde i grænselandet helt hen til i dag. Vi har nået dette, fordi det danske mindretal

Andreas Lorenzen

har stået tæt sammen; kun derigennem er det lykkedes os sammen med vores venner i Kongeriget at få dette grænseoverskridende samarbejde til at fungere.

Først i 1977 kom der et mere praktisk samarbejde i gang hen over grænsen, idet Sønderjyllands Amt, Flensborg By, Slesvig-Flensborg Amt og Nordfriesland Amt dannede Dansk-tysk Forum. Forum var der allerede blevet oprettet Fjordkommisionen, der skulle undersøge vandkvaliteten i og omkring Flensborg fjord.

Dansk-tysk Forum mødtes en gang om året, hvor vi så kunne drøfte fælles anliggender i grænselandet. Disse samtaler havde ikke bindende karakter, men alligevel holdt de enkelte aftalepartnere det man i fællesskab havde drøftet og besluttet.

Allerede dengang havde man fra tysk side ønsket et mere formaliseret samarbejde, hvilket ikke faldt i god jord hos vores danske venner. Det danske mindretal, som var repræsenteret i Dansk-tysk Forum med deres gruppeformænd henholdsvis i Flensborg By, Slesvig-Flensborg Amt og Nordfriesland Amt, understøttede Sønderjyllands Amt i deres afvisning af et mere

formaliseret samarbejde. Men det skal også siges, at den tyske side hele tiden fra 1977 indtil dannelsen af grænseregionen igen og igen har prøvet at få arbejdet i Dansk-tysk Forum mere formaliseret.

Senere opstod der så et samarbejde mellem Sønderjyllands Amt og landsregeringen i Kiel, som gik ud på at søge midler hos EU-kommis-sionen til fælles projekter i grænselandet. Denne form for samarbejde mellem Sønderjyllands Amt og Kiel-regeringen har heller ikke altid været vel modtaget i Flensborg By, Slesvig-Flensborg Amt og Nordfrieslands Amt, for her havde man jo lavet et samarbejde uden disse tre amter. Godt nok var der inviteret folk med fra de tre kommunale enheder, men man følte allige-vel, at man havde mistet indflydelse.

Sønderjyllands Amt havde nu fået en kompetent partner, hvor man ellers skulle snakke sammen med tre partnere. I denne sammenhæng skal det jo også nævnes, at det kommunale system i landet Slesvig-Holsten er opbygget på en helt anden måde end i Danmark; i landet Slesvig-Holsten har man mange små kommuner

og amternes indflydelse både økonomisk og politisk er ikke nær så stor som kommunernes og amternes indflydelse i Danmark. Dette har selvfølgelig også været med til at både Sønderjyllands Amt og landsregeringen oprettede dette samarbejde, som efter sigende fungerer udmærket.

Oprettelsen af grænseregionen tog sin spæde begyndelse i efteråret 1995. På et Forumsmøde i Husum, Nordfrieslands Amt, blev det besluttet, at man skulle forsøge at få oprettet et mere formaliseret samarbejde, som så skulle sættes på skinner mellem de fire amtskommunale enheder. Den tyske side, dvs. de tre kommunale enheder, havde tildels allerede et færdigsyet udkast, men hvor var det da godt, at Sønderjyllands Amt fik dette færdigsyede koncept gjort mere smidigt.

Vi må indrømme i dag, at dannelsen af Region Schleswig/Sønderjylland var vanskelig, fordi der var tre partnere syd for grænsen mod en nord for grænsen. De tre partnere skulle først nå til enighed, og det var ikke altid helt nemt, men til sidst mundede det så ud i en aftale, som alle kunne acceptere og beslutte i deres respek-

Et bedre samarbejde hen over grænsen kan kun være en fordel for alle parter

tive organer, amtsråd og byråd. Sydslesvigsk Vælgerforenings repræsentanter i Flensborg Byråd, Slesvig-Flensborg Amtsråd og Nordfrieslands Amtsråd har på nær en stemme stemt for denne aftale.

Regionalrådet for Region Schleswig/Sønderjylland består af 42 medlemmer, 21 fra hver side af grænsen; bestyrelsen består af 8 personer, 4 valgt på hver sin side af grænsen. Udover det er der valgt to formænd, en valgt i Sønderjyllands amt og en valgt af de tre kommunale enheder i Sydslesvig. Udover de valgte repræsentanter er der oprettet et sekretariat, der har til huse i Bov kommune.

Fødselen var svær også syd for grænsen; også inden for det danske mindretal var der personer, der både var skeptiske, ja endda store modstandere af denne nydannede grænseregion. Flere mente, at et samarbejde ikke burde have så faste rammer som denne samarbejdsaftale har. Jeg mener, at nogle af vore medlemmer inden for mindretallet med dannelsen af grænseregionen Schleswig/Sønderjylland inderst inde er modstandere af EU's nuværende struktur. Efter min opfattelse har oprettelsen af grænseregionen intet med EU at gøre, men er et instrument til at opnå et bedre samarbejde hen over grænsen og tjener i det lange løb både det danske mindretal og hele vor landsdel Sydslesvig. Derfor også den store opbakning inden for de politiske valgte SSV-medlemmer, både i Flensborg Byråd, Slesvig-Flensborg Amtsråd og Nordfriesland Amtsråd.

Modstanderne mener, at et samarbejde hen over grænsen ikke behøver at munde ud i aftaler, men at det daværende samarbejde (Forum) og de andre eksisterende samarbejds muligheder, som f.eks. Sønderborg-Flensborg uddannelsen, jo fungerer udmærket. Vi mener, at der sidst i 90'erne og i begyndelsen af det nye årtusinde er behov for et noget tættere samarbejde hen over landegrænserne, og det vil SSV-repræsentanterne i Flensborg Byråd, Slesvig-Flensborg Amtsråd og Nordfriesland Amtsråd arbejde hårdt for i fremtiden. Vi skal slide grænsen tynd uden dermed at flytte grænsen hverken mod nord eller syd.

Vort mål med dannelsen af grænseregionen

Schleswig/Sønderjylland er selvfølgelig at skabe en større fleksibilitet hen over landegrænsen, og at der er behov for dette, er vi sikkert alle klar over.

En af de største opgaver denne grænseregion vil have eller nærmere sagt bør og vil understøtte er at få den frie bevægelighed af arbejdskraften til at fungere betydeligt bedre end hidtil. Her er det selvfølgelig nødvendigt, at arbejdsmarkedets parter sætter sig sammen med understøttelse af både bestyrelsen og sekretariatet for Regionalrådet for at få ryddet nogle af de forhindringer af vejen, som er til stede. Det hænger selvfølgelig sammen med de forskellige lovgivninger henholdsvis i Danmark og Forbundsrepublikken Tyskland, men der er også ting, som man regionalt kan klare, bare man taler sammen om de enkelte ting. Og her er det så sekretariatet har sin opgave med at formidle og være med til at koordinere de enkelte opgaver.

En anden opgave, som den nydannede region skal tage sig af, er at skabe en større fleksibilitet inden for uddannelsen. Grænserne for uddannelse og læring er under stadig forandring; dette kan ses som en reaktion på nogle af de udfordringer uddannelsessystemet står overfor. Udfordringerne er blandt andet stigende global konkurrence, større vægt på menneskelige ressourcer og krav om fleksible kvalifikationer. En central udfordring for uddannelsessystemet er, at en procentvis større del af befolkningen skal uddannes, for at flest mulige kan fungere i informationssamfundet. Kvalifikationskravene til de uddannelsessøgende stiger samtidig med, at uddannelsessystemet næppe får tildelt relativt stigende økonomiske ressourcer. Derfor er det nødvendigt at tilpasse strategier og målsætninger for uddannelserne, så de kan klare den aktuelle situation. Det ville være en fortrinlig opgave for den nydannede Region Schleswig/Sønderjylland, hvis vi kunne være behjælpelige med at skabe den grænseløse uddannelse til gavn for vores unge mennesker, således at vi kunne give dem et perspektiv for fremtiden, spare ressourcer og give dem en fremtid i vores hjemstavn.

Det danske mindretal, som aktivt understøtter

arbejdet inden for Regionalrådet for Region Schleswig/Sønderjylland, følger selvfølgelig dette arbejde kritisk; kritisk betyder at vi hele tiden skal være med til at videreudvikle samarbejdet her i grænselandet. At der er behov for dette viser sig dagligt både for vores grænsependlere, for skattesystemet eller dem der til daglig måske kunne tænke sig at søge arbejde enten nord eller syd for grænsen.

Sproget har selvfølgelig en stor indflydelse på vort grænseland, derfor er det ligeledes nødvendigt inden for uddannelsessystemet, at vi lærer hinandens sprog. Det må selvfølgelig ikke være således, som vi så tit oplever, når man sidder sammen i møder med deltagelse af folk både fra nord og syd for grænsen, at man går over til at tale tysk, fordi det kan de fleste. Nej, gensidig respekt for begge sprog vil gavne samarbejdet

hen over grænsen. De tre danske repræsentanter i Regionalrådet for Region Schleswig/Sønderjylland taler dansk i møderne; dette for at henvise til, at kun ved at bruge begge sprog vil vi også i fremtiden kunne løse de mange små og større problemer, der også i fremtiden dukker op fra tid til anden i grænselandet.

De danske repræsentanter i Regionalrådet for Region Schleswig/Sønderjylland er parate til at være det positive bindeled hen over grænsen til gavn for vores fælles fremtid.

Andreas Lorenzen, f. 1935. Uddannet mejerist, senere uddannet ved telefonvæsenet i Flensborg, hvor han var ansat fra 1960 indtil pensioneringen i 1995. Medlem af Havetoflotit kommuneråd siden 1966, borgmester siden 1994. Medlem af Slesvig-Flensborg Amtsråd for SSV siden 1978 og formand for SSV-gruppen siden 1990. Medlem af Regionalrådet for Region Schleswig/Sønderjylland.

Der er noget i luften...

Af Jens Kongsted Lampe

Jens Kongsted Lampe skriver om digterpræsten Vilhelm Gregersen, der stammede fra Sydslesvig.

En af de mest sunge åndelige sange, som synges inden jul, er „Der er noget i luften, jeg ved ikke hvad...“, som er skrevet af digterpræsten Vilhelm Gregersen og blev sunget første gang i Hornslet kirke ved Rosenholm Slot 20 km nord for Århus i år 1900 og siden offentliggjort i digtsamlingen „Vintergæk“ fra 1911. Sjældent har en lyriker oplevet, at hans digtning blev folkeeje i en grad, som Vilh. Gregersens digtning er blevet det, men hans følsomme lyrik ejer netop alt det, som menigmand ikke selv kan give udtryk i smukke stemninger og ophøjede tanker, men som bunder i forfatterens sans for „tonen fra himlen“ og en sund national følelse, som aldrig bliver uægte eller højstemt.

Gymnaster og andre idrætsfolk vil også kende sangen „Stræk din fod, fremad, frem med frejdigt mod...“, som blev skrevet til sønderjysk ungdom i 1881 og adskillige skolebørn vil huske sangen „Sorte stær på grene, hvad, hvad kan du dog mene?...“, en frisk forårssang, som Gregersen selv komponerede melodi til. Han vidste godt, at han ikke hørte til de store digtere på parnasset, men så havde han til gengæld en dukseplads i parnassets forgård, hvor der var flest tilhørere. Hans sange lever endnu i bedste velgående, og hans bedste digte vil overleve ham endnu i flere generationer.

Vilh. Gregersen var dansk sydslesviger og blev født den 17. marts 1848 i Flensborg. På fædrene side stammede han fra en slesvigsk bondeslægt, selvejere i Lille Solt på Angel, og på mødrene side fra en sønderjysk præsteslægt. Faderen var grosserer i Flensborg, var borgerrepræsentant og medlem af bestyrelsen for den danske borgerforening. Som dreng kom Vilh. Gregersen i Flensborg lærde skole, hvor han

Jens Kongsted Lampe

havde rektor Simesen og den senere historiker og rigsarkivar A.D. Jørgensen som lærere. Han respekterede dem begge og oplevede med sorg og græmmelse begivenhederne i 1864 og de danske soldaters tilbagetog fra Dannevirke og beundrede dem for deres ro og standhaftighed i nederlaget.

Faderen tog Vilhelm med hen i den danske borgerforening for at bringe mad og vin til de fangne officerer. Her hilste far og søn på den tapre løjtnant Anker (1837-76), der udmærkede sig ved forsvaret af Dybbøl i Skanse 2, især ved stormen den 18. april.

Efter den sørgelige fred blev Vilh. Gregersen sendt til Sorø Akademi, hvorfra han blev student i 1868. I nogle år arbejdede han på sin faders kontor og som huslærer på Ussinggård ved Horsens, men blev så teologisk kandidat fra Københavns Universitet 1881. Det var i øvrigt Georg Brandes' forelæsninger og angreb på kirken, der udfordrede Gregersen til at blive præst. Efter en kort tid at have været hjælpepræst på Christianshavn blev Gregersen præst i Naur og Sir ved Holstebro 1882 og i 1886 i Stauning ved Ringkøbing fjord. Begge steder samlede han mange til sine gudstjenester og blev afholdt ikke mindst for sine evner til at sprede lys, glæde og opmuntring. Godt 10 år senere blev han kaldet til sognepræst i Hornslet

ved Kaløvig, en større stationsby med købstad-ordnet skolevæsen, apotek, 3 læger og dengang ca. 2500 indbyggere. Foruden at gøre tjeneste ved sognekirken, holdt han undertiden gudstjenester i Rosenholm slotskapel ved særlige lejligheder, men østjyderne var ikke så flinke til at søge kirken som folkene i Vestjylland. I årenes løb skrev Gregersen flere end 60 salmer, digte, noveller og sange. I 1911 udnævntes han til Ridder af Dannebrog.

Om sin stilling i kirkelig henseende sagde Gregersen: „Jeg har aldrig været anlagt for udprægede partistandpunkter. Tidligt havde jeg min strid, om jeg så må sige - ved hovedindgangen til menighedens hus. Det var af mindre vigtighed, om folk derinde boede på første sal, i stuen, på kvisten eller i kælderen. Jeg har modtaget gode impulser og befrugtning fra alle sider. Jeg har hørt Grundtvig, Frimodt, Fog, Vilh. Beck og Rørdam og mange andre med glæde, men jeg har aldrig kunnet følge en enkelt retning gennem tykt og tyndt..“.

Gregersen udgav flere digtsamlinger, men fortalte, at ingen af oplagene blev udsolgt, men flere af digtene er enkeltvis kommet vidt omkring og blevet folkeeje. I „Den danske Salmebog“ fra 1953 er der en salme af Vilh. Gregersen, nemlig nr. 327: „Herre Jesus, stærk og mild...“ og to oversættelser, en fra tysk: nr. 158 og en fra svensk: nr. 331, men ingen af hans salmer eller sange er medtaget i den meget kritiske „Folkehøjskolens Sangbog“, 17. udgave, 10. oplag, fra 1993. Derimod har sangbogen „Arvesølv“ i sit 17. oplag, Kolding 1975, medtaget nr. 101: „Der er noget i luften...“, nr. 339: „Stræk din fod...“ samt nr. 407: „Sorte stær på grene...“ med hans egen melodi.

Gregersen, som i 1882 var blevet gift med Anna Emilie Kayser, en datter af tømremester, borgerrepræsentant og landstingsmand, cand. polyt. H.H. Kayser og hustru Betty i København, flyttede efter sin pensionering 1918 til Gjerrild på Djursland, norden for Grenå, hvor han døde den 16. januar 1929, men han blev begravet i Grenå, hvor en søn var landinspektør. Han blev 80 år gammel og glemte aldrig Sønderjylland og Flensborg og manglede sjældent ved et sønderjysk møde. Pastor

Vilh. Gregersen (1848-1928)

Gregersen var da også med ved det sidste møde i Grænseforeningen i Grenå afholdt kort før jul i 1928. Da befolkningen i Gjerrild i 1920 rejste en genforeningssten, bad man pastor Gregersen om at forfatte indskriften. Det blev linjerne:

*Så måtte lænken briste,
vi siger Herren tak
med håbet for de sidste,
som smertens bæger drak.*

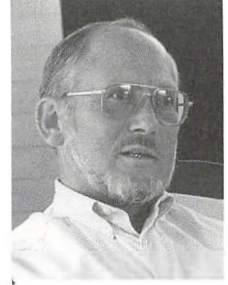
I de sidste to linjer tolker Gregersen sin sorg over, at hans fødeby, Flensborg, og dets sydlige opland ikke blev genforenet med sit gamle moderland.

Jens Kongsted Lampe, f. 1917. Sønderjyde. Tidl. handelsoverlærer i Aabenraa og Sønderborg. Bosat i Århus siden 1977. Faglignende forfatter.

Sprogforeningen

- oprettet 1880 til fremme af dansk sprog og kultur

Ove Nissen

Uddrag af beretning ved foreningens generalforsamling 5. maj 1999 på Folkehjem

Aret 1998 har været et godt og roligt år. Vi er i en glidende fortsættelse kørt videre i de spor, som blev lagt året forud - i bevidsthed om, at Sprogforeningen vil bestå en rum tid, og således forventer vi, at der vil blive givet plads til fortsat synliggørelse af mål og opgaver fremsat i den gule folder, som ligeledes beskriver formålet: „**at gavne det danske sprog og den danske kultur i Sønderjylland**“.

Nævnes bør, at årsmødet sidste år høstede god tilslutning, og at afstemningsarrangementet ligeledes fik et fint forløb. Det er på vores foranledning, at dette arrangements tilrettelæggelse går på skift mellem de fire historiske og nationalt-nordiske foreninger i området.

Vi har noteret en del nye medlemmer, i alt 131, hvorefter vi pr. jan '99 har et medlemstal på 1304 fordelt med 2/3 nord for grænsen og 1/3 i Sydslesvig. Yderligere er der i årets første måneder kommet nye, som vi hermed byder velkommen. Internt har vi afholdt en oplysende samkørings- og præsentationsdag for vore 30 kontaktpersoner samt 4 bestyrelsesmøder. Samtlige aktiviteter bringer os fodslag i vore opgaver af både kulturel og økonomisk karakter. Det ser ud til at lykkes.

Mindre synlig er Sprogforeningens repræsentative opgaver i Nordslesvig.

Den nationale arv tilskriver os poster i en del bestyrelser og fonde. Nogle af disse er placeret på formanden. Det har bl.a. været en god oplevelse at være med i „Dansk Kultursamfund af 1910“. Her er en årlig statsbevilling vedtægts-

bestemt til trængende sønderjyske forsamlingshuse - - til folkeligt kulturarbejde og til almen lokal historie. Der bliver taget meget seriøst på hver enkelt opgave.

Ligeledes har jeg deltaget i to af landsdelens kulturvirksomheder: REFUGIET i Løgumkloster - et sted, hvor horisonter udvides, - en vej til modenhed for såvel yngre som ældre i et kirkeligt engagement uden sidestykke, - og så FOLKEHJEM, Østkystens samlingssted, hvor dagligdagen er fuld af aktivt virke af vidt forskellig art og karakter.

Jeg har ofte tænkt tanker, der i fuld værdi roser de folk, der har stået „fadder“ disse steder. - Sprogforeningens egne forfædre favnede Sønderjylland. Vi lever i dag på grundlag af i går - for at gøre gavn i morgen - og ud i fremtiden.

Vi ser det som en opgave at styrke den mundtlige fortællelyst. Der er behov for at lytte - og for at være stille. Oplæsning og fortællinger kunne være en mulighed. De menneskelige udtryk i en historie kan ikke laves på maskine. Derfor er den mundtlige fremstilling af værdi og er en væsentlig faktor til at højne en fælles kommunikation mellem venner, ja også „ikke venner“. Vi behøver ord til løsning af dagligdagens problemer - ikke vold og kanoner - og til disse ord bevæger sig på sprogets værdighed. Der bør søges andre muligheder end at „sætte hårdt mod hårdt“.

Det er dialogen, der fremmer forståelsen. Det

er dialogen, der kan formulere stemning og følelser og fremsætte tanker. Sprogforeningen vil være med-garant for, at kernen i dansk kultur - vort sprog - holdes i live på et sobert niveau - at der knyttes de nødvendige forståelsestråde til den fortid, som skabte vort modersmål. **Sprogforeningen vil dialog.**

Ove Nissen

I Sydslesvig har Sprogforeningen afholdt 6 møder med i alt 181 deltagere. Vi har igen lagt møderne rundt i landsdelen og kan glæde os over et godt samarbejde med SSF-distrikterne der, hvor møderne holdes. Vi får på den måde kontakt med nye mennesker, som vi kan fortælle om Sprogforeningens arbejde.

Vi har sunget fra Højskolesangbogen, lyttet til Æ Amatør's underholdning på sønderjysk og hørt Tove Rindom, Heinrich Detering, Esther Fick og Mette Winge som foredragsholdere. Vort medlemstal runder snart de 400. Nye finder vi ved at være synlige til årsmødet, på julemarkeder og større arrangementer, hvor vi kan komme i snak med interesserede.

Alle elever i de danske skoler har igen fået et dansk skoleskema, og vi har udvidet vort sortiment af postkort med et kort fra Læk. Vi har deltaget i det landsdækkende arrangement „den gode historie“.

Læsekaravanen har besøgt bibliotekerne i Flensborg, Læk, Husum, Rendsborg og Slesvig. En håndfuld dygtige fortællere/oplæsere sørgede for en god lytteoplevelse på dansk, og alle børn fik bogen „Nye gode historier“ foræret som gave.

Sproghjørnet i Flensborg Avis er med til at minde om Sprogforeningen og dermed vort danske sprog.

I efteråret oplevede vi nok engang en sprogdebat i Sydslesvig. Der skal være plads til os alle, både dem med dansk modersmål og dem, der er i gang med at tilegne sig et nyt sprog. Vi skal kræve, at holdningen til det danske er positiv, - og kræve en naturlig interesse for at give det danske sprog de bedste betingelser. Den indstilling bør være udgangspunkt for den enkeltes indsats på det sproglige område.

Signe Andersen

Sprogforeningens bestyrelse
Ove Nissen, Rinkenæs (formand)
Signe Andersen, Hatsted (næstformand)
Volker Bock, Thumbby
Povl Verner Hansen, Christiansfeld
Thorbjørn Heick, Tønder
Johann Mikkelsen, Læk
Thomas Rodenberg, Løgumkloster.

Sprogforeningens kontaktpersoner

Aabenraa	Knud Kristensen	74 61 36 32
Augustenborg	R. Liboriussen	74 47 44 41
Bredebro	Else Nissen	74 71 01 18
Bov	H. H. Bang	74 67 16 18
	Lorens C. Hansen	74 60 82 24
Broager	John Tychsen	74 44 18 90
Christiansfeld	P.V. Hansen	74 56 22 48
Gram	Anton Poulsen	74 82 17 50
Gråsten	Ove Nissen	74 65 07 45
Haderslev	N.Aa. Madsen	74 52 16 24
	Karen Bagge	
	Hansen	74 56 61 44
	Peter Rudbeck	74 53 59 90
Højer	Sv. Kristiansen	74 78 32 15
Lundtoft	Tove Asmussen	74 68 53 30
Løgumkloster	Jens A. Berg	74 74 35 10
	Ths. Rodenberg	74 74 33 83
Nordborg		
Nr. Rangstrup	Hans Schmidt	74 83 41 08
Ribe	Andreas Smidt	75 42 15 48
Rødding	Peter Madsen	74 84 50 05
Rødekro	Mary Andresen	74 66 21 44
Skærbæk	Tove Lorenzen	74 75 31 44
	Rosa Schmidt	74 75 52 10
Sundeved	Helga Staugaard	74 46 14 02
Sydals	Marie Simonsen	74 41 51 12
Sønderborg	Hans J. Nielsen	74 42 64 32
Tinglev	Tage Madsen	74 76 21 27
Tønder	Th. Heick	74 72 12 27
Vojens	Povl Solmer Frank	74 54 10 01
Sydslesvig	S. Andersen	04846 590
Sydslesvig	V. Bock	04623 7189
Sydslesvig	J. Mikkelsen	04662 3185

Sprogforeningens kontor:

Sprogforeningen, Folkehjem,

Haderslevvej 7, DK 6200 Aabenraa.

Girokonto: 641-3463. Telefon: 74 62 11 50.

Kontortid: 2. mandag i måneden kl. 15-17
eller efter aftale.

Telefonsvareren tager altid imod en besked.

Man er velkommen til at besøge Sprogforeningens kontor i kontortiden og f.eks. se, hvad vi har af bøger og gamle almanakker.

Kontingent: Livsvarigt medlemskab 200 kr. Vi sender gerne et indbetalingskort. Enkelte har givet udtryk for, at et kontingent på 200 kr. ikke er ret meget for så mange år. Men vi tager gerne imod gaver som livstegn!

**Generalforsamling 2000 holdes onsdag
den 10. maj kl. 19.30 på Folkehjem
i Aabenraa.**

Sønderjydsk Skoleforenings årsberetning 1999

Af Lisbet Skau

Årsberetning 1999 blev afgivet på Sønderjydsk Skoleforenings årsmøde den 7. juni 1999 på Folkehjem i Aabenraa.

Igen et år er gået for Sønderjydsk Skoleforening. En forening, som nu har eksisteret i 107 år. En forening, som økonomisk er godt rustet til at gå ind i et nyt årtusind.

Jeg har i forbindelse med forberedelse af beretningen haft stor fornøjelse af at gå tilbage og læse i gamle beretninger. Man bliver i den grad taknemmelig og ydmyg over at gå i så vise mødre og fædres fodspor. Taknemmelig over at man formåede at give foreningen videre til os, og at foreningen stadig eksisterer år 2000.

I foreningens barndom var arbejdet en daglig kamp. Nu da foreningen må siges at være blevet voksen, er arbejdet „reduceret“ til at være - et dagligt arbejde.

Tidligere foregik en væsentlig del af foreningens virke på det nationale og kulturelle felt i Sydslesvig. Vi tager selvfølgelig fortsat del i arbejdet syd for grænsen - i samarbejde med både Sydslesvigsk Forening, Dansk Skoleforening for Sydslesvig o.s.v., men Sønderjydsk Skoleforening lægger i dag flest kræfter i arbejdet nord for grænsen.

Der findes et legat, som hedder „Den Sønderjydske Fonds Legat for skolehjælp til danske syd for grænsen“, og i år har vi uddelt legatportioner til 12 unge, som er i gang med en uddannelse i Danmark. Af sydslesvigske efterskole- og højskoleelever er der kun få. Begrundelsen er selvfølgelig lidt, at Ladelund Ungdomsskole er fyldt op, og Ladelund Ungdomsskole bliver støttet med et beløb fra „Hejlsfonden“.

Angående Skoleforeningens nationale aspekt, da vil jeg citere Henrik Fangel, idet han meget præcist giver et billede af situationen, som den

Lisbet Skau
Privat foto

er, her hvor vi nærmer os årtusindskiftet. Han skriver: „Om det vil lykkes for Skoleforeningen at fastholde det nationale aspekt som en væsentlig del af sit virke, vil kun fremtiden vise. At det nationale igennem de seneste årtier har stået svagere i foreningens udadvendte virksomhed er imidlertid en naturlig følge af hele udviklingen i grænselandet den sidste menneskealder, hvor en voksende national afspænding har gjort sig gældende. Det tyske mindretal udgør ikke længere en trussel, som der fra dansk side må dæmmes op imod ved en aktiv national og kulturel indsats. Det består i dag af en gruppe af samfundsborgere, hvis loyalitet mod det danske samfund er uomtvistelig, og som ønsker at bevare og udvikle deres kulturelle og nationale egenart i overensstemmelse med den danske form for demokratisk samfundsopfattelse“. Citat slut.

Ofte bliver vi i bestyrelsen spurgt: „Hvad er Sønderjydsk Skoleforening?“. Spørgerne kan deles op i to grupper- den ene består af mennesker, som slet ikke aner noget om den kamp, der er foregået i landsdelen. Den anden del formulerer spørgsmålet: „Hvad laver I i skoleforeningen?“. Det er „ældre“ livsvarige medlemmer, som siger: „Vi betalte engang og nu hører vi ikke mere til foreningen“.

Nu er det sådan, at af Sønderjyds Skoleforenings formålparagraf fremgår det, at vi skal uddele penge til unge, som tager et ophold på en af de frie skoler- herunder efterskoler/ungdomsskoler, højskoler og husholdningsskoler samt på anden måde støtte folkeoplysende arbejde på sønderjyds grund.

Forklaringen på at spørgsmålet overhovedet bliver stillet, kan være, at pressedækningen af vores arbejde ikke er for god - grunden er måske, at vi ikke er gode til at formulere en pressemeddelelse. Men til enhver tid er det pressen selv, som bestemmer, om den vil bringe meddelelsen og derfor er vi nok lidt usynlige i medierne.

Her i maj måned udsender vi materiale til alle tillidsmænd, og alle har fået en speciel indbydelse til i aften. Vore tillidsmænd udgør stadig en vigtig del af foreningens fundament - gennem jer foregår stadig medlemspleje og hvervning af nye medlemmer. I er med til at udbrede kendskabet til skoleforeningen - I tillidsmænd skal vide, at foreningen er jer stor tak skyldig for jeres arbejde.

Medlemstallet er nogenlunde konstant - ca. 8.000 - og den forskrækkelse, man oplevede i 60'erne med et pludseligt fald på en tredjedel, tror jeg ikke vil forekomme igen.

I de senere år såvel som i år har vi ydet støtte til ca. 800 unge, og da der ikke bliver givet tilskud, uden man er medlem af foreningen, vil det sige, at der også er 800 hjem, der erfarer noget om Sønderjyds Skoleforening.

Der er bevilget 563.100 kr. til 478 ansøgninger fra efterskoleelever. Til 70 højskoleelever er der bevilget 89.725 kr. 19 første-års-studerende har hver modtaget et stipendium på 1.000 kr., mens 83 ansøgere har modtaget 82.000 kr. fra „Købmand af Nr. Hostrup Hans Jessen og hustru Kela Jessens studielegat“.

Da det jo fremgår af Skoleforeningens formålparagraf, at Skoleforeningen også yder støtte til folkeoplysende arbejde på sønderjyds grund, skal det nævnes, at bestyrelsen bl.a. har bevilget penge til det Grundlovsspil, som netop i disse dage opføres i Søgaardlejren.

Der er blevet afholdt 3 bestyrelsesmøder i årets løb. Vi har blandt andet afholdt et møde

med formanden for „Købmand Lars Sørensen og hustru Ane Christine Sørensen født Larsens legat“. Bestyrelsen for legatet ville have lavet nye vedtægter, men resu ltatet af drøftelserne blev, at bestyrelsen for Sørensens Legat blev pålagt at udforme en ny forretningsorden, som såvel legatbestyrelsen som Sønderjyds Skoleforening kunne arbejde ud fra. Samtidig blev vi enige om, at Sønderjyds Skoleforening hvert år vil få gennemgået regnskabet.

Ud over bestyrelsesmøder i Skoleforeningen har vi deltaget mange andre steder. Vi er tre medlemmer tilknyttet Hejlsfonden, hvor Elsebeth Smidt er en dygtig og initiativrig formand og gennem Hejlsfonden er Elsebeth Smidt og jeg med i Nordborg Slots Efterskoles bestyrelse. Efterskolerne har været meget aktive omkring 10. classes-problematikken. Vi var nogle stykker, der var med til stormødet i Skibelund.

Uffe Bjerre er med i Løgumkloster Højskoles og Refugiets bestyrelse, jeg er med i Jaruplund Højskoles bestyrelse. Begge steder har der været nok at tage fat på. Højskolernes situation har været taget op på adskillige møder i løbet af året.

Fordi undervisning og uddannelse har været meget diskuteret i årets løb, blev vi i Dialogudvalget enige om at afholde Dialogmøde med titlen: „Uddannelsesmuligheder i grænselandet“. Dialogudvalget består af personer, nord og syd for grænsen, nemlig generalsekretær Gert Wiencke, formand for Det sydslesvigske Samråd Heinrich Schultz, formand for Sprogforeningen Ove Nissen, Signe Andersen fra Sprogforeningens Sydslesvigafdeling, samt fra Skoleforeningen Hans Schmidt, Hardy Knudsen og jeg.

Mødet skulle have været afholdt den 8. maj 1999 på Højskolen Østersøen, men måtte desværre aflyses p.g.a. manglende tilslutning. Følgende foredragsholdere havde ellers givet tilsagn om at komme med et indlæg hver: Forstander Annemarie Morris, Rødding Højskole, leder af EUC Sønderborg Finn Carlsen, Landsformand for Sydslesvigsk Vælgerforening Gerda Eichhorn, studieleder, lektor Andreas Cornett og elev Jane Petersen, Flensborg.

Vi i udvalget er enige om at finde en anden måde at mødes på. Vi er enige om, at dialogen hen over grænsen er nødvendig og vigtig.

Sønderjysk Almanaks udvalg er i fuld gang med årgang 2000. Vores dygtige redaktør prøver på at holde os i arbejde, så vi igen kan få lavet en god udgave. Når I ser regnskabet for årgang 1999, kan I se, at vi igen er kommet med et lille overskud. Det kan kun lade sig gøre, fordi alt laves på frivillig basis.

Lad mig derfor afslutningsvis benytte lejligheden til at sige tak til alle jer, der sørger for at Almanakken nu kan udkomme for 7. gang. Og

endelig en tak til resten af bestyrelsen for godt samarbejde i det forløbne år.

Jeg vil slutte med et vers af afdøde lærer Christian Jensen, Gallehus:

*Grænselandet i skiftende tider synger
sin egen sang
mens dagene rinder - årene skrider og
sekler går deres gang,
og ret som solen drejer endnu engang sit hjul
og sommer, som den plejer, vil efterfølge jul
skal timer - år og dage igennem høst og vår
beskrive Danmarks saga mens nye tider går.*

MINDEORD

Christian Larsen-Bjerre

Frøslev

† 26. 7. 1998

* 18. 1. 1918

Fhv. skovfoged Christian Larsen-Bjerre døde den 26. juli 1998, 80 år gammel. Ved hans død mistede egnen en markant personlighed, der via sine mange aktiviteter var kendt i en bred kreds.

I de unge år arbejdede Larsen-Bjerre flere steder i landet, indtil han i 1952 blev udnævnt til skovfoged for Frøslev Plantage, hvor han virkede indtil sin pensionering i 1987.

Christian Larsen-Bjerre var med til at oprette Frøslevlejrens Museum og blev medlem af Kontaktudvalget for Frøslevlejrens Museum. Han var primus motor i oprettelsen af Frøslev Polde Naturskole, som er beliggende i Frøslevlejren.

Larsen-Bjerre brændte i det hele taget for at formidle forståelse for naturen.

I samarbejde med overlærer R. P. Sørensen udarbejdede han en vandretursfolder for Frøslev Plantage. De to var også medvirkende til, at bl.a. Finkeheden blev bevaret uden tilplantning. Også fredningen af Frøslev Mose var Larsen-Bjerre engageret i. En mindesten for Karsten Thomsen og en egestøtte på Frøslevskrinets findested bar også afdødes fingeraftryk.

For sit engagerede virke modtog Christian Larsen-Bjerre Fortjenstmedaljen i sølv.

I 1995 udgav Historisk Forening for Vis herred Christian Larsen-Bjerrers erindringer: Fra Bjerre til Frøslev.

Kirsten Sparvath/Lis A. Mågård

Erik Larsen, R.

Rødekro

† 31. 8. 1999

* 11. 4. 1924

Den 31. august 1998 døde Erik Larsen, Rødekro. Han var født i Hørup, Jelling sogn, den 11. april 1924. Forældrene var gårdejer Peter Larsen og hustru Ane Larsen, født Winther Jacobsen.

Tidligt fandt han ud af, at han ville være landbrugskonsulent og ikke landmand. Men først tog han den praktiske uddannelse ved landbruget gennem ophold på forskellige gårde, hvorefter han blev elev på Ladelund Landbrugsskole. Dernæst fulgte så studierne i København ved Landbohøjskolen. I maj 1948 sluttedes skoletiden med en god afgangseksamen, hvorefter fulgte indkaldelsen til aftjening af den militære værnepligt. Efter rekruttidens afslutning i oktober samme år gjorde han tjeneste et halvt års tid ved „Den Danske Brigade“ i Oldenburg i Tyskland. Efter hjemsendelsen i maj 1949 arbejdede han en kort tid som assistent ved planteavlslrådgivningen i Skelskør. I efteråret 1950 kom så ansættelsen som hygiejnekonsulent for mejeriforeningerne i Ribe, Vejle og de sønderjyske amter med bopæl i Læborg.

I september 1951 stod brylluppet med sygeplejerske Karen Marie Sørensen, datter af Margrethe og Simeon Sørensen, Hajstrup, Øsby sogn. Parret fik en række gode år i Læborg, hvor to af deres tre børn, en datter og to sønner, blev født.

Erik Larsen var politisk interesseret og blev indvalgt i Læborg sogneråd, hvor man drog nytte af hans økonomiske viden og talmæssige kunnen. Men Sønderjylland trak, og i efteråret 1955 flyttede familien til Rødekro, idet Erik Larsen havde fået stilling som husdyrbrugskonsulent ved Aabenraa Amts Landboforening.

Samtidig var han i en årrække forsøgsleder ved svineforsøgsstationen „Sønderjylland“ i Rødekro. I 1973 blev han regnskabskonsulent. Denne stilling kvittede han først, da han fra 1. januar 1982 valgtes til borgmester i Rødekro Kommune. I adskillige år havde han været formand for Venstre i Aabenraakredsen, ligesom han helt fra kommunalreformens gennemførelse i foråret 1970 havde været en af Venstres repræsentanter i Rødekro byråd.

På mange andre områder blev der gjort brug af ham. Fra 1959 til 1966 var han foruden at være husdyrbrugskonsulent lærer ved Forsvarets Civilundervisning i Padborglejren og ved Søgaard Kaserne. Fra 1964 til 1988 var han formand for Rødekro brugsforening, som i dette tidsrum gennemgik en rivende udvikling.

Erik Larsens store interesse for andelsbevægelsen førte ham endvidere ind i bestyrelsen for Andelsbankens afdeling i Aabenraa, hvor han var formand fra 1964 til 1990. Fra 1984 til 1990 sad han i Andelsbankens hovedbestyrelse.

Mange andre opgaver, som det vil føre for vidt at komme ind på her, blev ham betroet. Erik Larsen kom nordfra herved til denne landsdel. Hans evner og arbejdskraft blev fuldt ud taget i brug af egn og befolkning. Han blev landsdelen en god mand. For sine mange udadvendte gøremål blev han i 1995 udnævnt til Ridder af Dannebrog. I et af Erik Larsens sidste leveår, hvor han plagedes af sygdom, sagde han om sig selv og sin familie: „Vi har fået over 40 gode og lykkelige år i den sønderjyske landsdel“.

Niels Aage Madsen

Jens Friis Styrk

Visby

† 6. 12. 1998

* 3. 4. 1928

„Halvfjerdsindstve er støvets år“ skriver Grundtvig i en salme. Det kom til at passe for Jens Friis Styrk; han døde søndag den 6. december, som han var blevet 70 i begyndelsen af april. Helbredet havde skrantet i flere år - alligevel kom døden pludselig.

Han var sønderjyde med stort S. Født i Mollerup ved Visby, hvor forældrene havde den gård, han selv senere overtog sammen med Karle. Gården måtte afhændes længe inden pensionsalderen p.g.a. leddegigt, og ægteparret flyttede ind i et nybygget hus på Catharinasvej i Visby.

Jens Friis Styrk var fra ungdommen af dybt engageret i livet, som det leves i et sogn, og det fortsatte livet igennem.

Da jeg lærte ham at kende midt i 60'erne, var han formand for Visby forsamlingshus, og det fortsatte i mange år. Senere mødtes vi i menig-

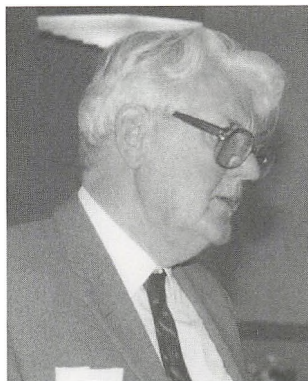
hedsrådet, hvor vi fik et nært samarbejde. Han passede finanserne på forbilledlig vis til sin død og var samtidig kirkevæрге - var i det hele taget inde i mange ting, så savnet nu føles stort.

Den største indsats som invalidepensionist ydede han som sekretær i Sønderjydsk Skoleforening - et arbejde som krævede stor arbejdsindsats og indlevelsessevne, men han elskede det. Det var en lykke for både Jens Friis Styrk og Skoleforeningen, at han var „ledig“, da foreningen manglede sekretær.

Han fik gennem dette arbejde et enormt kendskab til den landsdel, han elskede: Sønderjylland, og han lærte en masse mennesker at kende.

Vi er mange, der i taknemlighed vil mindes Jens Friis Styrk. Han var sit sogn, ja, hele Sønderjylland, en god søn.

Uffe Bjerre

Detlef Keller Hansen, R¹.

Sønderborg

† 12. 12. 1998

* 8. 10. 1911

Forhenværende rektor for Sønderborg Statsskole Detlef Keller Hansen døde den 12. december 1998 efter flere års tiltagende svaghed.

Keller Hansen var født den 8. oktober 1911 i Døstrup. Han blev student fra Tønder Statsskole i 1931 og cand.mag. i historie og engelsk fra Århus Universitet i 1938. Han var bl.a. ansat ved Horsens Statsskole fra 1942 til 1958, og i 1958, da rektor Egeberg Jensen blev pensioneret, blev Keller Hansen hans efterfølger som rektor for Sønderborg Statsskole, hvor han var, indtil han blev pensioneret i 1980.

Under krigen deltog han i modstandsbevægelsen og blev i 1944 arresteret. Via Horserødlejren kom han til Frøslevlejren og derfra til Neuengamme. Han vendte hjem med De Hvide Busser i april 1945.

De 22 år, Keller kom til at lede Sønderborg Statsskole, blev en tid med mange store forandringer. Mellemskolen forsvandt, realafdelingen

kom og gik, og hf-kursus blev oprettet, medens gymnasieklasserne forgrenedes og voksede.

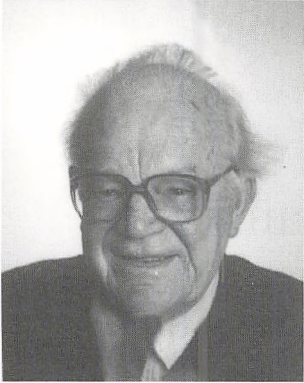
Dette medførte omfattende byggearbejder, som optog meget af hans tid i de første år.

Skolen, og hvad skolen stod for, havde en meget stor plads i Kellers liv, men som sønderjyde kunne han ikke undgå at blive draget ind i det nationale, kulturelle arbejde. Således blev han formand for den komite, der arrangerede festlighederne på Dybbøl Banke i anledning af 50 års dagen for genforeningen.

Keller Hansen var et hyggeligt og interesseret menneske, der gerne ville have en snak og altid var parat med en jovial bemærkning og et venligt skulderklap. Han elskede selskaber og fest, og man kunne være sikker på, at han nok skulle holde tale - hvad han gjorde godt.

Æret være Keller Hansens minde.

Misse Carøe

Oskar Børge Borgå

Aabenraa

† 12. 12. 1998

* 27. 2. 1912

Børge Borgå var født i Aalborg, blev student fra Aalborg Katedralskole 1931 og tog lærer-eksamen fra Tønder Statsseminarium 1936.

Efter et kort vikariat i Stubbæk ved Aabenraa blev han fastansat som lærer i Sønderborg, hvor han virkede fra 1937 til 1945. Under besættelsen blev han arresteret af Gestapo og sad som fange i Staldgården i Kolding. Efter befrielsen virkede han som lærer ved den danske Duborg-skole og det danske gymnasium i Flensborg, hvor han var en afholdt kollega og underviser. Han stiftede Flensborg danske Skakklub og fik den med i turneringer i Danmark og blev senere klubbens æresmedlem.

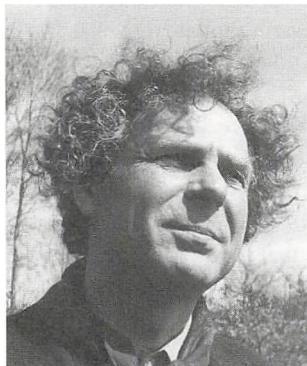
I et læserbrev nytår 1954 til dagbladet „Information“ udtrykte han sin forundring over, at to af digterpræsten Kaj Munks mordere gik frit rundt i Flensborg. Da kultusministeriet i Kiel fik underretning om dette, fik Borgå sin tilladelse til at undervise inddraget og måtte forlade

Flensborg. Begrundelsen var, at han havde begået en utidig indblanding i tyske forhold.

Fra 1954 til 1977 virkede Borgå ved Nygade-skolen i Aabenraa som overlærer. Som ivrig skakspiller tog han initiativet til stiftelsen af Dansk Skoleskak, af hvilken han senere blev æresmedlem, ligesom han blev æresmedlem af Dansk Skakunion. Han har flere gange været sønderjysk mester og deltaget i turneringer i Norge, Sverige og Holland. I en årrække var han aktivt medlem af marinehjemmeværnets Aabenraa-Sønderborg flotille. Borgå startede også Aabenraa Cricket-Klub, men den gik ind efter et par års aktiviteter. Borgå var humorist og dygtig til at forfatte lejlighedssange og fest-aviser. Han skrev kronikker i forskellige dagblade, oftest om sydslesvigske emner.

Børge Borgå var god at have til ven og mange vil savne ham.

Jens Kongsted Lampe

Peter Ejnar Lauritzen Seeberg

Viborg

† 9. 1. 1999

* 22. 6. 1925

Peter Seeberg var lærersøn fra Skrydstrup. Efter studentereksamen fra Haderslev Katedralskole tog han til Berlin, hvor han i 1943 arbejdede på et filmstudie, hvilket gav stof til hans første bog, romanen „Bipersonerne“ fra 1956. Hjemme igen læste han litteratur på Københavns Universitet og blev mag.art. 1950, men det var kulturhistorien og arkæologien, der trak, og litteraturmagisteren blev ansat på Nationalmuseet, senere på museer i Bergen og Ålborg, inden han i 1960 blev museumsinspektør i Viborg. Her blev han til pensioneringen i 1993. Han deltog i to af P.V. Glob's berømte ekspeditioner til Bahrein i Den persiske Golf, og sammen med vennen Thorkild Hansen søgte og fandt han i 1964 den danske opdagelsesrejsende Jens Munks vinterhavn ved udmundingen af Churchill River i Hudsonbugten i Canada.

Som museumsinspektør blev det hans opgave at lede betydelige arkæologiske undersøgelser - særlig kendt blev udgravningerne ved Hvolris nord for Viborg - ligesom han skrev en lang række afhandlinger og artikler om især kulturhistoriske emner. Han deltog ligeledes aktivt i museumsfagligt og -organisatorisk arbejde, og ved hans afgang kunne man vel sige om ham, som han selv sagde det om den beundrede læremester, professor Glob, at han var „primus inter pares“ - den første blandt ligemænd.

Men alt andet lige, det er først og fremmest som skønlitterær forfatter, han er kendt i offentligheden. Ikke fordi Peter Seeberg skrev så forfærdeligt mange bøger, men fordi de enkelte vejer så meget mere til. Godt en halv

snes romaner og novellesamlinger blev det til foruden nogle børnebøger og en dramatisering af Blichers „En landsbydegns dagbog“ til fjernsynet, som dog ikke benyttede den. Hans bøger blev aldrig bestsellers, men selv om han hørte til de „smalle“ forfattere, havde han dog et ganske bredt publikum, og dele af hans produktion er oversat til en halv snes sprog.

Hans sprog var stille og præcist, ofte med en skæv humor, som kunne kaste et særligt sidelys ind over teksterne, som i øvrigt med årene blev kortere og kortere. Fra romanerne og de mere „traditionelle“ noveller blev han sproget til, så han i sin sidste bog, „Halvdelen af natten“ fra 1997, har tekster på under en side. Man kan sige, at han også sprogligt var en arkæolog, der afdækkede de skjulte lag: „Købmanden rejste en chokoladeautomat hen mod aften. Den var fyldt op inden mørkningen. Forhåbentlig kan der så blive indført lommepenge. Det må jo være meningen med det,“ som han skriver i „Om fjorten dage“, der giver et portræt af en stationsby, som godt kunne være Vojens.

Selv om Peter Seeberg flyttede fra Sønderjylland som ung, tabte han aldrig forbindelsen, bl.a. fordi han gennem mere end et halvt århundrede havde sommerhus på Rødmø, som han følte sig meget forbunden med, og hvor han efter eget ønske blev begravet. Øen danner baggrund for romanen „Ved havet“, ligesom togturen fra Skærbæk og nordpå skildres på sin helt specielle måde i novellen „Rejsen til Ribe“, der lagde navn til en hel samling.

Sønderjyllands historie og folkelige skæbne

beskæftigede ham meget. Derfor sang vi også en gammel sønderjysk vise ved hans begravelse i Rønmø kirke den 16. januar. At han gjorde sig tanker om historiens nytte og de ulykker, historien kan afstedkomme (som vi så tydeligt har set det i 1999), fremgik klart af den kontroversielle tale, han holdt ved Genforeningsjubilæet på Dybbøl i 1970, hvori han foreslog, at man afskaffede historien, fordi den var blevet for tung en arv at slæbe på for dem, der ønsker at se fremad „prisgivet tidens tilstrækkelighed“.

Forbundetheden med den landsdel, hvor han var født, kom tydelig frem i hans kærligt-ironiske beskrivelse af det sønderjyske kaffebord, som „alt i alt må siges langt at overgå de keltiske kannibalfester“. Det „præsteres kun af trofaste, hjemmesiddende hustruer, der villigt holder ovnen varm dagen lang“. De sønderjyske kager har tyngde og fylde, hvilket afspejler sig i menneskene, og derfor „frygter også alle danskere at blive trådt over tærne af en sønderjyde“!

Da Dansk Forfatterforening o. 1980 var inde i en turbulent periode, påtog Peter Seeberg sig opgaven som formand i en periode (1981-84). Med sin stilfærdige autoritet og rolige facon skabte han orden, og også i årene derefter var han en stabiliserende faktor, der virkede ved sin blotte tilstedeværelse. Det var en god afslutning på dagen at sidde sammen med ham og andre

kolleger efter et møde over en flaske rødvin (en drik, han elskede) i varm samtale og f.eks. udveksle tanker om tidens og dagens og kunstens muligheder.

Hans sidste offentlige hverv var vistnok formandskabet i Nævnet for etnisk Ligestilling, som statsminister Poul Nyrup Rasmussen udpegede ham til i 1994. Da den snart 70-årige blev spurgt, hvorfor han havde påtaget sig opgaven, svarede Peter meget karakteristisk: „Fordi jeg ikke fik tid til at tænke mig om.“

Han mente, det var vigtigt i stedet for at fokusere på det, der skiller mennesker, at finde noget, der kunne „samle troens og tvivlens kontinenter for at undgå, at kløften bliver udnyttet til destruktivt vrøvl“. Et sådant samlende element kunne være humor og ironi, mente Peter.

Og det var godt i tråd hermed, når han i en diskussion om centralisering kunne formulere sig på denne måde: „Jeg er jyde og jeg har lært, at det er fjernhed, der skaber nærhed“.

Nu er Peter blevet fjern, men det var en fin og stærk, ja, i bedste forstand gribende oplevelse, da vi ved mindefesten i Emanuel i Skærbæk efter begravelsen hørte et bånd, hvor Peter læste et af sine små tankevækkende prosastykker.

Da var det ikke os, der tog afsked med ham. Det var Peter, der sagde farvel til os.

H. E. Sørensen

Jane Bossen

Nibe

† 17.1.1999

* 19. 10. 1938

Jane Bossen blev ansat ved Dansk Centralbibliotek i Flensborg den 1. september 1974 som leder af Den slesvigske Samling. Foruden en bibliotekaruddannelse medbragte Jane en solid uddannelse som cand.mag. i dansk og kunsthistorie.

Hun og Sydslesvig fik god gavn af alle uddannelserne. Selvom hun ikke var historiker af fag, men faghistoriker, var hendes historiske viden omfattende, og hun gjorde meget for at udbygge den, ikke mindst hvad Sønderjyllands historie angik. Hendes speciale ved universitetet: „Forsøg på en relativ datering af stednavnetypen -torp i de sønderjyske amter på grundlag af personnavnetypologien“ er ikke just folkelæsning; at hun også kunne skrive, så almindelige interesserede læsere kunne forstå det, har hun bevist, bl.a. gennem sine bøger „Granit i Angel - romansk stenhuggerkunst i et sydslesvigsk landskab“ fra 1980 og „Helligåndskirken i Flensborg 1386-1986“ fra 1986.

Disse to bøger lavede hun i samarbejde med Helge Krempin, og dette samarbejde fortsatte, da hun blev bidragyder til tidsskriftet „Slesvigland“, hvor hun med sine grundige artikler om sydslesvigske kirker har været med til at sætte fokus på en væsentlig del af landsdelens historie.

Grænseforeningen forstod også at gøre brug af hendes evner og bad hende i to omgange om at skrive hovedartiklen i foreningens årbog, nemlig i 1982, hvor hun under titlen „Der var engang - i Sydslesvig“ gjorde opmærksom på den skat, biblioteket besidder i form af ca. 150

gamle slesvigske kort og billeder, som til daglig er gemt væk, fordi det ikke er muligt at udstille dem permanent, og i 1988, hvor hun skrev artiklen „Danske huse i Sydslesvig“.

Her drejede det sig ikke specielt om huse af danske arkitekter, men om huse, der danner rammen om en eller flere former for dansk virke i landsdelen, uanset deres alder.

Jane tog ivrigt del i det sydslesvigske forenings- og kulturliv. En overgang sad hun i bestyrelsen for Sydslesvigs danske Kunstforening, og som sådan blev det overdraget hende at redigere foreningens 25-års jubilæumsbog i 1977.

Sydslesvigs Museumsforening, der supplerer Den slesvigske Samling og Arkivet for at give mulighed for at danne sig et helhedsbillede af Sydslesvigs historie, kunne naturligvis også drage nytte af Janes omfattende viden, og her blev hun ligeledes inddraget i bestyrelsesarbejdet.

Bibliotekets store billedsamling, der havde hendes specielle interesse, voksede meget under hendes hænder, og i forbindelse med en omlægning af samlingen til en sikrere og mere brugervenlig opbevaringsform lærte hun den så godt at kende, at det næsten bedre kunne lønne sig at spørge hende fremfor at slå op i samlingen, når man stod og havde brug for et bestemt billede.

Sin interesse for det danske sprog fik hun lejlighed til at dyrke som underviser på bibliotekets danskurser, og ikke mindst de elever, der kunne følge hendes undertiden barske form for humor, lærte at sætte pris på hendes undervis-

ning. Hendes sproglige begavelse parret med ovennævnte humor kunne undertiden være med til at løse op for en ellers fastlåst situation.

Jane var meget hjælpsom, og i det hele taget nød kollegerne og andre godt af hendes sociale indstilling, både på og uden for hendes arbejdsplads.

Da Jane i sommeren 1997 fik at vide, at den kræftsygdom, som hun allerede et par år tidligere havde fået konstateret, ikke kunne helbredes, besluttede hun at sige nej til et tilbud

om behandling. Hun solgte sit hus i Frørup og flyttede til et mindre hus i Nibe, hvor hun nåede at opleve, at sygdommen nok havde fat i hende, men ikke forhindrede hende i at leve et næsten normalt liv i nærheden af familie og venner, og hendes kolleger blev holdt orienteret gennem breve, hvori hendes føromtalte barske humor kom til fuld udfoldelse.

Æret være hendes minde.

*Personalet ved Dansk
Centralbibliotek i Flensborg*

Bent Petersen

Skærbæk

† 1. 3. 1999

** 9. 11. 1931*

Den 1. marts 1999 døde Bent Petersen, Gartnervænget 2, Skærbæk. pludseligt, da han var til møde i Rotary i Skærbæk.

Bent Petersen var fynbo, født i Middelfart. Han fik også sin uddannelse i Middelfart Sparekasse, men det meste af hans voksenliv kom til at foregå i det vestlige Jylland. Bent Petersen blev i 1953 gift med Mona, og de flyttede til Esbjerg, hvor han fik stilling i Esbjerg Sparekasse, hvor han sluttede som underdirektør. I al sin tid i Esbjerg var det især arbejdet i Esbjerg Sparekasse, senere Bikuben, der optog al hans tid.

Den 1. marts 1980 overtog han stillingen som direktør for Bikuben i Skærbæk, en stilling han beklædte med stor dygtighed indtil september 1991, hvor han gik på efterløn.

Det var i tiden i Skærbæk, hvor han samtidig med sit arbejde lagde kræfterne i Vesteregns folkelige foreningsarbejde. Han var med i

bestyrelsen for Egnskoret i Skærbæk, hvor han også var en dygtig sanger. Den store oplevelse for ham i Egnskoret var deres tur til Sydafrika. Han var en lang periode formand for Turistforeningen for Skærbæk-Rømø og dermed også med i Vadehavets Turistråd, begge steder ydede han et stort arbejde. Han var med i bestyrelsen omkring oprettelsen af Hjemsted Oldtidspark.

Fra 1988 kom han ind i bestyrelsen for Tønder Amts Grænseforening, hvor han deltog aktivt i sit sidste bestyrelsesmøde kort før sin død. Bent Petersen var Tønder Amts Grænseforenings økonomimand, hvilket også har sat sig spor i regnskabsopgørelsen på landsplan, men Bent Petersen var især manden, der på sin stille måde kom med nye ideer og fastholdt ideerne. Man kan sige, at han var bestyrelsens ankermand. På sin stille og venlige måde fik han sat gang i mange ting og han var god i samtalen med andre. Derfor fik han stor betydning for det

folkelige arbejde i det vestlige Sønderjylland. Han var en god deltager i vore ture og i samarbejdet med SSF i Sydtønder Amt. Hjemme var han den, der havde orden i hus og have. Sommerhuset på Fanø var fristedet for Bent. Her nød han samværet med kone, børn og børnebørn. Han sidste store oplevelse i 1999 var en tur til Kina.

Den sønderjyske vesteregner og det folkelige foreningsarbejde har mistet en af sine gode medarbejdere. Vi vil mindes ham i taknemmelighed for hans virke.

Svend Kristiansen

Ingrid Schmidt Danielsen

Højer

† 7. 4. 1999

* 8. 7. 1924

Den 7. april 1999 døde Ingrid Danielsen. Hun var datter af Maren og Hans Danielsen i Gærup, tog realeksamen fra Tønder Statsskole i 1940 og lærereksamen fra Tønder Seminarium i 1951. I mellemtiden havde hun været på Frederiksborg Højskole og Snoghøj Gymnastikhøjskole. Hendes første lærerstilling var i Terkelsbøl, og efter tre år der blev hun ansat i Højer, hvor hun fik sit livs virke.

Hun var en meget inspirerende og dygtig lærer, hvis undervisning fx i husgerning var præget af, at hun var et udpræget ordensmenneske; men det gjorde den ikke kedelig, den havde altid et muntert, humoristisk islæt, og eleverne lærte meget.

I mange år var hendes vigtigste fag specialundervisning, og her ydede hun en virkelig stor indsats. Stavevanskeligheder kendte hun fra sig selv, og det gav hende stor forståelse for de læsesvage elevers situation. Hun var god til at tage sig af dem og opbygge deres selvtillid, og mange blev gladere børn ved hendes undervisning. I lang tid var hun ansat som læsekonsulent ved Vestdistriktets Skolepsykologiske Kontor og

kom derigennem i forbindelse med mange skoler på vesteregneren.

Ingrid Danielsen var et godt aktiv for skolen, da den skulle udvides efter oprettelsen af et skoleforbund mellem de fem sogne, der senere blev til den nuværende Højer kommune, og i flere år var hun en stor hjælp ved skemalægningen på Digeskolen. Hun var altid parat til at tage en ekstra tørn i skolen, og det var hvert år ved juletid en festlig oplevelse, når hun samlede kolleger til åbent hus og gløgg i sit hyggelige hjem på Strandmeden.

Ingrid havde stor interesse for gymnastik og idræt. I en årrække var hun et virksomt medlem af bestyrelsen for Tønder Amts Idrætsforening, og hun havde en væsentlig andel i, at dens håndboldturneringer afvikledes aldeles perfekt.

I mange år var hun leder af den kommunale ungdomsskole, og helt til sin død stod hun for en meget omfattende aftenskoleundervisning i husholdningsforeningen. Det var et arbejde, hun gik meget op i, og hun nød at organisere det og få det til at køre på bedste måde til stor glæde for mange mennesker.

Blandt hendes øvrige gøremål kan nævnes, at hun var medlem af bestyrelsen for Højer Ungdomsskole og for Sparekassen Højer. I en periode sad hun i hovedstyrelsen for Danmarks Lærerforening. Det interesserede hende meget, og hun blev et skattet medlem. De venskaber, hun knyttede derigennem, holdt, så længe hun levede, og var til gensidig glæde.

Politisk var hun altid en sikker venstrestemme. I nogle år var hun medlem af Højer Byråd, medens Gregers Jørgensen var socialdemokratisk borgmester. Han havde stor respekt for hende og spurgte hende af og til til råds.

Ingrid Danielsen var en stærk personlighed;

hun havde sine egne bestemte meninger, men var altid parat til at lytte til andres argumenter. Hendes styrke viste sig også, da sygdommen ramte hende, og hun gav aldrig udtryk for selvmedlidenhed.

Ingrid lignede på mange måder sin far. Mange vil huske Hans Danielsen, bl.a. for hans markante sentenser. Her tænkes særlig på én: „Rent smør til bunds!“, og det er nærliggende i den forbindelse også at tænke på Ingrid; hun var et gennemreelt menneske, som man altid fuldtud kunne stole på. - Hun vil blive savnet i Højer.

Folmer Christiansen

Peter Gorrsen

Alnor

† 28. 4. 1999

* 27. 8. 1909

Tidligere formand for Femmandsudvalget, folketingsmedlem og amtsrådsmedlem, socialdemokraten Peter Gorrsen er død, 89 år gammel.

Peter Gorrsen var født i Kelstrup Strand og havde tvungen tysk skolegang indtil 1920. Han var efter endt læreruddannelse i Haderslev en kort tid lærer på Realskolen i Christiansfeld, og her mødte han sin senere hustru, Ingeborg.

Peter Gorrsen var inkarneret militærmægter som ung, men blev i sin politiske løbebane en stærk NATO-tilhænger.

Han startede sin aktive løbebane som ung formand for Rinkenæs Sogneråd allerede i 1937. Dengang arbejdede han som lærer på Alnor Skole. Han tog orlov fra lærergerningen, da han

i 1957 blev valgt ind i Folketinget, men bevarede sine poster i såvel amtsråd som sogneråd.

Som amtsrådspolitiker nåede Peter Gorrsen at virke i såvel det tidligere Aabenraa Amtsråd som Sønderjyllands Amtsråd fra 1946 til 1982, det sidste års tid som fungerende amtsborgmester.

Peter Gorrsen var kendt som en stout sønderjyde, hvis hjerte den sydslesvigske sag stod meget nær. I over 30 år var han formand for regeringens rådgivende udvalg vedrørende danske kulturelle anliggender i Sydslesvig - populært kaldet Femmandsudvalget. Det var en gerning, han varetog med en særlig glæde. Han slog bl.a. til lyd for, at der skulle oprettes børnehaver i forbindelse med samtlige danske skoler syd for grænsen.

Han var med i Sydslesvigs store op- og udbygningsperiode og medvirkede blandt andet til Flensborg Avis' udflytning til Wittenberger Weg, udbygningen af Dansk Centralbibliotek og af Duborg-skolen.

Et frodigt dansk kulturelt foreningsliv i Sydslesvig bærer præg af Peter Gorrsens indsats. Et utal af forsamlingshuse, foreningsbygninger, pensionistboliger og væresteder står i dag i Sydslesvig som en velment håndsrækning fra den ihærdige ven af landsdelen.

Peter Gorrsen var i en fireårig periode i Grænseforeningens forretningsudvalg og var til det sidste formand for Sønderjysk Hjælpefonds Hovedkomité. Herudover havde han mangfoldige poster af politisk, kulturel, social og erhvervmæssig karakter.

Den flittige sønderjyske politiker betegnes af kolleger som en beskeden, men humørfyldt mand, der gik efter at klare opgaverne frem for politisk selvprofilering.

Lise Kristensen

Preben J. W. Bjerregaard

Flensborg
 † 4. 5. 1999
 * 7. 12. 1932

En af de drivende kræfter inden for de danske erhvervskredse i Sydslesvig, Preben Bjerregaard, er død, 67 år.

Preben Bjerregaard voksede op i København og blev købmandsuddannet. I 1950 begyndte han sin karriere inden for dansk erhvervsliv med en ansættelse i fødevarerfirmaet Plumrose.

Karrieren førte ham til England og USA, inden han sammen med sin kone Norma flyttede til Sydslesvig i 1970.

Her blev Preben Bjerregaard direktør for Plumroses afdeling i Bøglund. Senere købte han den traditionsrige Dansk Boghandel i Nørregade i Flensborg.

Preben Bjerregaard blev hurtigt kendt som en mand med ildhu og dygtighed, kantede holdnin-

ger og farverig personlighed.

Straks efter sin ankomst til grænselandet begyndte han at engagere sig i det danske mindretals folkelige arbejde.

I en årrække var han formand for SSF-distriktet i Bøglund, ligesom han i en periode har siddet i Flensborg Avis' tilsynsråd.

Derudover var Preben Bjerregaard tilknyttet den danske kirke i Sydslesvig og mangeårig engageret formand for Dansk Erhvervsforening for Sydslesvig.

Ud over sin hustru Norma efterlader Preben Bjerregaard tre voksne døtre, Lis, Bodil og Britta.

Lars Hertrampf

Nis Villesen Christensen

Havnbjerg

† 6. 5. 1999

* 31. 7. 1921

Den 6. maj 1999 døde Nis Christensen, Vestergård i Havnbjerg, og for Als Nørherred var det et væsentligt kapitel af lokalhistorien, der var til ende. Nis havde kæmpet sit livs kamp til ende, og hans hjerte kunne ikke mere.

Han var godt rustet fra sit hjem i Lavensby til en folkelig indsats, og den tog han tidligt op, og det blev hans livs mening. Fra gymnastikhøjskolen i Ollerup kom han hjem som delingsfører og ledede gymnastikken i Nordborg med en ildhu, der kom til at præge mange unge. I dette arbejde mødte han også Karen, der delte hans interesse og blev hans trofaste livsledsager gennem et langt og spændende liv. De supplerede hinanden og arbejdede godt sammen. Hun blev hans bagland og base for hans formandsvirksomhed i Ungdomsföreningen, som Nis varetog i mere end 15 år. Han var altid velforberedt og havde noget på hjerte.

Nis blev en dygtig landmand. Han deltog livligt og sagligt i debatten, og derfor blev han også formand i en årrække for Als NørHerreds Landboforening, et hverv han røgtede samvittighedsfuldt og til genvalg i mange år. Det var naturligt, at det førte ham frem til formandsposten i Sønderborg amts Landboforening og til en bestyrelsespost i Fælleslandboforeningen for Nordslesvig.

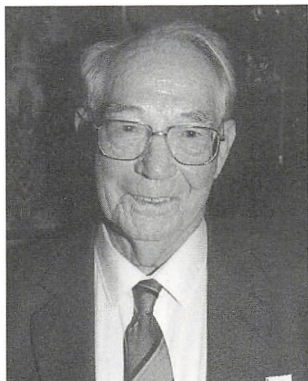
Da Nis blev 60, skrev jeg om ham: „Hans horisont rækker over lande, og her i Nørherred må vi sande, at Nis har sat sig markante spor i mer end Vestergårds agerjord“. Da var han også formand for Nørherredhus, det gamle forsamlingshus med de nationale traditioner, som

desværre ikke kunne overleve tidens udvikling. Det blev et nederlag - ikke blot for Nis, men for hele Nørherred, og det har vi ingen løsning fundet på endnu.

Nis var en hædersmand til det sidste, og han vil huskes for sin indsats i Den sønderjydske jordbrugskommission, for Landsudvalget for planteavl og for Landeværnet og meget mere, som trak veksler på Nis Christensens viden og nationale pligtfølelse.

I Sønderjydske Skoleforenings arbejde var han med i 30 år og i den forbindelse var han til det sidste medlem af bestyrelsen for Nordborg Slots Efterskole, hvor han glad mødte op, så længe han kunne. Nis Christensen har fyldt sin plads i historien om Sønderjylland mellem 1921 og 1999. Hans positive indsats tegner et folkeligt grundlag for det Nørherred, der skal forme overgangen til år 2000.

Boye Andersen

Otto Olesen

Aabenraa

† 20. 5. 1999

* 31. 7. 1906

Otto Olesen voksede op som nr. 8 af 12 søskende, dels i Brøns, hvor han blev født, og efter genforeningen i Hviding, hvor forældrene havde et mindre landbrug. Han fortalte gerne om de vanskelige kår, den store familie voksede op under. Allerede som 10-årige blev drengene om sommeren sendt ud i tjeneste hos bønderne, og det var ikke alle steder, der mindes for gode forhold for børnene.

Den kendte malerinde Agnes Smidt fra Lundsmark samlede børn og unge omkring sig og lærte dem at skrive og læse dansk, hvilket de jo ikke før genforeningen fik lært i de tyske skoler. Hun førte dem i det hele ind i dansk litteratur og historie - dels bistået af senere frimenighedspræst Marius Olsen i Bovlund. Otto Olesens hele senere liv var præget af disse forbindelser. Det var derfor naturligt, at han kom på Rødding Højskole hos Hans Lund, som han også fik et nært forhold til.

I 1934 var han blandt de unge, der under landbrugskrisen fik en af de ejendomme som Jordfordelingskommissionen oprettede bl.a. på Løjt Land på jorderne ned mod Skarrev, hvor han sammen med sin elskelige kone - Misse - Marie Warming fra Raahede - skabte et godt og gæstfrit hjem.

Det var et stort spring for en vestslesviger at bosætte sig på Løjt Land. Men Otto var en dygtig og vågen landmand, der hurtigt vandt respekt og fik indflydelse på mange forhold. Nævnes kan at han var aktiv ved oprettelsen af Løjt Brugsforening, ved oprettelsen af en andelsgødningsforening, medlem af bestyrelsen

for Aabenraa Centralmejeri, formand for Løjt Forsamlingshus.

I sin daglige færden var familien præget af tilknytningen til den grundtvigske højskoleverden og menighedsliv. Familien bevarede derfor i mange år forbindelsen til frimenigheden i Bovlund og sluttede sig senere til Sct. Jørgens menighed i Aabenraa.

Ottos kærlighed til alt dansk førte ham naturlig til at være tillidsmand for Sønderjyds Skoleforening, og han var i årene 1957 til 1979 et skattet medlem af foreningens bestyrelse - en mand, hvis mening man lyttede til.

Hans og Misses hjem var i det hele præget af aktivitet og medleven i alle hverdagens begivenheder. Et billede på hans positive indstilling til tilværelsen var hans reaktion, da han oppe i alderen blev ramt af en alvorlig sygdom, der kunne have ført til invaliditet, om han ikke havde kæmpet imod trods stærke smerter. Vi kunne som nære naboer i vor sommerbolig ved Skarrev følge ham i hans kamp, som han vandt, og havde i det hele nær kontakt med familien. Det blev til mange gode samtaler - ikke alene om hverdagens nære begivenheder og altid præget af en positiv og klar holdning til hvad der rørte sig omkring os.

I 1972 overtog sønnen Theodor ejendommen, og Otto lod på en parcel fra gården opføre en bolig med en pragtfuld udsigt over Aabenraa fjord. På grund af Misses svigtende helbred flyttede de i 1986 ind i en lejlighed i Boligselskabet Kirsebærhaven i Aabenraa, hvor han blev boende, da Misse døde allerede 2 år efter. Også

her blev han takket være sin udadvendte holdning overfor andre et skattet medlem, der var aktiv for at skabe de bedst mulige forhold for beboerne.

Vi vil mindes ham som det man i „gamle

dage“ ville have udtrykt med et „Han var en god dansk mand“ og er taknemlige for at have kendt dem begge gennem mange år.

Carla og Jes Caspersen

Kirstine Hinrichsen

Rinkenæs

† 6. 6. 1999

* 4. 6. 1905

Sønderjylland har mistet en dygtig og afholdt kvinde. Kirstine Hinrichsen, Rinkenæs, tidligere Trøjborg og Dyrkobbøl, døde 2 dage efter sin 94. fødselsdag.

Kirstine Hinrichsen stammede fra den kendte slægt Thomsen i Roost.

I sin ungdom dygtiggjorde hun sig i husholdning på større gårde og hjem, som skik var. Som elev på Frederiksborg Højskole blev hendes historiske og kulturelle interesser videreudviklet.

I 1940 blev Kirstine gift med Hans Hinrichsen, en dygtig og alsidig landmand. Hans' sans for humor, kendskab til heste og kreaturer og sans for handel var landskendt og anerkendt.

Den interessante bog fra 1888 „Hinsides grænsen“ af Erik Skram beskriver fortræffeligt og med humor befolkningen i vor landsdel.

Hans Hinrichsen havde blandt andet den beskrevne „memoria bestialis“ (hukommelse for kvæg) og mange andre typiske kendetegn, der er beskrevet for den egn.

I 1943 købte parret den store gård Trøjborg, hvis synlige og skrevne historie også blev Kirstines store interesse. Her tilbragte de ca. 20 år som meget agtet og afholdt landbopar og befandt sig godt i den vestslesvigske livsstil.

Hans havde travlt med landbrug, handel og organisationsarbejde og store tillidshverv. Kirstine var bl.a. medlem af Jydske Landboforeningers husholdningsudvalg. Begge var aktive.

Kirstine havde ellers hænderne fulde i den store husholdning med tre piger, mange karle, hvortil ofte kom udlændinge. Ingen glemmer den gode tid på Trøjborg. Alle kendte „Statens glade Hans“ og Kirstines store evner og gæstfrihed. Vennekaren var stor og alsidig, og mange husker festlige dage. Personligt står sommerfesterne ved ruinen og i haven som lysende minder.

Hans H. havde mange betroede hverv, og det arbejde, Trøjborg krævede, bevirkede, at parret i 1960 solgte Trøjborg og flyttede til gården Dyrkobbøl ved Gråsten.

Her havde Kirstine tid til fortsat at dyrke historiske interesser, rejser og hjemliv. Efter mange gode år på Dyrkobbøl slog Hans' kræfter ikke til. Et dejligt hus blev erhvervet, og kort derefter blev Kirstine alene.

Få lægfolk har som Kirstine haft et så stort kendskab til Sønderjyllands kvinder og mænd, dets kultur samt den royale familie med alle grene.

Disse interesser blev fulgt op til det sidste.

Aviser, først og fremmest Flensborg Avis, blev læst trods et svigtende syn. Alt blev husket og drøftet. De senere år gav også vanskeligheder med førlighed, men aldrig hørtes beklagende ord.

I disse mindeord over Kirstine Hinrichsen er Hans Hinrichsen ofte nævnt. De hørte sammen.

Sjældent har man kendt et ægtepar, der så markeret supplerede hinanden med sans for tilværelsens alsidige sider.

Mange har taget afsked i erindring om en usædvanlig begavet, sikker og betænksom kvinde.

Helga Hørlück

HÅNDBOG OG VEJVISER

Håndbog og vejviser-delen revideres på grundlag af returnerede spørgeskemaer
Redaktionen afsluttet den 15. august 1999

Det danske kongehus

Ifølge § 1 i tronfølgeloven af 27. marts 1953 nedarves tronen inden for Kong Christian X og Dronning Alexandrines efterslægt

Margrethe II,

(Alexandrine Þórhildur Ingrid) Danmarks Dronning, født 16. april 1940 på Amalienborg, succederede 14. januar 1972, gift 10. juni 1967 i København med Prins Henrik af Danmark (født Henri-Marie-Jean-André greve de Laborde de Monpezat), født 11. juni 1934 i Talence, Gironde, Frankrig.

Sønner:

- (1) Kronprins Frederik André Henrik Christian, født 26. maj 1968 i København.
- (2) Prins Joachim Holger Waldemar Christian, født 7. juni 1969 i København, gift 18. november 1995 i Frederiksborg Slotskirke med Prinsesse Alexandra Christina, født Manley, født 30. juni 1964 i Hong Kong.

Dronningens søstre

Prinsesse Benedikte Astrid Ingeborg Ingrid, født 29. april 1944 på Amalienborg, gift 3. februar 1968 på Fredensborg Slot med Richard Casimir Karl August Konstantin Prins til Sayn-Wittgenstein-Berleburg, født 29. oktober 1934 på Berleburg.

Børn:

- (1) Prins Gustav Frederik Philip Richard, født 12. januar 1969 i Frankfurt a.M.
- (2) Prinsesse Alexandra Rosemarie Ingrid Benedikte, født 20. november 1970 i København, gift 6. juni 1998 i Gråsten Slotskirke med Jefferson-Friedrich Volker Benjamin Graf von Pfeil und Klein-Ellguth.
- (3) Prinsesse Nathalie Xenia Margareta Benedikte, født 2. maj 1975 i København.

Prinsesse Anne-Marie Dagmar Ingrid, født 30. august 1946 på Amalienborg, gift 18. september 1964 i Athen med Konstantin II, fhv. Konge af Grækenland. Ved ægteskabets indgåelse er arveretten til Danmarks trone bortfaldet for prinsessen og de i ægteskabet fødte børn og disses afkom.

Dronningens moder

Dronning Ingrid Victoria Sofia Louise Margareta, født Sveriges Prinsesse, født 28. marts 1910 på Stockholm Slot, gift 24. maj 1935 i Stockholm med Kong Frederik IX, født 11. marts 1899 på Sorgenfri Slot, død 14. januar 1972 i København.

Dronningens farbroder

† Arveprins Knud Christian Frederik Michael, født 27. juli 1900 på Sorgenfri Slot, død 14. juni 1976 i Hellerup, gift 8. september 1933 på Fredensborg Slot med Arveprinsesse Caroline-Mathilde Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid, født Prinsesse til Danmark, født 27. april 1912 på Jægersborghus, død 14. december 1995.

Børn:

- (1) Prinsesse Elisabeth Caroline-Mathilde Alexandrine Helena Olga Thyra Feodora Estrid Margarethe Désirée, født 8. maj 1935 i København.
- (2) Ingolf, Greve af Rosenberg.
- (3) Christian, Greve af Rosenberg.

Dronningens farfaders broders børn

† Arveprinsesse Caroline-Mathilde, født Prinsesse til Danmark, se ovenfor.

† Prins Gorm Christian Frederik Hans Harald, født 24. februar 1919.

† Oluf, Greve af Rosenberg.

Regeringen Nyrup Rasmussen IV

Udnævnt 23. marts 1998

Statsminister · Poul Nyrup Rasmussen (A)

Økonomiminister og
minister for nordisk samarbejde · Marianne Jelved (B)

Finansminister · Mogens Lykketoft (A)

Udenrigsminister · Niels Helveg Petersen (B)

Miljø- og energiminister · Svend Auken (A)

Forskningsminister · Birte Weiss (A)

Indenrigsminister · Thorkild Simonsen (A)

By- og boligminister · Jytte Andersen (A)

Forsvarsminister · Hans Hækkerup (A)

Minister for udviklingsbistand · Jan Trøjborg (A)

Socialminister · Karen Jespersen (A)

Justitsminister · Frank Jensen (A)

Fødevarerminister · Henrik Dam Kristensen (A)

Sundhedsminister · Carsten Koch (A)

Skatteminister · Ole Stavad (A)

Erhvervsminister · Pia Gjellerup (A)

Trafikminister · Sonja Mikkelsen (A)

Kulturminister · Elsebeth Gerner Nielsen (B)

Undervisnings- og kirkeminister · Margrethe Vestager (B)

Arbejdsminister · Ove Hygum (A)

EU-Parlamentsvalget den 10. juni 1999

Stemmefordelingen i de sønderjyske kommuner

Kommune	A	B	C	D	F	J	N	O	Q	V	Z	I alt	Stemmeprocent
Augustenborg	411	206	250	78	63	369	165	151	37	580	36	2.346	49,9
Bov	504	229	427	144	112	494	237	250	52	908	78	3.435	47,9
Bredebro	149	60	165	39	25	153	62	45	32	375	26	1.131	42,2
Broager	461	148	250	81	94	322	122	159	40	488	40	2.205	51,1
Christiansfeld	470	226	388	111	151	480	178	212	105	997	71	3.389	49,9
Gram	276	103	225	55	91	245	92	110	63	546	21	1.827	49,5
Gråsten	440	168	348	78	99	401	142	192	64	608	41	2.581	50,5
Haderslev	1.671	1.018	1.496	353	601	2.077	650	719	302	2.667	163	11.717	50,3
Højer	167	59	152	45	30	139	63	31	16	290	18	1.010	46,8
Lundtoft	276	176	248	70	72	376	94	99	30	690	60	2.191	50,1
Løgumkloster	219	128	350	81	43	262	104	119	138	832	91	2.367	48,0
Nordborg	1.026	408	540	145	256	747	320	327	80	1.112	87	5.048	48,2
Nr. Rangstrup	423	244	413	79	92	462	161	173	156	1.242	52	3.497	50,3
Rødding	407	272	393	92	139	516	195	197	116	1.697	54	4.078	51,6
Rødebro	612	274	453	117	100	661	161	199	120	1.165	108	3.970	49,9
Skærbæk	307	145	291	79	55	302	230	139	50	812	40	2.450	45,0
Sundeved	320	128	196	47	78	254	103	89	24	542	68	1.849	50,7
Sydals	304	206	294	83	97	304	115	133	39	755	49	2.379	50,5
Sønderborg	1.670	992	1.228	318	520	1.578	793	845	182	2.371	121	10.618	47,7
Tinglev	432	186	471	134	94	343	167	185	125	953	69	3.159	44,5
Tønder	604	322	566	141	219	685	243	152	75	1.077	43	4.127	46,0
Vojens	1.053	420	649	170	230	838	248	381	168	1.874	78	6.109	50,2
Aabenraa	1.219	787	1.087	248	370	1.627	392	558	130	1.747	239	8.404	51,5
I alt	13.421	6.905	10.880	2.788	3.631	13.635	5.037	5.465	2.144	24.328	1.653	89.887	49,1

- A: Socialdemokratiet
- B: Det Radikale Venstre
- C: Det Konservative Folkeparti
- D: Centrum-Demokraterne
- F: Socialistisk Folkeparti
- J: JuniBevægelsen - Mod Union
- N: Folkebevægelsen mod EU
- O: Dansk Folkeparti
- Q: Kristeligt Folkeparti
- V: Venstre, Danmarks Liberale Parti
- Z: Fremskridtspartiet

Valg i Sydslesvig

Danske stemmer ved kommunevalgene i Sydslesvig 1970-1998

Kredsresultater:

	FLENSBORG	SLESVIG- FLENSBORG	NORD- FRISLAND	RENDSBORG- EGERNFØRDE	KIEL	SAMLET
1970	10.055	6.005	4.346	1.294	103	21.803
1974	10.196	6.196	4.634	1.232	109	22.367
1978	10.447	8.116	4.144	1.558	115	24.380
1982	10.454	8.624	4.875	1.526	104	25.583
1986	8.918	7.860	4.997	1.503	138	23.416
1990	8.323	8.192	4.383	1.906	225	23.029
1994	11.091	13.398	7.415	4.978	1.043	37.925
1998	9.487	12.979	7.071	8.048	1.130	38.715

Antal kommunerådsmedlemmer

1990 94
1994 137
1998 137

Antal kredsmedlemmer

1990 15
1994 21
1998 24

Danske stemmer ved landdagsvalgene 1983-1996

1983 21.807
1987 23.316
1988 26.646
1992 28.245
1996 38.285

Antal landdagsmedlemmer

1983 1
1987 1
1988 1
1992 1
1996 2

5-mandsudvalget

*(Undervisningsministeriets udvalg
vedrørende danske kulturelle anliggender
i Sydslesvig)*

A Fhv. minister og MF

J. K. Hansen (formand)
Strandparken, Sundgade 58 D,
6400 Sønderborg
tlf. 74 48 60 43

V Fhv. MF, gårdejer Peder Sønderby

Toldbodgade 13. 6520 Toftlund
tlf. 74 83 15 78

C Fhv. minister og MF

Torben Rechendorff
Kirkeåsen 45, 2850 Nærum
tlf. 45 80 51 08

F Fhv. MF

Ebba Strange
Gartnervænget 29, 8310 Tranbjerg
tlf. 86 29 02 29

O MF

Poul Nødgaard
Vigerstedvej 6, 4100 Ringsted
tlf. Christiansborg 33 37 51 10
tlf. privat 53 62 52 33

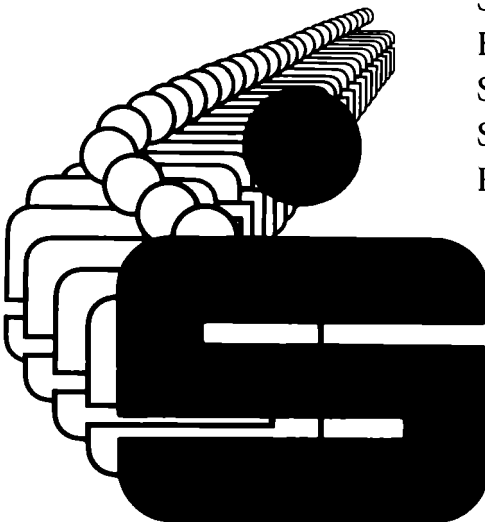
Sekretær:

Kontorchef C. E. Lautrup
Undervisningsministeriet
Frederiksholms Kanal 26, 1220 København K
tlf. (Undervisningsministeriet) 33 92 54 37

Arkitekt:

Ole Grenness
Byggedirektoratet
Nørre Voldgade 16, 1358 København K
tlf. (Byggedirektoratet) 33 12 54 88

Velkommen i

Sparekassen Bredebro
Broager Spare- og Laanekasse
Sparekassen Løgumkloster
Sparekassen Ravsted
Frøs Herreds Sparekasse

Få råd som aldrig før!

Sønderjyllands Statsamt

H.P. Hanssens Gade 42, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 31 31 31.

Statsamtmand: Ole Perch Nielsen

Ekspeditionstid: Mandag-onsdag kl. 8-15,
torsdag kl. 8-17, fredag kl. 8-13.

Telefontid: Mandag-onsdag kl. 10-14,
torsdag kl. 10-16, fredag kl. 10-13.

Man kan desuden benytte statsamtets automa-
tiske servicetelefon, 74 31 31 31, som er åben
hele døgnet. Der er mulighed for at lytte til korte
vejledninger om f.eks. separation/skilsmisse,
ligesom man kan bestille blanketter.

Telefax:

Fax til familieretlig afdeling 74 62 84 09, fax til
det sociale nævn og tilsynsrådet 74 31 31 74,

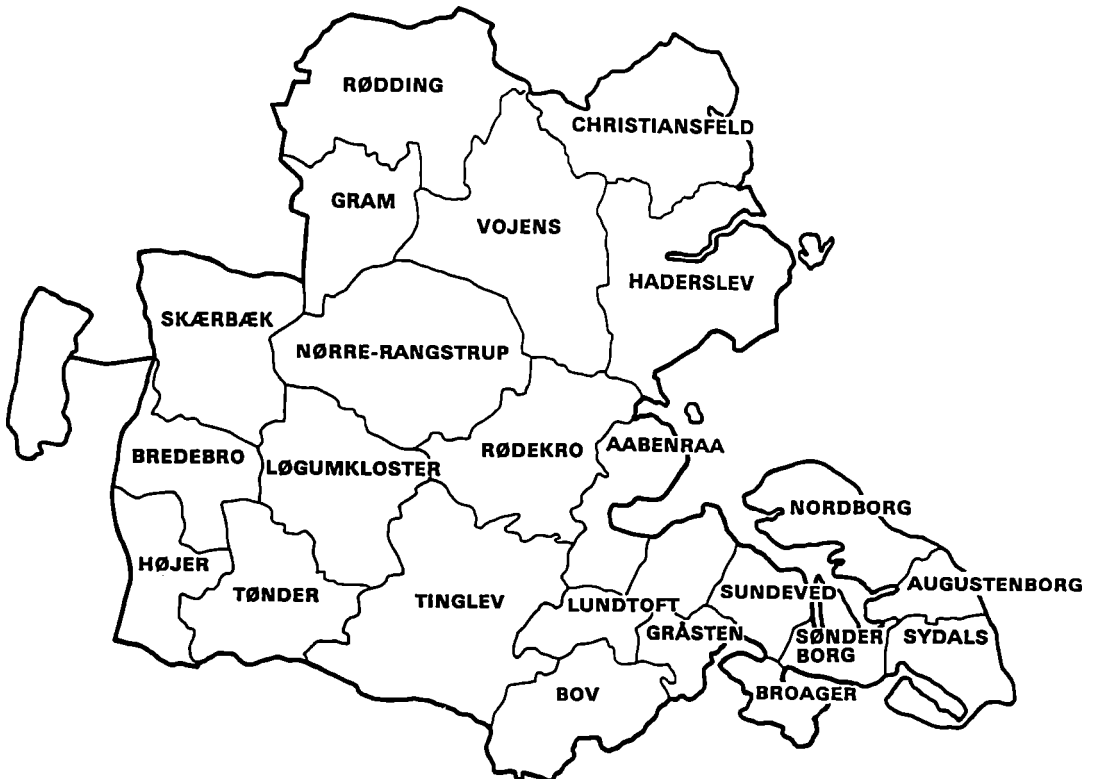
fax til session 74 62 50 34.

Der findes 14 statsamter i Danmark, der er
geografisk sammenfaldende med amtskommu-
nerne, samt et overpræsidium for Københavns
Kommune.

Blandt opgaverne, der er mangeartede, kan
nævnes ægteskabssager, bidrag, samværsret,
faderskabssager, adoption, fri proces, navne-
sager, stempelsager, indfødsret, session, bygge-
lovsklager, flygtningesager, opholdstilladelser
og tilsyn med kommunerne.

Statsamterne er desuden sekretariat for det
sociale nævn og for det psykiatriske patient-
klagenævn.

Tilsynet med kommunerne udøves af Tilsynsrå-
det for Sønderjyllands Amt, der har statsamt-
manden som formand samt følgende fire
medlemmer, der er valgt af Sønderjyllands
Amtsråd: Regnar Liboriussen, H.E. Madsen,
Harald Søndergaard og Jens Ole Juhler.

Kort over Sønderjyllands Amt

Sønderjyllands Amt

Amtsgården

Skelbækvej 2, 6200 Aabenraa

tlf. 74 33 50 50

E-post: amtet@sj.dk

Internet: www.sja.dk

Amtsborgmester

Kresten Philipsen

Amtsdirektør

Finn Hansen

Amtsrådsmedlemmer 1998-2001

- V Kresten Philipsen, amtsborgmester, gårdejer,
„Lundtoftbjerg“, 6200 Aabenraa
- V Helge Jensen, 1. viceamtsborgmester,
overlærer,
Landevejen 34, Døstrup, 6780 Skærbæk
- A Karsten Meyer Olesen,
2. viceamtsborgmester, overlærer,
Grønningen 34, Smedeby, 6340 Kruså
- A Heine Andersen, lærer,
Birkevænget 2, Abild, 6270 Tønder
- V Jens Andresen, gårdejer,
Tingvej 2, 6535 Branderup
- T Kresten Bjerre, direktør,
Barsbølmarkvej 10 A, Jels, 6630 Rødding
- V Marie Bonefeld, husmor,
Mintebjergvej 7, 6470 Sydals
- Z Jan Køpke Christensen, faglærer,
Løjt Storegade 19, 6200 Aabenraa
- A Britt Tryde Haarløv, sognepræst,
Storegade 2, Kliplev, 6200 Aabenraa
- A J.K. Hansen, fhv. minister,
Sundgade 58 D, 6400 Sønderborg
- V Carl Holst, lærer,
Rødding Nygade 2, II, 6630 Rødding
- V Nanna Hørluck, gårdejer,
uddannelseskonsulent,
Kirkevej 5, Skodborg, 6630 Rødding
- C Anna Margrethe Ikast, fhv. markedschef,
Hasselvej 39, 6510 Gram
- F Bent Iversen, uddannelseschef,
Fælleslykkevej 34, 6100 Haderslev
- V Helge M. Lauritzen, lærer,
Ulkebølsten 13, 6400 Sønderborg
- A Jens Ole Juhler, distriktssekretær,
Højlund 73, V. Sottrup, 6400 Sønderborg
- V Regnar Liboriussen, ingeniør,
Nedergade 33, Fynshav, 6440 Augustenborg
- C Kirsten Lyck, jordemoder,
Toftehøj 7, Høruphav, 6470 Sydals
- V Egon Lykke, gårdejer,
Bramhalevej 45, Bramdrup, 6100 Haderslev
- A H.E. Madsen, konsulent,
Kastanieallé 24A, 3., 6400 Sønderborg
- V Jens Møller, automobilforhandler,
Valmuevej 2, Bedsted, 6240 Løgumkloster
- A Grethe H. Nielsen, uddannelseskonsulent,
Nederbyvænget 83, 6100 Haderslev
- V Thorkild Dahl Nielsen, borgmester, gårdejer,
Stormsgårdevej 38, 6372 Bylderup-Bov
- A Kurt Nissen, afdelingskasserer,
Enøvej 3, Kirkeby, 6430 Nordborg
- A Bent Krogh Petersen, skolepsykolog,
Pileløkke 36, 6310 Broager
- O Inge Refshauge, lokalredaktør,
Stagehøjvej 95, Bov, 6330 Padborg
- S Harald Søndergaard, bankdirektør,
Gyden 4, 6360 Tinglev
- V Orla Tangbæk, politiinspektør,
Nygade 29, 6270 Tønder
- A Bente Weber Tietje, distriktssekretær,
Skovtoften 2, Havnbjerg, 6430 Nordborg

Udvalgenes sammensætning i Sønderjyllands Amt

Økonomiudvalget:

Kresten Philipsen, formand
Karsten Meyer Olesen
Regnar Liboriussen
Anna Margrethe Ikast
Harald Søndergaard
H.E. Madsen
Grethe Nielsen

Udvalget for teknik og miljø:

Jens Andresen, formand
Heine Andersen
Jens Ole Juhler
J.K. Hansen
Thorkild Dahl Nielsen
Egon Lykke
Marie Bonefeld

Sundhedsudvalget:

Carl Holst, formand
Bent Krogh Petersen
Orla Tangbæk

Regnar Liboriussen
Kirsten Lyck
Kurt Nissen
Bent Iversen

Undervisnings- og kulturudvalget:

Anna Margrethe Ikast, formand
Grethe Nielsen
Bente W. Tiettje
Helge M. Lauritzen
Jens Møller
Nanna Hørlück
Kresten Bjerre

Socialudvalget:

Karsten Meyer Olesen, formand
Nanna Hørlück
Helge Jensen
Britt Tryde Haarløv
Kurt Nissen
Jan Køpke Christensen
Inge Refshauge

Psykiatriciudvalget:

Kresten Philipsen, formand
Karsten Meyer Olesen
Carl Holst
Nanna Hørlück
Bent Krogh Petersen

Regionalrådet for Region Sønderjyl- land/Schleswig

Til Regionalrådet for Region Sønderjylland/Schleswig er der udpeget 21 medlemmer fra hver side af landegrænsen.

Udpeget af Sønderjyllands Amtsråd:

Amtsborgmester Kresten Philipsen,
Amtsdirektør Finn Hansen,
Amtsrådsmedlem Karsten Meyer Olesen
Amtsrådsmedlem Harald Søndergaard,
Amtsrådsmedlem Anna Margrethe Ikast,
Amtsrådsmedlem Jens Andresen,
Amtsrådsmedlem Carl Holst,
Amtsrådsmedlem Grethe Nielsen,
Borgmester Villy B. Jacobsen.

Udpeget af Det tyske Mindretal:

Formand for BdN Hans Heinrich Hansen.

Udpeget af Sønderjyllands ErhvervsCenter:

Direktør Jens Sejer Sørensen,
LO-formand Willy Sahl

Udpeget af Det regionale

Arbejdsmarkedsråd:

Kredsformand Thorkild Jacobsen,
Personalechef Ove Gerber,
Regionschef Jørn Kristiansen.

Udpeget af Kommuneforeningen for Sønderjyllands Amt:

Borgmester Jørn Lehmann Petersen,
Borgmester Nis Mikkelsen.

Udpeget af kommunerne i Sønderjyllands Amt:

Borgmester Allan Niebuhr,
Borgmester Rudi Jensen,
Borgmester Peter Holst,
Borgmester Erik Schmidt.

Udpeget af byrådet i Flensborg:

Bypræsident Peter Rautenberg,
Overborgmester Olaf Cord Dielewicz,
Byrådsmedlem Knut Franck,
Byrådsmedlem Oliver Dörflinger,
Byrådsmedlem Gerhard Maas,
Direktør Peter Michael Stein,
Kredsformand Peter Köhler.

Udpeget af Slesvig-Flensborg Amt:

Amtspræsident Johannes Petersen,
Landråd Jörg-Dietrich Kamischke,
Amtsrådsmedlem Ingo Degner,
Amtsrådsmedlem Peter-Dietrich Henningsen,
Amtsrådsmedlem Andreas Lorenzen,
Kommuneforeningsformand Walter Behrens,
Borgmester Klaus Nielsky.

Udpeget af Nordfriesland Amt:

Amtspræsident Helmut Wree,
Landråd Dr. Olaf Bastian,
Kommuneforeningsformand Peter Petersen,
Amtsrådsmedlem Mogens Lesch,
Borgmester i Wyk Heinz-Georg Roth,
Amtsrådsmedlem Armin Nickel,
Amtsrådsmedlem Thomas Nissen.

Observatører:

Folketingsmedlem Hans Chr. Schmidt,
Folketingsmedlem Lis Greibe,
Direktør Jørgen Kühl,
Landdagsmedlem Jost de Jager,
Landdagsmedlem Ulf von Hielmcrone,
Departementschef Rüdiger von Plüskow

Regionalrådets sekretariat

Hærvejen 11B, Bov, 6330 Padborg,
tlf. 74 67 05 01, fax 74 67 05 21.
Sekretariatsleder: Vakant.

Amtsprogramrådet

Amtsrådsmedlem (A)

Bent Krogh Petersen,
Pileløkke 36, 6310 Broager

Amtsrådsmedlem (V)

Helge Jensen,
Landevejen 34, Døstrup, 6780 Skærbæk

Arbejdernes Radio- og Fjernseerforbund

Edel Zimmerman
Ahlefheldtvej 17, Søgård, 6200 Aabenraa

Bund Deutscher Nordschleswiger

Gerhard Mammen,
Brystrupvej 25, Hellevad, 6230 Rødekro

Familie og Samfund Sønderjylland, Dansk Familie Landbrug og Sydslesvigs Kvindeforening

Kathrine Rodenberg
Vester Terpvej 10, Vester Terp,
6240 Løgumkloster

Kristelig Lytter- og Fjernseerforbund og Kirke og Medier, Sønderjylland

Birgit Brammer (formand)
Granstien 2, Bedsted,
6240 Løgumkloster

LO i Sønderjylland

Willy Sahl,
Bjerggade 4 L, 6200 Aabenraa

LOF i Sønderjylland

Ejner Schmidt (næstformand),
Vestergade 14, 6240 Løgumkloster

Personlige repræsentanter

Britt Linnet Enna,
Kettingvej 18, 6440 Augustenborg
Marie Gregersen,
Kvistrup Gl. Skole, Kvistrupvej 30,
6100 Haderslev
Kirsten Madsen,
„Højgård“, Skodborgvej 7, Langetved,
6630 Rødding
Arne Rasmussen,
Lundtoftvej 21, Kliplev, 6200 Aabenraa

Bitten Vestergaard,
Høgelsbjerg 50, 6200 Aabenraa

Sydslesvigsk Forening (observatør)

Heinrich Schultz,
Tönninger Strasse 29,
D-25836 Garding, Tyskland

Sønderjysk Forsamlingshusforening

Hans Christian Hansen,
Ravsted Skolegade 14, Ravsted,
6372 Bylderup-Bov

Eldresagen, Sønderjylland

Ellen Borum,
Trenevej 77, Dybbøl, 6400 Sønderborg

EN SPÆNDENDE RAMME OM

- aktiv udflugt
- en anderledes fest
- møde el. konference

Ring tlf. nr. 74 75 08 00
og få sendt et tilbud.

Eller find os på
www.hjemsted.dk

HJEMSTED OLDTIDSPARK

Kommuner i Sønderjyllands Amt

Kommuneforeningen i Sønderjyllands Amt

Rådhuset, 6500 Vojens,
tlf. 74 20 30 14, fax 74 54 39 19
E-post: sdj@kommuneforening.dk
Internet: <http://www.kommuneforening.dk/sdj/>
Formand: Borgmester Nis Mikkelsen
Sekretær: Kommunaldirektør Mogens Olsen

Kommuner:

Aabenraa Kommune

6200 Aabenraa
tlf. 74 62 12 00 · fax 74 62 38 59
Borgmester: Jørgen Witte
Kommunaldirektør: Torben Holding

Augustenborg Kommune

6440 Augustenborg, tlf. 74 47 15 82
Borgmester: Erik Schmidt
Kommunaldirektør: John Borggreen

Bredbro Kommune

6261 Bredbro, tlf. 74 71 16 50, fax 74 71 12 54
Borgmester: Ib Lindegaard
Kommunaldirektør: Gert Horn

Bov Kommune

6330 Padborg, tlf. 74 67 00 67, fax 74 67 59 05
E-post: raadhus@bovkommune.dk
Internet: www.bovkommune.dk
Borgmester: Allan Niebuhr
Kommunaldirektør: Bent Sørensen

Broager Kommune

6310 Broager, tlf. 74 44 10 33
E-post: raadhuset@broager.dk
Borgmester: Jørn Lehmann Petersen
Kommunaldirektør: Erik Breum

Christiansfeld Kommune

6070 Christiansfeld, tlf. 74 26 74 26
Borgmester: Jørgen From
Kommunaldirektør: Benny Balsgaard

Gram Kommune

6510 Gram
tlf. 74 82 21 31 · fax 74 82 21 45
Borgmester: Hans Peter Geil
Kommunaldirektør: Niels A. Koustrup

Gråsten Kommune

6300 Gråsten
tlf. 74 65 12 30 · fax 74 65 30 70
Borgmester: Bendt Olesen
Kommunaldirektør: Ejner Stølting

Haderslev Kommune

6100 Haderslev
tlf. 74 22 23 24
Borgmester: Karen From
Kommunaldirektør: Jens Kaptain

Højer Kommune

6280 Højer
tlf. 74 78 23 27
Borgmester: Knud Hansen
Kommunaldirektør: Asger Wind

Lundtoft Kommune

Gråstenvej 1, Felsted, 6200 Aabenraa
tlf. 74 68 55 11
Borgmester: Villy Jakobsen
Kommunaldirektør: Jes Schramm

Løgumkloster Kommune

Rådhusstræde 2, 6240 Løgumkloster
tlf. 73 74 55 55 · fax 73 74 55 56
E-post: raadhuset@logumkloster.dk
Borgmester: Kaj Armann
Kommunaldirektør: Hans Holt

Nordborg Kommune

6430 Nordborg
tlf. 74 15 16 17
Borgmester: Jan Prokopek Jensen
Kommunaldirektør: Alfred Holm-Petersen

Nørre-Rangstrup Kommune

6520 Toftlund
tlf. 74 83 19 34 · fax 74 83 05 32
Borgmester: Birte Thyssen
Kommunaldirektør: Mathias M. Achner

Rødding Kommune

6630 Rødding, tlf. 73 84 24 00
Borgmester: Peter Holst
Kommunaldirektør: Normann Pedersen

Rødekro Kommune

6230 Rødekro
tlf. 73 36 36 36 · fax 73 36 37 38
Borgmester: Tove Larsen
Kommunaldirektør: Ervin Mølgård

Skærbæk Kommune

6780 Skærbæk
tlf. 73 95 95 95 · fax 73 95 95 73
Borgmester: Peter A. Petersen
Kommunaldirektør: Vakant

Sundeved Kommune

Avnbølvej 12, Sundeved, 6400 Sønderborg
tlf. 74 46 12 16 · fax 74 46 10 12
E-post: sundeved@sundeved.dk
Borgmester: Ruth Jørgensen
Kommunaldirektør: Frank Larsson

Sydals Kommune

6470 Sydals
tlf. 73 11 50 00 · fax 73 11 51 00
Borgmester: Jens Peter Kock
Kæmner: Poul-Erik Johansen

Sønderborg Kommune

6400 Sønderborg
tlf. 74 42 93 00 · fax 74 42 93 90
Borgmester: A. P. Hansen
Kommunaldirektør: Steffen Røntorp

Tinglev Kommune

6360 Tinglev
tlf. 73 34 35 36 · fax 74 64 20 24
Borgmester: Thorkild Dahl Nielsen
Kommunaldirektør: Morten Knudsen

Tønder Kommune

6270 Tønder
tlf. 74 72 18 10 · fax 74 72 08 72
Borgmester: Rudi Jensen
Kommunaldirektør: Niels Johannesen

Vojens Kommune

6500 Vojens
tlf. 74 20 30 40
Borgmester: Nis Mikkelsen
Kommunaldirektør: Mogens Olsen

FOLKEHJEM

RESTAURANT
KURSUSCENTER
v/ Jutta Sennels
Haderslevvej 7
6200 Aabenraa
Tlf. 74 62 28 48
Fax. 74 63 12 48

*For borgere
og borgerinder*

Foreninger, organisationer, institutioner m.v.

Sønderjydsk Skoleforening

Formand: Lisbet Skau,
Hasselvej 4, Hammelev, 6500 Vojens,
tlf. 74 50 79 22

Næstformand: Elsebeth Smidt,
Tanderupgaard, Tanderup Digevej 38,
6760 Ribe

Kasserer: Hanne Clausen,
Sydbank, 6270 Tønder
Privat: Toghale 11, Møgeltønder, 6270 Tønder

Sekretær: Inger Rahbek Andersen
Hofmannsvej 3, Roost, 6535 Branderup,
tlf. 74 83 40 81

Povl Callesen,
Varnæsvej 700, Varnæs, 6200 Aabenraa

Jens Østergaard,
Københovedvej 11, Københoved, 6630 Rødding

Steffen Oxholm,
Bevtoftvej 28, Tirslund, 6541 Bevtoft

Johan Philipsen,
Højsvej 3, Ullerup, 6400 Sønderborg

Inger Langhede,
Varnæsvej 559, Felstedskov, 6200 Aabenraa

Birthe Boe,
Jættevej 17, Hostrupskov, 6200 Aabenraa

Ellen Christensen,
Nyrøjsvej 6, Lavensby, 6430 Nordborg

Kern Haurum Pedersen,
Vestergade 14, 6240 Løgumkloster

Hans Diderik
Kløppenborg-Skrumsager,
Sjølund Landevej 24, 6093 Sjølund

Uffe Bjerre,
Mølleparken 97, 6240 Løgumkloster

Peter Moltesen Ravn,
Høgsbrovej 52, Høgsbro, 6760 Ribe

Marie S. Simonsen,
Mjang Bygade 13, Mjang, 6470 Sydals

Søren Hansen,
Slogsherredsvej 37, 6372 Bylderup-Bov

Københavnsafdelingen

Niels Jørgen Nørgaard,
Halls Allé 1, 1802 Frederiksberg C

Almanakudvalget

Formand: Kern Haurum Pedersen,
Vestergade 14, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 31 20

Ansvarshavende redaktør: Hans-Ole Mørk,
Farverhus 21, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 80 62, fax 74 62 80 49

Hans Schmidt,
Slotsvej 21, Arrild, 6520 Toftlund

Hanne Clausen,
Toghale 11, 6270 Tønder

Johann Mikkelsen,
Flensburger Strasse 109, D-25917 Leck

Tage Madsen,
Surreroj 18, 6372 Bylderup-Bov

Lisbet Skau,
Hasselvej 4, Hammelev, 6500 Vojens

Uffe Bjerre,
Mølleparken 97, 6240 Løgumkloster

Henrik Skov Kristensen,
Ørstedsgade 24, 6400 Sønderborg

Sprogforeningen

Folkhjem, Haderslevvej 7, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 11 50

Bestyrelse:

Formand: Skoleinspektør Ove Nissen,
Dalsmark 3, Rinkenæs, 6300 Gråsten,
tlf. 74 65 07 45

Sognepræst Thorbjørn Heick,
Kirkepladsen 3, 6270 Tønder, tlf. 74 72 12 27

Kordegner Povl Verner Hansen, Damgårdsparken 51,
6070 Christiansfeld, tlf. 74 56 22 48

Vandrelærer Volker Bock,
Meiereistrasse 7, D-24891 Schnarup-Thumby,
tlf. 0049 462 37 189

Lærer Johann Mikkelsen,
Flensburger Strasse 109, D-25917 Leck,
tlf. 0049 4662 3185

Gårdejer Thomas Rodenberg,
Vester Terpvej 10, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 33 83

Lærer Signe Andersen,
Osterwung 5, D-25856 Hattstedt,
tlf. 0049 4846 590

Grænseforeningen

Kontor: Peder Skrams Gade 5,
Postboks 1530, 1020 København K,
tlf. 33 11 30 63, fax 33 32 73 76
E-post: info@graenseforeningen.dk
Internet: <http://www.graenseforeningen.dk>
Formand: Chefredaktør Bent A. Koch
Direktør: Niels Henriksen

Haderslev Østeramts Grænseforening

Formand: Lisbet Skau,
Hasselvej 4, Hammelev, 6500 Vojens,
tlf. 74 50 79 22

Haderslev Vesteramts Grænseforening

Formand: Sigrud Andersen,
Rangstrupvej 20, 6534 Agerskov,
tlf. 74 83 31 56

Sønderborg kreds

Formand: Marie Hess,
Frydenlund 5, 6430 Nordborg
tlf. 74 45 62 65

Tønder kreds

Formand: Svend Kristiansen,
Østerbyvej 32, 6280 Højer,
tlf. 74 78 32 15, fax 74 78 32 17

Aabenraa kreds

Formand: Skoleinspektør Ove Nissen,
Dalsmark 3, Rinkenæs,
6300 Gråsten,
tlf. 74 65 07 45

Grænseforeningens Landbrugsudvalg

Formand: Fhv. forstander Filt Jensen,
Langager, Stenderup, 6400 Sønderborg

Slesvigsk Samfund

Formand: Direktør Andreas Nicolaisen,
Bukkeballevvej 54 A, 2960 Rungsted Kyst,
tlf. 45 86 71 79
Kontor: Vagtelvej 65 ^{4. tv.}, 2000 Frederiksberg,
tlf. 38 88 80 04

Den Nordslesvigske Kvindeforening

Formand: Elise Jensen, Højtoftgård,
Gammelbyvej 40, Fjelstrup, 6100 Haderslev
Næstformand: Kirsten Schmidt,
Blåmose 15, Høruphav, 6470 Sydals
Sekretær: Rita Jespersen,
Dimen 55, 6200 Aabenraa
Kasserer: Kirsten Nissen,
Sandemandsvej 3, Brøns, 6780 Skærbæk
Adresse: Rømmø Kur og Rekreation
Havnebyvej 119, 6792 Rømmø,
tlf. 74 75 52 14

Historisk Samfund for Sønderjylland

Sekretariat og ekspedition:
Haderslevvej 45, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 46 83
Åbningstider: Mandag-torsdag kl. 9-14

Forretningsudvalg:

Formand: Lars N. Henningsen
Næstformand: Hans Schultz Hansen
Kasserer: Henning Mathiesen
Kim Furdal

Øvrige medlemmer af styrelsen:

Henrik Becker-Christensen
Elsemarie Dam-Jensen
Lennart S. Madsen
Henrik Skov Kristensen
Carsten Porskrog Rasmussen
O. Perch Nielsen
Hans H. Worsøe
Inge Adriansen

Redaktionsadresser:

Sønderjyske Årbøger:
Lars N. Henningsen
Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig
Postboks 528, 6330 Padborg,
tlf. 0049-461 86970

Sønderjysk Månedskrift:

Kim Furdal

→

Institut for Sønderjysk Lokalhistorie
Haderslevvej 45, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 58 60

Skriftrækken:

Hans Schultz Hansen

Landsarkivet for Sønderjylland

Haderslevvej 45, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 58 58

Amtsudvalgsformænd:

Karl Erik Olesen, Starup (Haderslev amtskreds)

Peter Madsen, Løgumkloster (Tønder amtskr.)

Hans H. Bang, Bov (Aabenraa amtskreds)

Briks Iversen, Sønderborg

(Sønderborg amtskr.)

Jesper Bolund Nielsen, Slesvig (Sydslesvig)

Historisk Samfund for Als og Sundeved

Formand: Provst Lorenz P. Christensen,

Stationsgade 1, Vester Sottrup,

6400 Sønderborg, tlf. 74 46 74 70

Sekretariat: Museet på Sønderborg Slot,

6400 Sønderborg, tlf. 74 42 25 39,

(bedst tirsdag kl. 13 - 16)

Landsforeningen af

Forsamlingshuse i Danmark

Formand: Lars Barkholt, Gåsemosen 7,

Snave, 5683 Hårby, tlf. 64 77 14 40

Næstformand: Hans Chr. Hansen,

Ravsted Skolegade 14, Ravsted,

6372 Bylderup-Bov, tlf. 74 64 74 71

Sønderjysk Forsamlingshusforening

Formand: Hans Chr. Hansen,

Ravsted Skolegade 14, Ravsted,

6372 Bylderup-Bov, tlf. 74 64 74 71

Næstformand: Christian Torp,

Hærvejen 103, 6230 Rødekro, tlf. 74 66 22 11

Kasserer: Helga Becker,

Sønderhedevej 10, Østerby Mark, 6280 Højer,

tlf. 74 78 32 03

Sekretær: Jens Knudsen,

Nørbygårdvej 40, Marstrup, 6100 Haderslev,

tlf. 74 57 51 65

Institut for Grænseregionsforskning

Persillegade 6, 6200 Aabenraa,

tlf. 74 62 55 50, fax 74 62 51 69,

Direktør: Jørgen Kühl

Samfundsvidenskabelig forskningsleder:

Cand. polit., Ph. D., Christian Hansen

Naturhistorisk Forening for Sønderjylland

Formand: Cand. scient. Vagn Heckmann,

Rosenbakken 109, 6100 Haderslev,

tlf. 74 52 27 65

DGI Sønderjylland

Øbeningsvej 1, 6230 Rødekro,

tlf. 73 66 90 50, fax 74 66 96 42,

tlf.tid: Mandag-torsdag kl. 8.00-12.30 og

13.00-16.00 samt fredag kl. 8.00-12.30

Formand: Sverre Jørgen James Olsen,

Stolligvej 4, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 74 30

1. næstformand: Anne Marie Christensen,

Bygaden 15, Hønsnap, 6340 Kruså,

tlf. 74 60 84 24

2. næstformand: Christian Rasmussen,

Gl. Hejlsmindevej 6, 6100 Haderslev,

tlf. 74 56 63 36

Haderslev/Rødding-egnen: Helge Moosmann,

Hjort Lorenzensvej 47, 6100 Haderslev,

tlf. 74 52 14 43

Sønderborg-egnen: Knud Møller, Skolegade 14,

Guderup, 6430 Nordborg, tlf. 74 45 97 68

Tønder-egnen: Birgitte Bang Schmidt,

Vinklen 5, 6270 Tønder, tlf. 74 72 41 92

Aabenraa-egnen: Birgit Langelund,

Søndergade 7, 6392 Bolderslev, tlf. 74 64 64 68

SI Skyttegruppen:

Formand: Kurt Bromann,

Havretoften 21, 6400 Sønderborg, tlf. 74 42 16 20

Løgumkloster Refugium

Refugievej 1, 6240 Løgumkloster,

tlf. 74 74 33 01, fax 74 74 33 25,

Forstanderpar: Svend og Kirsten Stidsen

Danmarkssamfundet

Amtsformand: Helge Moosmann,

Hjort Lorenzensvej 47, 6100 Haderslev,

tlf. 74 52 14 43

Amnesty International

Dyrkøb 3, 1166 København K,

tlf. 33 11 75 41, fax 33 93 37 46

E-post: amnesty@amnesty.dk

Internet: www.amnesty.dk

Foreningen »Venner af Rømøs natur«

Formand: Rosa Schmidt, Temevej 11, Havneby,

6792 Rømø, tlf. 74 75 52 10

Foreningen Hjemmeværnsmuseets Venner

Formand: Oberstløjtnant Jørn Nielsen,
Hjemmeværnsdistrikt Sønderjylland,
Søgaardlejren, 6200 Aabenraa

Bund Deutscher Nordschleswiger

Deutsches Generalsekretariat, Vestergade 30,
6200 Aabenraa, tlf. 74 62 38 33

Formand: Dyrnlæge Hans Heinrich Hansen,
Fredeshøj 3, Hejsager, 6100 Haderslev,
tlf. 74 57 12 52

Generalsekretær: Peter Iver Johannsen

Deutscher Jugendverband für Nordschleswig

Jørgensgaard 5, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 38 45

Formand: Lærer Hans-Werner Nissen,
Burkal Kirkevej 26, 6372 Bylderup-Bov,
tlf. 74 76 22 76

Forretningsfører: Knut Lippert.

Jugendhof Knivsberg, Haderslevvej 484,
Genner, 6230 Rødekro, tlf. 74 69 88 20, fax 74
69 84 24

Deutscher Schul- und Sprachverein für Nordschleswig

Ramsherred 49A, 6200 Aabenraa,

Formand: Gårdejer Joachim Schramm,
Karlsmindevej 1, Lydersholm, 6270 Tønder,
tlf. 74 73 42 37

Kirkelige foreninger og organisationer

Den Sønderjydske Forening af Menighedsrådsmedlemmer

Formand: Viceskoleinspektør Bent F. Petersen,
Parkvej 11, Brøns, 6780 Skærbæk,
tlf. 74 75 34 39

Næstformand: Sognepræst Hans Fabricius,
Søndergade 7, Skodborg, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 81 14

Sekretær: Fru Bodil Bjerre,
Tøndervej 13, 6780 Skærbæk, tlf. 74 75 14 10

Sønderjyske landsstyrelsesmedlemmer:

Sognepræst Hans Fabricius, Søndergade 7,
Skodborg, 6330 Rødding, tlf. 74 84 81 14

Dansk Kirke i Udlandet

Nørrevænget 43B, Postboks 83, 5100 Odense C,
tlf. 66 13 95 31, fax 66 13 96 69

Postgiro 900 13 95

Præsident: Biskop Søren Lodberg Hvas,
Thulebakken 1, 9000 Aalborg,
tlf. 98 18 80 88

Formand: Domprovst Jens Arendt,
Domkirkepladsen 4, 4000 Roskilde,
tlf. 46 35 08 74

Medlem af bestyrelsen: Kirsten Vigen Clausen,
Dysevej 7, Hostrupskov, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 61 41 25

Generalsekretær og kasserer:

Egon Christiansen, Store Klaus 39,
5270 Odense N, tlf. 66 18 20 17

Brødremenighedens Danske Mission (BDM)

Nørregade 14, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 22 33

Missionssekretær: Svend Søe

Dansk Ethioper Mission

Nørregade 14, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 22 33

Løgumkloster Refugium

Refugieophold

Ferie, ro, hvile, studier og rekreation.

- perioder med program
- perioder med pensionstrabat
- gavekort udstedes
- velegnet som kursussted

Send bud efter nærmere oplysninger.

Løgumkloster Refugium
6240 Løgumkloster
Tlf. 74 74 33 01 Fax 74 74 33 25
Kirsten og Svend Stidsen

Dagpart-Håndbøger - #488 33 33

Sudanmissionen

Folkekirkelig Mission i Afrika

Nørregade 14, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 22 33, fax 74 56 06 33
Generalsekretær: Carsten Haugaard Nielsen

Den Danske Israelsmission

Nørregade 14, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 22 33
Generalsekretær: Heinrich W. Pedersen

Det Danske Missionselskabh (DMS)

Strandagervej 24, 2900 Hellerup,
tlf. 39 62 99 11
Generalsekretær: Harald Nielsen
Formand: Sognepræst Lars Mandrup,
Skolevangs Allé 72, 8240 Risskov

Fonde

Dansk Kultursamfund af 1910

Formand: Fhv. minister J. K. Hansen,
Strandparken, Sundgade 58 D,
6400 Sønderborg
Sekretær: Jutta Petersen,
Bjerggade 4C, 1., 6200 Aabenraa

Fonden til bevarelse af gamle Rømhuse

Formand: Rosa Schmidt,
Ternevej 11, Havneby, 6792 Rømmø

H. P. Hanssens Mindefond

Formand: Margrethe Wind,
Foldingbrovej 3, Hjerting, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 14 66
Næstformand: J.P. Caspersen,
Kirkebakken 6, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 22 23
Kasserer: Finn Dyhr,
H. P. Hanssensvej 23, 6100 Haderslev

Danske og frisiske foreninger og institutioner i Sydslesvig

Sprogforeningen

Sydslesvigafdelingen
Formand: Signe Andersen, Osterwung 5,
D-25856 Hattstedt, tlf./fax 04846/63948

Kgl. dansk Generalkonsulat

Generalkonsul: Henrik Becker-Christensen
Konsul: Hanne Eder
Nordergraben 19, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/144000, fax 0461/17928

Sydslesvigsk Forening (SSF)

Formand: Heinrich Schultz
Tönninger Strasse 29, D-25836 Garding,
tlf. 04862/512, fax 04862/1729

Flensburg by

Formand: Maren Schultz,
Stuhrsallee 19, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/51120
Sekretariat: Sekretær Viggo Petersen,
Schiffbrücke 42, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/24766, fax 0461/180369

Flensburg amt

Formand: Peter Kreutzer,
Kallhoi 6, Kupfermühle, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/75810
Sekretariat: Sekretær Monika Jansen,
Norderstrasse 74, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/25827, fax 0461/12979

Gottorp amt

Formand: Preben Vognsen
Steenstraat 1, D-24407 Rabenkirchen,
tlf. 04642/2114, fax 04642/7123
Sekretariat: Sekretær Gudrun Petersen,
Lollfuss 69, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621/23888, fax 04621/21105

Husum amt

Formand: Lass Erhardsen,
Dörpumer Weg 75, D-25821 Bredstedt,
tlf. 04671/4227
Sekretariat: Sekretær Peter Johannsen,
Neustadt 95, D-25813 Husum,
tlf. 04841/2612, fax 04841/63618

Ejdersted amt

Formand: Peter Jacob Alberts, Vesterhever
Str. 8, Augustenkoog, D-25881 Tating,
tlf. 04865/836
Sekretariat: Am Hafen 30, D-25832 Tönning,
tlf. 04861/5493, fax 04861/1607

Rendsborg/Egernførde amt

Formand: Preben Holl, Fleckebyer Landstr. 7,
Lehmrade, D-24811 Brekendorf, tlf. 04353/581
Sekretariat: Sekretær Jan Svendsen,
»Amtmandsgården«, Torstrasse 4,
D-24768 Rendsburg, tlf. 04331/23376 og
H. C. Andersen-Weg 8, D-24340 Eckernförde,
tlf. 04351/2527, fax 04351/5183

Sydtønder amt

Formand: Johann Mikkelsen, Flensburger
Strasse 109, D-25917 Leck, tlf. 04662/3185
Sekretariat: Sekretær Uwe Petersen,
Lorenz Jannsen Strasse 1, D-25899 Niebüll,
tlf. 04661/2755, fax 04661/2432

Aktivitetshuset

Norderstr. 49, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/150140, fax 0461/150420
Leder: Georg Buhl

»Christianslyst«

Lejrscole- og kursushjem, D-24392 Süderbrarup,
tlf. 04641/92229, fax 04641/92229
Forstander: Vagn Porsmose Andersen

Dansk Alderdomshjem

Nerongsallee 27, D-24943 Flensburg,
tlf. 0461/51311, fax 0461/582397
Forstander: Bodil Bjerregaard-Brocks

Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig

Norderstrasse 59, D-24939 Flensburg,

Dansk postadresse: Box 528, 6330 Padborg
tlf. 0461/86970, fax 0461/8697220
Åbent: Sommerhalvåret kl. 10-18,
lørdag kl. 9-13. Vinterhalvåret kl. 10-19,
lørdag kl. 9-13. Overgangsdatoer mellem
halvårene meddeles i Flensburg Avis
Overbibliotekar: Alice Johansen
Studieafdelingen og arkivet:
Arkivar, dr. phil. Lars N. Henningsen
Slesvigske Samling: Vakant

Dansk Erhvervsforening i Sydslesvig

Formand: Gerd Pickardt,
Annenweg 11, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/75900, fax 0461/78299

Dansk Generalsekretariat

Flensborghus, Norderstrasse 76,
D-24939 Flensburg eller
Postfach 2664, D-24916 Flensburg,
tlf. 0461/144080, fax 0461/14408-130
Generalsekretær: Gert Wiencke
Regnskabsafdelingen: Petra Erichsen
Kulturafdelingen: Fuldmægtig Marianne Wulff
Dansk postadresse: Box 369, 6330 Padborg

Dansk Gymnastikforening Flensburg

Formand: Heinz Dieter Franz,
Nikolaiallee 1-3, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/55836
Klubhuset: Marienhölungsweg 62,
D-24939 Flensburg (Frueskovens Idrætspark),
tlf. 0461/54819

Dansk Kirke i Sydslesvig

Dansk Kirkekontor, Wrangelstrasse 14,
D-24937 Flensburg, tlf./fax 0461/52925
Provst: Viggo Jacobsen
Forretningsfører: Jytte Andresen

Dansk Lærerforening for Sydslesvig

Süderstr. 31, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/773230, fax 0461/73073
Formand: Niels Nielsen

Dansk Menighedspleje, Flensburg

Waldstrasse 45, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/52071

→

Dansk Menighedspleje, Slesvig

v/ pastor Morten Mortensen,
Bismarckstrasse 18A, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621/25815

Dansk Menighedspleje, Tønning

v/ pastor Preben Kortnum Mogensen,
Herrengården 3, D-25832 Tønning
tlf. 04861/453

Dansk Skoleforening for Sydslesvig

Formand: Lone Schuldt, Heidewinkel 1,
D-24955 Harrislee, tlf. 0461/74426
Skoleledelse: Hans Andresen
Kontor: Stuhrs Allee 22, D-24937 Flensburg
eller Postfach 1461, D-24904 Flensburg,
tlf. 0461/50470, fax 0461/5047137
Dansk postadresse: Box 389, 6330 Padborg
Børnehaveinspektørens kontor:
Waldstrasse 43, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/5047161, fax 0461/581816
Feriekontoret: Marienhölzungsweg 41,
D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/56664, fax 0461/54372
Skolepsykologisk kontor:
Waldstrasse 43, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/570870, fax 0461/581816
Centralen for Undervisningsmidler:
Stuhrs Allee 33, D-24937 Flensburg eller
Postfach 1461, D-24904 Flensburg,
tlf. 0461/5047146, fax 0461/5047153

Dansk Spejderkorps Sydslesvig

Formand: Dieter Matthiesen,
Richard-Wagner-Strasse 17,
D-24943 Flensburg, tlf. 0461/62788
Korpschef: Roland von Oettingen,
Zum Dorfteich 7, D-24975 Husby,
tlf. 04634/9647

Dansk Sportsfiskerklub Sydslesvig

Formand: Heinz Boehme,
Kappelner Strasse 3, D-24996 Sterup,
tlf. 04637/275

Dansk Sundhedstjeneste for Sydslesvig

Waldstrasse 45, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/570580, fax 0461/5705888

E-post: dansk.sundhedstjeneste@t.online.de
Dansk postadresse: Box 119, 6330 Padborg
Formand for sundhedsrådet og
forretningsudvalget: Pastor Paul Tappe,
Hauptstrasse 5, D-24923 Humptrup,
tlf. 04663/187110
Kontorchef: Georg Hanke
Ledende sygeplejerske: Jochen Arndt,
tlf. 0461/52072

Dansk Sygeplejeforening, Flensburg

Formand: Kirsten Fabricius, Wasserlooserweg 5,
D-24944 Flensburg, tlf. 0461/30353

Dansk Tunghøreforening

Formand: Helmuth Autzen, Drosselweg 2,
D-24939 Flensburg, tlf. 0461/41830

De Sydslesvigske Husmoderforeninger

Formand: Inge Nielsen, Sesklint 22,
D-24358 Ascheffel, tlf. 04353/991955

Den slesvigske Kvindeforening

Formand: Margret Lassen, Dorfstrasse 23,
D-24891 Struxdorf, tlf. 04623/250

Det danske Bibliotek i Husum

Neustadt 81, D-25813 Husum, tlf. 04841/82280
Leder: Bibliotekar Keld Klemith Madsen

Det danske Bibliotek i Slesvig

Lollfuss 69, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621/988054
Leder: Bibliotekar Carsten F. Reyhé

Det lille Teater

Hjemmet, Marienstr. 20, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/24835
Formand: Hans Jørgen Henningsen,
Fischerweg 2, D-25927 Aventoft, tlf. 04664/868
Foreningspost til: Else Fanø,
Gertrudenstr. 1, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/52795

Det sydslesvigske Samråd

Formand: Heinrich Schultz,
Tönninger Str. 29, D-25836 Garding,
tlf. 04862/512

→

→

Næstformand: Viggo Jacobsen, Wrangelstr. 14,
D-24937 Flensburg, tlf. 0461/52565
Sekretær: Alice Johansen,
Norderstr. 59, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/86970, fax 0461/8697220

Duborg-Samfundet

Formand: Elva Thorup Nielsen, Teichweg 2,
Kupfermühle, D-24955 Harrislee, tlf. 0461/75668

Duborg-Skolen

Ritterstrasse 27, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/144390, fax 0461/22430
Dansk postadresse: Box 380, 6330 Padborg
Privat dansk gymnasium
Rektor: Erik Jensen
Pedel: Tlf. 0461/22282

Flensburg Avis

Hovedredaktion og lokalredaktion Flensburg
Wittenberger Weg 19, D-24941 Flensburg
tlf. 0461/50450, fax 0461/5045140
Chefredaktør: Bjarne Lønborg
Direktion: Bjarne Lønborg og Uffe Mayland
Husum: Neustadt 95, D-25813 Husum,
tlf. 04841/3593, fax 04841/62739
Nibøl: Hauptstr. 46, D-25899 Niebüll,
tlf. 4661/5904, fax 04661/2886
Slesvig: Lollfuss 69, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621/26228, fax 04621/27976

Flensburg danske Journalistforening.

Formand: Lise Kristensen,
Wittenberger Weg 19, D-24941 Flensburg,
tlf. 0461/50450

Flensburg Y's Men's Club

v/Ulla Steenild, Svangkærvej 31, 6340 Kruså,
tlf. 74 67 14 87

Foriining for nationale Friiske (Friserforeningen)

Formand: Jörgen Jensen Hahn,
Dorfstr. 91, D-25920 Risum-Lindholm,
tlf. 04661/5620, fax 04661/6498
Sekretariat: Bensmoor 29, D-25842 Bargum,
tlf. 04672/77520, fax 04672/77521
Sekretær: Manfred Nissen

Foreningen »Norden«, Sydslesvig afdeling

Formand: Gerhard Jessen, Twedter Mark 96,
D-24944 Flensburg, tlf. 0461/37458
Sekretariat: Norderstrasse 74,
D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/14408129, fax 0461/14408132

Frivilligt Dreng- og Pigeforbund i Sydslesvig

Distriktsleder: Knud Morsing, Waldstr. 39B,
D-24939 Flensburg, tlf. 0461/57854

Lejrskoler og hytter:

»Trenehyppen«, Markielweg 2, D-24963 Tarp,
tlf. 04638/527,
udlejning v/Arne Hou, Emmerlev,
DK-6280 Højer, tlf. 74 78 25 93

»Kongenshus«, D-25882 Tetenbüll,
udlejning v/Ole Hübertz Knudsen,
Yurian-Ovenstrasse 19,
D-25832 Tönning, tlf. 04861/476

Gamles Værn

Formand: Svend Lekkat, Mistelhof 11,
D-24944 Flensburg, tlf. 0461/315003

Hejmdal Blæseorkester

v/Ejnar Geipel, Industrierweg 47,
D-24955 Harrislee, tlf. 0461/75983

Historisk Samfund for Sønderjylland

Sydslesvigs Amtskreds
Formand: Jesper Bolund Nielsen, Hafengang 8,
D-24837 Schleswig, tlf. 04621/25509

I. C. Møller-Fonden

v/ Henrik Geipel, Osterlücken 13 A,
D-24955 Harrislee, tlf. 0461/71969

Idrætshallen

Moltkestrasse 20C, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/5035021
Inspektør: Ullrich Schmitzkowski

Jaruplund Højskole

Lundweg 2, D-24941 Jarplund-Weding,
tlf. 04630/343+344, fax 04630/690
Forstander: Dieter Paul Küssner

KFUM og KFUK i Sydslesvig

Formand: K. H. Zeuch,
Nordergraben 26, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/23165

Kunstkredsen, Flensburg

Formand: Kisten Hansen,
Reepschlägerbahn 32 C, D-24937 Flensburg, tlf.
0461/27295

Ladelund Ungdomsskole

Karlumer Str. 1, D-25926 Ladelund,
tlf. 04666/714, elevtlf. 1200, fax 04666/853
Forstander: Asger Gyldenkærne

Landboforeninger

Fælleslandboforeningen for Sydslesvig
Kontor: Süderstrasse 89, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/75016, fax 0461/78262
Formand: Bo Hallberg,
Kragstedtmoor 4, D-24997 Wanderup,
tlf. 04606/96337,
Sekretær: Joachim Spitz,
Birkenweg 12, D-25923 Süderlügum,
tlf. 04663/187020, fax 04663/187019

Landboforeningen for Flensburg og Omegn

Formand: Bo Hallberg,
Kragstedtmoor 4, D-24997 Wanderup,
tlf. 04606/96337
Konsulent: Jes Simonsen,
Süderstrasse 89, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/187020, fax 04663/187019

Landboforeningen for

Gottorp og Ejdersted amter

Formand: Preben Holl,
Fleckebyer Landstr. 7, Lehmrade,
D-24811 Brekendorf,
tlf. 04353/581
Konsulent: Dirk Hansen,
Straussweg 5, D-25887 Winnert,
tlf. 04845/535, fax 04845/536

Landboforeningen for Sydtønder amt (Gest)

Formand: Frede Andresen,
Sprakebüller Str. 2, D-25917 Achtrup,
tlf. 04662/4802

Konsulent: Joachim Spitz,
Birkenweg 12, D-25923 Süderlügum,
tlf. 04663/187020, fax 04663/187019

Den nordfrisiske Landboforening (Marsk)

Formand: Karl-Heinz Matthiesen, Dammhusum,
Bundesgarderweg 10, D-25927 Neukirchen,
tlf. 04664/815

Konsulent: Joachim Spitz,
Birkenweg 12, D-25923 Süderlügum,
tlf. 04663/187020, fax 04663/187019

Lejrskolehjemmet »Skipperhuset«

Am Hafen 30, D-25832 Tönning,
tlf. 04861/5493, fax 04861/1607

Lyksborghjemmet

Dansk Børnehjem,
Grosse Strasse 54, D-24960 Glücksburg,
tlf. 04631/2456, fax 04631/3820
Bestyrer: Ulla og Carl Sauer-Petersen

Nordfriisk Instituut

Süderstrasse 30, D-25821 Bredstedt,
tlf. 04671/2081, fax 04671/1333
Instituttleder og direktør: Dr. Thomas Steensen

Radioklubben Duborg

v/ Klaus Thordsen, Ihlseeweg 8,
D-24983 Handewitt, tlf. 04608/577

Sct. Georgs-Gildet

Gildemester: Karen von Oettingen,
Zum Dorfteich 7, D-24975 Husby,
tlf. 04634/9647

Sct. Knuds-Gildet

Oldermand: Heinz Rudebeck,
Jarplunder Weg 14, D-24941 Jarplund-Weding,
tlf. 0461/979393

Slesvigsk Kreditforening

Formand for tilsynsrådet: Christian Paulsen,
Am See 6, D-24850 Lürschau,
tlf. 04621/4445, fax 04621/41192
Kontor: Süderstrasse 89, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/71975, fax 0461/78617
Forretningsfører: Nis Hansen

→

Slesvig Y's Men's Club

Formand: Kristen Iver Kristensen,
Moldenitter Weg 54, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621/23538

Sydslesvigs danske Kunstforening

Formand: Advokat Steen Schrøder,
Waldstrasse 13, Ellund, D-24983 Handewitt,
tlf. 04608/1346

**Sydslesvigs danske
Ungdomsforeninger**

Formand: Anne Kämper,
Kappellerstr. 22, D-24975 Husby,
tlf. 04634/346
fax 04634/9616

Dansk Ungdomssekretariat:
Norderstr. 76, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/144080

Forretningsfører: Horst Schneider

Sydslesvigs Museumsforening

Formand: Dieter Paul Küssner,
Jarplund Højskole,
Lundweg 2, D-24941 Jarplund,
tlf. 04630/343+344, fax 04630/690

Sydslesvigsk Pressetjeneste

Norderstrasse 76, D-24939 Flensburg, eller
Postfach 2664, D-24916 Flensburg,
tlf. 0461/12696 eller 14408-120/122,
fax 0461/14408-131

Sydslesvigsk Selvhjælp SSH

Formand: Knud A. Rasmussen,
Teichweg 4, D-24955 Harrislee, tlf. 0461/7942

Sydslesvigs Skakkreds

Kontaktmand: Horst Wesoly,
Stenbusch 1, D-24885 Sieverstedt,
tlf. 04603/541
Post til: Svend Kjems Hove,
Marienhölzungsweg 45, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/57279

Sydslesvigsk Vælgerforening (SSW)

Landsformand: Gerda Eichhorn, Lornsenstr. 2,
D-24392 Süderbrarup, tlf. 04641/2970 →

Landssekretariat: Schiffbrücke 42,
D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/1461410, fax 0461/14614111

Landssekretær: Dieter Lenz
SSW-Landdagsfraktionen i Flensburg:
Norderstr. 74, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/21514, fax 0461/22514

Landdagsmedlemmer:
Anke Spoorendonk,
Achter de Möhl 35, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/73187, fax 0461/75398
Peter Gerckens,

Heinrich-Heiner Str. 21, D-25813 Husum,
tlf. 04841/73218, fax 04841/1286

SSW-Landdagsfraktionen i Kiel:
Schleswig-Holsteinischer Landtag,
Düsternbrooker Weg 70, D-24105 Kiel,
tlf. 0431/988-1380 eller 0431/988-1381,
fax 0431/988-1382

Sydslesvigsk Folkedansere Flensburg

Formand: Inge-Marie Christensen,
Rudekamp 36, D-24960 Glücksburg,
tlf. 04631/2800

Sønderjysk Arbejdsforening (SAF)

Formand: Hans Hinrichsen,
Carstenstr. 32, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621/29671

Torsdagskoret

Formand: Kirsten Anthonisen,
Westerstr. 30B, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/74102

»Tydal« Spejdgård

D-24852 Eggebek,
tlf. 04609/91030, fax 04609/494
Bestyrer: Helmuth Werth

Ungdomskollegiet

Marienhölzungsweg 66, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/52444
Forstander: Uwe Becher

Union-Bank A/S

Grosse Strasse 2, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/8414-0, fax 0461/8414-290 →

Süderstrasse 89, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/700320, fax 0461/7003232
Schleswiger Str. 85, D-24941 Flensburg,
tlf. 0461/902100, fax 0461/9021010
Direktion: Volker Andersen, Uwe Axen

Voksenundervisningsnævnet for Sydslesvig

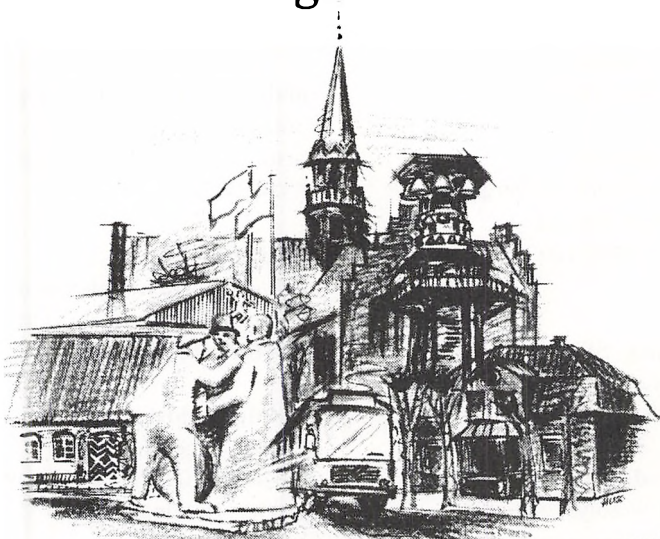
Formand: Inger Pedersen,
Heinrich Schuldt-Str. 2 A, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/51108 →

Sekretær: Signe Andersen,
Osterwung 5, D-25856 Hattstedt,
tlf./fax 04846/63948

Æ' Amatører

Formand: Johann Mikkelsen,
Flensburger Strasse 109, D-25917 Leck,
tlf./fax 04662/3185

**Kulturelle værdier
og traditioner med plads,
miljø og grobund
for meget mere...**

Løgumkloster kommune

Rådhusstræde 2 · 6240 Løgumkloster · Telefon 74 74 45 11

Musik, teater og kunst

Sønderjyllands Symfoniorkester

Musikhuset, Skovvej 16, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 61 61, fax 74 42 61 06

Repræsentantskab:

Formand: Amdsrådsmedlem
Anna Margrethe Ikast

Bestyrelse:

Formand: Amdsrådsmedlem
Anna Margrethe Ikast

Orkesterchef:

Leif V.S. Balthzersen

Der eksisterer mange private ensembler i Sønderjyllands Symfoniorkester, og man kan rette henvendelse til ensemblerne på nedenstående telefonnumre:

Den Danske Harpeduo

Benedikte Johansen, Torill Hald-Nielsen,
tlf. 74 43 20 67

Collegium Danicum

Thomas Jensen, Arne Møller Jørgensen,
Johan Korsfeldt, Finn Sigfusson, Elin Bruhn
tlf. 74 48 68 86

Fløjte og Harpeduo

Thomas Jensen, Benedikte Johansen
tlf. 74 40 75 18

Wiener Ensemblet

Atli Sigfusson, Eliane Karecki, Jan Åkerlind,
Finn Sigfusson
tlf. 74 46 74 53 og 74 41 62 22

Duo Virtuoso

Cello og kontrabas:
Anna Kristina Hindø, Jesper Hindø
tlf. 74 43 12 13

Symphonic Brass

Sønderjyllands Symfoniorkesters messingkvintet,
Ernst Wedam, tlf. 74 42 44 58

2 Trompeter og Orgel

John Frederiksen, Bo Fuglsang, Helge Granum
tlf. 74 42 94 23

Strygetrio

Lars Rimer, Johan Korsfeldt,
Henrik Steensgaard,
tlf. 74 42 93 55

Two Gents

Mogens Eskildsen,
Flemming Neergaard Pedersen
tlf. 74 43 02 82

Dream Band (dansemusik)

Jesper Hindø, tlf. 74 43 12 13

Trio Tre Træ

Bettina Zielke, fløjte, Susanne
Cornelius, klarinet, Karen Andersen, fagot,
tlf. 74 43 43 37

Sønderjysk Amatørsymfoniorkester (SASO)

Jens Petri, Jomfrusti 9, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 32 92

Slesvigske Fodregiments Musikkorps

Haderslev Kaserne, Postboks 1059
Louisevej 2A, 6100 Haderslev,
tlf. 74 22 44 24, fax 74 22 44 87

Haderslev Musikforening af 1987

Ingrid Dalsgaard,
Vendekobbøl 8, 6100 Haderslev, tlf. 74 53 12 33

Midtlandets Musik- og Teaterforening

Erik Stent Pedersen, Herredstedgade 3,
6520 Toftlund, tlf. 74 83 28 66/74 83 01 04

Nordschleswigsche Musikvereinigung

Hans H. Lodemann, Klostervænget 1,
6100 Haderslev, tlf. 74 52 36 55
Musikkonsulent Peter von der Osten,
Dyrhave 37, 6200 Aabenraa, tlf. 74 67 72 79

Sønderborg Musikforening

Jens Petri, Jomfrusti 9, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 32 92

Tønderegnens Musikforening

Max Kjær Nielsen, Markgade 14, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 45 61

Aabenraa Kunst- og Musikforening

Mogens Mølskov,
Hipholm 2, Varnæs, 6200 Aabenraa
tlf. 74 68 08 44

Sønderjydsk Teaterforening

Formand: Preben Rasmussen
Storegade 12, II, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 12 26
Sekretær: Erik Stent Pedersen,
Herrestedgade 3, 6520 Toftlund,
tlf. 74 83 28 66

Dansk Amatør Teater Samvirke

Landsformand: Villy Dall,
Tinggårdsvej 4, Skyum, 7752 Snedsted,
tlf. 97 93 69 75, fax 97 93 69 75,
mobil 40 46 60 02
Generalsekretær: Thomas Hauger
Redaktør af »Rampelyset«: Thomas Hauger
Landssekretariat:
Nygade 15, 6300 Gråsten,
tlf. 74 65 11 03, fax 74 65 20 93
E-mail: dats@dats.dk
Internet: <http://www.dats.dk>
Teaterforlaget DRAMA: Nygade 15,
6300 Gråsten, tlf. 74 65 11 41, fax 74 65 20 93

Sønderjydsk Forsøgsscene

Formand: Randi Jepsen,
Ryes Møllevej 33, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 23 25
Sekretær: Poul Dannow,
Nystadvej 3, Bylderup, 6272 Bylderup-Bov,
tlf. 74 76 21 83

Sønderjydsk Forsøgsscenens Kirkespilgruppe

Formand: Randi Jepsen,
Ryes Møllevej 33, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 23 25

Forsøgsscenen, Haderslev

Formand: Marianne Møller, Grubesvej 20,
Kelstrup, 6100 Haderslev, tlf. 74 58 20 03

Det lille Teater, Gråsten

Formand: Tage Nielsen,
Stjerneparken 64, 6300 Gråsten,
tlf. 74 65 00 40, fax 74 65 36 80

Det lille Teater, Aabenraa

Formand: Lise Bekker Poulsen,
Skinderbro 17, 6200 Aabenraa, tlf. 74 63 03 63

Amatørteaterforeningen Stjernen

Formand: Per Mølgaard, Digevej 9, Brøns,
6780 Skærbæk, tlf. 74 75 36 03

Teatergaleasen, Højer

Formand: Kai Kjær-Andersen, Prilen 14,
6280 Højer, tlf. 74 78 92 41

Teatret Møllen

Møllepladsen 4, 6100 Haderslev
Administrator: Kristian Hald Jensen,
tlf. 74 52 66 79 mellem kl. 10 og 15

Tønder Festival Fond

Vestergade 80, Postboks 113, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 46 10 - Information
tlf. 74 72 10 00 - Billetsalg

Broagerlands Kunstforening

Jane Schmidt Jensen, Solskrænten 19,
6310 Broager, tlf. 74 44 28 28

Christiansfeld Kunst- og Museumsforening

Formand: Ilse Søgaard, Lysestøbervej 3,
6070 Christiansfeld, tlf. 74 56 16 73

Gråsten Kunstforening

Mads Friis, Sejrsvej 79, Rinkenæs,
6300 Gråsten, tlf. 74 65 22 68

Haderslev Kunstforening

Poul-Erik Hansen, Badstuegade 6,
6100 Haderslev

Kunstforeningen Vandtårnet

Nr. Rangstrup Kommune
Formand: Alice Meyer
Toldbodgade 11, 6520 Toftlund,
tlf. 74 83 22 07

Lokalhistoriske foreninger, arkiver og samlinger

Landsarkivet for Sønderjylland

Haderslevvej 45, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 58 58, fax 74 62 32 88
E-post: mailbox@laa.sa.dk
Internet: www.sa.dk/laa
Landsarkivar: Hans Schultz Hansen

Institut for Sønderjysk Lokalhistorie

Haderslevvej 45, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 58 60
Leder: Kim Furdal

Lokalhistoriske Arkiver og Samlinger i Sønderjylland (LASS)

Formand: Randi Demuth, Østerhøj 3,
6310 Broager, tlf. 74 44 01 47

Dansk Slægtsgaardsforening

Formand: Gårdejer Carl Martin Christensen,
Kaaregård, Badstrupvej 39, Badstrup,
5485 Skamby, tlf. 64 85 11 74

Haderslevkredsen:

Formand: Elise Jensen, Højtofttegård,
Gammelbyvej 40, 6100 Haderslev, tlf. 74 56 63 16

Det sydlige Sønderjylland:

Formand: Gårdejer H. C. Clausen, Rosenvej 69,
Ullerup, 6400 Sønderborg, tlf. 74 46 19 61

Hjemmeværnsregion III's historiske udvalg

v/Mette M. Andersen, Gl. Toftlundvej 13,
Rurup, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 15 37

Slægtshistorisk Forening Sønderjylland

Formand: Ole H. Jensen, Kløvermarken 3,
6430 Nordborg, tlf. 74 45 02 35

Augustenborg Kommune

Lokalhistorisk Arkiv

for Augustenborg Kommune

Slotsallé 10, 6440 Augustenborg

tlf. 74 47 18 08

Formand: Ruth Forum Møller,
Storegade 19, 6440 Augustenborg,

tlf. 74 47 10 30

Åbent: Onsdag kl. 9-12 og 16-18.

Første mandag i hver måned kl. 19-21.

Leder: Ruth Forum Møller

Bov Kommune

Bov lokalarkiv

Bov Bibliotek, Bovvej 4, 6330 Padborg,

tlf. 74 67 34 54

Åbent: Som biblioteket og efter aftale

Historisk forening for Vis Herred

v/Henrik Meyer, Fjordvejen 55, 6340 Kruså

Bredebro Kommune

Historisk Forening for Bredebro Kommune

Formand: Lauge Jepsen, Møllevej 5, Visby,

6261 Bredebro, tlf. 74 78 36 40

Lokalhistorisk Arkiv for Bredebro Kommune

Arkivets adresse: Brede Bygade 14,

6261 Bredebro, (biblioteket)

Åbent: Tirsdag kl. 14.00-16.30

Formand: Søren H. Schmidt

Randerup 66, 6261 Bredebro, tlf. 74 71 63 39

Broager Kommune

Lokalhistorisk Forening for Broagerland

Formand: Christian Frederiksen,

Klør-Fire 20, 6310 Broager, tlf. 74 44 29 23

Arkiv: Storegade 33, 6310 Broager,

tlf. 74 44 93 51

Åbent: Tirsdag kl. 15-17 og efter aftale

Leder: Randi Demuth,

Østerhøj 3, 6310 Broager, tlf. 74 44 01 47

Christiansfeld Kommune

Christiansfeld lokalhistoriske forening

Formand: N. P. Wiborg,

Bojskov Byvej 25, 6070 Christiansfeld,

tlf. 74 56 35 07

Arkiv: Nørregade 1, 6070 Christiansfeld,

tlf. 74 56 25 98

Åbent: Fredag kl. 15-17, lørdag kl. 14-16

Leder: Annelise Gram,

→

→

Kongensgade 19 ^{14v.}, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 19 92

Fjelstrup Lokalhistoriske Forening

Formand: Anne-Kirsten Glumsø,
Fjelstrup Nørrevej 70, 6100 Haderslev,
tlf. 74 56 62 14
Arkiv: Skolebakken 2, Fjelstrup, 6100 Haderslev
Åbent: Efter aftale med formanden

Lokalhistorisk Forening og Arkiv for Hejls-Hejlsminde

Formand: Gunnar M. Krag,
Trappendalvej 29, 6094 Hejls, tlf. 75 57 47 54
Arkiv: Hejls Landevej 57, 6094 Hejls
Åbent: Sept.-april tirsdag kl. 15.30-17.30 og
1. tirsdag i måneden kl. 19-21
Leder: Kirsten Degn,
Bagvejen 14, 6094 Hejls, tlf. 75 57 44 65

Vejstrup lokalhistoriske Forening og Arkiv

Formand: Johannes Larsen, Gl. Skamlingvej 1,
6093 Sjølund, tlf. 75 57 50 97
Arkiv: »Lærkebo«, Sjølungade 28,
6093 Sjølund
Åbent: 1. tirsdag i måneden kl. 19-22
og efter aftale
Leder: Jørgen Hesselberg, Vejstruprødvej 17,
6093 Sjølund, tlf. 75 57 48 77

Gram Kommune

Lokalhistorisk Forening og Arkiv for Gram og Omegn

v/Gunnar Lundgaard,
Kirkeallé 13, 6510 Gram, tlf. 74 82 21 61
Arkiv: Østergade 10, 6510 Gram
Åbent: Sept.-maj tirsdag kl. 9-11 og 1. mandag i
måneden kl. 19.30-21.30 samt efter aftale
Leder: Gunnar Lundgaard

Tiset Lokalhistoriske Forening

Formand: Arne Skafsgård
Stenholtvej 6, Tiset, 6510 Gram,
tlf. 74 82 12 96
Arkiv: Kongevej 248, Tiset, 6510 Gram
Åbent: I ulige uger mandag kl. 14-17 og 19-22
samt efter aftale
Leder: Ellen Skafsgård

Højrup Sogns Lokalhistoriske Forening

Formand: Andreas Petersen,
Kastrupvej 27, 6510 Gram, tlf. 74 82 63 74
Arkiv: Kongevej 248, Tiset, 6510 Gram
Åbent: I lige uger torsdag kl. 19.30-21.45
samt efter aftale
Leder: Agnes Trans, Kastrupvej 12, Arnum,
6510 Gram, tlf. 74 82 64 31

Gråsten Kommune

Gråsten Kommunes lokalhistoriske arkiv

Biblioteket, Ahlmannsparken, 6300 Gråsten,
tlf. 74 65 13 75
Åbent: Mandag kl. 14-16, torsdag kl. 16-18 og
efter aftale
Leder: Kirsten Thomsen, Lyshøj 14, Rinkenæs,
6300 Gråsten, tlf. 74 65 29 77

Historisk Forening for Gråsten By og egn

Formand: Frede Ihle,
Buskmosevej 16, Rinkenæs, 6300 Gråsten,
tlf. 74 65 11 99

Haderslev Kommune

Haderslev Arkiv- og Museumsforening

Formand: Karen Bagge Hansen,
Kabdrupvej 66, 6100 Haderslev,
tlf. 74 56 61 44

Haderslev Byhistoriske Arkiv

Stadsarkiv for Haderslev Kommune
Bispegade 15-17, 6100 Haderslev,
tlf. 74 22 21 18, fax 74 22 21 27
E-post: ubbro@haderslev.dk
Åbent: Tirsdag- torsdag kl. 10-16, tillige
1. september - 31. marts torsdag kl. 10-19
Leder: Bent Vedsted Rønne

Haderslev Slægtsforsknings Forening

Formand: Orla Iver Madsen,
Skovbrynet 15, 6100 Haderslev, tlf. 74 52 15 15

Halk-Hejsager Lokalhistoriske Forening

Formand: Jørgen D. Schmidt,
Halkvej 100, 6100 Haderslev, tlf. 74 57 13 64
Arkiv: Halk Skole,
Hejsagervej, 6100 Haderslev
Leder: Jørgen D. Schmidt

Hoptrup sogns Lokalhistoriske Forening

Formand: Holger Bonde, Lysmosen 34,
Marstrup, 6100 Haderslev, tlf. 74 57 52 74
Arkiv: Hoptrup Hovedgade 62, 6100 Haderslev
Åbent: Torsdag kl. 14-16 (ikke i skoleferier)
og efter aftale
Leder: Holger Bonde

Lokalhistorisk Forening for Gl. Haderslev Sogn

Arkiv: Haderslev Bibliotek,
Bispegade 15-17, 6100 Haderslev
Leder: Mogens Nielsen

Moltrup sogns lokalhistoriske Forening

Formand: Karin Bonde, Bramdrup Lillefort 5,
6100 Haderslev, tlf. 74 52 23 98
Arkiv: Bramdrup Vestergade 7, 6100 Haderslev
Åbent: Efter aftale
Leder: Hans Skøtt, Rovstrupvej 61,
6100 Haderslev, tlf. 74 52 24 25

Starup sogns lokalhistoriske Arkivforening

Formand: Karl Erik Olesen, Starup Kirkevej 25,
6100 Haderslev, tlf. 74 52 54 20
Arkiv: Starup Skole, Starup Skolevej,
6100 Haderslev
Åbent: Medio september - ultimo april
hver anden torsdag (lige uger) kl. 19.30 og
efter aftale
Leder: N. P. Bladt, Bjørnøvej 3, Starup,
6100 Haderslev, tlf. 74 52 41 95

Vilstrup Sogns Lokalhistoriske Forening

Formand: Orla Iver Madsen,
Skovbrynet 15, 6100 Haderslev, tlf. 74 52 15 14
Arkiv: Midlertidigt på Haderslev
Byhistoriske Arkiv
Åbent: Tirsdag-torsdag kl. 13-16 og efter aftale
Leder: Orla Iver Madsen

Lokalhistorisk Forening for Vonsbæk Sogn

Formand: Holger Eskildsen,
Kildeager 30, Bæk, 6100 Haderslev,
tlf. 74 57 91 10
Arkiv: Vonsbæk Skole, Vonsbækvej 88,
6100 Haderslev
Åbent: Efter aftale

Højer Kommune

Højeregnens Lokalhistoriske Forening

Formand: Svend Kristiansen,
Østerbyvej 32, 6280 Højer, tlf. 74 78 32 15

Højeregnens Lokalhistoriske Arkiv

Møllegade 12, 6280 Højer
Åbent: Mandag kl. 14.30-17 og efter aftale
Brevadresse: Lis Hindrichsen,
Nørregade 38, 6280 Højer, tlf. 74 78 23 03

Lundtoft Kommune

Historisk Forening for Felsted Sogn

Formand: Andreas Asmussen,
Kirkevej 2, Felsted, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 68 51 23
Arkiv: »Patsches Hus«, Præstegårdsvej 4,
Felsted, 6200 Aabenraa
Åbent: Efter aftale
Leder: Hans Thomsen,
Møgellosevej 27, Felsted, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 68 52 83

Lokalhistorisk Forening for Kliplev Sogn

Formand: Jakob Mørk,
Præstevænget 3, Kliplev, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 68 78 93
Arkiv: »Straagaards Smedie«, Skolegade 4,
Kliplev, 6200 Aabenraa
Åbent: 1. juni - 1. oktober: Tirsdag og fredag
kl. 15-17 og efter aftale
Leder: Jørgen Hansen, Lillegade 3, Kliplev,
6200 Aabenraa, tlf. 74 68 76 28

Historisk Sogneforening for Varnæs og Bovrup

Formand: Anne Marie Jensen, Stenagervej 1 B,
Bovrup, 6200 Aabenraa, tlf. 74 68 03 17
Arkiv: Bovrup Aktivcenter, Bytoften 13,
Bovrup, 6200 Aabenraa
Åbent: Efter aftale
Leder: Johan Meier, Gl. Skolevej 6, Varnæs,
6200 Aabenraa, tlf. 74 68 06 18

Løgumkloster Kommune

Historisk forening for Løgumkloster Kommune

Formand: Vagn Lauritzen, Ved Dammen 56, →

6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 43 03
 Arkiv: Løgumkloster kommuneskole,
 Grønnevej, 6240 Løgumkloster
 Åbent: Efter aftale
 Leder: Frede Gotthardsen,
 Ringgade 15, 6240 Løgumkloster,
 tlf. 74 74 42 04

Nordborg Kommune

Lokalhistorisk Arkiv for Nordborg Kommune

Løjtetoft 32, 6430 Nordborg, tlf. 74 45 08 29
 Åbent: Mandag-torsdag kl. 10-14 samt mandag
 kl. 17-20 i tiden 1. september-1. maj
 Leder: Erik Manthei Nielsen,
 Fribjerg 32, 6430 Nordborg, tlf. 74 45 18 10

Egen Sogns Lokalhistoriske Forening

Formand: Jørgen Jørgensen, Skadebjergvej 6,
 Elstrup, 6430 Nordborg, tlf. 74 45 84 42
 Arkiv: Præstevænget 3, Guderup, 6430 Nordborg
 Åbent: Torsdag kl. 16-18 og efter aftale
 Leder: Egon Hangård, Dyssevænget 13,
 6430 Nordborg, tlf. 74 45 85 84

Oksbøl Sognehistoriske Arkiv

v/Henning Wriborg, Rytterhaven 3,
 6430 Nordborg, tlf. 74 45 13 49

Nørre-Rangstrup kommune

Lokalhistoriske Forening for Agerskov Sogn

Formand: Egon Petersen, Boldershøj 24,
 6534 Agerskov, tlf. 74 83 32 97
 Arkiv: Agerskov skole, Nørregade 17,
 6534 Agerskov
 Åbent: Tirsdag kl. 15-17 og efter aftale
 (lukket i skoleferier)
 Leder: Niels E. Baunsgaard,
 Bovlund Bjergvej 17, 6535 Branderup J.,
 tlf. 74 83 51 20

Lokalhistorisk Forening for Arrild Sogn

Formand: Inger Rahbek Andersen,
 Hofmannsvej 3, Roost, 6535 Branderup,
 tlf. 74 83 43 84
 Arkiv: Arnumvej 29 B, Arrild, 6520 Toftlund
 Åbent: Efter aftale
 Leder: Inger Rahbek Andersen

Branderup-Rurup Lokalhistoriske Forening

Formand: Verner Bruhn, Smedegade 1,
 6535 Branderup, tlf. 74 83 52 51
 Arkiv: Branderup Bygade 17, 6535 Branderup
 Åbent: Efter aftale
 Leder: Mette Marie Andersen, Gl. Toftlundvej 13,
 Rurup, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 15 37

Lokalhistorisk Forening for Toftlund og Omegn

Formand: Tove Rasmussen, Østergade 41,
 6520 Toftlund, tlf. 74 83 17 33
 Arkiv: Søndergade 56, 6520 Toftlund
 Åbent: Mandag kl. 16-18 og efter aftale
 Leder: Tove Rasmussen

Lokalhistorisk forening

for Bevtoft og Tirslund Sogne

Formand: Valdemar Frisk, Over-Jerstal 202,
 Neder Jerstal, 6500 Vojens, tlf. 74 51 41 95
 Arkiv: Bevtoft skole, Krügersvej 45, 6541 Bevtoft
 Åbent: Onsdag kl. 14.30-17.30
 Leder: Holger Rosenberg, Rosenvænget 2,
 6541 Bevtoft, tlf. 74 51 45 19

Rødning Kommune

Rødning lokalhistoriske Arkiv

Vestergade 9, 6630 Rødning,
 tlf. 74 84 12 88 eller 74 84 11 28
 Åbent: Tirsdag kl. 9-12 og torsdag kl. 15-17.30
 og efter aftale
 Leder: Hans Carlo Jensen

Brændstrup Hjemstavnsforening

Formand: Hans M. Schmidt, Havrumvej 2,
 6630 Rødning, tlf. 74 84 12 83
 Arkiv: Brændstrup Kristne Friskole,
 Ramsherred 13, 6630 Rødning
 Åbent: 1. mandag i hver måned kl. 19-21 og
 efter aftale.
 Leder: Hans M. Schmidt

Hjerting sogns lokalhistoriske forening

Formand: Jes Friis, Hjerting Skovvej 1,
 Hjerting, 6630 Rødning, tlf. 74 84 13 61
 Arkiv: Hjerting Forsamlingshus,
 Skovvej 1, Hjerting, 6630 Rødning
 Åbent: Efter aftale. Leder: Jes Friis

Hygum lokalhistoriske Forening

Formand: Peter Madsen, Skolegade 4, Hygum, 6630 Rødding, tlf. 74 84 12 69
 Arkiv: Ribevej 42, Hygum, 6630 Rødding
 Åbent: 1. tirsdag i hver måned kl. 15-17 og efter aftale.
 Leder: Peter Madsen

Lokalhistorisk forening for Jels sogn

Formand: Margit Falkenberg Ottosen, Jelsvej 39, Grønnebæk, 6630 Rødding, tlf. 74 55 22 45
 Arkiv: Jels Torvet 2, Jels, 6630 Rødding
 Åbent: Efter aftale
 Leder: Niels Clausen, Jels Toftevej 6, 6630 Rødding, tlf. 74 55 30 50

Lintrup Sogns lokalhistoriske udvalg

v/Mogens Lorentzen, Grænsevej 1, Foldingbro, 6660 Lintrup, tlf. 74 85 53 45
 Arkiv: Lintrup skole, Kirkepladsen 1, 6660 Lintrup
 Åbent: 1. og 3. tirsdag i måneden kl. 16-18 og efter aftale.
 Leder: Mogens Lorentzen

Skodborg Hjemstavnsforening

Formand: Kirsten Fynbo, Rugtoften 43, Skodborg, 6630 Rødding, tlf. 74 84 81 48
 Arkiv: Biblioteket, Søndergade 2, Skodborg, 6630 Rødding
 Åbent: Onsdag kl. 9.30-12 og efter aftale
 Leder: Kristian Holmgård, Mølletofte 16, Skodborg, 6630 Rødding, tlf. 74 84 84 85

Skrave Hjemstavnsforening

Formand: Karl Kristoffer Juhl, Skravevej 28, Langetved, 6630 Rødding, tlf. 74 84 71 75
 Arkiv: Skrave Skole
 Åbent: 1. mandag i måneden kl. 19.30-20.30 (i vinterhalvåret) og efter aftale

Lokalhistorisk Forening for Øster Lindet Sogn

Formand: Arne Buhrkal,

Villavej 7, Ø. Lindet, 6630 Rødding, tlf. 74 84 61 54

Arkiv: Vestergade 9, 6630 Rødding
 Åbent: 1. torsdag i måneden kl. 14-17 og efter aftale

Leder: Hanne Flebo, Østervænge 22, Ø. Lindet, 6630 Rødding, tlf. 74 84 62 05

Rødekro Kommune

Lokalhistorisk Forening for Rødekro Kommune

Formand: Ellen Jensen, Stationsvej 36, Hovslund, 6230 Rødekro, tlf. 74 66 44 04
 Arkiv: Villa Catharina, Callesensgade 1A, 6230 Rødekro
 Åbent: 1. og 3. mandag i måneden kl. 15-17 og efter aftale.
 Leder: Inger Danielsen, Skovvænget 11, 6230 Rødekro, tlf. 74 66 26 42

Skærbæk Kommune

Rejsby-arkivet

Formand: Niels L. Petersen, Hovedvejen 33, Kærbølling, 6780 Skærbæk, tlf. 74 75 33 64

Rømø lokalhistoriske Forening

Formand: Rosa Schmidt, Ternevej 11, Havneby, 6792 Rømø, tlf. 74 75 52 10
 Arkivleder: Arne Jørgensen, Strømmen 10, 6792 Rømø, tlf. 74 75 63 47

Historisk Samfund i Brøns

v/ Godfred Degn, Astrupvej 68, 6780 Skærbæk

Historisk Forening for Skærbæk og Omegn

Formand: H. E. Sørensen, Melbyvej 27, 6780 Skærbæk, tlf. 74 75 17 04
 Arkiv: Skærbækegnens Museum, Storegade 47, 6780 Skærbæk, tlf. 74 75 20 52
 Åbent: Juni-oktober mandag-fredag kl. 10-17
 Leder: H. E. Sørensen

Sundeved Kommune

Historisk Forening for Sundeved

Formand: Jørgen Schmidt, Osmark 10, 6400 Sønderborg, tlf. 74 46 71 94

→

→

Arkiv: Truenbrovej 21 A, Avnbøl,
6400 Sønderborg
Åbent: Onsdag kl. 15-18 og efter aftale
(juli kun efter aftale)
Leder: Inga Christensen, V. Snogbæk 10,
6400 Sønderborg, tlf. 74 46 75 35

Selskabet for Nydamforskning

Formand: Vincent Jessen, Peberbjerg,
Skovbyvej 14, 6470 Sydals, tlf. 74 41 57 47
Arkiv: Nydamskolen, Vester Sottrup,
6400 Sønderborg
Åbent: Efter aftale
Leder: Ejgild Dyrmosé, Bøgevang 18, Felsted,
6200 Aabenraa, tlf. 74 68 57 81
Udstilling: Nydamhuset, Nydamvej 41,
Øster Sottrup, 6400 Sønderborg

Sydals Kommune

Lokalhistorisk forening for Kegnæs sogn
Formand: Peter Wehl, Torsthoved 3, Kegnæs,
6470 Sydals, tlf. 74 40 51 92
Arkiv: Kegnæs Skole, Østerbyvej 11,
Kegnæs, 6470 Sydals
Åbent: 1. mandag i måneden kl. 18-19.30 i
vinterhalvåret og efter aftale
Leder: Anna Hansen, Stortoft 25, Kegnæs,
6470 Sydals, tlf. 74 40 51 85

Tandslet Sogns Lokalhistoriske Forening

Formand: Peter Johannsen, Mommarkvej 313,
6470 Sydals, tlf. 74 40 77 33
Arkiv: Tandslet skole, Ertebjergvej 2,
6470 Sydals
Åbent: 1. oktober- 1. april torsdag kl. 14-17 og
efter aftale
Leder: Sven Iversen, Østkystvej 117, Ertebjerg,
6470 Sydals, tlf. 74 40 77 85

Lysabild sognehistoriske forening

Formand: Viggo Vandkær Thomsen, Degne-
gården, Lysabildgade 1, Lysabild, 6470 Sydals,
tlf. 74 40 42 84 (kl. 9-10, 17-18), fax 74 40 30 30
Arkiv: Lysabild Skole, østfløjen
Åbent: 1. torsdag i hver måned kl. 18-20 og
efter aftale
Leder: Nicolai Hansen, Mommarkvej 395,
Mommark, 6470 Sydals, tlf. 74 40 79 95

Lokalhistorisk Forening for Hørup sogn

Formand: Chresten Wolf, Østerbakken 11,
Høruphav, 6470 Sydals, tlf. 74 41 53 06
Arkiv: Hørup centralskole, Vestervej 42,
Kirkehørup, 6470 Sydals
Åbent: Efter aftale med arkivmedhjælper
Peter Hell, tlf. 74 41 52 15
Leder: Anna Kirstine Nielsen, Mjanghaij 11,
6470 Sydals, tlf. 74 41 52 65

Sønderborg Kommune

Lokalhistorisk Forening for Dybbøl, Ulkebøl og Sønderborg

Formand: Ole Andersen,
Ringløkke 24, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 48 84 79

Lokalhistorisk Arkiv

for Dybbøl, Ulkebøl og Sønderborg

Formand: H. C. Carstensen, Sundquistgade 7,
6400 Sønderborg, tlf. 74 42 52 75
Arkivafdeling: Kirkegade 8, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 43 27 10
Åbent: Mandag kl. 9-12, onsdag kl. 15-17
Leder: Kai Viggo Jørgensen,
H. P. Hanssensvej 2, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 61 19

Arkivafdeling: Torvet 2, Ulkebøl,
6400 Sønderborg, tlf. 74 42 93 66

Åbent: Tirsdag kl. 10-12, onsdag kl. 19.30-21
og efter aftale

Leder: Sophie Rasmussen, Snekpevej 5, Skovby,
6470 Sydals, tlf. 74 40 48 63

Tinglev Kommune

Lokalhistorisk Forening for Tinglev Kommune

Formand: Benny Lau,
Kværnholtvej 16, 6372 Bylderup-Bov,
tlf. 74 76 11 00
Arkiv: Bylderup-Bov Bygade 17,
6372 Bylderup-Bov, tlf. 74 76 21 41
Åbent: Mandag kl. 15-18 og onsdag kl. 15-22
og efter aftale
Postadresse: Tinglev Bibliotek,
Tinglev Midt 2, 6360 Tinglev
Leder: Ina Juhl, Porsevænget 4, 6360 Tinglev,
tlf. 74 64 32 61

Tønder Kommune

Lokalhistorisk Forening for Tønder Kommune

Formand: Kaj Elkjær Larsen,
Grev Schacksvej 3, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 20 20

Arkiv: Biblioteket, Richtsensgade 10,
6270 Tønder, tlf. 74 72 33 26

Åbent: Tirsdag kl. 13-18, onsdag-torsdag
kl. 13-17 og efter aftale (lukket i juli)

Leder: Britta Bargfeldt, Østergade 19,
6270 Tønder, tlf. 74 72 33 11

Vojens Kommune

Lokalhistorisk Forening for Vojens Kommune

Formand: Agnes Svendsen, Jernhytvej 21,
6500 Vojens, tlf. 74 54 19 41

Arkiv: Møllerens Hus, Tørning Mølle,
Tørningvej 7, Hammelev, 6500 Vojens,
tlf. 74 50 70 31

Åbent: Tirsdag kl. 19-21, torsdag kl. 14-16
og efter aftale

Leder: Laurids Lund, Hovedgaden Vest 104,
Over Jerstal, 6500 Vojens, tlf. 74 54 73 45

Lokalhistorisk Forening for Jegerup sogn

Formand: Mathias Nørgaard, Haderslevvej 2,
6500 Vojens, tlf. 74 50 61 84

Arkiv: Jegerup skole, Bygaden 16, Jegerup,
6500 Vojens

Åbent: 1. mandag i måneden kl. 19-21

Leder: Kaj Sandholdt, Kærager 8, Jegerup,
6500 Vojens, tlf. 74 54 29 80

Lokalhistorisk Forening

for Oksenvad Sogn og Omegn

Formand: Ernst K. Svennesen, Vadstedvej 10,
Oksenvad, 6560 Sommersted, tlf. 74 50 43 05

Arkiv: Øster Lindetvej 5, Oksenvad,
6560 Sommersted, tlf. 74 50 46 07

Åbent: Efter aftale.

Leder: Ernst K. Svennesen

Aabenraa Kommune

Ensted sogns lokalhistoriske forening

Formand: Hans Peter Meier,
Buen 80, Stubbæk, 6200 Aabenraa,

tlf. 74 61 33 98

Arkiv: Skolegade 1, Stubbæk, 6200 Aabenraa

Åbent: Efter aftale

Leder: Hans Peter Meier

Løjt lokalhistoriske Forening

Formand: Erling Madsen, Dybvighoved

Møllevej 1, 6200 Aabenraa, tlf. 74 61 78 04

Foreningens billedarkiv er åbent efter aftale med
formanden.

Arkiv og Lokalmuseum: Rundemølle

Henv.: Erling Madsen, tlf. 74 61 78 04 eller

Jacob Holdt, tlf. 74 61 77 90

Aabenraa Byhistoriske Forening

Formand: Esther Buchreitz, Nybro 14,
6200 Aabenraa, tlf. 74 62 35 11

Biblioteker

Augustenborg Kommune

Augustenborg Kommunebibliotek

6440 Augustenborg, tlf./fax 74 47 16 71

Filialer i Asserballe og Fynshav

Bov Kommune

Bov Bibliotek

6330 Padborg, tlf. 74 67 34 54

Filialer i Kollund og Holbøl

Bredebro Kommune

Bredebro Bibliotek

6261 Bredebro, tlf. 74 71 14 28

Biblioteket har overenskomst
med Tønder Bibliotek

Broager Kommune

Broager Bibliotek

6310 Broager, tlf. 74 44 16 13

Filial i Egersund skole

Åbent: Mandag, tirsdag, torsdag og
fredag kl. 13-18, onsdag kl. 10-15

→

Christiansfeld Kommune

Christiansfeld Bibliotek
Nørregade 12, 6070 Christiansfeld
tlf. 74 56 18 37, fax 74 56 11 49

Gram Kommune

Gram Bibliotek, Østergade 10, 6510 Gram,
tlf. 74 82 19 70, fax 74 82 01 11
Filial i Arnum

Gråsten Kommune

Gråsten Bibliotek
6300 Gråsten, tlf. 74 65 13 75, fax 74 65 03 95

Haderslev Kommune

Haderslev Bibliotek
Bispegade 15-17, 6100 Haderslev,
tlf. 74 22 21 20, fax 74 22 21 23
Åbent: Kl. 9.30-19 på hverdage, kl. 9.30-13 på
lørdage, 1. lørdag hver måned kl. 9.30-15

Højer Kommune

Højer Bibliotek, Digeskolen, 6280 Højer,
tlf. 74 78 26 86, fax 74 78 26 85
Åbent: Mandag kl. 17-20, tirsdag og
torsdag kl. 15-18, onsdag kl. 14-17

Lundtoft Kommune

Felsted Bibliotek, Sønderborgvej 137, Felsted,
6200 Aabenraa, tlf. 74 68 53 20

Kliplev Bibliotek

Skolegade 12, Kliplev, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 68 78 37

Søgård Bibliotek

Søgård Ringvej 1, Søgård, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 68 79 01

Bovrup Bibliotek

Bytoften 13, Bovrup, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 68 01 08

Løgumkloster Kommune

Løgumkloster Bibliotek, Storegade 16,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 30 42
Åbent: Man. kl. 15-19, tirs. og ons. kl. 13-17,
tors. kl. 10-18, fre. kl. 15-17 og lør. kl. 10-13

Filial i Bedsted, tlf. 74 77 73 15
Åbent: Onsdag kl. 17.30-19.30

Filial i Øster Højst, tlf. 74 77 53 44
Åbent: Tirsdag kl. 17.30-19 og
torsdag kl. 18.30-20

Nordborg Kommune

Nordborg Bibliotek, Løjtertoft, 6430 Nordborg,
tlf. 74 45 03 36, fax 74 45 08 20
E-post: bibliotek@nordborg.dk
Filialer i Guderup og Havnbjerg

Nørre-Rangstrup Kommune

Toftlund Bibliotek
Torvegade 1, 6520 Toftlund,
tlf. 74 83 13 03, fax 74 83 14 75
Filialer i Agerskov og Bevtoft

Rødding Kommune

Rødding Bibliotek
Kongevej 6, 6630 Rødding, tlf. 74 84 12 88
Åbent: Mandag kl. 14-19, tirsdag og torsdag
kl. 11-17, onsdag og fredag kl. 14-17

Afdelingen i Jels, Søndergade 7, Jels, 6630
Rødding, tlf. 74 55 23 96
Åbent: Mandag kl. 14-16,
tirsdag kl. 16-18, torsdag og fredag kl. 15-17
Afdelingen i Skodborg, Søndergade 2,
Skodborg, 6630 Rødding, tlf. 74 84 85 69
Åbent: Mandag og fredag kl. 15-17,
onsdag kl. 14-16, torsdag kl. 17.30-19.30

Hygum sogns bibliotek
Ribevej 42, 6630 Rødding
Åbent: Mandag kl. 10-11, onsdag kl. 16-17.30
og fredag kl. 19-20

Rødekro Kommune

Rødekro Bibliotek
Vestergade 20, 6230 Rødekro, tlf. 74 66 26 23
Filialer i Genner, Hellevad, Hjordkær og
Hovslund

Skærbæk Kommune

Skærbæk Bibliotek, Jernbanegade 2,
6780 Skærbæk, tlf. 74 75 17 80

Sundeved Kommune

Sundeved Bibliotek, Skolevej 8, Vester Sottrup,
6400 Sønderborg, tlf. 74 46 74 30, fax 74 46 73 20
E-post: biblioteket@sundeved.dk

Sydals Kommune

Sydals Bibliotek, Vestervej 42, Kirke-Hørup,
6470 Sydals, tlf. 73 11 50 96, fax 74 41 60 73
E-post: sydalsbib@po.ia.dk

Sønderborg Kommune

Sønderborg Kommunes Biblioteker, Kongevej,
6400 Sønderborg, tlf. 74 42 26 31, fax 74 43 09 18
Filialer: Ulkebøl, Torvet, tlf. 74 42 82 58
Dybbøl, Gl. Aabenraavej 20, tlf. 74 48 84 88

Tinglev Kommune

Tinglev Bibliotek og Turistinformation
Tinglev Midt, 6360 Tinglev
tlf. 73 34 36 45, fax 74 64 22 64

Bolderslev Lokalbibliotek

Smedefod 10A, 6392 Bolderslev,
tlf. 74 64 64 35

Bylderup-Bov Lokalbibliotek

Bylderup-Bov Bygade 17, 6372 Bylderup-Bov,
tlf. 74 76 21 41

Tønder Kommune

Tønder Bibliotek, Richtsensgade 10,
6270 Tønder, tlf. 74 72 33 26, fax 74 72 33 21

Vojens Kommune

Vojens Bibliotek, Rådhuscentret 5, 6500 Vojens
tlf. 74 54 16 80, fax 74 59 02 11

Sønderjysk litteratur i stort udvalg

**Thomsens
Boghandel**

Storetorv 2 · 6200 Aabenraa
Telefon 74 62 37 20 / 74 62 22 29

Aabenraa Kommune

Det sønderjydske Landsbibliotek
Haderslevvej 3, 6200 Aabenraa
tlf. 74 62 25 62, fax 74 62 14 80
E-post: dsl@dslbibl.dk
Internet: www.dslbibl.dk

TYSKE BIBLIOTEKER

Aabenraa

Deutsche Zentralbücherei Apenrade
Vestergade 30, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 11 58
Åbent: Mandag og tirsdag kl. 10-18,
onsdag kl. 13-18, torsdag og fredag kl. 10-18,
lørdag kl. 10-13
Desuden 3 bogbusser

Haderslev

Deutsche Bücherei Hadersleben
Åstrupvej 9, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 15 29, fax 74 52 15 29
Åbent: Mandag, tirsdag og
fredag kl. 10-12 og 14-17, torsdag kl. 10-12
og kl. 14-18.
I. lørdag i måneden kl. 10-13

Sønderborg

Deutsche Bücherei Sønderburg
Rønhaveplads 12, 6400 Sønderborg
tlf./fax 74 42 57 65
Åbent: Mandag, tirsdag og fredag kl. 10-12 og
13.30-17, torsdag kl. 10-12 og kl. 13.30-18
I. lørdag i måneden kl. 10-13

Tinglev

Deutsche Bücherei Tingleff
Hovedgaden 100, 6360 Tinglev,
tlf./fax 74 64 35 77
Åbent: Mandag, tirsdag og fredag kl. 10-12 og
13.30-17, torsdag kl. 10-12 og 13.30-18
I. lørdag i måneden kl. 10-13

Tønder

Deutsche Bücherei Tøndern
Popsensgade 6, 6270 Tønder, tlf. 74 72 33 59
Åbent: Mandag, tirsdag og fredag kl. 10-12 og
13.30-17, torsdag kl. 10-12 og 13.30-18
I. lørdag i måneden kl. 10-13

Frie skoler

Ungdoms- og efterskoler

Foreningen af Frie Ungdoms- og Efterskoler

Sekretariat: Vartov, Farvergade 27, opg. H,
1463 København K,
tlf. 33 12 86 80, fax 33 93 80 94
E-post: sekretariat@efterskole.dk
Formand: Lærer Kurt Gjerrild,
Plantagevænget 11, 4340 Tølløse,
tlf. 59 18 56 61

Agerskov Ungdomsskole

Vellerupvej 25, 6534 Agerskov,
tlf. 74 83 33 15, fax 74 83 39 62
Oprettet 1919 (hvilende 1930-42)
Forstanderpar: Kirsten og Henrik Juul-Dam

Broagerlands Efterskole

Dyntvej 113, 6310 Broager, tlf. 74 44 27 62
Oprettet 1992
Forstanderpar: Ingeborg og Georg Pedersen

Deutsche Nachschule Tingleff

Grønnevej 51, 6360 Tinglev,
tlf. 74 64 48 20, fax 74 64 48 79
E-post: nachschule@post10.tele.dk
Internet: www.bdn.dk/nachschule
Oprettet 1951
Forstander: Bendix Brodersen

Dybbøl Efterskole

Ragebølskovvej 3, 6400 Sønderborg
tlf. 74 48 70 80, fax 74 48 70 81

Efterskolen i grænselandet

Grundtvig/Koldsk efterskole for 8. - 10 årgang i
historiske omgivelser. Alle elever indkvarteret på
2 mands værelser med eget toilet og bad.
Mange valgfag, ekskursioner, skitur til Norge.
Vi tilsender gerne materiale

Frøslevlejrens Efterskole

**Lejrvejen 85, 6300 Padborg
tlf.: 74 67 66 44 Fax: 74 67 67 94**

Oprettet 1992
Forstanderpar: Evelyn og
Erik Rosenbæk Bollerslev

Emmerske Efterskole

Åbenråvej 14, St. Emmerske, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 44 33
Oprettet 1978
Forstanderpar: Mette og Niels Johansen

Frøslevlejrens Efterskole

Lejrvejen 85, 6330 Padborg,
tlf. 74 67 66 44, fax 74 67 67 94
Oprettet 1996
Forstanderpar: Heidi og Bjarne Flyman

Gram Efterskole

Slotsvej 19-21, 6510 Gram,
tlf. 74 82 04 82, fax 74 82 03 94
Oprettet 1998
Forstander: Werner Sternberg

Højer Ungdomsskole

Nørrevej 68, 6280 Højer,
tlf. 74 78 21 40, fax 74 78 22 40
Oprettet 1951
Forstanderpar: Bodil og Wolfgang Dibbern

Kongeådalens Efterskole

Foldingbrovej 19, Dover, 6660 Lintrup,
tlf. 74 85 53 33
Oprettet 1979
Forstander: Jes Imer

Løgumkloster Efterskole

Tønder Landevej 6, 6240 Løgumkloster
tlf. 74 74 36 52
Oprettet 1951
Forstanderpar: Ulla og Jens Peter Rejkjær

Nordborg Slots Efterskole

6430 Nordborg, tlf. 74 45 15 28, fax 74 49 11 51
Oprettet 1922
Forstanderpar: Merete og Arley Bastiansen

Rejsby Europæiske Efterskole

Kogsvej 3, 6780 Skærbæk,
tlf. 74 75 36 22, fax 74 75 30 04

Oprettet 1994

Forstanderpar: Ragna og Thorkild Bork Hansen

Rens Ungdomsskole

Pebersmarkvej 21, Rens, 6372 Bylderup-Bov,
tlf. 74 64 83 70

Oprettet 1921

Forstander: Olav Velds

Rinkenæs Ungdomsskole

Sejrsvej 100, Rinkenæs, 6300 Gråsten
tlf. 74 65 13 08, fax 74 65 36 08

Oprettet 1952

Forstanderpar: Margit Skov og

Erik Back Pedersen

Skamlingsbanke Ungdomsskole

Gl. Skamlingvej 1, 6093 Sjølund,
tlf. 75 57 40 26

Oprettet 1955

Forstander: Johannes Larsen

Sommersted Ungdomsskole

Talind 2, 6560 Sommersted, tlf. 74 50 41 68

Oprettet 1952

Forstanderpar: Tove og Sten F. Mortensen

Sundeved Ungdomsskole

Storegade 5, Bovrup, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 68 03 11

Oprettet 1957

Forstander: Kr. Kristensen

Sønderjyllands Idræts- og Naturefterskole

Idrætsvej 23, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 49 90, fax 74 74 59 90

E-post: sine@itai.dk

Oprettet 1997

Forstander: René Jacobsen

Vojens Ungdomsskole

Ungdomsskolevej 8, 6500 Vojens,
tlf. 74 54 11 29, fax 74 59 15 11

Oprettet 1939

Forstander: Bjarne Friis Pedersen

Aabæk Efterskole

Jørgensgård Skovvej 101,
6200 Aabenraa,

tlf. 74 62 50 63, fax 74 62 53 55

Oprettet 1970

Forstander: Jørgen Kusk

Højskoler

Danebod Højskole

Fynshav, 6440 Augustenborg,
tlf. 74 47 41 12, fax 74 47 45 99

Oprettet 1920

Forstanderpar: Hanne og Kaj Smedemark

Hoptrup Højskole

Hoptrup Hovedgade 11, 6100 Haderslev,
tlf. 74 57 52 13,

fax 74 57 60 13

Oprettet 1920

Forstanderpar: Anne-Marie og

Carsten Bruhn-Lauritsen

Løgumkloster Højskole

Brorsonsvej 2, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 40 40,

fax 74 74 45 51

E-post: loegumkloster.hoejskole@grundtvig.dk

Oprettet 1960

Forstanderpar: Vita og Bent Andreasen

Rødding Højskole

Flors Allé 1, 6630 Rødding, tlf. 74 84 22 84

Oprettet 1844

Forstander: Annemarie Morris

Løgumkloster Højskole

Lange kurser 2, 3 og 5 måneder fra januar og marts. Også dag-elever. Gode støttemuligheder. Ca. 40 korte kurser sommer og efterår. Få vores program.

LØGUMKLOSTER HØJSKOLE
Tlf. 74 74 40 40 • Fax 74 74 45 51

Rønshoved Højskole

Højskolevej 4, Rønshoved, 6340 Kruså,
tlf. 74 60 83 18, fax 74 60 85 46
E-post: ronshoved@grundtvig.dk
Internet: www.ronshoved.dk
Oprettet 1921
Forstander: Erik Lindsø

Idrætshøjskolen i Sønderborg

6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 18 48, fax 74 42 17 89
E-post: ihs@ihskole.dk
Internet: http://www.ihskole.dk
Oprettet 1952
Forstander: Stig Jensen

Højskolen Strand

Strandvej 1 A, 6400 Sønderborg.,
tlf. 74 42 21 60
Kontor daglig kl. 8-15
Oprettet 1972
Forstander: Jens Engelbredt

Den Sønderjyske Højskole for musik og teater

Herredstedgade 6-8, 6520 Toftlund,
tlf. 74 83 01 04
E-post: stent@post4.tele.dk
Oprettet 1984
Forstander: Erik Stent Pedersen

Højskolen Østersøen

Flensborgvej 50, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 47 00, fax 74 62 47 01
E-post: adm@hojoster.dk
Internet: http://www.hojoster.dk
Oprettet 1993
Forstanderpar: Birthe og Knud-Erik Therkelsen

Husholdningsskoler og håndarbejdsskoler

Kost & Tekstilskolen

Præstegårdvej 11, 6630 Rødding
tlf. 74 84 25 00, fax 74 84 25 08
Oprettet 1981
Forstander: Annelise Zander

Kirkemusikskoler

Løgumkloster Kirkemusikskole

Vestergade 9-13, 6240 Løgumkloster
tlf. 74 74 40 70
Telefontid: Mandag-fredag kl. 8.30-12.30 samt
tirsdag, onsdag og torsdag kl. 13.30-15.30
Rektor: Peter Langberg
Telefontid: Tirsdag, onsdag og torsdag
kl. 9.30-12.30
Horsens afdeling, tlf. 75 61 25 05

Erhvervsskoler

AMU-Center Sønderjylland

Kallemosen 20, 6200 Aabenraa, tlf. 73 62 52 00
Forstander: Finn Tiemroth

EUC Syd

ErhvervsUddannelsesCenter
Grundtvigs Allé 88, 6400 Sønderborg
tlf. 74 12 42 42, fax 74 12 42 00
Direktør: Svend Aage Olsen

Gråsten Landbrugsskole

Fiskbækvej 15, 6300 Gråsten
tlf. 74 65 10 24, fax 74 65 06 24
Oprettet 1924
Forstander: Peder Damgaard

KØBMANDSSKOLEN

Aabenraa Business College

Dronning Margrethesvej 6-12, 6200 Aabenraa →

De fleste kender Skærbæk og alle kender Rømø

*...og vi synes selv, at vi er værd
at lære nærmere at kende,
fordi vi har meget at byde på!*

Skærbæk Kommune

Storegade 51 · 6780 Skærbæk
Telefon 73 95 95 95 · Fax 73 95 95 73

tlf. 73 62 73 00, fax 73 62 73 01
Forstander: Torben Jessen

Mommark Handelskostskole

Mommarkvej 376, 6470 Sydals, tlf. 74 40 79 13
Forstander: Jens Schultz
Viceforstander: Jørgen H. Bonde
Administrationschef: Carl Johan Bjørnsholm
Inspektør: Erling Junker

Skolen for Social- og Sundhedsuddannelser

Bjergparken, Postboks 120, Bjerggade 4M,
6200 Aabenraa, tlf. 74 63 26 80, fax 74 63 26 88

Sønderborg Handelsskole

Sdr. Landevej 30, 6400 Sønderborg, tlf. 73 42 55 25
Forstander: Direktør Frede Kühl

Tønder Handelsskole

Martin Hammerichsvej 2, 6270 Tønder
tlf. 74 72 43 53, fax 74 72 05 84
E-post: toendhs@toendhs.dk
Internet: <http://www.toendhs.dk>

Gymnasier og voksen- uddannelsescentre

Gymnasier

Amtsgymnasiet i Sønderborg

Grundtvigs Allé 86, 6400 Sønderborg
tlf. 74 42 05 01, fax 74 43 32 38
E-post: ags@posthus.amtsgym-sdbg.dk
Internet: <http://www.amtsgym-sdbg.dk>
Rektor: Henning Steen Jensen

Deutsches Gymnasium für Nordschleswig

Svinget 26-28, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 26 36, fax 74 62 76 60
E-post: norbert_spahn@fc-skolekom.dk
Rektor: Dr. Norbert Spahn

Haderslev Katedralskole

Christiansfeldvej 31, Postboks 135,

6100 Haderslev, tlf. 74 52 27 21, fax 74 53 46 27
Rektor: Jørn Jul Pedersen

Studenterkurset og Kostskolen i Sønderjylland

Vestergade 8, 6520 Toftlund
tlf. 74 83 20 62, fax 74 83 20 63
Rektor: Niels Leth Sørensen
Afdelingsinspektør: Hans Erik Erichsen

Sønderborg Gymnasium og HF-kursus

Kongevej 37, 6400 Sønderborg
tlf. 74 42 34 27, fax 74 42 80 27
E-post: sg@sndrborg-gym.dk
Rektor: Karl Kristian Højberg

Tønder Gymnasium, HF og VUC

Astronom Hansens Gade 9, Postboks 143,
6270 Tønder, tlf. 74 72 10 28, fax 74 72 17 08
Rektor: Jesper Vildbrad

Aabenraa Gymnasium og HF

Forstallé 14, Postboks 50, 6200 Aabenraa
tlf. 74 62 23 11, fax 74 62 33 24
Rektor: Eva Nielsen

Voksenuddannelsescentre

Tønder Gymnasium, HF og VUC

Astronom Hansens Gade 9, Postboks 143,
6270 Tønder, tlf. 74 72 30 14, fax 74 72 17 08
Forstander: Jette Thomsen

→

VUC-Gram

Åvej 3, 6510 Gram,
tlf. 74 82 22 21, fax 74 82 04 05
Forstander: Ole Stryhn

VUC-Haderslev

Christiansfeldvej 31D, 6100 Haderslev
tlf. 74 52 59 77, fax 74 52 59 38
E-post: kontor@post.vuc-haderslev.dk
Forstander: Kai Bjørnskov

VUC-Sønderborg

Sct. Jørgens Skole, Asylvej 18,
6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 70 57, fax 74 42 20 49
Forstander: Elin Lunding

VUC-Aabenraa

Nygade 20, 6200 Aabenraa
tlf. 74 62 40 30, fax 74 62 99 77
Forstander: Søren P. Munk

Videregående uddannelser

Syddansk Universitet Sønderborg

Grundtvigs Allé 150, 6400 Sønderborg
tlf. 79 32 11 11, fax 79 32 12 87
E-post: sdu@sdu.dk

Den Sønderjyske Sygeplejeskole

Agervang 2, 6400 Sønderborg, tlf. 74 43 65 30
Rektor: Hanne Thaysen

Haderslev Statsseminarium

Lembckesvej 7, 6100 Haderslev
Rektor: Søren Vang Rasmussen
Læreruddannelsen:
tlf. 73 22 24 24, fax 73 22 24 98
Pædagoguddannelsen:
tlf. 73 22 24 54, fax 73 22 24 99
Kursus- og projektafdelingen:
tlf. 73 22 24 74, fax 73 22 24 98

Seminarieret i Aabenraa

Sønderjyllands Pædagogseminarium
Dr. Margrethesvej 11-13, 6200 Aabenraa
tlf. 74 62 40 06, fax 74 62 27 03
Rektor: Peder Andersen

Design Seminarieret

Søndergade 21, 6280 Højer
tlf. 74 78 27 33, fax 74 78 92 25
Internet: www.designsem.dk
Rektor: Hanne Pjedsted-Rasmussen

Turistforeninger

Samvirkende danske Turistforeninger

Formand: Skoleinspektør Henrik Nielsen,
Harevænget 39, 6000 Kolding, tlf. 75 56 54 46
Sekretariat: Skeelslund, 9440 Aabybro
tlf. 98 24 47 33

Sønderjyllands ErhvervsCenter

Turist-Marketing Sønderjylland

Bjerggade 4C, 6200 Aabenraa,
tlf. 73 62 10 10, fax 73 62 10 11
Formand: Anna Margrethe Ikast
Leder: Michael Hansen

Destination Als A/S

Hovedkontoret: Kegnæsvej 52 A, 6470 Sydals,
tlf. 70 10 41 00
Direktør: Per Skramsvø →

Hold det danske
grænseblad
FLENSBORG AVIS

Wittenberger Weg 19
24941 Flensburg
Tel.: 00 49 4 61 50 45-0
Fax: 00 49 4 61 50 45-2 03

Destination Als - Augustenborg:
Storegade 28, 6440 Augustenborg,
tlf. 74 47 17 20

Destination Als - Nordborg:
Stationsvej 8, 6430 Nordborg,
tlf. 74 45 05 92

Destination Als - Sønderborg:
Rådhusstorvet 7, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 35 55, fax 74 42 57 47

Broagerlands Turistforening

Formand: Peter Boest,
Smedevej 11, 6310 Broager,
tlf. 74 44 08 08,
fax 74 44 06 06

Turistforeningen for Christiansfeld og Omegn

Formand: Restauratør Erik Petersen,
Seggelund Hovedvej 55, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 11 09
Bureau: Kongensgade 5, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 16 30, fax 74 56 32 18

Gram Turistbureau

Gram Bibliotek, Østergade 10, 6510 Gram,
tlf./fax 74 82 01 11.
Leder: Christine Strange

Haderslev Turistforening

Formand: Christian Bork, Favrdalen 37,
6100 Haderslev
Bureau: Honnørkajen 1, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 55 50
Turistchef: Kerstin Pedersen

Højer Turistbureau

Møllegade 12, 6280 Højer,
tlf. 74 78 29 93, fax 74 78 28 93

Turistforeningen for Rødding Kommune

Formand: Overlærer O. Finnemann,
Barsbøl Markvej, Jels, 6630 Rødding,
tlf. 74 55 23 56
Bureau: Den Gamle Mølle,
Jels, 6630 Rødding,
tlf. 74 55 21 10, fax 74 55 32 77
Leder: Lone Skøtt

Rømø-Skærbæk Turistforening

Formand: Bernd Hougaard,
Midtpunkt, Lakolk Butikstorv, 6792 Rømø,
tlf. 74 75 53 68
Bureau: Havnebyvej 30, Tvismark,
6792 Rømø, tlf. 74 75 51 30
Turistchef: Bodil Gliistrup,
Havnebyvej 30, 6792 Rømø, tlf. 74 75 51 30
E-post: romo@romo.dk

Tønder Turistforening

Formand: René Bunch,
Jernbanegade 20, 6270 Tønder, tlf. 74 72 00 75
Bureau: Torvet 1, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 12 20, fax 74 72 09 00
Turist- og centerchef: Lis Langelund-Larsen

Vojens Turistforening

Formand: Hans Egon Lorenzen, Allégade 43,
6500 Vojens
Bureau: Vojens Bibliotek,
Rådhuscentret 5, 6500 Vojens, tlf. 74 54 06 00
Turistchef: Lone Nissen

Turistforeningen for Aabenraa og Omegn

Formand: Bjarne Kock, tlf. 74 62 86 84
Bureau: Madevej 19, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 35 00
Turistchef: William Klinker

Vandrerhjem

Danhostel Enderupskov Vandrerhjem

Ribelandevej 30, 6510 Gram
tlf. 74 82 17 11, fax 74 82 07 82

Danhostel Haderslev Vandrerhjem

Erlevvej 34, 6100 Haderslev
tlf. 74 52 13 47, fax 74 52 13 64

Danhostel Jels Idrætscenter og Vandrerhjem

Ørstedvej 10, Jels, 6630 Rødding
tlf. 74 55 28 69, fax 74 55 31 07
Centerleder: Dan Forsberg

Rudbøl Danhostel Vandrerhjem

Rudbølvej 21, Rudbøl, 6280 Højer
tlf. 74 73 82 98, fax 74 73 80 35
E-post: danhostelrudb@mail.tele.dk

Sønderborg Vandrerhjem

Kærvej 70, 6400 Sønderborg
tlf. 74 42 31 12, fax 74 42 56 31

Danhostel Tønder Vandrerhjem

»Kogsgården«, Sønderport 4, 6270 Tønder
tlf. 74 72 35 00, fax 74 72 27 97

Danhostel Sønderborg/Vollerup

»Abildgården«, Mommarkvej 17 og 22,
6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 39 90, fax 74 42 52 90
E-post: vollerup@post1.tele.dk
Internet: www.danops.dk/vollerup_vh.html

Danhostel Aabenraa Vandrerhjem

Sønderskovvej 100, 6200 Aabenraa
tlf. 74 62 26 99, fax 74 62 29 39

Museer m.v.

Augustenborg Slot

Slotskirken, slotsparken og minimuseet
er åbent året rundt i dagtimerne.
Henv. til Destination Als, Storegade 28,
6440 Augustenborg, tlf. 74 47 17 20

Banegården Kunst & Kultur

Jernbanegade 2, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 74 20

Bov Museum

„Oldemorstoft“, Bovvej 2, 6330 Padborg,
tlf. 74 67 51 50
Åbent: 1. april-31. okt. tirsdag-fredag kl. 10-17,
lørdag-søndag kl. 14-17
Besøg uden for disse tider modtages efter aftale

Bronzealderhuset

Syd for Brdr. Grams Fabrikker, 6500 Vojens

Brødremenighedens Museum

Enkehuset, Nørregade 16, 6070 Christiansfeld.
Åbent: 1. juni-31. aug. tirsdag-søndag kl. 14-17
Besøg uden for disse tider efter
aftale med Ella de Molade,
Lindegade 3, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 12 37

Cathrinesminde Teglværksmuseum

Illerstrandvej 7, Iller Strand, 6310 Broager,
tlf. 74 44 94 74, fax 74 44 17 20
Åbent: 1.-30. april tirsdag-søndag kl. 10-16,
1. maj-31. aug. tirsdag-søndag kl. 10-17,
1. sept.-31. okt. tirsdag-søndag kl. 10-16
Rundvisninger på bestilling

Christiansdal Vandkraftanlæg

Christiansdalvej, 6500 Vojens

Christiansfeld Apoteker Have

Lindegade 21, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 13 14

Danfoss Museet

Gl. Fabriksvej 7, Elsmark, 6430 Nordborg,
tlf. 74 88 30 91

Danmarks Mekaniske Dukkemuseum

Havnebyvej 227, 6792 Rømmø,
tlf. 74 75 50 13

Dansk Klokkemuseum

Over Lerte Kirke, Farrisvej 12,
6560 Sommersted,
tlf. 62 21 39 68 eller 75 42 38 73
Åbent: 1. maj-24. okt.
onsdag-søndag kl. 13-17

Deutsches Museum Nordschleswig

Rønhave Plads 12, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 43 54 23
Åbent: tirsdag kl. 13.30-16.15 og
fredag kl. 9.30-12.15

Dybbøl Mølle

Dybbøl Banke 7, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 48 69 91
Åbent: 1. april-31. okt. kl. 10-17

Egns- og Landbrugsmuseet i Egen

Sebbelundvej 26, Egen, 6430 Nordborg,
tlf. 74 45 89 19

Ehlers-Samlingen

Slotsgade 20, 6100 Haderslev, tlf. 74 53 08 58
Åbent: 1. juni-31. aug. tirsdag-fredag kl. 10-17,
lørdag-søndag samt helligdage kl. 14-17,
1. sept.-31. maj tirsdag og torsdag kl. 10-17,
lørdag-søndag og helligdage kl. 14-17
Besøg eller studier herudover kan aftales

Elstrup Møllemuseum

Fynshavvej 12, Elstrup, 6430 Nordborg,
tlf. 74 45 89 89

FN-Museet, De Blå Baretter

Frøslevlejren, 6330 Padborg, tlf. 74 67 68 55
Åbent: 1. april-31. okt. daglig kl. 7-17

Frøslevlejrens Museum

Lejrvej 83, Frøslev, 6330 Padborg,
tlf. 74 67 65 57, fax 74 67 60 77
Åbent: tirsdag-fredag kl. 9-16,
lørdag-søndag og helligdage kl. 10-17,
25. juni-10. aug. hver dag kl. 10-17
December og januar lukket

Genforenings- og Grænsemuseet

Koldingvej 52, Frederikshøj,
Postboks 58, 6070 Christiansfeld,
tlf. 75 57 30 03, fax 74 56 18 79
E-post: info@genforeningsmuseet.dk
Internet: www.genforeningsmuseet.dk
Åbent: 1. juni-31. aug. tirsdag-søndag kl. 10-17

Gram Lergrav

Midtsønderjyllands Museum, 6510 Gram,
tlf. 74 82 10 00

Gram Slotspark

Slotsvej, 6510 Gram

H.J. Wegner Museum

Kongevej 55, 6270 Tønder, tlf. 74 72 26 57

Haderslev Domkirke

Domkirkepladsen, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 51 31

Haderslev Museum

Dalgade 7, 6100 Haderslev, tlf. 74 52 75 66
Åbent: 1. juni-31. aug. tirsdag-søndag kl. 10-16,
1. sept.-31. maj tirsdag-søndag kl. 13-16

Historiecenter Dybbøl Banke

Dybbøl Banke 16, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 48 90 00

Hjemmeværnsmuseet

Barak H2, Lejrvej 101, Frøslevlejren,
6330 Padborg, tlf. 74 67 68 38
Åbent: 1. febr.-30. nov. alle dage kl. 9-17
Rundvisning og foredrag aftales på
tlf. 74 67 68 38 eller 74 67 65 58

Hjemsted Oldtidspark

Museum samt aktivitets- og oplevelsespark
Hjemstedvej 60, 6780 Skærbæk,
tlf. 74 75 08 00, fax 74 75 08 42
Åbent: 1. marts-21. maj og 1. okt.-30. dec.
mandag-fredag kl. 10-14, i efterårsferien
kl. 10-16, 22. maj-30. juni og 1. sept.-30. sept.
tirsdag-søndag kl. 9-16,
1. juli-31. aug. alle dage kl. 10-17.30
E-post: oldtidspark@hjemsted.dk
Internet: www.hjemsted.dk

Højer Mølle- og marskmuseum

Møllegade 13, 6280 Højer,
tlf. 74 78 29 11, fax 74 78 29 11
Åbent: 1. april-31. okt. kl. 10-16
Lejrskole- og gruppebesøg uden for
åbningstiden kun efter aftale på
tlf. 74 78 29 11 eller 74 72 26 57

Jacob Michelsens Gård i Kolstrup

Toften 37B, 6200 Aabenraa, tlf. 74 62 26 45
Åbent: Ved bageweekender og
efter aftale med Aabenraa Museum,
tlf. 74 62 26 45

Jels Mølle

Jels Møllegade 5, Jels, 6630 Rødding,
tlf. 74 55 21 10

Jørgen Riecks Arkæologiske Samling

Egebjergvej, Svenstrup, 6430 Nordborg,
tlf. 74 45 05 92

Klosterkirkegården

Præstegade, 6100 Haderslev

Kunstmuseet Brundlund Slot

6200 Aabenraa, tlf. 74 63 36 49,
fax 74 63 24 07

E-post: kmuseum@post8.tele.dk

Åbent: Tirsdag-søndag kl. 11-17

Landbrugsmuseet

Kalvetoftens 1, Ullerup, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 46 19 61

Landbrugsmuseet

Hygum Hjemstavngård

Ribevej 74, Sdr. Hygum, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 55 66

Åbent: 8. maj-20. juni og 30. aug.-26. sept.
lørdag-søndag kl. 13-17, 21. juni-29. aug.
mandag-lørdag kl. 11-17, søndag kl. 13-17

Lorenzens Gård

Nørrevej 29, Bådsbøl-Ballum, 6261 Bredebro,
tlf. 74 71 61 11

Åbent: Hver dag i juli måned kl. 14-18

Løgumkloster Kirke og Kloster

Slotsgade 11, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 52 40

Midtsønderjyllands Museum

Gram Slot, 6510 Gram, tlf. 74 82 10 00,
fax 74 82 04 23, aften evt. 74 82 24 24

Åbent: 1. maj-30. sept. tirsdag-søndag kl. 10-17,
1. okt.-30. april tirsdag-lørdag kl. 13-16,
søndag kl. 10-16

Museet Holmen

Østergade 13, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 41 65, fax 74 74 41 22

Åbent: Palmesøndag-14. juni lørdag-søndag og
helligdage kl. 14-17 (alle påskedage kl. 14-17),
15. juni-31. aug. alle dage kl. 10-17, 1. sept.-31.
okt. lørdag-søndag og helligdage kl. 14-17

I Løgumkloster Kulturuge (uge 41) samt i
efterårsferien (uge 42) tirsdag-søndag kl. 14-17
Uden for åbningstiden kan der træffes aftale om
besøg på tlf. 74 74 41 65 eller 74 74 39 03

Museet på Sønderborg Slot

6400 Sønderborg, tlf. 74 42 25 39, fax 74 43 06 55
Kontortid: Mandag-torsdag kl. 9-15,

fredag kl. 9-13

Åbent: 1. maj-30. sept. kl. 10-17,

1.-31. okt. kl. 10-16, 1. nov.-31. marts kl. 13-16,
1.-30. april kl. 10-16

Nationalmuseets Kommandørgård

Juvrevej 60, Toftum, 6792 Rømø,
tlf. 74 75 52 76

Åbent: Påskeåbent fra palmesøndag til lørdag
efter påskedag kl. 10-15, 1. maj-30. sept.

kl. 10-18, 1.-31. okt. kl. 10-15

Mandage lukket

Naturcentret Tønnisgård

Havnebyvej 30, Tvismark, 6792 Rømø,
tlf. 74 75 52 57

Nydambåden

Nydam Mose, Øster Sottrup, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 41 57 47

Orion Planetarium

Søvej 36, Jels, 6630 Rødding,
tlf. 74 55 24 00

Rømø Minimuseum

Lakolk, 6792 Rømø

Skærbæk Museum

Storegade 47, 6780 Skærbæk,
tlf. 74 75 20 52

Åbent: 1. maj-31. okt. mandag-fredag kl. 10-17
samt 1. weekend i hver måned kl. 14-17

Slesvigske Vognsamling

Grønlandsvej 39, 6100 Haderslev

Søbergs Have

Præstegårdsvej 21, 6510 Gram,
tlf. 74 84 64 71

Sønderjysk Brandværnsmuseum

Fabriksvej 5, 6510 Gram,
tlf. 74 82 24 95 eller 40 17 31 47

Åbent: 1. maj-31. aug. søndag-fredag kl. 10-16

Sønderjyllands Kunstmuseum

Kongevej 51, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 26 57, fax 74 72 08 50
Åbent: 1. juni-31. aug. kl. 10-17,
1. sept.-31. maj tirsdag-søndag kl. 10-17

Tønder Museum

Kongevej 51, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 26 57, fax 74 72 08 50
Åbent: 1. juni-31. aug. kl. 10-17,
1. sept.-31. maj tirsdag-søndag kl. 10-17

Tønder Museums Byanneks

Drøhøses Hus, Storegade 14, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 49 90
Åbent: 27. marts-31. dec. mandag-fredag
kl. 10-17, lørdag kl. 10-14, 1. lørdag i måneden
kl. 10-16

Tøndermarskens Naturcenter

Slusevej, 6280 Højer, tlf. 74 78 92 22

Tørning Mølle

Tørningvej, Hammelev, 6500 Vojens,
tlf. 74 50 76 57

Vibæk Vandmølle

Vibæk Mølle 3, 6470 Sydals

Wellings Landsbymuseum

Mejlbyvej 10, 6660 Lintrup,
tlf. 74 85 52 86

Zeppelin Museet

Gasværksvej 1, 6270 Tønder, tlf. 74 72 72 54
E-post: zeppelin@tonder-net.dk
Internet: www.tonder-net.dk/zeppelin
Åbent: 1. april - 31. okt.
lørdag-søndag kl. 12-17

Aabenraa Museum

H.P. Hanssens Gade 33, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 26 45, fax 74 63 29 50
Åbent: 1. juni-31. aug. tirsdag-søndag kl. 10-16,
1. sept.-31. maj tirsdag-søndag kl. 13-16

Museer m.v. i Sydslesvig

BREDSTED**Naturcentrum Nordfrisland**

Bahnhofstr. 23, D-25321 Bredstedt,
tlf. 04671/4555
Åbent: maj-okt. mandag-lørdag kl. 14-18
eller efter aftale

DANEVIRKE**Danevirkegården**

Ochsenweg 5, D-24867 Dannewerk,
tlf. 04621/37814, fax /31025
Åbent: 15. febr.-25. marts og 26. okt.-30. nov.
tirsdag-søndag kl. 10-16

EGERNFØRDE**Det gamle rådhus**

Rathausmarkt 8, D-24340 Eckernförde,
tlf. 04351/712547 + 48, fax /712549
Åbent: sept.-juni tirsdag-lørdag kl. 15-17,
søndag kl. 10-17, helligdage kl. 14-17, juli-aug.
mandag kl. 15-17, tirsdag-søndag kl. 10-17

FLENSBURG**„Museumsbjerget“**

Lutherplatz 1, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/852956, fax /852993
Åbent: tirsdag-lørdag kl. 10-17,
søndag kl. 10-13

Naturhistorisk Museum

Süderhofenden 40-42, D-24937 Flensburg,
tlf. 0461/852579, fax /852504
Åbent: tirsdag-fredag kl. 10-13 og 15-17

Phänomena

Norderstrasse 159-161, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/144490, fax /1444920
Åbent: mandag-fredag kl. 9-16,
lørdag kl. 14-18, søn- og helligdage kl. 10-17

Søfartsmuseum

Schiffsbrücke 39, D-24939 Flensburg,
tlf. 0461/852970, fax /851665

→

Åbent: tirsdag-lørdag kl. 10-17,
søndag kl. 10-13

FREDERIKSSTAD

Museet „Gammel Mønt“

Am Mittelburgwall 21-23,
D-25840 Friedrichstadt,
tlf. 04881/87422

Åbent: 22. marts-15. april og
okt. lørdag-søndag kl. 11-17,
16. april-sept. tirsdag-søndag kl. 11-17
og efter aftale

GARDING

Mindeværelse for historikeren

Theodor Mommsen

„Præsteboligen“, D-25836 Garding,
tlf. 04862/17267

Åbent: juni-aug. tirsdag-fredag kl. 8.30-11.30
og efter henv., sept.-maj tirsdag-fredag kl. 15-17

HALLIG HOOGE

Kongepeselen, Hanswarft

D-25859 Hooge,
tlf. 04849/219 + 259, fax /337

Åbent: daglig efter skibenes ankomst
eller efter aftale

HALLIG LANGENÆS

Friserstue, Honkenswarft

Hermann Johannsen, D-25863 Langeness
(Hallig), tlf. 04684/260

Åbent dagligt efter behov undtagen
mellem kl. 12 og 15

Kaptajn Tadsen museet, Ketelswarft

D-25863 Langeness (Hallig),
tlf. 04684/217

Åbent: fra påske til okt. mandag-lørdag
kl. 10.30, 13.30 og 15.30 og efter aftale

HATSTED

Mikkelberg, Nordisk center for kunst & cricket

v/Henry Buhl, D-25856 Haslstedt,
tlf. 04846/6604, fax /1790

Åbent: fredag, lørdag og søndag kl. 14-18
eller efter aftale

HUSUM

Nissenhaus - Nordfrisisk Museum

Herzog Adolf-Str. 25, D-25813 Husum,
tlf. 04841/2545, fax /63280

Åbent: april-okt. daglig kl. 10-17, nov.-marts
søndag-fredag kl. 10-16. Grupper efter aftale

Ostenfeldhuset

Nordhusumer Str. 13, D-25813 Husum,
tlf. 04841/4334, fax /8973120

Åbent: april-okt. kl. 10-12 og 14-17
eller efter aftale. Mandag lukket

Nordfrislands Skibsfartmuseum

Am Zingel 15, D-25813 Husum,
tlf. 04841/5257 + 2545

Åbent: fra påske til oktober kl. 10-16
Grupper efter aftale

Husum Slot

Prof.-Ferdinand-Tönnies-Allee,
D-25813 Husum, tlf. 04841/89730, fax /8973130

Åbent: marts-okt. tirsdag-søndag kl. 11-17
Grupper desuden efter aftale

Theodor Storm-Huset

Wasserreihe 31, D-25813 Husum,
tlf. 04841/666270

Åbent: april-okt. tirsdag-fredag kl. 10-12
og 14-17, lørdag-mandag kl. 14-17, nov.-marts
tirsdag, torsdag og lørdag kl. 14-17 eller
efter aftale

ISTED

Isted-mindehallen

D-24879 Idstedt üb. Schleswig,
tlf. 04625/402 eller 04621/87352

Åbent: april-sept. tirsdag-søndag kl. 8-18,
okt.-marts søndag-fredag kl. 9-17
Grupper efter aftale

KAPPEL

Sli-museet

Mittelstr. 7-8, D-24376 Kappeln,
tlf. 04642/1428 eller /82861

Åbent: 15. marts-okt. onsdag, fredag og lørdag
kl. 14-17 og efter aftale, nov.-medio marts efter
aftale

Møllen „Amanda“

Schleswiger Str. 1, D-24376 Kappeln,
tlf. 04642/4027 eller /920102

Åbent: mandag-fredag kl. 10-12 og 15-17,
rundvisning efter aftale

**Angel Museumsjernbane mellem
Kappel og Sønderbrarup**

Tlf. 04621/29348 eller 04642/4027

Åbent: april-okt. på nogle søndage, køreplan fås
ved henvendelse på ovenstående telefonnumre

KEJTUM/SILD

Det frisiske Hus

Am Kliff 13, D-25980 Keitum/Sylt,
tlf. 04651/32895 eller /31101

Åbent: april-okt. daglig kl. 10-17, nov.-marts
torsdag-lørdag kl. 13-16

Hjemstavns museet på Sild

Am Kliff 19a, D-25980 Keitum/Sylt,
tlf. 04651/32805 eller /31669

Åbent: april-okt. kl. 10-17, nov.-marts
torsdag-lørdag kl. 13-16

KOBBERMØLLE

Kobbermøllesamlingen

Zur Kupfermühle 14, D-24955 Harrislee,
tlf. 0461/7935

Åbent: hver tirsdag kl. 14.30-17 og efter aftale

LADELUND

**KZ-mindelund ved den
evangelisk-lutherske kirke St. Petri**

Raiffeisenstr. 3, D-25926 Ladelund,
tlf. 04666/449 eller /4461

Åbent: 15. marts-14. dec. tirsdag og
fredag kl. 14-17, lørdag og søndag kl. 14-18
og efter aftale. 15. dec.-14. marts efter aftale,
søndag hele året en time før og en time efter
gudstjeneste

LYKSBOG

Lyksborg Slot

D-24960 Glücksburg, tlf. 04631/2243
eller /2213, fax /2450

Åbent: nov.-marts lørdag og søndag kl. 10.30-
16, påskedagene kl. 10-16, maj-sept. kl. 10-17,

okt. kl. 10-16.30, julen-5. jan. kl. 10.30-16
Mandag lukket undt. i juni, juli og aug.

NEBEL/AMROM

Hjemstavnsmuseum

An der Mühle, D-25946 Nebel/Amrum,
tlf. 04682/2289

Åbent: forår-efterår mandag-onsdag kl. 10-12,
torsdag-søndag kl. 15-18

NIBØL

Naturhistorisk museum

Hauptstr. 108, D-25899 Niebüll,
tlf. 04661/5691, fax /6281

Åbent: april-okt. tirsdag-søndag kl. 14-17.30
eller efter aftale

Frisisk Hjemstavnsmuseum

Osterweg 76, D-25899 Niebüll,
tlf. 04461/3656 eller /4535

Åbent: maj-sept. kl. 14-16 og efter aftale

Richard-Haizmann-museet

Rathausplatz 2, D-25899 Niebüll,
tlf. 04661/1010, fax /60166

Åbent: tirsdag-fredag kl. 11.00-16.30,
lørdag kl. 10-12, juni-aug. desuden søn- og
helligdage kl. 14-17

OEVENUM/FØR

Oevenum-museet

Buurnstraat 48, D-25938 Oevenum/Föhr,
tlf. 04681/2673 efter kl. 20

Åbent: daglig kl. 14.30-17 og efter aftale

PELLWORM

Ø-museet

Uthlandstr. 2, D-25849 Pellworm,
tlf. 04844-18935

Åbent: vinter mandag-torsdag kl. 8-12 og 14-16,
fredag kl. 8-12, sommer mandag-torsdag
kl. 8-12 og 14-18, fredag kl. 8-12

RENDSBORG

Historisk museum og

Det nordtyske Trykkerimuseum

Arsenalstr. 2-10, D-24768 Rendsburg,
tlf. 04331/206632, fax /55504

→

Åbent: tirsdag-fredag kl. 10-12 og 15-18,
lørdag-søndag kl. 10-13 og 14-17

Elektricitetsmuseet Schleswig
Kieler Str. 19, D-24768 Rendsburg,
tlf. 04331/2012465 eller /182465
Åbent: mandag-fredag kl. 10-17
Grupper efter aftale

**Jødisk museum - galleri for billeder
Dr. Bamberger-Haus**

Prinzessinstr. 7, D-24768 Rendsburg,
tlf. 04331/25262, fax /24714
Åbent: tirsdag-lørdag kl. 11-13 og 16-18,
søndag kl. 15-18. Mandage samt
langfredag og 2. påskedag lukket
Grupper efter aftale

Kunststøberimuseet

Glück-Auf-Allee 4,
D-24782 Rendsburg-Büdelndorf,
tlf. 04331-38711
Åbent: tirsdag-lørdag kl. 15-18, onsdag
kl. 9-12, søndag kl. 10-12 og efter aftale

SKT. PETER-ORDING

Ejdersted Hjemstavnsmuseum
Olsdorfer Str. 6, D-25826 St. Peter-Ording,
tlf. 04863/1226
Åbent: april-sept. tirsdag-lørdag kl. 10-12 og
15-17, søndag kl. 10-12, okt.-marts tirsdag-
lørdag kl. 15-17, søndag kl. 10-12

SLESVIG

**Det slesvig-holstenske Landsmuseum for
forhistorie samt for kunst- og kulturhistorie**
Schloss Gottorf, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621-8130, inf.: 04621/813222,
fax /813555
Åbent: marts-okt. daglig kl. 9-17, mandag
dog kun Nydamhallen, nov.-febr. tirsdag-søndag
kl. 9.30-16. Lukket på den tyske Bededag samt
24., 25., 31. dec. og 1. jan.

Arkæologisk Landsmuseum

Schloss Gottorf, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621/813300, fax /813535
Åbent: Se ovenfor

Holm-museet

Süderholmstr. 2, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621/936820
Åbent: maj-31. okt. daglig kl. 8-21,
nov.-30. april daglig kl. 8-20

Slesvig Bymuseum

Friederichstr. 9-11, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621/936820, fax /936819
Åbent: tirsdag-søndag kl. 10-17

Slesvig-Holstenske landsarkiv

Prinzenpalais, Gottorfstr. 6, D-24837 Schleswig,
tlf. 04621/861800, fax /861801
Åbent: mandag-fredag kl. 8.30-17

Vikingsmuseet Hedeby

Haddeby ved D-24837 Schleswig,
postadr. Schloss Gottorf, tlf. 04621/813300
Åbent: april-okt. daglig kl. 9-17, nov.-marts
tirsdag-søndag kl. 10-16

SATRUP

Landsbymuseet „Satruphuus“
Flensburger Str. 8, D-24786 Satrup,
tlf. 04633/228
Åbent: lørdag kl. 16-18, søndag kl. 10.30-12.30
eller efter aftale

SVAVSTED

Sognets hjemstavnshistoriske samling
Kurgæstehuset, D-25876 Schwabstedt,
tlf. 04884/420 eller /283
Åbent: marts-okt. kl. 9-18
Rundvisning efter aftale

SØBØL

Nolde-museet
Neukirchen, D-25927 Seebüll,
tlf. 04664/364, fax /1475
Åbent: marts-okt. daglig kl. 10-18,
nov. kl. 10-17

TETENBØL

„Haus Peters“
Dörpstraat 16, Eiderstedt, D-25882 Tetenbüll,
tlf. 04862/681, fax /103028
Åbent: marts-dec. tirsdag-søndag kl. 14-18

TYDAL

Tydal Spejdermuseum

Beliggende på Spejdgården Tydal, D-24852

Eggebek, tlf. 04609/263 eller /91030

Åbent: efter aftale med bestyreren

TØNNING

Hjemstavnsmuseum

Neuweg 17, D-25832 Tønning, tlf. 04861/1470

Åbent: april-okt. tirsdag-søndag kl. 10-12

og 14-17

Historisk pakhuis ved havnen

Usedomer Str. 4, D-25832 Tønning,

tlf. 04861/6200

Åbent: maj-sept. tirsdag-fredag kl. 10-12 og

14-17, lørdag kl. 10-12, søn- og helligdage

kl. 14-17

UNDEVAD

Museumslandsby

Unewatt, D-24977 Langballig, tlf. 04636/1021

Åbent: maj-sept. tirsdag-søndag kl. 10-16,

april og okt. fredag-søndag kl. 10-16

VYK/FØR

Haeberlin-museet

Rebbelstieg 34, D-25938 Wyk/Föhr,

tlf. 04681/2571

Åbent: marts-okt. tirsdag-søndag kl. 10-17,

nov.-febr. tirsdag-søndag kl. 14-17

WITZWORT

Roter Haubarg

Eiderstedt, D-25889 Witzwort,

tlf. 04864/845

Åbent: tirsdag-søndag fra kl. 10.00

til restauranten lukker ca. kl. 22.00

Forbruger- organisationer

Familie og Samfund Sønderjylland

Regionsbestyrelse:

Regionsformand: Edel Petz,

Smedegade 35, 6535 Branderup,

tlf. 74 83 53 77, fax 74 83 52 24

Kasserer: Marianne Schmidt, Heimdalsvej 26,

6100 Haderslev, tlf. 74 52 39 81

Als og Sundeved: Ida Nielsen, Mjang Mark 6,

6470 Sydals, tlf. 74 41 65 50

Det Blandede Distrikt: Hanne Rosenberg,

Nørremarken 10, 6280 Højer, tlf. 74 78 22 47

Sonja Jensen, Gærupvej 13, 6280 Højer,

tlf. 74 78 34 90

Haderslev: Christa Petersen, Løvsangervej 9,

6500 Vojens, tlf. 74 54 05 09

Løgumkloster: Maren Eriksen, Koldingvej 8,

6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 45 24

Nr. Rangstrup Herred: Karen H. Lange,

Tirslund sognevej 7, 6520 Toftlund,

tlf. 74 83 20 24

Slogs Herred: Kirstine Justesen,

Korupmarkvej 27, 6372 Bylderup-Bov,

tlf. 74 64 72 32

Rødding: Maren Hansen, Lintrupvej 51,

Hjerting, 6630 Rødding, tlf. 74 84 16 74

Aabenraa: Jytte Katborg, Kassøvej 46,

6230 Rødekro, tlf. 74 66 64 96

Marie Wollesen, Nr. Hostrupvej 19, Egvad,

6230 Rødekro, tlf. 74 66 20 88

Ketty Jensen, Bøgevej 9, Bedsted,

6240 Løgumkloster, tlf. 74 77 71 21

HADERSLEV

Formand: Christa Petersen, Løvsangervej 9,

6500 Vojens, tlf. 74 54 05 09

Fjelstrup: Jonna Petersen, Stenskovvej 50,

6070 Christiansfeld, tlf. 74 56 15 95

Haderslev: Marianne Schmidt,

Heimdalsvej 26, 6100 Haderslev

DET BLANDEDE DISTRIKT

Ballum: Karen Madsen, Byevej 16,

Ballum, 6261 Bredebro, tlf. 74 71 63 65 →

Daler: Sonja Jensen, Gærupvej 13,
6280 Højer, tlf. 74 78 34 90
Emmerlev/Hjerpsted/Sejerslev:
Marie Holst, Sejerslevvej 30,
6280 Højer, tlf. 74 78 23 64
Højer: Hanne Rosenberg, Nørremarken 10,
6280 Højer, tlf. 74 78 22 47

ALS OG SUNDEVED

Formand: Ida Nielsen, Miangmark 6,
6470 Sydals, tlf. 74 41 65 50
Broager: Ingeborg Caspersen,
Sletmarken 18, 6310 Broager, tlf. 74 44 09 00
Nordals: Marie Louise Christensen,
Akelejevej 7, 6430 Nordborg, tlf. 74 45 10 33
Sydals: Karin Kaad, Munkbjergvej 19,
6470 Sydals, tlf. 74 41 55 23

NØRRE RANGSTRUP

Formand: Karen Lange, Tirslund Sognevej 7,
6520 Toftlund, tlf. 74 83 20 24
Agerskov: Hanne Marie Thorøe,
Bovlundbjergvej 8, 6535 Branderup J.,
tlf. 74 83 54 09
Arrild: Lene Schmidt,
Skovvænget 29, Arrild, 6520 Toftlund
Toftlund: Ingeborg Asmussen,
Skovbjergvej 4, Stenderup, 6520 Toftlund

AABENRAA-EGNEN

Formand: Jytte Katborg, Kassøvej 46,
6230 Rødekro, tlf. 74 66 64 96
Bedsted: Ketty Jensen, Bøgevej 9,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 77 71 21
Egvad: Marie Wollesen,
Nr. Hostrupvej 19, 6230 Rødekro,
tlf. 74 66 20 88
Hovslund: Alida Jørgensen,
Foldingbrovej 14, Hovslund, 6230 Rødekro,
tlf. 74 66 45 58
Hjordkær: Sonja Beuschau, Agertoften 49,
Hjordkær, 6230 Rødekro, tlf. 74 66 68 90
Kassø: Jytte Katborg, Kassøvej 46,
6230 Rødekro, tlf. 74 66 64 96
Løjt: Erna Faaborg, Barsmark Bygade 50,
6200 Aabenraa, tlf. 74 61 75 52
Vis herred: Edel Christiansen, Kragelundvej 26,
6330 Padborg, tlf. 74 67 66 51

LØGUMKLOSTER OG OMEGN

Formand: Maren Eriksen, Koldingvej 8,
Nr. Løgum, 6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 45 24

SLOGS HERRED

Formand: Kristine Justesen,
Korup Markvej 27, 6372 Bylderup-Bov,
tlf. 74 67 72 32
Ravsted: Sigrd Nissen,
Fogderup Bygade 9, 6372 Bylderup-Bov,
tlf. 74 64 73 72

RØDDING-EGNEN

Formand: Maren Hansen, "Bjørnekær",
Lintrupvej 51, Hjerting, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 16 74
Hjerting/Lintrup: Maren Hansen,
"Bjørnekær", Lintrupvej 51, Hjerting,
6630 Rødding, tlf. 74 84 16 74
Sdr. Hygum: Gurli Buhrkal, Søndervang 29,
Sdr. Hygum, 6630 Rødding, tlf. 74 84 52 53

Ernærings- og husholdningsøkonom:

Asta Nissen Sørensen,
Vestslesvigs Landbrugscenter,
6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 42 88, fax 74 74 59 59

Husholdningsforeninger

Aktive Kvinder, Rødding

Formand: Anne Marie Nielsen,
Smedebækken 21, 6630 Rødding,
tlf. 74 84 17 85
Sekretær: Kirsten Juhl, Bakkegårdsparken 48,
6630 Rødding, tlf. 74 84 19 70

Aktive Kvinder, Skodborg

Formand: Hanne Andersen, Knagemøllevej 47,
Skodborg, 6630 Rødding, tlf. 74 84 82 15

Jels og Omegns Husholdningsforening

Formand: Anne Marie Bertelsen,
Søndermarken 5, Jels, 6630 Rødding,
tlf. 74 55 21 76

Kegnæs Husholdningsforening

Formand: Karen Rasmussen, Nørre Landevej 38,
6470 Sydals, tlf. 74 40 53 30

Sundeved Husholdningsforening

Formand: Ulla Johansen, Søndre Landevej 46,
6400 Sønderborg, tlf. 74 42 18 12

Sønderjysk Familielandbrug**Husholdnings- og havebrugsudvalget:**

Amtsformand, Haderslev: Inge Lise Schmidt,
Sommerstedvej 29, Bjørndrup,
Christiansfeld, tlf. 74 50 44 99
Næstformand, Tønder: Marie Hansen,
Grønågade 2, 6270 Tønder, tlf. 74 72 23 47
Nørre Rangstrup: Else Larsen,
Skovbjergvej 5A, Stenderup, 6520 Toftlund,
tlf. 74 83 14 82

Haderslev: Nanna Petersen,
Christiansfeldvej 124, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 10 99

Aabenraa: Lone Jensen,
Hovslundvej 34, 6230 Rødebro,
tlf. 74 66 45 57

Sønderborg: Bodil Lund,
Nedergade 12, Mjang, 6470 Sydals,
tlf. 74 41 65 22

Knud Strøm, Øster Løgumvej 63,
Genner, 6230 Rødebro, tlf. 74 69 87 41

Konsulent:

Inga Boldt,
DSH Faglige Center,
Guldagervej 2, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 30 51, fax 74 74 54 40

Havebrugsudvalget:

Formand: Ole Brink, Hølleskovvej 3,
6520 Toftlund, tlf. 74 83 17 12

Landboforeninger

De danske Landboforeninger

Kontor: Axelborg, Vesterbrogade 4A, 4. sal,
1620 København V,
tlf. 33 12 75 61, fax 33 32 76 62
E-post: ddl@ddl.dk

Formandskab:

Formand: Gårdejer Peter Gæmelke,
Røjgård, Egholtvej 38, 6600 Vejen,
tlf. 75 55 52 87, fax 75 55 50 89
1. viceformand: Gårdejer Henrik Høegh,
Møllevej 31, 4960 Holeby,
tlf. 54 60 69 72, fax 54 60 68 72
2. viceformand: Gårdejer Hans Bang-Hansen,
Provstlund, Silkeborgvej 130, 8700 Horsens,
tlf. 75 61 36 68, fax 75 65 47 04

Sønderjyder i bestyrelsen:

Gårdejer Thomas Lauritsen, Højgårdsvej 6,
Stubbom, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 11 96,
fax 74 56 02 64
Gårdejer Hans Petersen Schmidt,
Vestergade 55, Arnum, 6510 Gram,
tlf. 74 82 63 21
fax 74 82 64 21

Foreningen af jyske Landboforeninger

Kontor: Udkærvej 15, 8200 Århus N,
tlf. 87 40 55 40

Formand: Gårdejer Peter Gæmelke,
Røjgård, Egholtvej 38, 6600 Vejen,
tlf. 75 55 52 87, fax 75 55 50 89

Sønderjyder i bestyrelsen:

Gårdejer Thomas Lauritsen, Højgårdsvej 6,
Stubbom, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 11 96,
fax 74 56 02 64

Fælleslandboforeningen for Nordslesvig

Formand: Thomas Lauritsen, Højgårdsvej 6,
Stubbom, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 11 96, fax 74 56 02 64
Regionssekretær: Helge Petersen,
Vestslesvigs Landbrugscenter, Aabenraavej 22,
6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 42 88, fax 74 74 59 59

Sønderjysk Landboforening

Åstrupvej 36, 6100 Haderslev, tlf. 74 52 04 31,
fax 74 52 05 85

Sdr. Tingvej 6, 6630 Rødding, tlf. 74 84 10 17,
fax 74 84 28 27

Ørderup Kirkevej 50, 6520 Toftlund, tlf. 74 83
22 11, fax 74 84 22 14

Aabenraavej 22, 6240 Løgumkloster, tlf. 74 74
42 88, fax 74 74 59 59

Bestyrelse:

Formand: Thomas Lauritsen, Højgårdsvej 6,
Stubbom, 6070 Christiansfeld, tlf. 74 56 11 96,
fax 74 56 02 64

Næstformand: Hans Petersen Schmidt, Vester-
gade 55, Arnum, 6510 Gram, tlf. 74 82 63 21,
fax 74 82 64 21

Hans R. Andersen, Friskærvej 15, Rurup, 6520
Toftlund, tlf. 74 83 10 77, fax 74 83 09 77

Nis Fallesen, P. Hansensvej 2, Ustrup, 6500
Vojens, tlf. 74 54 51 26, fax 74 54 51 27

Jørgen Gram, Gabøl Byvej 11, 6500 Vojens, tlf.
74 87 16 18, fax 74 87 16 11

Peter Jørgensen, Kongeåvej 4, 6660 Lintrup, tlf./
fax 74 85 51 57

Anders Madsen, Skodborgvej 7, Langetved,
6630 Rødding, tlf./fax 74 84 72 63

Jan Toft Nørgaard, Nørremarksvej 31, Birkelev,
6780 Skærbæk, tlf. 74 75 71 51, fax 74 75 70 51

Hans Petersen, Flensborg Landevej 14, Rørkær,
6270 Tønder, tlf./fax 74 72 38 52

Karsten Rindom, Flensborgvej 124, 6360
Tinglev, tlf. 74 64 20 33, fax 74 64 27 57

Nis Skau, Ringgade 28, Maugstrup, 6500
Vojens, tlf. 74 50 64 17, fax 74 50 72 21

Bjarne Skou, Midtervej 10, Stenderup, 6520
Toftlund, tlf. 74 83 20 26, fax 74 83 20 36

*Sønderjysk Landboforening er en fusion af
Haderslev Amts Landboforening, Den nordslæs-
vigske Landboforening, Nr. Rangstrup Herreds
Landboforening og Landboforeningen for
Vestslesvig*

Landboforeningen for Als og Sundeved

Formand: Gårdejer Jens Peter Kaad, Tandsgård,
Tandslet, 6470 Sydals, tlf. 74 40 72 44

Sekretær: Planteavlskonsulent Helge Lorenzen
Landbocentret, Stenagervej 2, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 46 46, fax 74 42 12 43

Sønderjysk Landbrugsrådgivning, SLR

Landbogården, Peberlyk 2, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 01 01

Formand: Gårdejer Jens Peter Kaad, Tandsgård,
Tandslet, 6470 Sydals, tlf. 74 40 72 44

Aabenraa Amts**Landboforening**

Formand: Gårdejer Laurits Pedersen,
Præstegårdsvej 9, Felsted, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 68 51 36

Sekretær: Konsulent Hans Lausten Hansen,
Landbogården, Peberlyk 2, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 01 01

**Landwirtschaftlicher Hauptverein
für Nordschleswig**

Formand: Hinrich Jürgensen, Bajstrupvej 14,
Bjerndrup, 6200 Aabenraa, tlf. 74 64 36 44

Sekretær: Planteavlskonsulent Claus Erichsen,
Industriparken 1, Postboks 61, 6360 Tinglev

Sønderjyllands Landboudom

Kontor: Landbogården, Peberlyk 2,
6200 Aabenraa, tlf. 74 62 01 01

Formand: Peter Jørgensen

Familielandbrug

Dansk Familielandbrug

Kontor: Vester Farimagsgade 6,
1606 København V, tlf. 33 12 99 50

Formand: Husmand Peder Thomsen,
Godrimsvvej 7, Sir, 7500 Holstebro,
tlf. 97 43 21 58

Sønderjyder i bestyrelsen:

Peter Petersen, Tørvebjergvej 2, Ellum,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 31 69

Sønderjysk Familielandbrug

DSH Faglige Center, Guldagervej 2,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 30 51,
fax 74 74 54 40

E-post: dsh@dsh.dk

Centerleder: Mogens W. Birch

Formand: Peter Petersen, Tørvebjergvej 2,
Ellum, 6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 31 69

Haderslev Østeramts Familielandbrug

Formand: Arne Nielsen, Tapagervej 40, Knud, 6100 Haderslev tlf. 74 56 63 60

Sekretær og kasserer: Jørgen Peter Sørensen, Elsager 34, 6100 Haderslev, tlf. 74 58 21 97

Haderslev Vesteramts Familielandbrug

Formand: Svend E. Eilrich, Søndermarksvej 28, Spandet, 6760 Ribe, tlf. 74 86 71 43

Sekretær: Villy Johansen, Lindholmvej 4, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 18 40

Familiebruget Als og Sundeved

Formand: Kristian Staadsen Petersen, Dybbøl Banke 33, 6400 Sønderborg, tlf. 74 48 69 99

Tønder Amts Familielandbrug

Formand: Erik Obling Petersen, Barsbølgaard, Barsbølvej 1, 6780 Skærbæk, tlf. 74 75 12 90

Aabenraa Amts Familielandbrug

Formand: Knud Strøm, Øster Løgumvej 63, Genner, 6230 Rødekro, tlf. 74 69 87 41

Land- og skovbrug

Det danske Hedeselskab

Hovedkontor: Klostermarken 12, postboks 110, 8800 Viborg, tlf. 86 67 61 11

Direktion: Ove Kloch, adm. direktør,

K. E. Bornhardt, direktør, og

Carsten With Thygesen, direktør

Formand: Hofjægermester,

godsejer Peter Skak Olufsen, »Quistrup«,

Hjermvej 59, 7600 Struer

Miljø og Energi:

Klostermarken 12, Postboks 110, 8800 Viborg, tlf. 86 67 61 11

Direktør: K. E. Bornhardt

Skov og Landskab:

Klostermarken 12, Postboks 110, 8800 Viborg, tlf. 86 67 61 11

Direktør: Carsten With Thygesen

Skovregion Syd: Regionschef Asger Olsen, Søvangen 20, 5884 Gudme, tlf. 62 25 20 99, mobil 40 31 40 99

Strukturdirektoratet

Toldbodgade 29, 1253 København K, tlf. 33 63 73 00, fax 33 63 73 33

Direktør: Søren Skafte

Kontor i Tønder: Allégade 24, 6270 Tønder, tlf. 74 72 13 80, fax 74 72 19 80

Jordbrugskommissionen

Formand: Vicedirektør Peter Jørgensen, Amtsgården, Skelbækvej 2, 6200 Aabenraa, tlf. 74 33 50 50

Medlemmer:

Gårdejer Tøge Tychsen, Krammarksvej 22, 6310 Broager, tlf. 74 44 17 46

Husmand Vagn Madsen, Hornsgårdvej 3, Fole, 6510 Gram, tlf. 74 82 27 67

Tiltrædende formand

i henhold til jordfordelingsloven:

Dommer Frida Liebach,

Retten i Haderslev

Realkreditkyndigt medlem:

Landmand Bendix Nielsen, Harris 63, 6261 Bredebro, tlf. 74 71 11 86

Landbrugsraadet

Kontor: Axelborg, Axeltorv 3, 1609 København V, tlf. 33 14 56 72, fax 33 14 24 96

E-post: landbrugsraadet@landbrug.dk

Præsident: Gårdejer Peter Gæmelke,

Røjgård, Egholtvej 38, 6600 Vejen, tlf. 75 55 52 87,

fax 75 55 50 89

Adm. direktør: Klaus Aa. Bustrup

Det Kgl. Danske Landhusholdningsselskab

Mariendalsvej 27, 2., 2000 Frederiksberg, tlf. 38 88 66 88,

fax 38 88 66 11

Præsident: Godsejer Jon Krabbe, Frederiksdal, Frederiksdalsvej 30, 4912 Harpelunde

Skovdyrkerforeningen Sønderjylland

Formand: Gårdejer Anders Thyssen, Allerupvej 24, 6520 Toftlund, tlf. 74 83 14 21

Skovrider: Per Krarup, Landbogården, Peberlyk 2, 6200 Aabenraa,

tlf. 74 62 01 01, lokal 216

Skovdyrkerforeningen Sydjylland

Formand: K. Sejer Sørensen, Bramdrupgård,
Bramdrupgårdsvej 3, 6580 Vamdrup,
tlf. 75 59 82 38
Konsulent: Skovrider T. W. Stranddorf,
Klovtoftvej 8, Jels, 6630 Rødding,
tlf. 74 55 28 07

Haveeselskaber

Det jydsk Haveeselskab

Clausholmvej 316, 8370 Hadsten,
tlf. 86 49 17 34, fax 86 49 17 35

Det jydsk Haveeselskab, Region IV Sønderjylland

Formand: Niels Aage Sørensen,
Hvidøre 1, 6580 Vamdrup, tlf. 75 58 13 29
Konsulenter i området:
Birgit Møller Bach, Valmuevænget 28,
6710 Esbjerg, tlf. 75 11 64 08
Lars Bach, Valmuevænget 28, 6710 Esbjerg,
tlf. 75 11 64 08
Kredse/Formænd:
Aabenraa: Frode Christiansen, Dyssevej 13,
6200 Aabenraa, tlf. 74 61 32 85
Christiansfeld: Helge Mariegaard,
Damgårdsparken 15, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 56 24 44
Føvling-Holsted-Gørding: Kirsten Lauridsen,
Lourupvej 22, 6690 Gørding, tlf. 75 17 84 29
Gråsten og Fjordeggen: Anne Carstensen,
Lyshøj 26, Rinkenæs, 6300 Gråsten,
tlf. 74 65 00 23
Haderslev: Lisbeth Fredslund, Ærøvej 16,
Starup, 6100 Haderslev, tlf. 74 53 01 04
Jels-Oksenvad-Sommersted: Ingrid
Munksgaard, Bækager 3, Grønnebæk, 6630
Rødding, tlf. 74 55 22 41

Nordals: Edith Nielsen, Skovbrynet 18,
6430 Nordborg, tlf. 74 45 36 43
Padborg: Tove Nielsen, Grønningen 2, Smedeby,
6340 Kruså, tlf. 74 67 19 73
Ribe: Rita Dueholm, Farup Kirkevej 10,
6760 Ribe, tlf. 75 42 24 33
Rødding: Susanne Kjeldsen, Mojbølvej 1,
Ø. Lindet, 6630 Rødding, tlf. 74 84 62 34
Rødekre: Karen M. Jakobsen, Skovvænget 9,
6230 Rødekre, tlf. 74 66 16 05
Sønderborg: Bente Thomsen, Dybbøl Bygade
39, 6400 Sønderborg, tlf. 74 48 50 51
Toftlund: Børge Christensen, Gyvelvej 4, 6520
Toftlund, tlf. 74 83 13 97
Tønder: Frank Clausen, Hjejlen 90, 6270
Tønder, tlf. 74 72 54 88
Vamdrup: Ejvind Gram, Hjarupvej 24,
Skanderup, 6640 Lunderskov, til. 75 59 41 80
Vestslesvigs Havekreds: Svend Christensen,
Lindevej 7, Bedsted, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 77 73 86
Vojens-Skrydstrup: Theodor Schmidt,
Vojensvej 14, Over Jerstal, 6500 Vojens,
tlf. 74 54 78 64

Husdyrbrugs- organisationer

Sønderjydsk Avlsforening for sortbroget dansk Malkekvg

Formand: Gårdejer Gudmund Katborg,
Kassøvej 46, Kassø, 6230 Rødekre,
tlf. 74 66 64 96

Avlsforeningen Den jydsk Hest

Formand: Aksel Poulsen, Nr. Løvigevej 3,
7540 Haderup
Sekretær: Grethe Busk, Kolstrupvej 4,
8581 Nimtofte
Bestyrelsesmedlemmer fra Sønderjylland:
Birgit Jørgensen, Nørrevang 8, 6230 Rødekre
Kontaktperson:
Laurids Rasmussen,
Bolderslevskovvej 23, 6392 Bolderslev

Sønderjysk Fællesledelse af Kvægavl

Kontor: Østergade 11, 6500 Vojens,
tlf. 74 54 00 00

Formand: Gert Karkov,
Hærvejen 14, Skovby, 6500 Vojens,
tlf. 74 66 46 36

Landbrugets Rådgivningscenter

Landskontoret for Fjerkrærådgivning,
Udkærsvvej 15, 8200 Århus N,
tlf. 87 40 50 00, fax 87 40 50 92

Mejeriforeningen Danish Dairy Board

Kontor: Frederiks Allé 22, 8000 Århus C,
tlf. 87 31 20 00

Formand: Gårdejer Kaj Ole Pedersen,
Hirtshalsvej 15, 9881 Bindslev,
tlf. 98 93 81 64

Direktører: K. Thaysen (adm.), Ole Thing og
Preben Mikkelsen

Slagterier

Danske Slagterier

Axelborg, Axeltorv 3, 1609 København V
tlf. 33 11 60 50

Formand: Gårdejer Jørgen Laursen Vig,
Boring 30, 8763 Rask Mølle, tlf. 75 67 85 11
Adm. direktør: Anne Birgitte Lundholt,
Ålegårdsvænget 41, 2791 Dragør,
tlf. 32 53 91 94

Slagteriselskabet Danish Crown A.m.b.a.

Formand: Bent Claudi Lassen, Lykkegårdsvej 2,
5466 Asperup →

Hovedkontor: Marsvej 43, 8900 Randers
Adm. direktør: Kjeld Johannesen

Afdelinger i Sønderjylland:

Blans/Sønderborg, tlf. 74 46 16 11,
fax 74 46 14 21

Skærbæk, Aabenraavej 11, 6780 Skærbæk,
tlf. 74 75 19 11, fax 74 75 16 33

Vojens, Nørregade 27, 6500 Vojens,
tlf. 74 54 11 11, fax 74 54 09 79

Aabenraa, Kilen 10-12, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 39 23, fax 74 63 19 46

Handel

Brugsforeningsbevægelsen

FDB's hovedkontor: Roskildevej 65,
2620 Albertslund

Formand: Ebbe Lundgaard

FDB's bestyrelsesmedlem i Vejen regionen:

Gårdejer Jørgen Bjerrum,
Bjerrumvej 16, 6760 Ribe

Kredsformænd:

Kreds 35 - Aabenraa:

Uddannelseschef Preben Nielsen,
Nørrehaven 17, 6360 Tinglev, tlf. 74 64 32 55

Kreds 36 - Ribe/Tønder:

Gårdejer Jørgen Bjerrum,
Bjerrumvej 16, 6760 Ribe, tlf. 75 42 03 64

Kreds 37 - Sønderborg:

Ingeniør Bent Juhl, Elstrup Overby 4 A,
6430 Nordborg

SYDBANK

VI FORSTÅR DET MESTE

Det danske Handelskammer

Formand: Koncernchef Lars Bruhn, København,
tlf. 33 95 05 00

Sekretariat: Børsen, 1217 København K,
tlf. 33 95 05 00

Lokalkontorer:

Ny Banegårdsgade 45, 8100 Århus C,
tlf 86 13 53 55

Boulevarden 20, 9000 Aalborg, tlf 98 16 06 00

Albani Torv 4, 5000 Odense C, tlf. 66 14 47 1

H. P. Hanssens Gade 5, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 49 62

Indkøbsforeninger

Dansk Landbrugs Grovvarereselskab

Hovedkontor: Axelborg, 1503 København V
tlf. 33 15 11 13

Formand: Gårdejer Niels Skadhauge

Sønderjyske medlemmer af repræsentantskabet:

Gårdejer Hans Skøtt, Kratkjær, Rovstrupvej 61,
6100 Haderslev, tlf. 74 52 54 25

Gårdejer Jens Bonde,

Sømosegård, Tirslundvej 2, 6541 Bevtoft,
tlf. 74 83 19 79

Gårdejer Tage Petersen, Raaholt,
Goldbækvej 6, Øbening, 6230 Rødekro,
tlf. 74 66 92 11

Gårdejer Peter Hanquist,

Bovlundbjergvej 38, Vellerup, 6535 Branderup J,
tlf. 74 83 51 97

Gårdejer Bent Villadsen, Ørbygård,

Sillerup Møllevej 70, Ørby, 6100 Haderslev,
tlf. 74 57 92 08

Gårdejer Hans Hansen, Ellekobbøl 5,

Augustenhof, 6430 Nordborg,
tlf./fax 74 45 08 77

Købmandsforeninger

De samvirkende Købmænd

Hovedkontor - Sekretariat: Svanemøllevej 41,
Postboks 122, 2900 Hellerup, tlf 39 62 16 16

Formand: Købmand Paul F. Nönnecke,
Østergade 6, 3200 Helsinge, tlf. 48 79 62 00

Centralorganisationen

af Købmandsforeninger i Jylland

Formand: Købmand Henry Meyer,
Storegade 27, 6100 Haderslev, tlf. 74 52 47 42

Handelsstandsforeninger

Graasten Handelsstandsforening

H. P. Toft, Postboks 18, 6300 Gråsten

Haderslev Handelsstandsforening af 1844

Sekretariat: Udviklingscenter Haderslev,
Honnørkajen 1, 6100 Haderslev,
tlf. 74 53 00 53, fax 74 53 46 67

E-mail: sekretariat@uch.dk

Toftlund Handels- og Håndværkerforening

Formand: Thea Kloster, Vestergade 7,
6520 Toftlund, tlf. 74 83 29 00, fax 74 83 29 50

Vojens Handelsstandsforening

Formand: Bjarne Thorndal, Sydbank,
6500 Vojens, tlf. 74 54 26 39

Erhvervsråd og håndværker- og industriforeninger

Bredebro Erhvervsforum

Bredebro Kommune, Rådhuset, Stationsvej 5,
6261 Bredebro, tlf. 74 71 16 50, fax 74 71 12 54

Christiansfeld Erhvervsråd

Poul E. Jørgensen, udviklingschef,
Kongensgade 5, Postboks 15, 6070 Christiansfeld,
tlf. 74 26 74 30, fax 74 26 74 22

Erhvervsrådet for Tinglev Kommune

Tinglev Rådhus, Tinglev Midt 2, 6360 Tinglev,
tlf. 73 34 35 36, fax 74 64 20 24

Erhvervschef: Alice Damm

Gråsten Håndværkerforening

Formand: Vognmand Hans-Uwe Jochimsen,
Egenæs 7, 6300 Gråsten, tlf. 74 65 04 92

Håndværksrådet

Organisation for små og mellemstore virksom-
heder i Danmark. →

Kontor: Amaliegade 31,
1256 København K, tlf. 33 93 20 00
E-post: hvr@hvr.dk
Internet: http://www.hvr.dk
Formand: Poul Ulsøe, Horsens
Jyllands-afdeling: Lille Sct. Hansgade 20,
8800 Viborg, tlf. 86 62 77 11

Haderslev Erhvervsråd

Honnørkajen 1, 6100 Haderslev,
tlf. 74 53 00 53

Løgumkloster Erhvervsråd

Sekretariatschef Keld Hansen,
Rådhusstræde 2, 6240 Løgumkloster,
tlf. 74 74 45 11, fax 74 74 45 12
E-post: lklost01@pip.dknet.dk

Løgumkloster Handels- og Håndværkerforening

Formand: Freddy Møller, Storegade 5,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 55 62

Nordborg Erhvervsråd

Mads Clausens Vej 13, 6430 Nordborg,
tlf. 74 15 16 93, fax 74 15 16 16

Nørre-Rangstrup Erhvervsråd

Danavej 15, 6520 Toftlund,
tlf. 74 83 19 34, fax 74 83 05 32
Udviklingskonsulent: Andr. Andresen

Padborg Udviklingscenter

Sekretariat: Hærvejen 11C, Bov, 6330 Padborg,
tlf. 74 67 27 02, fax 74 67 40 23
Formand: Kaj Risom, regionsdirektør
Erhvervschef: Klaus Berg

Rødding Erhvervsråd

Erhvervschef Torsten Østervig,
Østergade 28, 6630 Rødding, tlf. 74 84 21 61
E-post: erhverv@roedding.dk

Rødekro Erhvervsråd

Hærvejen 8, Boks 21, 6230 Rødekro,
tlf. 73 36 36 50, fax 74 66 27 47
E-post: post@rodekro-erhverv.dk
Internet: http://www.rodekro-erhverv.dk

Skærbækegnens Erhvervsråd

Skærbæk Kommune, Storegade 51,
6780 Skærbæk, tlf. 73 95 95 95, fax 73 95 95 73

Sundeved Kommune, Erhvervsrådgivning

Poul V. Nielsen, Kommunekontoret,
6400 Sønderborg, tlf. 74 76 12 16, fax 74 76 10 12

Sønderborg Erhvervsråd

(Augustenborg/Sydals/Sønderborg kommuner)
Rådhusstorvet 7, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 42 92 22, fax 74 42 92 33

Sønderborg Håndværker- og Industriforening

Formand: Direktør Preben Hakonsen,
Ellegårdsvej 18, 6400 Sønderborg

Sønderjyllands Erhvervsråd

Bjerggade 4C, 6200 Aabenraa,
tlf. 73 62 10 10, fax 73 62 10 11
Formand: Direktør Jens Sejer Sørensen,
Birkeallé 5, 6780 Skærbæk
Næstformand: Statsaut. revisor Arnt Sørensen,
Grundtvigs Allé 171, 6400 Sønderborg
Amtsdirektør Finn Hansen, Sønderjyllands Amt,
Skelbækvej 2, 6200 Aabenraa
Personalechef Ove Gerber,
Gram A/S, Aage Grams Vej 1, 6500 Vojens
Formand Willy Sahl, LO Sønderjyllands Amt,
Bjerggade 4L, 6200 Aabenraa
Direktør Jette M. Arnskjold, TIC Danmark,
Ellemarksvej 49, 8000 Århus C
Direktør Preben Fogtmann, Kohberg Brød,
Industrivej 7, 6392 Bolderslev
Borgmester H. P. Geil, Gram Kommune,
Kongevej 14, 6510 Gram
Direktør Sven Gram, V. Å. Gram,
Klintevej 4, 6100 Haderslev
Formand Anna Margrethe Ikast,
Turist-Marketing Sønderjylland,
Bjerggade 4C, 6200 Aabenraa
Direktør Jørgen Mads Clausen, Danfoss,
6430 Nordborg
Direktør for Sønderjyllands ErhvervsCenter:
Asmus Peter Asmussen
Euro Info Center:
Afdelingsleder Egon Sveistrup
EIC Manager Claus Nissen

Tønder Håndværkerforening

Formand: Bo Michelsen, Leosallé 55,
6270 Tønder, tlf. 74 72 37 70

Tønder Kommunes Erhvervssekretariat

Erhvervsmedarbejder Michael Eskemose,
Kongevej 57, 6270 Tønder, tlf. 74 72 18 10

Vojens Erhvervsudvalg

Borgmester Nis Mikkelsen, Rådhuset,
6500 Vojens, tlf. 74 20 30 07, fax 74 54 39 19

Aabenraa Erhvervscenter

Direktør Poul-Chr. Jørgensen, Madevej 19,
6200 Aabenraa, tlf. 74 62 49 62,
fax 74 62 00 38, privat tlf. 74 62 77 36

Finansiering

Dansk Landbrugs Realkreditfond

Nyropsgade 21, 1780 København V,
tlf. 33 15 11 00
Direktion: Adm. direktør J. Fløystrup Jensen
Formand for repræsentantskab og bestyrelse:
Bankdirektør Jørn Kr. Jensen, Unibank, Kbh.

Foreningen Landeværnet

Kontor: Jernbanegade 4, 6360 Tinglev
tlf. 74 64 40 54
Formand: Gårdejer Thomas Rodenberg,
Vester Terpvej 10, Vester-Terp,
6240 Løgumkloster, tlf. 74 74 33 83
Næstformand: Gårdejer Jørgen Røde Andersen,
Ribelandevej 79, Abild, 6270 Tønder,
tlf. 74 72 33 89
Sekretær: Gårdejer Regnar Jensen,
Kværsløkke 18, 6300 Gråsten, tlf. 74 65 94 82
Forretningsfører: Ingeborg Knudsen,
Åløkke 1C, 6372 Bylderup-Bov, tlf. 74 76 29 50
Foreningen Landeværnet administrerer tillige:
Sønderjydsk Lånefond H.K.K.
Gårdejer Wilhelm Carstens legat
Elna og Louis Schottlænders Legat

Nykredit

Formand: Gårdejer Axel Ladegaard Jensen, →

Børkopvej 11, Pjedsted, 7000 Fredericia,
tlf. 75 95 41 14

Hovedkontor:

Åstrupvej 13, 6100 Haderslev,
tlf. 74 52 70 00, fax 74 53 09 11

Områdekontorer:

Områdekontor Sønderborg, Jernbanesti 3,
6400 Sønderborg, tlf. 74 43 11 66, fax 74 43 39 44
Områdekontor Aabenraa, Madevej 13,
6200 Aabenraa, tlf. 74 63 01 66, fax 74 62 38 62

Realkredit Danmark

Region Syd: Albani Torv 2-3, 5100 Odense C,
tlf. 66 12 53 00
Direktion: Peter Cederfeld
Distriktschef for Sønderjyllands Amt:
Tommy Jensen, tlf. 65 43 11 30
Kontor: Sct. Nicolai Gade 5, 6200 Aabenraa,
tlf. 66 12 53 00

Sønderjyllands Investeringsfond

Klinkbjerg 1, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 17 27, fax 74 62 79 59
Formand: Direktør C. C. Hagedorn,
Broager Spare- og Lånekasse,
Storegade 27, 6310 Broager
Direktør Oskar Tygesen,
Sydbank, Jernbanegade 35, 6400 Sønderborg
Direktør Knud Hansen, Den Danske Bank,
Nørregade 23, 6100 Haderslev
Kasserer Arne Lunding,
Nørremarken 38, 6360 Tinglev
Fhv. borgmester Lauge Nielsen Jepsen,
Møllevej 5, Visby 6261 Bredebro
Forretningsfører: Paul Chr. Kongsted

Sønderjyllands Udviklingselskab A/S

Klinkbjerg 1, 6200 Aabenraa,
tlf. 74 62 17 27, fax 74 62 79 59

Stiftet 26. april 1995 med flg. formål:

- at drive udviklingsvirksomhed ved tilførsel af ansvarlig kapital
- at yde bistand og rådgivning til små og mellemstore erhvervsvirksomheder i Sønderjyllands Amt

Aktiekapital: 30 mio. kr. →

Bestyrelse:

Formand: Adm. direktør Jan Ehlers Lønstrup,
 Anne Marievej 5, 6270 Tønder
 Adm. direktør Preben Fogtmann,
 Lærkevænget 2, 6360 Tinglev
 Afdelingsformand Orla Trandberg Frandsen,
 Vinkelvej 9, 6400 Sønderborg
 Fhv. borgmester Lauge Nielsen Jepsen,
 Møllevvej 5, Visby, 6261 Bredebro
 Direktør Ole Jespersen,
 Allsundvej 15, 6400 Sønderborg

Direktør: Paul-Chr. Kongsted

Jagt- og vildtforvaltning m.v.

Administration

Skov- og Naturstyrelsen,
 Vildtforvaltningskontoret, Haraldsgade 53,
 2100 København Ø, tlf. 39 47 20 00,
 fax 39 27 98 99

Jagttegn

Skov- og Naturstyrelsen
 Jagttegn
 Haraldsgade 53, III, 2100 København Ø,
 tlf. 39 27 66 88 (kl. 9-12), fax 39 27 60 99

Danmarks Miljøundersøgelser

Afdeling for Kystzoneøkologi,
 Afdeling for Landskabsøkologi,
 Grenåvej 12, Kalø, 8410 Rønede,
 tlf. 89 20 17 00, fax 89 20 15 14

Reservatsektionen

Ålholtvej 1, 6840 Oksbøl,
 tlf. 75 27 20 88, fax 75 27 25 14

Vildtforvaltningsskolen, Kalø

Molsvej 34, 8410 Rønede, tlf. 87 91 06 00

Dansk Jagtforsikring A/S

Købmagergade 3, II, 1150 København K,
 tlf. 33 11 07 47, fax 33 11 23 31

Danmarks Jægerforbund

Hovedkontor: Højnæsvej 56, 2610 Rødovre,
 tlf. 36 73 05 00

Formand: Kristian Raunkjær

Direktør: Marcell Thistrup

Medlemsblad: Jæger

Vildtforvaltnings- områder og vildtkonsulenter i Sønderjylland

Vildtforvaltningsopgaverne sorteres under
 statsskovdistrikterne og varetages primært af
 vildtkonsulenterne.

Vildtkonsulenterne varetager bl.a. jagtprøverne,
 vildtplantninger, dispensation til skadevoldende
 vildt, vildtreservater og rådgivning generelt om
 jagtloven.

Henvendelse med spørgsmål om jagt og vildt
 kan ske til de lokale statsskovdistrikter på disse
 adresser og telefonnumre:

Haderslev Statsskovdistrikt

Ulfshus, Christiansfeldvej 69, 6100 Haderslev
 tlf. 74 52 21 05

Vildtkonsulent Bent Junker-Hansen

Lindet Statsskovdistrikt

Lindetskovgård, Skovridervej 1, 6510 Gram,
 tlf. 74 82 61 05

Vildtkonsulent Jeppe Ebdrup, Mandbjergvej 1,
 6520 Toftlund, tlf. 74 83 25 70

Aabenraa Statsskovdistrikt

Vesterlund, Skinderbro 31, 6200 Aabenraa,
 tlf. 74 62 31 82

Vildtkonsulent Klaus Sloth

Gråsten Statsskovdistrikt

Egene, Felstedvej 14, 6300 Gråsten,
 tlf. 74 65 14 64

→

Vildtkonsulent Leo Vindahl Olsen, Nygård,
Nørreskovvej 41, 6430 Nordborg
tlf. 74 45 82 11, mobil 30 66 99 91

Uddrag af Lov om jagt- og vildtforvaltning

Kapitel 4

Jagttrettens udøvelse

§ 22. Ingen må jage på en måde, der

- 1) udsætter vildtet for unødige lidelser,
- 2) skader personer, husdyr eller genstande eller udsætter personer for nærliggende fare for at blive skadet eller
- 3) medfører haglnedfald på anden persons bolig, have eller gårdsplads.

Stk. 2. Personer under 18 år, der har gyldigt jagttegn, må kun udøve jagt i følge med en person over 18 år, der også har gyldigt jagttegn.

§ 23. Nedlæggelse eller ombringelse af vildt må kun finde sted med skydevåben.

Stk. 2. Rovfugle og ugler må ikke anvendes til jagt.

Stk. 3. Jagt må ikke finde sted ved anvendelse af levende lokkedyr.

Stk. 4. Miljø- og Energiministeren fastsætter nærmere regler om, hvilke typer våben og ammunition der må anvendes, herunder regler om salg af visse typer ammunition og regler om, at visse typer ammunition ikke må medtages på jagt.

Stk. 5. Miljø- og Energiministeren kan fastsætte regler om anvendelse af hjælpemidler, lokkemidler og lignende til jagt, herunder forbud mod at anvende visse midler.

§ 24. Ved jagt med glatløbet haglgevær på ikke-klobbærende vildt på og fra landarealer i rør- og sivbevoksninger skal egnet apporporterende hund medbringes.

§ 25. Jagt må ikke finde sted fra motordrevet køretøj og luftfartøj.

§ 26. Jagt fra motordrevet fartøj må ikke finde sted på søer og andre ferske vande.

§ 27. Miljø- og Energiministeren kan fastsætte regler om jagt på fisketerritoriet, herunder forbyde særlige jagtformer inden for bestemte områder.

§ 28. Udfodring af vildt med jagt for øje må ikke finde sted. Vildt må ikke beskydes på jorden eller på vandet i umiddelbar nærhed af foderplads.

§ 29. Miljø- og Energiministeren kan fastsætte regler om jagt fra platforme og andre kunstige skjul, herunder regler om forbud mod at medtage jagtvåben på platforme og i andre kunstige skjul.

§ 30. Hegn, der tillader passage af vildt, skal indrettes således, at vildtets mulighed for passage er ens fra begge sider af hegnet.

Stk. 2. Undtaget fra reglen i stk. 1 er

- 1) hegn, der er etableret i forbindelse med udsætningspladser for vildt,
- 2) hegn, der har til formål at hindre vildtets adgang til skovkulturer, og
- 3) hegn langs veje og jernbaner.

§ 31. Uvedkommende må ikke færdes med skydevåben eller fangstredskaber på en anden persons jagtgrund uden for de veje og stier, der er åbne for almindelig færdsel. I skove er færdsel med skydevåben eller fangstredskaber

Stort udvalg i
Sønderjysk litteratur

Padborg

Launi Pedersen · Nørregade 16 · 6330 Padborg
Telefon 74 67 31 08 · 74 67 10 59
Fax 74 67 57 16

– den aktive og kreative familiebutik ...

dog kun tilladt på de offentlige veje, der fører gennem skoven.

Stk. 2. Reglerne i naturbeskyttelsesloven om offentlighedens adgang til naturen giver ikke adgang til at medbringe skydevåben eller fangstredskaber.

§ 32. Den jagtberettigede er beføjet til selv eller ved sine folk at anholde enhver, der overtræder § 13, og føre den pågældende til politiet.

Samme beføjelse tilkommer brugeren af arealet, selvom denne ikke har jagtret. Brugeren skal underrette den jagtberettigede om den skete anholdelse.

Stk. 2. Den anholdte kan fratages skydevåben og andre jagtredskaber samt skudt eller fanget vildt, som den pågældende er i besiddelse af ved anholdelsen. De nævnte genstande skal straks afleveres til politiet, der foranlediger, at der træffes afgørelse om eventuel beslaglæggelse.

Jagttider og fredningsbestemmelser

Miljø- og Energiministeriets bekendtgørelse nr. 1271 af 17. december 1996 om jagttid for visse pattedyr og fugle m.v.

I medfør af § 3, stk. 2 og 3, § 4, stk. 2, § 7, stk. 1, § 20, stk. 4, § 49, stk. 3 og § 54, stk. 3, i lov nr. 269 af 6. maj 1993 om jagt og vildtforvaltning fastsættes:

Kapitel 1

Generelle jagttider

■ § 1. Følgende jagttider gælder for de vildtarter, der er nævnt nedenfor.

1) Hovdyr:

Kronhjort	01.09-31.01
Kronhind og kalv	01.10-31.01

Dåhjort	01.09-31.01
Då og kalv	01.10-31.01
Sikahjort	01.09-31.01
Sikahind og kalv	01.10-31.01
Råbuk	16.05-15.07
	og 01.10-15.01
Rå og lam	01.10-15.01
Mufflonvædder	01.09-31.01
Mufflonfår og lam	01.10-31.01
Vildsvin, orne	01.09-31.01
Vildsvin, so og grise	01.10-31.01

2) Rovdyr:

Ræv	01.09-31.01
Husmår	01.09-31.01

3) Gnavere:

Hare	01.10-31.12
Vildkanin	01.09-31.01

4) Andefugle:

Grågås	01.09-31.12
Blisgås	01.09-31.12
Sædgås	01.09-31.12
Kortnæbbet gås	01.09-31.12
Gråand	01.09-31.12
Atlingand	01.09-31.12
Krikand	01.09-31.12
Spidsand	01.09-31.12
Pibeand	01.09-31.12
Skeand	01.09-31.12
Knarand	01.09-31.12
<i>Ovenstående andefugle på fisketerritoriet</i>	
desuden	01.01-15.01

Canadagås	01.09-31.12
<i>Canadagås på fisketerritoriet</i>	
desuden	01.01-31.01

Taffeland	01.10-31.01
Troldand	01.10-31.01
Bjergand	01.10-31.01
Hvinand	01.10-31.01
Havlit	01.10-31.01
Ederfugl	01.10-31.01
<i>Ederfugl på fisketerritoriet uden for</i>	
<i>EF-fuglebeskyttelsesområderne</i>	
desuden	01.02-29.02

Sortand	01.10-31.01
Fløjlsand	01.10-31.01
Stor skallesluger	01.10-31.01
Toppet skallesluger	01.10-31.01

5) Hønsefugle:

Agerhøne	16.09-30.11
Fasanhane	01.10-15.01
Fasanhøne	16.10-31.12

6) Vandhøns:

Blishøne	01.09-31.01
----------------	-------------

7) Vadefugle:

Dobbeltbekkasin	01.09-31.12
Enkeltbekkasin	01.09-31.12
Skovsneppe	01.10-31.12

8) Mågefugle:

Sildemåge	01.09-31.01
Sølvmåge	01.09-31.01
Svartbag	01.09-31.01

9) Duer:

Ringdue	01.09-31.01
Tyrkerdue	01.10-31.12

10) Kragefugle:

Husskade	01.09-31.01
Krage	01.09-31.01

Kapitel 2

Lokale jagttider

■ § 2. Uanset bestemmelsen i § 1 gælder følgende jagttider for de vildtarter i de områder, der er nævnt nedenfor:

1) Den del af fisketerritoriet, der ligger syd for breddegraden 55° 40':

Stor skallesluger	ingen jagttid
Toppet skallesluger	ingen jagttid

2) Vestsjællands Amt:

Øen Sejerø:

Hare	01.11-31.12
Agerhøne	16.10-31.10
Fasanhane	01.11-15.01

Fasanhøne	16.11-30.11
-----------------	-------------

3) Storstrøms Amt:

Stor skallesluger	ingen jagttid
Toppet skallesluger	ingen jagttid

Øen Fejø:

Hare	16.10-31.12
Fasanhane	16.10-30.11
Fasanhøne	16.10-31.10

Øen Femø:

Hare	01.11-31.12
Fasanhane	16.10-31.12
Fasanhøne	01.11-02.11

Agerhøne	ingen jagttid
----------------	---------------

Øen Nyord:

Hare	16.10-31.12
Agerhøne	16.10-31.10
Fasanhane	16.10-15.01
Fasanhøne	16.10-31.10

4) Bornholms Amt:

Ræv	ingen jagttid
-----------	---------------

5) Fyns Amt:

Stor skallesluger	ingen jagttid
Toppet skallesluger	ingen jagttid

Sydlangeland og Rudkøbing kommuner:

Då	ingen jagttid
----------	---------------

Tranekær kommune:

Då	01.01-31.01
----------	-------------

Øen Lyø:

Råbuk, rå og lam	01.10-15.10
------------------------	-------------

Øen Strynø:

Hare	1. og 2. lørdag i oktober samt 1. og 2. lørdag i november
Fasanhane	1. og 2. lørdag i oktober, 1. og 2. lørdag i november samt alle lørdage i december
Fasanhøne	1. og 2. lørdag i november

Øen Ærø:

Råbuk	16.06-30.06 og 01.10-07.10
Rå og lam	01.10-07.10
Hare	01.10-31.10
Fasanhøne	16.10-31.10

Bogense kommune samt den del af fisketerritoriet, der indgår i EF-fugle-

beskyttelsesområde nr. 76, Nordfyn:

Blisgås ingen jagttid

6) Sønderjyllands Amt:

Stor skallesluger ingen jagttid

Toppet skallesluger ingen jagttid

Øen Als:

Råbuk 16.05-15.07
og 01.11-31.12

Rå og lam 01.11-31.12

Hare 01.11-31.12

Fasanhane 01.11-31.12

Fasanhøne 16.11-30.11

Halvøen Kegnæs:

Råbuk, rå og lam ingen jagttid

Øen Rømø:

Kronhjort, kronhind og kalv ingen jagttid

Rå og lam 01.12-15.12

7) Ribe Amt:

Øen Mandø:

Råbuk ingen jagttid

Rå og lam ingen jagttid

Agerhøne ingen jagttid

8) Vejle Amt:

Øen Endelave:

Råbuk 08.10-15.10

Rå og lam ingen jagttid

Hare 01.10-08.10
og 16.12-31.12

9) Viborg Amt:

Den del af amtet, der ligger nord for

Limfjorden:

Kronhjort, kronhind og kalv 01.11-31.12

Sædgås ingen jagttid

10) Nordjyllands Amt:

Den del af amtet, der ligger nord for

Limfjorden og vest for hovedvejen mellem

Ålborg og Løkken:

Kronhjort, kronhind og kalv 01.11-31.12

Sædgås ingen jagttid

Den del af amtet, der ligger nord for

Limfjorden og øst for hovedvejen mellem

Ålborg og Løkken:

Kronhjort, kronhind og kalv 01.12-15.12

Sædgås ingen jagttid

Øen Læsø:

Agerhøne ingen jagttid

Kapitel 3

Andre bestemmelser

■ § 3. Jagt må kun finde sted i tiden mellem solopgang og solnedgang. Ænder må dog jages i tiden fra 1 1/2 time før solopgang til 1 1/2 time efter solnedgang.

Stk. 2. Gæs må kun jages i tiden fra 1 1/2 time før solopgang til kl. 11.00.

Stk. 3. På fisketerritoriet må canadagæs i perioden 1.-31. januar jages i tiden fra 1 1/2 time før solopgang til solnedgang.

■ § 4. Reder og ynglesteder med æg eller yngel må ikke ødelægges. Æg må ikke ødelægges.

■ § 5. Kolonirugende fugles redetræer må ikke fældes i tiden 1. februar - 31. juli. Rovfugles og uglers redetræer må ikke fældes i tiden 1. februar - 31. august.

Stk. 2. Digesvalereder må ikke ødelægges i tiden 1. april-31. august.

Stk. 3. Hule træer og træer med spættehuller må ikke fældes i tiden 1. februar - 31. august.

■ § 6. Grundejeren må ikke overdrage retten til at jage svømme- og vadefugle, bortset fra skovsnepper og opdrættede gråænder, til andre for en periode, der er mindre end 1 år.

■ § 7. Skov- og Naturstyrelsen kan i særlige tilfælde gøre undtagelse fra reglerne i §§ 1-5.

Stk. 2. Skov- og Naturstyrelsens afgørelser efter stk. 1 kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Den obligatoriske jagtprøve og riffelprøve

Tilmelding til jagtprøven, der afholdes i 2 perioder hvert år, sker ved indbetaling af et af Miljø- og Energiministeriet nærnere fastsat gebyr til Skov- og Naturstyrelsen. Indbetaling skal ske ved anvendelse af særlige giroindbetalingskort, der fås ved henvendelse til Skov- og Naturstyrelsen eller hos Vildtforvaltningens lokale konsulenter.

Ønskes prøven aflagt i årets første prøveperiode (1. april - 30. juni), skal tilmelding ske inden udgangen af februar måned.
Ønskes prøven aflagt i årets anden prøveperiode

(1. september - 31. oktober), skal tilmelding ske inden udgangen af juli måned.

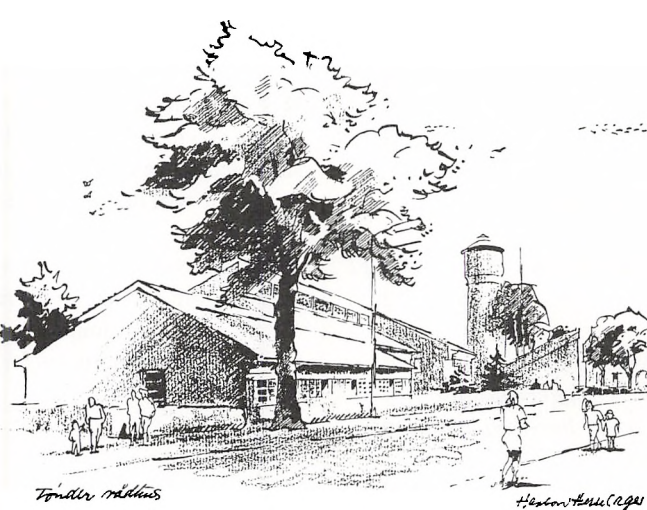
I forbindelse med den nye jagtlovs ikrafttræden 1.4.94 er tillige indført en obligatorisk riffelprøve, som afvikles af Danmarks Jægerforbund. De prøvesagkyndige udpeges af jægerforbundet efter retningslinier, der fastsættes af Skov- og Naturstyrelsen.

Tid og sted for riffelprøverne annonceres i dagspressen.

Tilmelding sker ved indbetaling af et af Miljø- og Energiministeriet fastsat gebyr til Skov- og Naturstyrelsen. Også her sker indbetaling på særligt girokort, som fås enten hos Danmarks Jægerforbund eller samme steder, som indbetalingskort til obligatorisk jagtprøve.

TØNDER KOMMUNE

STEDET, HVOR BÅDE MENNESKER
OG VIRKSOMHEDER TRIVES

Tønder Kommune
Kongevej 57
6270 Tønder

Telefon 72 72 18 10
Telefax 74 72 08 72
E-mail@tanderkom.dk

Ferieplan for skolerne i Sydslesvig m.v.

Ferieplan for skolerne i Sydslesvig i 2000, fastlandet

Påskeferie	10. april - 24. april
Sommerferie	20. juli - 1. september
Efterårsferie	23. oktober - 27. oktober
Juleferien	27. december - 3. januar 2001

Sidste skoledag før hver ferie er en hel skoledag

Danske helligdage i 2000, som er hverdage i Sydslesvig

20. april	Skærtorsdag
19. maj	St. Bededag

Sydslesvigske fest- og helligdage i 2000, som er hverdage i Danmark

1. maj	Maj-festdag
3. oktober	Tysk enhedsdag

Nørre-Rangstrup
Kommune

Nørre-Rangstrup Kommune

Danavej 15 · 6520 Toftlund
Telefon 73 21 21 00 · Fax 73 21 22 21

Kommunen der på alle områder er klar til at opfylde kravene til et moderne samfund...

Flagregler

Flaget hejses ved solopgang, dog tidligst kl. 8.00, og nedhales ved solnedgang.

Ved flagning på halv stang hejses flaget først til top, forbliver der nogle sekunder, hvorefter det sænkes til halv. Den korrekte position er, når flagets underkant befinder sig ud for midten af flagstangen. Flaget nedtages ved først at lade flaget gå til tops, hvor det forbliver nogle sekunder, derefter hales det langsomt ned.

Hejsning og nedhaling af flaget bør altid foregå langsomt.

Ophalerlinen skal være stram, nedhalerlinen skal være løs (slæk) så flaget vajer frit ud fra stangen - det skåner flaget i stærk blæst.

Bortset fra de nordiske flag, FN-flaget, og EU-flaget, der frit kan benyttes sammen med eller uden Dannebrog, består der et almindeligt forbud mod at flage med fremmede nationers flag på dansk territorium. Tilladelse skal i hvert tilfælde indhentes hos den lokale politimyndighed.

Ved flagning med Dannebrog i forbindelse med andre nationers flag skal Dannebrog hejses først og have den fornemste plads.

Ved ulige antal stænger er den fornemste plads i midten. Ved 2 stænger skal Dannebrog være til venstre for beskueren (set forfra). De fremmede nationers flag må ikke være større end Dannebrog.

Rul aldrig et vådt flag sammen.

Et flag med itublæste hjørner bør repareres hurtigst muligt.

Flagets højde skal være 1/5 af stangens længde.

Officielle civile flagdage

- 1. januar - Nytårsdag
- 28. marts - Dronning Ingrid
- 9. april - Danmarks besættelse 1940
(halv stang til kl. 12, derefter på hel stang)
- 16. april - Dronning Margrethe II
- 21. april - Langfredag
(halv stang til solnedgang)
- 23. april - Påskedag
- 29. april - Prinsesse Benedikte
- 5. maj - Danmarks befrielse 1945
- 26. maj - Kronprins Frederik
- 1. juni - Kr. Himmelfartsdag
- 5. juni - Grundlovsdag
- 7. juni - Prins Joachim
- 11. juni - Prins Henrik
- Pinsedag
- 15. juni - Valdemarsdag
- Genforeningsdag
- 30. juni - Prinsesse Alexandra
- 25. december - Juledag

SØNDERJYDSK SKOLEFORENING

oprettet 1892

Sønderjyds Skoleforening yder sønderjysk ungdom - nord og syd for grænsen - hjælp til skoleophold og støtter folkeoplysende arbejde i Sønderjylland.

Der kan søges tilskud til ophold på de frie ungdomsskoler i 8., 9. og 10. skoleår, samt til ophold på højskoler og husholdningsskoler af mindst 3 måneders varighed, hvortil der kan opnås statstilskud.

Sønderjyds Skoleforening bestyrer en række legatmidler, som kan søges af studerende på videregående uddannelser.

I det første studieår kan medlemmer søge stipendium fra Sønderjyds Skoleforening.

Forældre, der er medlemmer, kan søge tilskud til deres børn, indtil børnene er 20 år. Ansøgere over 20 år skal selv være medlem.

Spredt ud over landsdelen har Sønderjyds Skoleforening en stor kreds af lokale tillidsmænd. De tegner foreningens medlemmer samt udleverer og modtager ansøgningskemaer.

Bliv medlem af Sønderjyds Skoleforening.

Formand: Lisbet Skau, Hasselvej 4, Hammelev, 6500 Vojens, tlf. 74 50 79 22

Sønderjyds Skoleforenings kontor:
Sekretær Inger Rahbek Andersen
Hofmannsvej 3, Roost, 6535 Branderup
Telefon 74 83 40 81

Se også foreningens årsberetning andet sted i Almanakken.

SØNDERJYDSK SKOLEFORENING UDGIVER
»SØNDERJYDSK ALMANAK«

Sønderjysk Almanak 2000
7. årgang

Udgivet af Sønderjydsk Skoleforening ©

ISBN-nr. 87-984347-8-0